THEODOR CONSTANTIN

FIUL LUI MONTE CRISTO

EDITURA TINERETULUI

AVENTURA

COPERTA COLECȚIEI:
DONE STAN

THEODOR CONSTANTIN

FIUL LUI MONTE CRISTO

EDIȚIA A DOUA
REVĂZUTĂ

VOL. I

EDITURA
TINERETULUI

Redactor responsabil : NICOLAIE SORIN
Tehnoredactor : ȘTEFANIA MIHAI

Dat la cules 16.07.1964. Bun de tipar 10.09.1964.
Apărut 1964. Comanda nr. 6427.
Tiraj 40.120.
Hîrtie semivelină de 63 g/m² 700×1000/32.
Coli editoriale 11,48. Coli de tipar 8,25.
A.T. 10.070. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R — 3.

Tiparul executat sub comanda nr. 40.546
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1,
București — R.P.R.

Fiului meu Horia

Nici unul din eroii cărţii nu reprezintă vreo persoană reală. De asemenea toate întîmplările descrise sînt închipuite de autor.

Th. C.

CAPITOLUL I

În definitiv, ce se întîmplase cu mine din clipa cînd, la lumina lanternei, mi-am dat seama că omul pe care îl ucisesem era tatăl meu ? Ce se întîmplase şi cîte zile trecuseră de atunci ? Zile ? Nu cumva luni ? Şi mă găseam... unde ?

Am deschis ochii... Şi în acelaşi timp am rostit tare :

— Eu l-am omorît pe tata !

De fapt nu sînt sigur că mărturisirea a ţîşnit în acelaşi timp. Dacă mă gîndesc bine, cred că ea a precedat clipa cînd ochii mei au perceput din nou lumina zilei. Fiindcă, aşa cum stăteam culcat pe partea dreaptă, mi-aş fi descoperit vecinul de pat şi poate că aş fi găsit în mine tăria să nu rostesc înspăimîntătoarele cuvinte.

— Ce-ai spus tu, măi băiete ?

În patul din dreapta mea sta culcat un bătrîn. El mă întrebase. Şi ca să audă răspunsul, îşi dusese palma mîinii stîngi la ureche în chip de pîlnie.

— Nimic, moşule ! N-am spus nimic !

— Nu ?! se miră el. Mi s-a părut atunci. Ei, bătrîneţea, băiete ! În ultimul timp, mai ales, mi se năzare adesea că-mi vorbesc oamenii. Ei, dar asta încă n-ar fi nimic. Dar mai adesea mi se întîmplă să aud voci care nu mai există pe pămînt. Voci de rude, de prieteni care de mulţi ani au plecat de pe pămîntul ăsta. Tu ştii ce poate să însemne asta, măi băiete ?

Nu i-am răspuns. Nu i-am răspuns fiindcă nu-l

ascultam. Fiindcă — așa mi se părea — cuvintele lui nu ajungeau pînă la mine. Mai precis, pînă la înțelegerea mea. Și cu toate acestea, mă înșelam. Iată, după atîția ani sînt în stare să reproduc cuvintele lui. Fără nici o omisiune. Și doar atunci, prăbușit în mlaștina deznădejdii mele, nu auzeam cuvintele, nu ajungeau pînă la înțelegerea mea.

— ...De unde să știi tu! Tu ești un copil. Și ai fost pe deasupra tare bolnav. Dar acu', dacă ți-ai revenit, gata! Ai biruit moartea. Tu, o fărîmă de om! Amarnic te-ai mai luptat cu ea. Și ai biruit-o. Pe cînd eu!... Dar nu tu ai biruit-o, măi copile. Viața din tine. Tu ești mic. Un plod de o șchioapă. Dar viața din tine e cît Goliat. Pe cînd eu sînt lung cît o prăjină, dar viața din mine e puțină și nevolnică tot atîta cît un prunc de țîță. Doctorii spun că au să mă pună pe picioare. O zic așa, ca să-mi dea coraj. Dar nu mă pot amăgi ei.

Așa mi-a vorbit atunci bătrînul, acolo, dar eu nu-l auzeam, nu eram conștient că-l aud, că înțeleg ce spune. Proiectat în mine însumi, mă torturam punîndu-mi întrebări la care nu puteam răspunde. Ce se întîmplase cu mine din clipa cînd, la lumina lanternei, mi-am dat seama că omul de lîngă mine era tatăl meu? Ce făcusem după aceea? Avusesem puterea să mă reîntorc acasă? Și la spital — eram doar la spital — cum ajunsesem? Mă ridicase Salvarea de acasă sau mă găsiseră, dimineața, trecătorii zăcînd acolo în „Hanul lui Agop"?

— Moșule, aici sîntem la spital? am întrebat cu neîncredere.

— La spital, măi copile! Unde ai vrea să fim?

— La spital!

Și am răsuflat ușurat. Fiindcă mai înainte mă străfulgerase teama: dacă nu mă aflam la spital,

ci la infirmeria penitenciarului ? Întrebarea aceasta fusese precedată de o alta : dacă între timp vorbisem şi fusesem arestat ?

Răspunsul bătrînului mă linişti. De fapt, e un fel de a spune. Fiindcă, pe măsură ce minutele treceau, nu frica de consecinţe era lucrul cel mai grav, ci fapta în sine.

— Moşule — l-am întrebat — cît timp mi-a fost rău, dumneata erai acela care îmi tot umezeai buzele cu o cîrpă udă ?

— Eu, măi copile ! Va să zică ţii minte.

Ţineam minte. Mai mult, deşi stăteam cu ochii închişi, *vedeam* — de fapt îmi aminteam — cum arăta încăperea în care mă aflam. O sală lungă, cu multe paturi, în care zăceau bolnavi de toate vîrstele, ce se tînguiau continuu şi lugubru pe diferite voci, ca într-o stranie şi tulburătoare simfonie a durerii. Şi în sală stăruia un miros de doctorii, un miros amar — de ce neapărat amar nu ştiu, dar aşa credeam atunci. Prin ferestrele mari pătrundea, fără nici un fel de oprelişte, lumina zilei, cîteodată mohorîtă, de cele mai multe ori strălucitoare, care contrasta izbitor cu albul îndoielnic al cearşafurilor şi al feţelor de pernă. Îndoielnic era şi albul halatelor surorilor.

Stăteam cu ochii închişi şi vedeam toate acestea. De fapt, mi le reaminteam numai. Dar dacă ele erau aşa şi într-aievea, atunci zîna în halat alb, de un alb îndoielnic, trebuie că exista şi ea în realitate.

Şi parcă dinadins, ca să nu mai am nici un fel de dubiu că zîna blondă exista şi în realitate, i-am auzit vocea, care atunci mi se păru melodioasă ca o alăută.

— Scoală, băiete, că a venit cineva să te ia acasă.

Am deschis ochii şi în clipa următoare nu mai m-a durut capul. Parcă şi cealaltă durere, aceea a sufletului, dispăruse. Mă năpădise dintr-o dată bucuria că aveam s-o văd pe mama, de care abia acum îmi dădeam seama cît de dor îmi fusese. Am sărit din pat sprinten şi vesel şi am alergat în calea ei. Dumnezeule, ce lung mi se părea coridorul pe care grăbeam în urma sorei Anişoara!

Dar cînd am ajuns la celălalt capăt al coridorului, m-am oprit. Picioarele refuzau să mă ducă mai departe. Mi se părea peste putinţă s-o pot privi în ochi, să-i primesc îmbrăţişarea fără a-i mărturisi adevărul.

Sora Anişoara se întoarse spre mine:

— Ce-i, băiete? Ce s-a întîmplat? Şi îmi pipăi fruntea, să vadă dacă nu a revenit febra.

— Nu vreau s-o văd!... Nu *pot* s-o văd!

— Pe cine nu poţi s-o vezi?

— Pe mama!

— Pe maică-ta? Asta-i bună! Auzi, un băiat care nu vrea s-o vadă pe maică-sa. Măi, măi, ciudat mai eşti! Dar dacă din această pricină boceşti, atunci linişteşte-te! Nu ea a venit după tine.

— N-a venit mama?! m-am întristat dintr-o dată.

— Ei, drăcie! Adineauri spuneai că nu vrei s-o vezi, şi acum îţi pare rău că n-a venit!

Ciudată e firea omenească. Numai o clipă m-am bucurat că nu aveam să dau ochii cu ea, pentru ca în clipa următoare să-mi pară rău că n-am s-o pot îmbrăţişa.

— Dacă nu e mama — am întrebat — atunci cine a venit după mine?

— Pesemne vreo rudă. Ei, haide, lasă nazurile, că nu am timp de pierdut.

Şi luîndu-mă pe după umeri, mă sili s-o urmez.

Era — aşa cum mă aşteptam — unchiul Iancu. Cum am dat cu ochii de el, am ţipat de bucurie şi am alergat să-l îmbrăţişez. Şi cu braţele pe după gîtul lui am plîns mult, cum nu mai plînsesem niciodată pînă atunci.

— Măi Ducule! Măi flăcăiaşule! Ian să nu mai dăm apă la şoricei! Ce, noi sîntem fete?

Dar eu am continuat să plîng mult timp încă la pieptul bunului, minunatului meu unchi Iancu.

Mergeam alături de unchiul Iancu. Pe Calea Călăraşi — pe această stradă se afla Spitalul Comunal — era destulă lume, sau poate mi se părea mie, dezobişnuit cu forfota străzilor. Era o după-amiază cu soare, cu zăpuşeală şi praf. Mirosea a bragă, a seminţe, a pepeni verzi şi a pămînt ud, mirosul acela caracteristic de caldarîm proaspăt stropit. Din cînd în cînd treceau vagoanele de tramvai, anacronicele, bătrînele şi dezarticulatele vagoane de tramvai din oraşul nostru. Vatmanii, poate din plictiseală sau numai din obişnuinţă, sunau în mod inutil clopotele dogite.

De o parte şi de alta a străzii se înşirau prăvălii. Cele mai multe, cîrciumi, unele cu „grădini", altele cu mesele scoase în stradă. În stradă scoseseră mese, de asemeni cofetăriile şi bragageriile. Bragageriile şi simigeriile, ca număr, concurau cu cîrciumile. Simigeriile vindeau, în afară de covrigi de tot felul — inclusiv din cei cu susan — seminţe prăjite de floarea-soarelui şi de bostan, dovleac copt, imense felii de dovleac copt. Nu erau puţine nici frizeriile cu perdele din mărgele la intrare, cizmăriile şi croitoriile. Dintre toate străzile oraşului meu natal, Calea Călăraşi şi

strada Galaţi mi se pare că oglindeau cel mai veridic şi în acelaşi timp cel mai deprimant mizeria, care era de fapt trăsătura specifică a oraşului nostru de port, în ciuda faptului că în el se aflau adunate nu puţine averi.

Pe stradă erau mulţi copii care se jucau aşa cum se joacă toţi copiii pe stradă şi cum se jucau şi cei din mahalaua Mascaralei. Am observat de la început şi m-a intrigat faptul că toţi se uitau la mine de parcă aş fi fost o arătare. Am observat lucrul acesta, m-am mirat, dar scurt timp după aceea nu i-am mai dat importanţă, preocupat de cu totul altceva. În cel mult un sfert de oră aveam să mă găsesc în faţa mamei, care avea să se bucure că m-am însănătoşit, că mă va avea din nou lîngă ea.

„Dumnezeule, cum voi îndrăzni să dau ochii cu ea ?!"

Aş fi rupt-o la fugă înapoi, la spital, dacă unchiul Iancu nu m-ar fi ţinut de mînă. Mîna lui caldă îmi făcea bine, nici eu nu ştiu în ce fel.

Dragul, bunul şi curajosul meu unchi Iancu ! Au trecut ani şi ani de atunci. Dar chipul lui mi-a rămas viu întipărit în minte. Al tatei, aşa cum a arătat el în realitate, în decursul anilor, s-a estompat cu desăvîrşire. Imaginea mamei, de asemenea, s-a întunecat. La fel, imaginile colegilor, ale profesorilor, sau ale unor prieteni pe care nu i-am văzut de mulţi ani. În schimb, chipul unchiului Iancu s-a păstrat la fel de viu şi de strălucitor, de parcă n-ar fi trecut atîţia ani de cînd s-a călătorit în lumea umbrelor.

Îl văd cum arăta în după-amiaza aceea cînd a venit să mă ia de la spital. Înalt, cu o faţă mare, aproape pătrată, pe care o evidenţiau ochii, doi ochi verzi şi atît de strălucitori, încît păreau lumi-

naţi pe dinăuntru. Pe deasupra frunţii boltite pornea hălăciuga de păr blond. O mustaţă, de asemenea blondă, acoperea buza superioară. Părul blond, bogat, mustaţa blondă şi ochii verzi şi neobişnuit de luminoşi dădeau chipului său nu ştiu ce frumuseţe stranie.

Pentru mine, unchiul Iancu întruchipa perfecţiunea. Mi se părea că nu poate exista un om mai frumos, mai bun, mai desăvîrşit decît el. Mi se părea, de asemenea, că nu există un alt om mai elegant. Dar ochii băiatului de cincisprezece ani — atîţia aveam — nu vedeau că celebra lui pălărie, deşi de curînd spălată şi călcată de pălărier, era, totuşi, un pic uzată, că hainele bine periate şi, de asemenea, călcate erau cam lustruite şi că pantofii strălucitori se deformaseră de atîta purtat. De asemenea nu observam nici că puţinele lui cravate erau vechi şi că începuseră să se decoloreze din cauza soarelui. (Nici nu se putea să fie altfel, fiindcă unchiul Iancu nu era decît un modest slujbaş la Oficiul Stării Civile.)

Privindu-l pe furiş, am observat cele două cute paralele între sprîncenele sale stufoase. Asta însemna că pe unchiul Iancu îl preocupa ceva.

— Unchiule, cît timp am zăcut la spital? l-am întrebat, aproape fără voie.

— Două săptămîni, Ducule! îmi răspunse, dintr-o dată înviorat.

— Şi ce boală am avut?

— Ei, boală! Propriu-zis, o boală n-a fost. Sau poate nu ştiu eu cum s-o fi numind. Te-ai speriat însă rău de tot, măi Ducule!

— M-am speriat!... A fost însă îngrozitor! Va să zică ştii, unchiule, ce mi s-a întîmplat!

Convins că *ştie*, parcă acum nu-mi mai era chiar atît de greu.

— De bună seamă! A fost însă o furtună!... Un adevărat uragan, cum nu-şi mai aminteşte nimeni să se mai fi abătut vreodată pe meleagurile noastre. Dar şi tu, măi Ducule! Spuneai doar că vrei să te faci marinar.

— Ce tot spui, unchiule? Nu înţeleg!

— Da, măi băiatule! Te-ai speriat de furtună. Cine a mai pomenit marinar căruia să-i fie frică de un fleac de furtună!

— ...Şi m-am speriat atît de tare, încît a trebuit să mă duceţi la spital?

— Cam aşa, băiete. Trebuie să ştii că de nu-i venea în minte unei vecine gîndul ăsta bun, cine ştie dacă biata maică-ta nu ar fi avut de plîns doi morţi dintr-o dată. Fiindcă, află, măi Ducule băiatule, taică-tu a murit!

— Ştiu, unchiule! Şi în gînd: „Am ştiut-o înaintea dumitale".

— Cum a murit însă nu ştii. A fost omorît, măi băiete. De cine, şi pentru ce, asta nu mai ştiu!

Deşi doream atîta, mărturisirea nu s-a lăsat rostită cu glas tare. Dar pesemne arătam rău, fiindcă unchiul Iancu se nelinişti imediat:

— Ei, ei, măi băiete, nu-mi place de fel cum arăţi. Asta înseamnă că încă nu te-ai vindecat. Atunci de ce ţi-au dat drumul de la spital?

— Ba mi-e bine, unchiule. A fost numai aşa, un fel de ameţeală.

— De fapt, e vina mea! se mustră el. Ar fi trebuit să luăm o trăsură. După atîtea zile de stat în pat e firesc să fii tare slăbit. Dar, măi Ducule, zău că nu am un sfanţ în buzunar. Dacă m-aş fi gîn-

dit înainte, poate găseam să împrumut de la cineva cîţiva lei.

— Lasă, unchiule! Nu trebuie să-ţi faci reproşuri pentru atîta lucru. Pînă acasă, mult nu mai avem de mers.

— Atunci, să ne grăbim. Maică-ta e nerăbdătoare să te vadă.

M-a luat de mînă şi ne-am continuat drumul. Unchiul Iancu se întunecase la faţă. Parcă nici ochii nu-i mai străluceau ca mai înainte. După cît îmi puteam da seama, ceva îl preocupa, de ceva era necăjit.

— Ducule, băiete, băiete! începu el vorba ceva mai tîrziu. Cam de timpuriu va trebui să înveţi a privi lucrurile ca un bărbat. Şi nu va fi de loc uşor. Dar altfel nu se poate, măi băiete, Ducule! De acum încolo, mama nu te mai are decît pe tine. De aceea va trebui să te străduieşti ca ea să-l uite cît mai curînd pe taică-tu. Altfel, se prăpădeşte, sărmana!

— Nu, unchiule! Eu n-am să pot s-o fac să-l uite.

— Ba ai să poţi. Te asigur că ai să poţi! Desigur, nu va fi uşor, fiindcă maică-ta tare mult l-a mai iubit. Năprasnică a fost nenorocirea asta. Cine s-ar fi gîndit că bietul taică-tu va avea un astfel de sfîrşit!... Nimeni nu ştie de ce a fost omorît. Nici măcar poliţia. Ea cercetează, cercetează, dar pînă în prezent nu a descoperit nimic. Şi nu e de mirare, măi Ducule, băiete. Ascultă-mă pe mine: asta nu-i o crimă obişnuită. De aceea, tare mi-e teamă că are să tot bîjbîie, fără să poată da de firul ei. După cît se pare, ei presupun că este vorba de o răzbunare. S-ar putea, nu zic nu! Totuşi... Totuşi... Taică-tu n-a fost un om prost,

ca să se lase momit tocmai *acolo,* în cazul cînd mobilul a fost răzbunarea. Nu !... Trebuie că e vorba de cu totul altceva. Ei, dar ce stau eu să discut lucrurile astea cu tine, măi Ducule, băiatule ! Astea ne privesc numai pe noi, oamenii mari... Şi îndreptîndu-se de umeri, grăbi pasul.

— Nu-i o crimă neobişnuită, unchiule ! i-am replicat, începînd să alerg, ca să nu rămîn în urmă.

— Ce spui tu, Ducule ?

— Că nu-i o crimă neobişnuită. E o crimă... O întîmplare nenorocită, unchiule Iancu !

Unchiul Iancu se uită la mine lung, compătimitor. Era convins că mai eram încă bolnav, că, poate, nu mai sînt în toate minţile.

— Mda ! În definitiv, s-ar putea să fie şi aşa cum spui tu, fu de acord, dar numai ca să nu mă contrazică.

Ne aflam pe strada principală a oraşului. Pe aici nu prea se întîmpla deseori să mă aventurez. Dar cînd o făceam, vitrinele mari, încărcate cu tot ce vrei şi ce nu vrei — multe din obiectele expuse nici nu ştiam ce întrebuinţare au — mă încîntau pînă aproape de ameţeală. Acuma, fiindcă unchiul Iancu nu se grăbea — mergea de parcă s-ar fi plimbat — fără să vreau m-am lăsat furat de acelaşi miraj. Dar iată că se întîmplă ceva care readuse în sufletul meu durerea. Treceam tocmai prin faţa unui mare magazin de încălţăminte. Mi se pare, cel mai mare. Magazinul „La balon" avea o vitrină uriaşă de cristal, iar pe cele două laturi verticale, oglinzi tot atît de înalte. Cînd am ajuns în dreptul uneia şi cînd chipul meu s-a reflectat în ea, am văzut un băiat

care semăna cu mine, dar care în nici un caz nu puteam fi eu. Şi mi se părea lucrul acesta peste putinţă, pentru că băiatul din oglindă avea părul alb, pe cînd al meu, după cît ştiam, era castaniu. Instinctiv, m-am oprit. Şi abia atunci am avut certitudinea că băiatul cu părul cărunt din oglindă sînt eu însumi.

— Unchiule...

— Nu te necăji, Ducule, băiete, că ai un păr de moşneguţ. Creşte el din nou cum a fost, să n-ai nici o grijă.

— ...Şi crezi, unchiule, că mi-a albit de frică?

— Da, băiatule! Altfel nu se albea el.

M-am smuls cu greu din faţa oglinzii. Unchiul Iancu iarăşi şi-a petrecut braţul pe după umerii mei. Şi aşa, amîndoi tăcuţi, ne-am continuat drumul spre casă. Pe măsură ce ne apropiam, pe măsură ce se apropia clipa cînd aveam să dau ochii cu mama, mi se părea că devin mai hotărît. Eram încredinţat că va fi suficient s-o văd ca să-i cad imediat în genunchi şi să-i mărturisesc adevărul.

Stăpînit de acest gînd, nici nu mi-am dat seama cînd am ajuns în mahalaua noastră.

Unchiul Iancu a deschis uşa şi a păşit primul pragul. L-am urmat, ţinîndu-mă ca un prunc de surtucul lui.

— Bună ziua, Ana! Iaca, l-am adus pe Ducu. Cum îţi mai este?

Abia acum am zărit-o pe mama. Era culcată în pat, palidă, cu cearcăne la ochi, cu fruntea brăzdată de cute pe care înainte nu le avusese.

— Ducule!... Ducule!... Băiatul meu!

Mama întinse braţele. Am alergat şi m-am cuibărit la pieptul ei. „Iartă-mă, mamă! Iartă-mă!"

Cuvintele de iertare le-am rostit doar în gînd. Cuibărit la pieptul ei, am plîns, am plîns amar, dar am izbutit să închid în mine mărturisirea. Nu din laşitate, ci din cu totul alt motiv: o iubeam mult pe mama. O iubeam nespus de mult. Dar de ea mi-a fost totdeauna puţină teamă. Dacă în clipa în care am păşit pragul casei aş fi citit în privirea ei unda aceea de asprime, atît de bine cunoscută mie, i-aş fi mărturisit din prima clipă adevărul. Dar marea încercare prin care trecuse o schimbase. Asprimea din priviri, din voce dispăruse. Era acum parcă o altă mamă: bună, duioasă, o mamă în sufletul căreia nu mai era loc decît pentru o dragoste neprisosită faţă de mine.

Şi fiindcă mi-am dat seama de aceasta, poate mai mult instinctiv, am tăcut, am închis în mine mărturisirea...

Îmi amintesc de zilele care au urmat... Mama era tot timpul bolnavă. O doborîse durerea, emoţiile. Ciudată fiinţă a mai fost mama! Cît timp a trăit tata nu mi-aş fi putut închipui, văzînd-o mereu încruntată şi cu voce repezită, că îl iubea atît de mult. E drept, nu aveam nici vîrsta potrivită. Dar mare mirare a fost şi pentru oamenii în toată firea, vecinii şi vecinele noastre.

„Ce zici, soro, de Ana? Ai fi crezut, auzind-o cum îl cicălea pe răposatu' de bărbatu-su, că l-a iubit atîta?"

În ziua reîntoarcerii mele de la spital, după plecarea unchiului Iancu, strîngîndu-mă la piept şi suspinînd, mi-a spus:

— Acum, Ducule, cînd tăticu' nu mai este, nu te mai am decît pe tine.

Puţintică la trup şi firavă fusese ea totdeauna. Dar o voinţă, pe care n-ai fi bănuit-o în trupul acela mic, o făcea să fie mereu activă şi iute în mişcări ca un prîsnel. Acuma însă durerea o doborîse. Am aflat mai tîrziu că, în timp ce eu mă zbăteam în ghearele morţii la spital, acasă mama fusese şi ea la un prag de moarte. Dar mai mult decît toate doctoriile a vindecat-o teama de a nu rămîne singur, să cresc din mila vecinilor.

Trei zile nu m-am dezlipit de lîngă ea. Dar în a patra zi — atunci cînd s-a putut da jos din pat — m-a trimis să mă joc. Cum am ieşit în stradă, am dat cu ochii de Fane. Fane, rivalul şi prietenul meu.

— Te făcuşi, mă, bine? Lumea zicea pe aici că ai dat ortul popii.

— Nu l-am dat! Ce fac băieţii?

— N-oi fi crezînd că ţi-au dus dorul.

— Mie mi-a fost dor de voi.

Fane nu se aşteptase la o replică atît de împăciuitoare. Se încruntă, îşi scărpină vîrful nasului şi rămase cîtva timp cu ochii pe un hulub care dădea tîrcoale unei hulubiţe. Dar pînă la urmă, tot nu se dădu bătut:

— Ce are să mai rîdă banda de tine!

— Şi, mă rog, de ce să rîdă?

— Te-ai uitat, mă, în oglindă? Bunicu' are părul mai puţin alb ca al tău.

— Să văd eu cine are să aibă curajul. Îi arăt eu lui!

— Nu te mai grozăvi, mă! Crezi că nu ştiu din ce-ţi veni boala?

— Din ce?

— Din frică! Toţi ţîncii au să rîdă de tine.

— Unul să îndrăznească numai!...

Fane ridică din umeri, mă mai măsură o dată din cap pînă în picioare cu un dispreț suveran, apoi, întorcîndu-mi spatele, îmi strigă peste umăr :

— Haide, nu vii ?

M-am luat după el. Am coborît dealul în goană pe partea cea mai abruptă. Jos, în port, i-am găsit pe ceilalți.

Băieții mă primiră cu strigăte de bucurie. Bineînțeles, părul meu alb produse o impresie deosebită asupra tuturora. Și fiindcă am simțit că cel puțin la doi, trei poreclele le stăteau pe buze, i-am avertizat că dacă vreunul va avea proasta inspirație să-și rîdă de părul meu alb, îi voi face „mutra chiseliță". Amenințarea își produse imediat efectul, pentru că pornea de la cineva care în nenumărate rînduri îl înfruntase pe „șef", respectiv pe Fane.

Am început să ne jucăm. Nu-mi aduc aminte ce joc. Știu doar că a fost unul din acelea pe care, mai înainte, jucîndu-le, scorneam de fiecare dată peripeții inedite și palpitante, spre uimirea și satisfacția celorlalți băieți. De data asta, însă, izvoarele imaginației mele secaseră cu totul parcă. Dar nu acesta a fost lucrul cel mai grav. Mai grav a fost că, după numai cîteva minute, m-am tras deoparte, pur și simplu fiindcă mă plictiseam. N-a fost un capriciu trecător. În zilele următoare s-a întîmplat la fel. Așa am ajuns să descopăr că nu-mi mai făcea plăcere să mă joc.

Explicația, deși am căutat-o, nu am găsit-o atunci. Ca și cu alte prilejuri, ea mi s-a relevat mult mai tîrziu.

Din cauza aceasta, mai ales, eram și nu mai eram același. Voioșia îmi dispăruse cu desăvîrșire.

— Ce se întîmplă cu tine, Ducule? mă întreba adesea, neliniştită, mama. Credea, pesemne, că spaima prin care trecusem, în ciuda îngrijirilor medicale pe care le primisem, nu rămăsese fără urmări.

— Nimic, mamă!

— Cum nimic, dragul meu?! Ce, aşa erai tu înainte? Nu te-am mai auzit rîzînd, nu te-am mai văzut zburdînd, nu te mai joci. Stai tot timpul şi te gîndeşti. La ce te gîndeşti, Ducule?

— La nimic, mamă!

— La nimic! repeta oftînd, învăluindu-mă în lumina ochilor ei, care de fiecare dată se umezeau.

Ce i-aş fi putut răspunde? Puteam oare să-i spun: „Mamă, mă gîndesc la noaptea aceea, cînd, fără voia mea..."

CAPITOLUL II

N-am să uit niciodată noaptea aceea neobişnuită. Era neobişnuită nu numai pentru că era neagră să-ţi vîri degetele în ochi, şi nici pentru că cerul, din cauza norilor părea atît de jos, parcă dinadins ca să mîngîie creştetul ţuguiat al lui nea Şuncărică. De fapt, era neobişnuită pentru că se stîrnise un adevărat uragan, care ameninţa să smulgă învelişul din carton gudronat de pe acoperişurile majorităţii caselor din mahalaua noastră şi pomişorii din curţile oamenilor. Dar nu numai ei, ci chiar copacii din grădina publică, spre pildă, vînjoşi şi falnici, speriaţi şi ameţiţi de scuturătura

înverşunată, se tînguiau cu un vaiet parcă omenesc. Vreun uluc, vreun burlan sau vreo bucată de tablă smulse aproape din locul lor şi abia ţinîndu-se în cîte un cui scîrţîiau în cadenţă inegală.

La o azvîrlitură de băţ, jos, Dunărea, în ciuda bătrîneţii, se răzvrătise şi, furioasă, îşi trimitea valurile spumoase să înghiontească geamandurile, decisă să le smulgă din locul lor şi să le scufunde, să bată în dig cu baroase de apă, să hurduce pontoanele debarcaderelor, să sfărîme bărcile şi lotcile lipovenilor, priponite una lîngă alta, în dreptul „Pescăriei".

Au trecut mulţi ani... Pe atunci eram un băiat ceva mai mare decît o şchioapă — cu toate că aveam cincisprezece ani — şi, cu toate că mama spunea că sînt un „împeliţat", după cîte îmi mai aduc aminte, pot afirma că părerea ei nu corespundea decît numai în parte realităţii. De altfel, în ce măsură am fost sau nu un „împeliţat" ar putea depune mărturie toţi tovarăşii mei de joacă, dacă, bineînţeles, cunoscîndu-le adresele, vi le-aş comunica spre a vă da posibilitatea să verificaţi temeinicia afirmaţiilor mele. Cum însă nu le cunosc, îmi place să sper că cititorii nu vor pune la îndoială spusele mele, mai ales că a fi un „împeliţat" la vîrsta aceea nu-i un lucru chiar atît de ruşinos.

Mahalaua noastră purta numele de strada Zidului. De ce i se spunea aşa, nu ştiu. Pesemne, la capătul străzii, înspre Dunăre, o fi fost cîndva zidul cetăţii, fiindcă este ştiut că pe vremuri oraşul nostru a fost cetate turcească. Dar aceasta e o simplă presupunere a mea. De un lucru pot să vă asigur : că eu nu am mai apucat nici un fel

de zid. Şi dacă, într-adevăr, o fi existat cîndva unul, probabil că se prăbuşise atunci cînd s-a întîmplat nenorocirea despre care povestesc bătrînii. Spun ei că demult, cu ani şi ani în urmă, malul se surpase şi strada noastră se scurtase cu aproape o sută de metri. Se năruiseră atunci multe case, mulţi oameni pieriseră îngropaţi.

Ei, dar toate acestea se întîmplaseră cu mulţi ani în urmă. Pe vremea cînd s-au petrecut cele ce vreau să istorisesc în această carte, mahalaua noastră era doar o bucăţică de stradă. Un ţînc de zece ani dacă zvîrlea o piatră de la un capăt ajungea, sigur, pînă la celălalt. Strada urca în pantă şi se termina chiar în buza rîpii. Jos, în vale, portul cu magaziile de însilozat cereale, în cea mai mare parte părăginite sau arse încă de pe vremea primului război mondial, cu linie ferată de triaj, de ani de zile nefolosită, ruginită şi cu traversele putrezite şi astupate de bălării.

Mahalaua noastră nu număra mai mult de patruzeci de case, cîte douăzeci de fiecare parte a străzii. Dacă închid ochii, o văd aşa cum arăta în anii copilăriei mele. Pe atunci mi se părea frumoasă. Mai tîrziu, pe măsură ce am crescut, mi-am dat seama că nu era de loc aşa. O veritabilă mahala, locuită de oameni nevoiaşi, ce-şi cîştigau pîinea muncind în port, ca lucrători la „Şantier" — un minuscul şantier naval — şi la „Rizerie", sau ca barcagii, şlepari şi hamali. Casele, aproape toate, erau vechi, mărunte — unele atît de mărunte şi îngropate pe jumătate în pămînt, încît se putea uita broasca pe fereastră — acoperite cu carton gudronat sau cu olane. Pe acoperişul cîtorva, peste cartonul gudronat, erau puse cărămizi şi pietre ca nu cumva să-l ia vîntul

atunci cînd se pornea să bată mai cu putere dinspre baltă. Existau şi două case acoperite cu tablă. A lui nea Mihalache Suru şi a lui nea Şuncărică, de altfel şi cele mai arătoase. Restul, scunde, din paiantă, în care fiecare familie ocupa — cu rare excepţii — cel mult două cămăruţe şi un antreiaş, care iarna servea şi ca bucătărie. Doamne, că multe suflete necăjite mai locuiau într-o singură curte. Dar parcă cei mai mulţi eram noi, copiii. Cînd se întîmpla să ne adunăm cu toţii, huia, nu alta, strada, spre marea disperare a mamelor şi mătuşilor. Norocul lor era portul, jos, la doi paşi, care exercita asupra noastră o atracţie mult mai puternică decît bucăţica de stradă.

Ehei, ce vrăjitor mai era şi portul ăsta! Farmecul lui — locuri mai minunate de joacă nici că se puteau găsi altele — izbutea să ne facă să uităm pînă şi de foamea care mai toată ziua ascuţea ceva asemănător unor brice prin stomacurile noastre. Pentru că, trebuie să ştiţi, aproape nici unul dintre noi — printre aceştia mă număram şi eu, cu toate că tata, care lucra la uzina electrică, avea un salariu invidiat de mulţi — nu ştia ce înseamnă a fi sătul cu adevărat.

Sătui nu eram niciodată, dar, copii fiind, buna dispoziţie nu ne-o pierdeam. De altfel, cu unele excepţii, singurii oameni veseli de pe strada noastră doar noi eram. Cei mari, la drept vorbind, nici nu aveau de ce să fie. Cînd de-abia cîştigi atît cît să nu mori de foame tu şi ai tăi, buna dispoziţie te ocoleşte şi veselia se călătoreşte pe aiurea. De aceea, erau posomoriţi, irascibili, gata în orice clipă să se certe cu nevestele, care, la rîndul lor, acrite şi ele de atîtea nevoi, nu se lăsau mai pre-

jos. Nici măcar beţia lor — şi oamenii de pe strada noastră se îmbătau adesea — nu era veselă, ci tristă sau arţăgoasă.

Vara şi, în general, cît timp portul lucra, mai treacă-meargă. Iarna însă, oamenii deveneau morocănoşi, ursuzi, arţăgoşi. Se certau şi îşi certau mai des nevestele, mai des veneau acasă pe două cărări. Iarna, pînă şi noi, copiii, ne pierdeam buna dispoziţie. Stăteam mai mult în casă, şi cînd stai în casă, cînd nu poţi să te zbengui prin port, închipuind fel de fel de jocuri, sau să te scalzi în Dunăre, e normal să simţi şi mai tare foamea. De aceea, iarna, care pentru toată lumea pare mai lungă decît este ea în realitate, nouă ni se părea că nu avea să se mai sfîrşească niciodată.

De toate acestea mi-am dat însă seama treptat. Pe măsură ce am crescut am înţeles că strada noastră este, de fapt, o biată mahala cu puţine case, dar cu nevoi multe, o stradă urîtă, cu oameni înăcriţi din pricina lipsurilor, pe care rar îi vedeai zîmbind şi, mai rar, veseli.

Ei, dar era să uit a vă spune că pe bucăţica noastră de stradă exista şi o cafenea ! O cafenea pe care o ţinea un turc pe nume Mustafa. Ar fi trebuit să vedeţi cum arăta cafeneaua lui Mustafa ! În tot oraşul — şi pe atunci existau destule — nu ai fi găsit o alta aidoma ei. Ba cred că n-aş exagera dacă aş spune că o cafenea asemănătoare nu ai fi găsit în nici unul din oraşele de port, de la Turnu Severin şi pînă la Sulina. Nu era mai mare de douăzeci de metri pătraţi. La mijloc, o masă de biliard. cu pînza verde uzată. Uzate, de asemenea, tacurile şi bilele. Cea albă, de bătrînă ce era, căpătase culoarea crem. Cele cinci mese nu se asemănau între ele, cum de asemenea nu

erau identice nici scaunele. Pe jos nu existau podele, ci pămînt. Deşi o vecină cel puţin o dată pe săptămînă nivela cu lut adînciturile din jurul mesei de biliard, de fiecare dată picioarele jucătorilor aveau grijă să le scobească din nou.

— Bre Mustafa, bre! De ce nu pui şi tu nişte duşumele? Ce Dumnezeu, aici parcă ar fi grajd, nu cafenea!

— Nu estem bani!

De cînd dăinuia cafeneaua, n-am putut afla. Toată lumea era convinsă că se născuse o dată cu strada. Mustafa preluase „afacerea" de la tată-su, Selim. Dacă şi acesta o moştenise de la părintele său, nici asta n-am putut afla. În orice caz, un lucru pot să afirm cu certitudine: că mahalaua noastră nu avea nevoie de cafeneaua lui Mustafa. Aceia cărora li se făcea poftă de o cafea nu în dugheana lui intrau, ci în vreuna din multele cafenele care se înşirau, jos, în port, de-a lungul cheiului. Doar iarna dacă mai prindea turcul vreun client din mahalaua noastră. V-aţi putea, desigur, întreba: Bine, dacă oamenii de pe strada noastră ocoleau cafeneaua lui Mustafa, atunci din cine era formată „clientela"? În primul rînd, din liceeni. Din septembrie, cînd se deschideau şcolile, şi pînă pe la sfîrşitul lui iunie, cînd începea vacanţa, de dimineaţă şi pînă la ora prînzului cafeneaua lui Mustafa dacă nu gemea de clienţi-liceeni, în orice caz era binişor populată. Fiindcă, după opinia acestora, nu exista un alt loc ferit unde să se poată trage mai bine chiulul de la ore decît vizuina lui Mustafa. Pe de altă parte, nu exista nici o altă cafenea unde să stea la dispoziţia unor puşti ca ei, de dimineaţă şi pînă seara, un biliard. Jucătorii — în marea lor majoritate din

categoria acelora care în fiecare dimineaţă căpătau bani de buzunar de la îngăduitoarele lor mame — mizau pe cafele, pe dulceţuri, pe caramele, pe bragă. (Caramelele şi braga erau fabricate de Mustafa, după reţete proprii.)

O altă categorie de clienţi o formau cei de pe străzile vecine. Aceştia se aventurau în cafeneaua lui Mustafa, fiindcă — pretindeau ei — o cafea atît de bună nu se putea bea nicăieri în altă parte. Mai poposeau acolo pescari lipoveni, mecanici de pe remorchere şi, în mod întîmplător, chiar unii marinari de pe vasele străine. În căutare de aventuri, suiau din port în oraş luînd pieptiş dealul, în loc să urce pe cunoscutele şi pavatele „vaduri", cum li se spuneau respectivelor străzi.

Dacă îmi aduc bine aminte, cred că, cel puţin la noi în oraş, Mustafa a fost precursorul „autoservirii". Voiai o cafea? Cît ai clipi din ochi ţi-o pregătea într-unul din nenumăratele lui ibrice pe care cred că nu le spăla niciodată — unii pretindeau că tocmai în aceasta consta „secretul" excepţionalelor sale cafele — ţi-o răsturna într-o ceşcuţă şi, cu vocea subţire şi puţină, ce aducea a behăit de capră, te anunţa:

— Gata estem café!...

Depuneai banii pe tejgheaua acoperită cu o foiţă de zinc, luai ceşcuţa cu cafea şi te duceai s-o sorbi pe îndelete la locul tău. Să servească el pe cineva la masă, aşa ceva nu obişnuia niciodată Mustafa.

Ciudată mai era strada noastră, mahalaua noastră!... În primul rînd era de mirare cum de luase ea fiinţă tocmai în partea aceea a oraşului, asemenea unei pecingini pe un obraz rumen şi

bucălat. Toate celelalte mahalale se întindeau spre marginea orașului. A noastră era înconjurată de străzi cu case care mai de care mai arătoase, unele din ele adevărate palate cu grădini și parcuri, cum numai la cinematograf se întîmpla să mai vedem. În toate casele și palatele acelea locuiau moșieri, bancheri, armatori, cerealiști, angrosiști, mari procuriști, consuli, medici, avocați, pe ici, pe colo cîțiva ofițeri superiori, și multe alte asemenea fețe simandicoase.

Pe una din străzile apropiate locuia chiar un conte. Un oarecare conte de Palermo. Casa era cunoscută în tot orașul sub numele de palatul contelui de Palermo. Astăzi, cînd încerc să-mi aduc aminte cum arăta „palatul" contelui de Palermo, îmi dau seama că nu prea semăna cu ceea ce se înțelege în mod obișnuit prin acest cuvînt. Dar probabil că titlul de nobleță impresionase în așa măsură pe concetățenii mei din protipendadă, încît, neputînd concepe că un conte ar putea locui altundeva decît într-un palat, botezaseră ca atare casa. La drept vorbind, aceasta nu se deosebea de celelalte case decît prin ferestrele din cristal veritabil, precum și prin leii de marmoră — doi la număr — care străjuiau cele cîteva trepte de la intrarea principală. Dar după cum casa nu era un veritabil palat, tot așa nici contele de Palermo nu era un veritabil conte.

Grec de origine, începuse prin a fi băiat de prăvălie în taverna unei rubedenii din portul Napoli. Datorită norocului, dar în același timp și unei excepționale aptitudini pentru afaceri, încă înainte de a împlini patruzeci de ani, viitorul conte de Palermo cîștigase suficienți bani ca în

tot restul zilelor ce-i mai rămîneau de trăit să poată duce o viaţă îndestulată şi lipsită de griji. Şi se hotărî pentru un asemenea fel de viaţă nu pentru că plăcerea de a fecunda capitalul ar fi încetat brusc să exercite asupra sa teribila lui tentaţie, ci doar pentru că avea o constituţie tare şubredă.

Îşi cumpără un titlu de noblețe datorită căruia îi fu uşor să capete şi pe acela de consul — bineînţeles onorific — al statului italian, în portul de pe malul bătrînului Danubiu. Ce capriciu l-a mînat pe proaspătul conte de Palermo să se aciueze tocmai în oraşul nostru, n-am putut afla niciodată. Bănuiesc însă că a fost ceva mai mult decît un capriciu, deoarece nici clima de baltă şi nici cohortele de ţînţari nu ofereau condiţii prielnice de trai unei constituţii debile.

Vecinul contelui de Palermo era bătrînul şi putredul de bogat domn Spiros Spiratos. Acest Spiros Spiratos pe cît era de bogat, pe atîta era de zgîrcit. Avea remorchere, avea şlepuri, avea cîteva moşii şi era proprietarul caselor de pe o întreagă stradă. Zgîrcenia lui însă i-ar fi putut face să pălească de invidie pe Harpagon, Hagi Tudose şi pe oricare altul din iluştrii zgîrciţi. Acest fapt nu constituia de loc un impediment ca domnul Spiros Spiratos să fie stimat de toată lumea şi în faţa lui să se descopere cu mult respect pînă şi preşedintele tribunalului, domnul Lucian Dumbravă, proprietar şi el al unei preafrumoase case cu etaj de pe aceeaşi stradă.

Nu cred că ar prezenta interes pentru cititori numele şi profesiunea tuturor simandicoaselor personaje care locuiau pe străzile ce se învecinau cu mult hulita noastră mahala. Consider că, pentru

edificarea lor, este suficient dacă adaug că în această parte a oraşului înflorise, în decursul anilor, cartierul cel mai frumos şi că tot aici, în casele elegante şi spaţioase, se ascundea cea mai mare parte din bogăţiile oraşului nostru.

...Şi tot aici, ca o pecingine, în inima celui mai frumos şi mai elegant cartier, strada Zidului.

Comparînd strada noastră cu o pecingine, cititorii ar putea crede că încerc să-mi ponegresc mahalaua în care am văzut lumina zilei şi în care am copilărit. Departe de mine un asemenea gînd. *Strada Zidului* era denumirea ei oficială. Numele acesta era scris pe tăblia albastră, prinsă de peretele casei din dreptul căreia începea strada. Cu acest nume figura în nomenclatorul străzilor de la primărie sau al oficiului poştal. Dar cei care locuiau în spaţioasele şi elegantele case din aristocraticul cartier îi spuneau *strada Pecinginei.*

N-am putut afla cine fusese naşul. Se pare — deşi nu am putut aduna dovezi concludente — că armatorul, cerealistul şi proprietarul clădirilor de pe o stradă întreagă, domnul Spiros Spiratos, harpagonul oraşului nostru.

Cică acesta, scandalizat într-o zi de nu ştiu ce faptă a cuiva de pe strada noastră, s-ar fi adresat vecinului său, procuristul unei mari societăţi de cereale cu capital francez.

— Ama asta strada ? Asta peţindţina. Ptiu ! Asta mascara, nu strada !

Indignarea domnului Spiros Spiratos, în exprimarea ei plastică, plăcu atît de mult şi fu atît de mult purtată din gură în gură, încît, în cele din urmă, nu ştiu prin ce proces obscur, pe care poate numai lingviştii sau poate folcloriştii ar putea să-l limpezească, strada noastră începu să fie cunoscută

ba sub numele de *strada Pecinginei,* ba sub acela de *strada Mascaralei.* Cîtva timp cele două porecle își disputară întîietatea, dar, pînă la urmă, aceea care cîștigă o biruință definitivă fu ultima.

Partea curioasă este că porecla fu însușită chiar și de noi, locuitorii ei, de la mic pînă la mare. Dacă, spre pildă, cineva ar fi fost întrebat:

— Pe ce stradă stai, mă țîcă?

— Pe strada Mascaralei! ar fi răspuns, fără nici un fel de ezitare.

Cîteodată mă întreb dacă nu cumva porecla aceasta a dat naștere în sufletele celor care locuiau pe strada Mascaralei unui complex de inferioritate de care nimeni nu era conștient. Pentru că mi se pare și astăzi curios faptul că, în marea lor majoritate, bărbații și femeile de pe strada noastră, ori de cîte ori aveau treburi în oraș, foloseau un drum despre care, în nici un caz, nu se putea spune că e cel mai scurt. Aceasta fără a mai pune la socoteală că era și cel mai puțin comod.

Spre a evita străzile simandicosului cartier, coborau malul, pînă jos, în port. De acolo, dacă erau grăbiți, sau dacă își puteau permite luxul, luau tramvaiul; ceilalți — și aceștia erau cei mai mulți — ajungeau din nou în oraș urcînd unul din „vaduri".

Din acest motiv, dacă priveai de sus, de pe mal, panta ce cobora pînă în port, o vedeai întretăiată de nenumărate potecuțe — un adevărat labirint — care, la prima vedere, și mai ales pentru cineva străin de locul și obiceiul acestor oameni, păreau cu totul lipsite de sens, ele datorîndu-se parcă, exclusiv, întîmplării. În realitate, fiecare potecuță își avea rostul ei. Așa, spre pildă, una, aproape verticală, era a noastră, a copiilor. Ne făcea mare

plăcere să coborîm malul de-a dreptul şi să-l urcăm apoi pieptiş. Erau altele ceva, ceva mai line. Acestea erau folosite de oamenii tineri care lucrau la „silozuri" sau la elevatoare şi care, de asemenea, nu se prea speriau de un fleac de deal. Cele mai şerpuitoare erau folosite de oamenii cărora, tocmai fiindcă aveau inima beteagă, bucăţica de deal li se părea uriaşă cît un munte. Pînă şi babele şi moşnegii, care nu puteau merge decît sprijinindu-se în bastoane şi cîrji, îşi aveau potecuţele lor.

Dintre toţi locuitorii străzii noastre cei care nu sufereau de vreun complex de inferioritate — asta în cazul cînd ceilalţi sufereau cu adevărat — eram în primul rînd noi, copiii. Totuşi, dacă drumurile noastre duceau de cele mai adesea ori în port, aceasta se datora faptului că el ne atrăgea cel mai mult. Şi cum să nu ne placă, de vreme ce nicăieri nu se puteau înjgheba jocuri mai frumoase ca acolo ?

Bineînţeles, nimic nu ne oprea să năvălim ca nişte diavoli şi pe străzile boiereşti, pe care părinţii noştri, în mod deliberat sau nu, le ocoleau, şi să le umplem cu larmă şi strigăte barbare, de loc sinchisindu-ne că era ora cînd, înapoia ferestrelor cu storurile lăsate, boierii îşi făceau siesta.

În afară de noi, copiii, nici tinerii nu se sfiau să treacă pe acolo, îndeosebi fetele, aproape toate frumoase. Cînd ele treceau şi se întîmpla ca niscai feţe simandicoase să se găsească în vreun balcon, pe vreo terasă sau în chioşcul vreunei grădini, nu trebuia să fii cine ştie ce mare psiholog ca să înţelegi ce exprimau privirile cu care erau urmărite frumoasele fete de pe strada noastră. Pînă şi domnul Spiros Spiratos, pe care nimeni nu-l întrecea în ceea ce priveşte dispreţul faţă de locuitorii de

pe strada Mascaralei, în ciuda bătrîneţii sale senile, nu se putea abţine să nu exclame în limbajul său împestriţat :

„Chitaxe ! Ţe mai comatachi !“ [1]

Dar era să uit pe cineva care, de asemenea, nu ocolea străzile boiereşti. E drept, de obicei numai noaptea şi doar atunci cînd era cu chef, dar aceasta nu are importanţă. Fiindcă numai de laşitate nu putea fi acuzat Şuncărică. Căci doar despre el e vorba.

Acum, cînd scriu despre el, parcă l-aş avea în faţă. Înalt, bolovănos, cu capul ţuguiat ca o pepenoaică din cele uriaşe de Berteşti, cu ochii mici, clipind mereu din pleoape, de parcă lumina zilei era prea puternică, cu nasul încovoiat ca un cioc de cucuvaie, cu bărbie ascuţită de zgripţuroaică, cu picioarele lui lungi şi încovoiate ca nişte uriaşe paranteze. Îl văd, dar mi se pare totodată că-i aud şi vocea puternică să trezească pînă şi morţii din groapă, dar ciudat de subţire, ca a unui băiat în pragul adolescenţei. Da, parcă îl aud, ţipînd cu vocea lui subţire, pus pe harţag, aşa cum se întîmpla ori de cîte ori se întorcea acasă cu chef.

„Cine şi ce are cu mine ? Ian să te văd, mă ! Grijania lui cui nu ştiu ce are cu mine !... Arată-te, mă !“

Şi Şuncărică privea încruntat în dreapta şi-n stînga, ca şi cînd l-ar fi pîndit duşmani nevăzuţi de dinapoia grilajelor porţilor boiereşti sau dinapoia storurilor lăsate.

Dar cum nimeni nu avea nimic de împărţit cu el la ora aceea, iar cei care aveau motiv să fie nemulţumiţi, fiindcă îi trezise din somn, nu îndrăz-

[1] Priveşte ! Ce mai bucăţică. (n.a.)

neau să-l înfrunte măcar cu o dojană, lui Şuncărică, dacă era lună, i se căşuna pe ea.

O apostrofa, amenințînd-o cu pumnul:

„Şi tu, paciaură, ce mă priveşti aşa, hai? Ei, da, eu sînt. Eu, Şuncărică! M-am îmbătat, şi ce dacă? Dorm boierii? Doarmă, dormir-ar somnul ăl de pe urmă! Uiuiu! Care eşti ăla de dormi, mă, cînd trece Şuncărică? Ura! Trăiască Şuncărică! Trăiască *sucsemnatul!*

Foaie verde şi-o sipică
Dă-mi un ţoi de secărică,
Mie, mă, lui Şuncărică!"

Nici cînd ajungea în mahalaua noastră Şuncărică nu se liniştea. Continua să certe luna, împotriva căreia era mereu mai pornit, pe măsură ce se apropia de casă.

Oamenii, cîţi îl auzeau — puţini, deoarece, trudiţi cum erau, nici măcar o canonadă de artilerie nu i-ar fi putut trezi — îl înjurau, întorcîndu-se de pe o parte pe cealaltă. Femeile, la rîndul lor, îl blestemau. Numai tanti Aspasia, nevastă-sa, da fuga în prag să-l ia în primire, să-l dezbrace şi să-l culce în pat.

Se întîmpla regulat ca invectivele lui Şuncărică la adresa lumii să mă trezească din somn. În liniştea biruitoare a nopţii, vocea lui sonoră căpăta rezonanţe apocaliptice. Mi se părea că Şuncărică — nea Şuncărică îi spuneam noi, copiii — nu este un om ca toţi oamenii, ci un uriaş din poveste, înalt cît un turn, care dacă i-ar fi venit chef să întindă mîna după lună şi să dea cu ea de-a rostogolul — ar fi putut-o face fără nici un fel de greutate. De aceea, mult timp după ce nu-l mai auzeam, con-

tinuam să aud înjurăturile şi inepuizabilele sale hohote de rîs.

În noaptea aceea bîntuită de uragan, Şuncărică tot beat s-a întors acasă. Numai că de data aceasta invectivele lui la adresa lunii m-au găsit treaz. Treaz şi îmbrăcat — aşa mă vîrîsem de cu seară în aşternut — aşteptam. Aşteptam *ora*. Ora cînd trebuia să pornesc în nenorocita expediţie.

*

Doamne, ce noapte... Furtuna începuse de cu seară, şi pe măsură ce orele se consumau, în loc să se domolească, dimpotrivă, creştea în intensitate. Parcă îşi pusese în gînd, dacă nu să culce la pămînt toate casele din oraş, în orice caz sigur toate coşmeliile de pe strada noastră.

Era o simfonie deşucheată de chiote, de zgomote, de scrîşnete, de vaiete, de hohote cînd de rîs, cînd de plîns. Şi cu toate că Dunărea nu era chiar atît de aproape, atunci cînd vîntul se domolea pentru o clipă, o auzeam jos, în port, zvîrcolindu-se neputincioasă.

Ascultam chiotul vîntului, protestele fluviului, multele şi straniile zgomote ale furtunii, priveam, fără să văd nimic, bezna de afară şi îmi era frică. Frica creştea pe măsură ce noaptea înainta, pe măsură ce se apropia clipa cînd trebuia să plec de acasă.

Pentru ceea ce mă pregăteam să întreprind era nevoie de mult curaj, chiar într-o noapte ca aceea cu o lună ca un fanar. Or mie îmi era frică. Îmi era atîta frică, încît la un moment dat, convins că nu voi îndrăzni să ies din casă, aproape că mă re-

semnasem cu gîndul că a doua zi va trebui să înfrunt batjocurile băieților din mahala. Îmi reaminteam — deși nu-mi făcea de loc plăcere — discuția cu Fane :

— Te grozăvești tu acuma, dar să te vedem la noapte pe unde ai să scoți cămașa, stăruise acesta în neîncrederea lui.

— Nu-mi purta tu de grijă, îi replicasem. Ca să te convingi, atunci cînd am să trec prin fața casei voastre am să bat în uluc.

— Ei, și ce dacă ai să bați ? Mare scofală ! Ai să bați în uluc, pe urmă ai să te cari acasă, iar mîine ai să te grozăvești că ai fost. Ca să te cred, va trebui să-mi dovedești. Na, ia briceagul meu, și dacă mîine dimineață îl găsesc *acolo*, înfipt în pămînt, atunci al tău să fie. Dacă nu, înseamnă că ești un lăudăros și că numai gura e de tine.

Ștefănel intervenise cu o remarcă plină de bun simț :

— De ce e nevoie să înfigă briceagul în pămînt ? Dacă se duce și găsește comoara, are să ne arate un ban de aur. Dacă n-o găsește, ce altă dovadă mai bună vrei decît groapa pe care o va săpa, ca să caute căldarea cu bani ? (În mentalitatea lui Ștefănel, toate comorile se aflau ascunse în căldări sau cazane de aramă.)

Ei, da ! Fane nu voia să creadă în ruptul capului că voi avea curajul să mă duc, de unul singur, la „Hanul lui Agop" ca să dezgrop comoara.

Dar eu mă hotărîsem, și nimeni și nimic nu ar fi putut să-mi schimbe hotărîrea. E drept, remarca lui Ștefănel mă cam pusese pe gînduri, dar acum era prea tîrziu ca să mai dau înapoi. Și cumva, ca să nu mă mai gîndesc la ceea ce mă aștepta la noapte, am propus să mergem la scăldat în docuri. Acolo,

pentru prima dată în viaţa mea am simţit beţia succesului. Şi trebuie să mărturisesc, mi-a plăcut. Ei, nu e puţin lucru să vezi aţintite asupra ta privirile admirative ale celorlalţi băieţi de o seamă sau chiar mai mari decît tine, nu e puţin lucru să te arăţi năzuros şi ceilalţi să se dea în vînt ca să te împace, nu e puţin lucru să auzi pe careva şoptind unui băiat din vreo altă mahala :

— Îl vezi ? La noapte se duce, singur, să caute o comoară la „Hanul lui Agop".

Şi celălalt să holbeze ochii la tine, pierdut de admiraţie. În mentalitatea ţîncilor din anii aceia nu era puţin lucru ca unul dintre noi să se încumete a căuta comori, de unul singur. Dar una e să sapi după comori prin curţi, prin grădini, prin pivniţe, şi alta e să te duci să le cauţi — unde ? Tocmai la „Hanul lui Agop".

Ceea ce voi scrie în paginile ce urmează sînt convins că îi va face să zîmbească pe cititorii care au vîrsta pe care a avut-o atunci eroul acestei cărţi. Băiatul meu, căruia i-am povestit *peripeţia,* înainte de a o aşterne pe hîrtie, a zîmbit cu o îngăduitoare şi superioară bunăvoinţă. Şi vreau să vă informez că el mai are încă doi ani pînă să împlinească vîrsta de cincisprezece ani. Şi nu ar fi de loc de mirare. În era atomului, a navelor cosmice şi a apropiatelor zboruri interplanetare, a ciberneticii şi a altor cuceriri minunate ale ştiinţei, care a ajuns să o ia înaintea celor mai îndrăzneţe închipuiri, mi se pare normal ca cititorii mei tineri să zîmbească amuzaţi de naivitatea băiatului de cincisprezece ani căruia i-a trebuit curaj, nu glumă, ca să îndrăznească a se hazarda pînă la „Hanul lui Agop", în căutarea unei comori. Ei trăiesc astăzi în condiţii cu totul deosebite decît Ducu. Ei

trăiesc într-o societate care a declarat război total şi fără milă superstiţiilor, inculturii. Dar cu ani în urmă, cînd Ducu nu avea decît cincisprezece ani, incultura şi superstiţiile de tot felul erau şi ele arme — două din multele arme — cu ajutorul cărora stăpînii de ieri căutau să ţină sub ascultare milioanele de oropsiţi.

Or pe strada Mascarălei, în mahalaua noastră, de altfel ca în mai toate mahalalele oraşului nostru, superstiţiile bîntuiau mai rău ca o epidemie. Şi bîntuiau fiindcă mai ales în rîndul mamelor, mătuşilor şi bunicilor noastre analfabetismul era, aş zice, starea naturală. Şi acolo unde neştiinţa de carte este starea naturală a unei colectivităţi, e normal ca superstiţiile să îmbrace formele cele mai năstrunice.

De pildă, numai în legătură cu comorile, cîte şi mai cîte superstiţii! După mătuşa Brînduşa — mătuşa Brînduşa avea aproape şaptezeci de ani, ştia să dea în bobi, să ghicească în cărţi şi cafea, să descînte de deochi şi gîlci, dar să şi povestească cele mai înspăimîntătoare întîmplări cu tîlhari de drumul mare şi cu piraţi care ar fi trăit şi jefuit nu pe cine ştie ce mare, ci chiar pe Dunărea noastră — dezgroparea unei comori este totdeauna legată de mari riscuri.

Prestigiul de care am început să mă bucur printre tovarăşii mei de joacă s-a datorat nu atît faptului că devenisem căutător de comori — veţi vedea că nu eram singurul — ci hotărîrii mele de a dezgropa tocmai „comoara despre care toată lumea era convinsă că se află îngropată în «Hanul lui Agop»".

„Hanul lui Agop" era un loc viran evitat de noi în jocurile noastre chiar în timpul zilei. În portul

nostru erau multe asemenea locuri virane, mai toate foste magazii de cereale, distruse încă din timpul primului război mondial. Erau aşa de multe, încît, dacă le-am fi ocolit pe toate, aria jocurilor noastre s-ar fi îngustat foarte mult. Dintre ele singurul cu care nu ne putusem obişnui şi care continua să exercite asupra noastră aceeaşi teamă superstiţioasă ca şi la început era „Hanul lui Agop".

Cîndva, pe locul acela fusese un han... Cînd? Nici măcar oamenii cei mai bătrîni din mahala nu-şi mai aminteau. În schimb, îşi aminteau că pînă în timpul primului război mondial fusese pe locul acela o magazie de cereale, bombardată, o dată cu celelalte, de către nemţi. De ce ne era tuturora atîta frică — pînă şi oamenii mari îl ocoleau — de „Hanul lui Agop" nici astăzi nu-mi este foarte clar. Probabil circulaseră cîndva unele poveşti sîngeroase în legătură cu prăvălia armeanului, uitate însă în decursul vremii. În orice caz, e sigur că şi convingerea generală, precum că acolo se află îngropată o comoară — mulţi pretindeau că văzuseră, noaptea, flăcări — şi-a avut partea ei de contribuţie în a transforma „Hanul lui Agop" într-un loc pe care e bine să-l ocoleşti, mai ales noaptea.

Ei bine, tocmai acolo mă decisesem să caut comori. Se putea, oare, ca o asemenea hotărîre temerară să nu stîrnească „senzaţie" printre tovarăşii mei de joacă?

Pentru a păstra adevărul istoric, trebuie să vă spun că pe vremea aceea molima căutării de comori contaminase aproape pe toţi tovarăşii mei de joacă. În aşa măsură eram obsedaţi de comori, încît nopţile nici nu visam altceva. Pe urmă, cînd se lăsa întunericul, de cîte ori nu ni s-a năzărit că

țișnesc flăcări din vreo grămadă de gunoi, din vreun fund de grădină, de pe vreun maidan sau te miri de prin ce ungher al curții vreunuia dintre noi !... Cîtă energie nu am risipit noi scormonind pămîntul cu hîrletul tocmai acolo unde nu trebuia, spre marea disperare a mamelor noastre ! Dacă toată această energie am fi folosit-o pentru o treabă cu adevărat utilă, sînt convins că urbea noastră s-ar fi putut mîndri astăzi cine știe cu ce operă edilitară, realizată prin truda noastră, a băieților de pe strada Mascaralei.

Mama, care nu era de loc de acord cu noua mea pasiune, deseori mă certa :

— Ascultă-mă pe mine, Ducule : banul tot la ban trage. Așa că tu, decît să scormonești fără folos pămîntul, mai bine ai stropi brazdele cu ceapă și usturoi.

Mama se uita la tata așteptînd sprijin de la el, dar tata se prefăcea că nu a auzit.

Îl văd și acum : mărunt, cu privirile ochilor săi mereu neastîmpărate, cu fața luminată mai totdeauna de un zîmbet trist, cu fruntea înaltă, care se strîngea în cute nenumărate numai atunci cînd era foarte supărat, cu vocea lui caldă și, nu arareori, cu ușoare accente de ironie, abia sesizabile. Pentru mine, tata a fost un om ciudat, înzestrat de natură cu calități deosebite, din care motiv ar fi trebuit să aibă parte de o soartă mai bună decît aceea pe care a avut-o.

Fără să fi urmat altă școală decît aceea primară, vorbea binișor franceza, germana și italiana, cînta la pian și era capabil să enunțe păreri personale în domenii destul de variate, ceea ce-i dădea o anumită siguranță în conversație. Pe de altă parte, avea o îndemînare deosebită pentru o mulțime de

îndeletniciri practice. Cu toate că au trecut mulţi ani de atunci, şi cu toate că privesc lucrurile nu cu ochii băiatului de atunci, sînt convins şi astăzi că mîinile îndemînatice ale tatălui meu erau în stare să confecţioneze orice obiect, oricît de dificil. Dar pe cît de dibace îi erau mîinile, pe atîta era el lipsit de orice fel de aptitudini de a se descurca în viaţă. Aceasta este, cred, explicaţia că a încercat o mulţime de meserii.

Cînd mama s-a măritat cu el, tata era sobar. Era într-o perioadă cînd în oraşul nostru se construiau multe case. În afară de asta, deoarece ieşise moda sobelor de teracotă scunde, mulţi, pentru a se ţine la pas cu moda, le dărîmau pe cele vechi, înlocuindu-le cu altele, scunde, sau cu cămine. Dar moda, ca orice modă, trecu repede şi în casa noastră lipsurile începură să se facă simţite. Tata fu nevoit să-şi schimbe meseria. A fost, pe rînd, zugrav, tinichigiu, elevatorist şi într-o vreme, în acelaşi timp, operator şi pianist la unul din cinematografele din oraş al cărui patron a dat faliment.

Poate vă întrebaţi cum izbutea să facă amîndouă treburile? Am să vă explic imediat. Dar mai înainte vreau să vă spun că aceasta s-a întîmplat pe vremea cînd cinematograful sonor şi vorbitor dăduse lovitura de moarte filmului mut. Pe atunci a existat în oraşul nostru patronul unui cinematograf în aşa măsură partizan al artei mute, încît s-a încăpăţînat să boicoteze filmul sonor chiar şi atunci cînd pînă şi profanii ajunseseră să-şi dea seama că cel dinainte murise pentru totdeauna. La cinematograful acestuia tata a fost concomitent operator şi pianist. Şi trebuie să ştiţi că a izbutit să se descurce destul de bine. La începerea spectacolului, se urca în cabină şi pornea aparatul. Pe

urmă, cobora repede în sală, se aşeza la pian şi începea să cînte. Dacă se rupea filmul — şi lucrul acesta se întîmpla destul de des, fiindcă peliculele erau toate vechi — urca din nou în cabină, lipea banda, după care iarăşi cobora în sală. Şi fiindcă lucrul acesta se întîmpla nu numai o singură dată, la sfîrşitul unui spectacol bietul tata era mai obosit ca după o ascensiune forţată pe Bucegi.

Bineînţeles, pînă la urmă, patronul cinematografului a dat faliment şi tata a rămas fără slujbă. Nici de data aceasta n-aş putea să vă spun care a fost meseria următoare pe care a încercat-o. Atunci cînd s-a petrecut întîmplarea tragică pe care vreau să v-o povestesc, tata lucra la uzină ca electrician şi cîştiga atîta cît să nu murim de foame.

Odată molipsit de pasiunea căutării de comori, animat de un zel vrednic de o cauză mai bună, am început să sap pe unde vreţi şi pe unde nu vreţi. Am început cu pivniţa şi am sfîrşit cu grădina, spre marea disperare a mamei.

Bineînţeles, zelul meu neobosit n-a putut să scape neobservat tovarăşilor mei de joacă. De altfel, nici nu-mi era aceasta intenţia. Dimpotrivă, trebuie să recunosc cinstit că am manifestat acelaşi zel şi în recrutarea de prozeliţi. Şi roadele nu întîrziară să se arate. În scurt timp, mulţi din ei deveniră tot atît de zeloşi căutători de comori. Numai că entuziasmul lor nu dură mult. După primele eşecuri, unul cîte unul se lăsară cu toţii păgubaşi. Nu mai eu nu m-am dat bătut. Şi cînd nu am mai avut unde scormoni, în grădină şi în pivniţă, m-am hotărît să-mi încerc norocul la „Hanul lui Agop". Hotărîrea am luat-o noaptea, în timp ce stăteam culcat în pat, aşteptînd somnul care nu mai venea.

Pe urmă, cînd, în sfîrşit, am adormit, am visat comoara din „Hanul lui Agop". Un cazan de aramă, mare cît acela în care fierbea mama rufele, plin ochi cu monede de aur. Zeci, sute, mii de monede strălucind să-mi ia ochii. Îmi înfundam pînă la cot mîinile în aur, vînturam monedele cu palmele făcute căuş, aşa cum vînturau hamalii în port, cu lopeţi de lemn, munţii de cereale.

Visul fu atît de sugestiv, încît şi după ce m-am trezit din somn, cîteva minute, am continuat *să văd* cazanul plin cu bani de aur şi *să aud* clinchetul straniu al monedelor.

Primul lucru pe care l-am făcut, cînd m-am dat jos din pat, a fost să-l caut pe Fane şi să-i propun să dezgropăm împreună comoara. I-am făcut lui propunerea, fiindcă, în ciuda rivalităţii dintre noi, eram prieteni şi ţineam unul la altul.

Fane îşi rîse de mine :

— Măi aiuritule, cînd ai să-ţi scoţi din căpăţînă gărgăunii ăştia cu comorile ?

— Acolo e sigur una. Au văzut atîţia flăcările !...

— Dacă peste tot de unde li se năzare unora că ţîşnesc flăcări ar fi dedesubt comori, ar ajunge aurul mai ieftin ca braga lui Mustafa.

Dar aşa era Fane. Sceptic. Şi totdeauna cu picioarele pe pămînt. De altfel era şi cu un an mai mare ca mine.

— Va să zică, nu vrei să vii cu mine...

— Nici nu mă gîndesc.

— Ţi-e frică ! l-am întărîtat eu.

— Nu mi-e frică, mă ! Dar dacă a dat benga în tine, mă aiuritule, nu vreau să te încurajez.

— Fane, cînd oi găsi comoara, n-am să-ţi dau nici măcar de-o bragă ! l-am ameninţat.

— Ai s-o găseşti cînd mi-oi vedea eu ceafa. Şi o şterse jos, în docuri, să se scalde.

*

Uraganul, în loc să se ogoiască, se înteţise. Din cauza furtunii, nu am auzit cînd a bătut de miezul nopţii în turnul bisericii sfinţilor Petru şi Pavel. Am ştiut însă că sosise momentul atunci cînd l-am auzit pe nea Şuncărică hăulind şi apostrofînd luna. Îmi era frică din cauza furtunii. Totuşi trebuia să mă hotărăsc, dacă nu voiam ca a doua zi să rîdă de mine băieţii şi, în special, Fane. Trebuia să mă hotărăsc, şi pînă la urmă m-am hotărît.

Nici astăzi nu pot să-mi explic unde am găsit atîta curaj. S-a datorat dorinţei de a pune neapărat mîna pe comoară? Sau ambiţiei de a deveni eroul mahalalei noastre şi astfel să lichidez, definitiv, lupta pentru întîietatea între mine şi Fane? Nu ştiu. Ştiu doar că la un moment dat am deschis fereastra de la bucătărie şi am ieşit în curte.

Bezna mă învălui din toate părţile. Am luat hîrleţul pe care îl pregătisem de cu seară şi am ieşit pe poartă. Vîntul bătea din spate atît de puternic, încît mă silea să merg la trap. Ba, din cînd în cînd, ca să nu mă doboare, trebuia să mă agăţ de vreun uluc sau de stîlpul vreunui felinar.

Cu tot întunericul, am pornit-o, orientîndu-mă precis, pe drumul cel mai scurt, spre „Hanul lui Agop". Pînă acolo nu am făcut mai mult de un sfert de oră. Dar mie mi s-a părut că drumul a durat pe puţin o oră. Eram istovit, de parcă aş fi alergat kilometri întregi, şi leoarcă de transpiraţie. Cu toată furtuna, care continua să bîntuie cu furie, era o căldură înăbuşitoare. Tremuram ca varga şi

dinţii îmi clănţăneau ca la un bolnav de malarie. Îmi era frică. Pusese stăpînire pe mine încă de cînd izbucnise furtuna, cu alte cuvinte mai înainte de a porni în hazardata expediţie. De atunci nu mă mai părăsise. Dimpotrivă, crescuse. Crescuse în clipa cînd, cu hîrleţul subsuoară, am ieşit în stradă, pe fereastră, fără ca să mă simtă mama. (Cît priveşte pe tata, acesta era în tură de noapte la uzină.) Frica devenise cutremurătoare mai tîrziu, cînd, la lumina unui fulger, la un pas de mine, mi-a apărut „Hanul lui Agop". Pe urmă, în clipa cînd am păşit acolo, ea nu mai cunoscu margini.

Am apucat să fac doar cîţiva paşi, cînd, deodată, am văzut că se ridică şi se îndreaptă spre mine o mogîldeaţă. Şi atunci, de frică am urlat şi, instinctiv, am ridicat hîrleţul şi am izbit cu el.

Ce s-a întîmplat apoi cu mine — nu ştiu. Ştiu doar că la un moment dat mi-am dat seama că sînt treaz, că trăiesc. Şi imediat după aceea am avut senzaţia că haina mi-e căptuşită la spate cu un strat de gheaţă, din care pricină îmi era tare frig. Pe urmă, încet, încet, am început să-mi amintesc ceea ce se întîmplase. Bezna era tot atît de desăvîrşită. Numai furtuna trecuse departe. Pînă şi Dunărea se potolise. Era acum linişte ca într-o împărăţie a morţii. Şi pe măsură ce amintirile reveneau, începeam să percep o senzaţie necunoscută, care îmi producea greaţă. Aveam în nări un miros curios, nemaiîntîlnit, ceva de acru şi de sărat în acelaşi timp.

Cred totuşi că numai datorită mirosului acela mi-am putut reaminti unde mă aflu şi totodată să-mi dau seama că stau cu obrazul culcat pe ceva aspru şi umed. Pe urmă, imediat, am ştiut că nu

sînt singur şi că — acesta era lucrul cel mai îngrozitor — obrazul meu se odihneşte pe pieptul altcuiva, prăbuşit ca şi mine.

Am întins mîna spre a mă convinge. Şi atunci palma mea a întîlnit un obraz care nu era al meu. Obrazul era rece, rece ca gheaţa. Şi abia acum, propru-zis, mi-am adus aminte de ceea ce se întîmplase. Mi-am amintit cum mi-a ieşit în întîmpinare o mogîldeaţă şi cum eu, înnebunit de frică, am lovit-o cu hîrleţul.

„Dumnezeule, eu l-am ucis! L-am ucis cu hîrleţul..."

Constatarea fu atît de deznădăjduitoare, încît am izbucnit în plîns.

Dar în acelaşi timp, în bezna deznădejdii din mine se aprinse luminiţa unei speranţe. Poate că încă nu murise... Poate că mai putea fi salvat. Mi-am lipit urechea de pieptul necunoscutului şi am ascultat. Dar urechea nu a putut prinde nici cea mai neînsemnată zbatere a inimii lui. Omul era ţeapăn ca o stană de piatră şi rece tot ca ea.

„Ce-am făcut, Dumnezeule, ce-am făcut! murmurai hohotind de plîns. Doar n-am vrut să-l omor... Nu am nici o vină!..."

M-am ridicat în genunchi. Palma îmi era umedă, obrazul de asemenea. Am ştiut că e sînge. Sîngele omului pe care îl izbisem cu hîrleţul. Am vîrît mîna în buzunar, căutînd batista. În loc de batistă, am dat de lanternă. Şi atunci am simţit nevoia imperioasă să văd cum arăta la faţă.

În clipa cînd fascicolul de lumină se opri pe faţa lui, am ţipat şi am rupt-o la fugă.

Omul pe care îl lovisem era tatăl meu!

Curînd după ce m-am întors de la spital, băieţii au început să mă strige :

— Ducu năucu — păr cărunt !

La început am reacţionat. Nasurile cîtorva au avut de suferit. Dar nu mi-a folosit la nimic. Au tăcut ei, cei bătuţi, dar au continuat ceilalţi. Şi doar nu puteam să mă iau la bătaie cu toată liota. A trebuit să mă resemnez. Asta la început. Pe urmă, a început să nu-mi mai pese. De altfel, cu fiecare zi care trecea, copilăria mea murea. Dar poate că afirmînd aceasta nu exprim întreg adevărul. Poate că inconştient, în virtutea, aş zice, a unei inerţii a spiritului — deşi termenul este impropriu — continuam să mimez, repet, fără să fiu conştient, pe băiatul plin de voioşie şi, după părerea mamei, împielităt, ce fusesem. Să mimez, bineînţeles, fără rezultat.

— Ducule, nu te duci să te plimbi puţin ?

— Am să mă duc, mamă !

— La ce te gîndeşti, Ducule ?

— La nimic, mamă !

Mama ofta... Lăcrima... Ieşeam din casă şi mă duceam la Lăbuş. Lăbuş era cîinele nostru. O corcitură bondoacă şi caraghioasă, care avea un nas roşu şi tot timpul umed. Din cauza aceasta îl poreclisem „gutunăritul". Mă aşezam pe o buturugă lîngă cuşca lui.

— Ce faci, mă gutunăritule ?

Lăbuş se apropia, îşi punea capul pe genunchii mei şi aştepta să-l mîngîi. Închidea ochii şi nu-i mai deschidea decît atunci cînd conteneam mîngîierea. Tot atunci înceta să mai dea din coadă. Aşa

mă jucam. Era singurul joc de care nu mă plictiseam. Cîteodată, cu vreo carte la subsuoară, coboram în port și, ascuns în vreo lotcă pe jumătate putrezită, uitată pe chei, sau în vreo ruină mai depărtată, pînă unde știam că băieții nu ajung în jocurile lor, singur și neștiut de nimeni, încercam să citesc. Dar repede mă înmlăștinau gîndurile, și cartea rămînea necitită. Doar vîntul — și în port totdeauna sufla un fel de briză — îi întorcea filele. Dacă cel puțin aș fi putut plînge. Dar nu puteam. Și doar era atîta suferință în mine! Suferință, nu mustrări de conștiință. Vă veți întreba poate: Bine, dar ce deosebire este între una și alta? Cel pe care îl mustră conștiința nu suferă? Evident. Dar ceea ce simțeam eu era altceva, fiindcă suferința mea se împletea cu revolta, cu neputința.

Orașul nostru a fost cîndva cetate turcească. Stăpînirea turcească a lăsat urme în conștiința locuitorilor lui poate mai mult decît în oricare altă parte a țării. Ele s-au perpetuat din generație în generație. De pildă, credința în destin. La noi în oraș, oamenii mureau atunci cînd le „venea ceasul"; asupra unuia sau altuia năpastele ce se abăteau se datorau nu unor anume cauze, ci fiindcă fusese „scris" să li se întîmple acele nenorociri. Dacă moș Vulpe, barcagiul, s-a înecat pe cînd transporta din baltă o lotcă plină cu pepeni — se stîrnise din senin o furtună — nenorocirea aceasta s-a întîmplat fiindcă așa a „fost scris", să moară înecat. „A fost scris" ca nea Petrică, hamalul, slăbit de nemîncare să cadă în cala unui șlep în timp ce răsturna un sac cu grîu, să-și rupă șira spinării și să moară apoi la spital; ca Penelopa, fata țatei Polixenia, să fie aleasă misa orașului, s-o placă cerealistul Jean Pahis, să ajungă madam Pahis și

să nu se mai dea jos din maşină, după cum tot „scris" i-a fost şi ţaţei Polixenia, maică-si, ca fiica-sa să nu vrea să ştie de ea, s-o lase să trăiască pe mai departe în mahalaua Mascaralei şi să-i trimită prin şofer, în fiecare lună, în plic, nu ştiu ce sumă de bani. Sau ca ţaţei Leonora, mama lui Fane, să ia un bărbat comunist, care să înfunde puşcăria pe zece ani, după cum şi mamei îi fusese „scris" să-şi piardă bărbatul ucis pe locul viran unde fusese cîndva „Hanul lui Agop".

Ei bine, tocmai aceasta nu înţelegeam eu : de ce „fusese scris" ca eu să devin ucigaşul tatălui meu ? Şi tocmai din acest motiv suferinţa din mine, care în nici un caz nu era totuna cu mustrarea de cuget, se împletea cu revolta. Mă revoltam împotriva „destinului" meu, şi suferinţei cumplite, consecinţă a faptei în sine, se adăuga suferinţa revoltei împotriva acestui destin, pe care nu puteam să-l schimb. Cine era şi cu ce drept făcuse din mine, pe deasupra voinţei mele, instrumentul său ? Îl uram şi-l blestemam. Dar în acelaşi timp mă deznădăjduia constatarea înnebunitoare că totul era în zadar, că nimic nu se mai putea schimba din ceea ce se întîmplase. Desigur, cu ani în urmă, lucrurile nu-mi fuseseră atît de clare. Cu ochii celui de astăzi încerc să explic ceea ce atunci mai mult simţeam decît înţelegeam.

Mama, văzînd năuceala, însingurarea mea, era convinsă că încă nu mă vindecasem de „boala fricii". Pe de altă parte, nici nu trăgea nădejdea că ştiinţa ar mai putea să-mi vină în ajutor. Fusesem doar la spital, şi dacă medicii îmi dăduseră drumul nevindecat, însemna că mai mult decît atîta nu fuseseră în stare să facă. În schimb, era convinsă că

ceea ce nu stătea în puterea oamenilor stătea într-a lui Dumnezeu.

— Ducule, știi ce m-am gîndit ? îmi spuse într-o zi. Că n-ar fi rău dacă ne-am duce la părintele Dediu să-ți citească. Am și vorbit cu el.

— Nu mă duc, mamă !

— Știi, Ducule...

— Mamă, ți-am spus că nu mă duc. Părintele Dediu nu-mi poate ajuta în nici un fel. Înțelegi, mamă ? În nici un fel...

— Bine, Ducule. El nu te poate ajuta. Dar Dumnezeu...

Am plecat de acasă, am coborît dealul de-a dreptul și m-am dus să mă ascund într-un loc știut numai de mine, unde nimeni nu mă putea găsi. M-am lungit pe creasta a ceea ce mai rămăsese dintr-un zid de cărămidă și cu mîinile sub cap am început să privesc un nor alburiu ce se călătorea, lent, dinspre Baltă spre oraș. Și scurt timp după aceea s-a întîmplat ceea ce se mai întîmplase și în alte dăți : am adormit.

Tare mai eram obosit de cînd mă întorsesem de la spital. Nopțile, somnul mi-era bîntuit de coșmare. De aceea, părăseam patul foarte devreme. Aproape totdeauna înaintea mamei, care obișnuia să se scoale, cum se spune, cu noaptea în cap. După ce îl mîngîiam puțin pe Lăbuș, ieșeam în poartă. Așa am ajuns să descopăr adevărata înfățișare a străzii noastre.

Cel mai matinal dintre toți era nea Grigore Dogaru, care lucra la fabrica de cuie, în partea cealaltă a orașului.

— Bună dimineaţa, nea Grigore!

— Bună dimineaţa, Răducule! Ai făcut ochi?

Pe urmă îl vedeam trecînd, călcînd apăsat şi bocănind tare cu potcoavele bocancilor săi fie iarna, fie vara, pe nea Sava Frangulea, care lucra la Rizerie. Sub braţul stîng ducea o servietă ponosită, în care nevastă-sa — ţaţa Aglaia — îi pusese de-ale mîncării. În colţul gurii ţinea nelipsita lui pipă cu ciocul întors, cadou, zicea el, de la un austriac pe care îl făcuse prizonier în timpul primului război mondial. De şase ani, nea Sava se lăsase de fumat, dar pipa n-o scotea din gură decît atunci cînd mînca sau în timpul somnului. Tot la ora aceea deschidea cafeneaua şi Mustafa. Dădea în lături ambele canaturi ale uşii şi rămînea în prag cîteva minute, privind întunecat în josul străzii. Intra pe urmă în prăvălie şi se ducea să-şi ocupe locul dinapoia tejghelei, de unde nu mai ieşea decît seara, la închidere. De ce deschidea cafeneaua atît de devreme, n-aş putea să vă spun. Fiindcă nu se întîmpla niciodată ca vreunul din cei ce se duceau la lucru să-i treacă pragul, ca să golească la repezeală o ceşcuţă de cafea sau un pahar de ceai.

Barba Ştefanachi pleca şi el printre primii. El lucra la fabrica de oţet „Curcubeul", o făbricuţă care, cîţiva ani mai tîrziu, avea să ia foc şi să ardă pînă la temelii. Pleca şi nea Scarlat Botoncea, strungar la Uzinele „Goldenberg". De obicei, îl ajungea din urmă nea Mihalache Suru, mecanic la Şantierul Naval.

Mult timp, nea Mihalache, care pleca singur de acasă, îl ajungea din urmă pe nea Scarlat Botoncea aproape de capătul străzii dinspre mal. Îşi dădeau bineţe şi porneau mai departe împreună. Dar cam la vreo două săptămîni după ce am revenit de la

spital, după ce Fane a fost angajat ca ucenic la Şantier, nea Mihalache nu s-a mai grăbit să-l ajungă din urmă pe nea Scarlat. În poartă îl aştepta pe el Fane şi plecau împreună. Acum Fane purta pe cap o şapcă rămasă de la tată-su şi nişte haine croite dintr-un costum al aceluiaşi.

Cum apărea nea Mihalache, Fane, săltîndu-şi puţintel şapca de pe cap, murmura cu vocea lui care mai ales dimineaţa părea ursuză.

— Bună dimineaţa, nea Mihalache.

— 'Neaţa, mînzule ! Gata ?

— Gata, nea Mihalache.

Nea Mihalache o pornea înainte şi, la un pas înapoia lui, venea Fane. De două săptămîni, datorită lui nea Mihalache, Fane fusese primit ucenic la Şantierul Naval. Dar nu fără greutate, fiindcă cei de la „personal" aflaseră că tată-su, nea Pandele Muşat, avea de ispăşit o condamnare de zece ani pentru activitate comunistă. Însă nici nea Mihalache, atunci cînd îşi punea ceva în minte, nu se lăsa pînă nu izbîndea. De altfel, la Şantier nu exista un alt mecanic mai priceput decît el şi cuvîntul lui avea o oarecare greutate.

Tatăl lui Fane fusese ridicat de acasă chiar în noaptea de revelion. După nici două luni a fost judecat şi condamnat. Ţaţa Leonora, mama lui Fane, era o femeie cu energie de bărbat. Putere avea cam tot pe atîta. S-a zbătut ea ce s-a zbătut şi pînă la urmă a izbutit să găsească de lucru la fabrica de saci. Muncă de rob, într-un atelier lipsit de cele mai elementare condiţii de igienă — după maximum doi ani pînă şi lucrătoarea cu constituţia cea mai robustă sfîrşea prin a se îmbolnăvi de tuberculoză — salariu de mizerie. Acasă, guri de hră-

nit, trei : Fane şi cele două surori mai mici : Miuţa şi Lili.

Cînd a rămas singură cu copiii, ţaţa Leonora l-a retras de la şcoală pe Fane.

— Măi băiete, să te dau mai departe la şcoală, nu mă ţin curelele, i-a pus după aceea în vedere maică-sa. Lui tată-tu i-au dat boierii zece ani. Pînă s-o întoarce, ai rămas singurul bărbat în casă. Trebuie să cîştigi şi tu de-o pîine.

A vorbit cu unul, cu altul şi, pînă la urmă, l-a găsit pe nea Mihalache Suru, care nu s-a lăsat pînă cînd nu l-au primit pe Fane ucenic la Şantierul Naval. Aşa s-a făcut că şi copilăria lui Fane a înţărcat înainte de vreme.

Cînd îl vedeam îmbrăcat cu hainele croite din costumul cel bun al lui taică-su — el care şi aşa era cu un cap mai înalt decît mine — mi se părea că nu avea nici o legătură cu Fane, tovarăşul meu de joacă. (Deşi „rivali" neîmpăcaţi, ţineam al naibii unul la altul, fără să vrem să ne-o mărturisim.) Mi se părea Fane acesta nu cu un an, ci mult mai în vîrstă decît mine. De aceea, poate, eu eram acela care îi dădeam întîi bună dimineaţa.

Stînd în poarta casei, îi vedeam pe toţi plecînd la lucru. În cel mult o oră, strada se golea de bărbaţi. Femeile care lucrau erau puţine. Cele mai multe, în munci necalificate şi istovitoare. Cele tinere se descurcau mai uşor. De pildă, una, Matilda, era vînzătoare la o drogherie, iar Jeni, nepoata mătuşii Brîndușa, coafeză la „Willy", cel mai renumit atelier de coafură din oraş, frecventat numai de coconet.

Acestea şi încă vreo cîteva plecau de acasă mai tîrziu, deodată cu gospodinele care se duceau după cumpărături, pe jos, pînă în „Piaţa Mare" sau cel

mai adesea în „Piața Săracă", unde zarzavaturile erau ceva mai ieftine.

Stînd pe laviţa de la poartă, mătuşa Brîndușa schimba cîte o vorbă cu fiecare. Trează cînd încă nici nu începuse să se lumineze, cum pornea să sune sirena „Bazinului" mătuşa Brîndușa se instala pe laviţa de la poartă cu coşul de seminţe de floarea-soarelui alături. Coşul cu seminţe şi-l lua de pomană, fiindcă dimineaţa, aşa cum nimeni nu trecea pragul cafenelei lui Mustafa, la fel nimeni nu se oprea să cumpere seminţe. De altfel, cred că dacă i-ar fi trecut cuiva prin minte s-o facă, chiar ea, mătuşa Brîndușa, l-ar fi mustrat că pierde timpul pentru un... „pumn de seminţe", riscînd să întîrzie la „servici", cum obişnuia ea să numească ori şi ce fel de muncă.

Ca să respect adevărul, trebuie să spun că un client tot avea mătuşa Brîndușa. Acesta pleca de acasă mai tîrziu chiar decît funcţionarele. („Funcţionare" li se spunea vînzătoarelor din magazine, coafezelor.) Îl chema Traian Pantea, dar toată mahalaua îl poreclea Negru-Împărat. I se spunea aşa deşi avea părul roşu, un roşu aprins cum nu mi-a fost dat să văd pînă atunci. Era un bărbat ca la vreo douăzeci şi cinci de ani, nici înalt, nici scund, dar, după cum se părea, mlădios şi puternic. Se aciuase în mahalaua noastră cu vreo doi ani în urmă, împreună cu maică-sa, o femeie voinică şi negricioasă, care îl întrecea pe fiu-su cel puţin cu un cap. Închiriaseră de la Barba Ştefanachi două cămăruţe şi un antreiaş, din care ţaţa Bibiţa — acesta era numele mamei lui Negru-Împărat — făcuse bucătărie.

Cine erau şi de unde veneau, mare lucru nu s-a putut afla în mahalaua noastră. Fiindcă — aşa cum

spunea cu indignare mătuşa Brînduşa, fiinţa cea mai bine şi mai exact informată din mahala — de cînd era lumea lume nu se mai pomeniseră făpturi ale lui Dumnezeu mai tăcute decît Bibiţa şi Negru-Împărat, fiu-su. Ea, mai ales, dacă în decursul unei zile scotea din gură zece cuvinte, ai fi putut spune că în ziua aceea a pălăvrăgit. Singurul amănunt asupra căruia exista un consens unanim era că n-o duceau prost, fiindcă în oala Bibiţei fierbea în fiecare zi carne, ceea ce nu se întîmpla la prea multe familii de pe strada Mascaralei. Asta însemna că Negru-Împărat cîştiga binişor, dar ce anume afaceri învîrtea nimeni nu era în stare să spună. Unii aflaseră, nu ştiu de unde, că era crupier. Zvonul acesta părea plauzibil, fiindcă aproape în fiecare noapte el se întorcea acasă tîrziu, cam înspre ziuă. Dar — se întrebau alţii — dacă Negru-Împărat era, într-adevăr, crupier, atunci de ce pleca şi dimineaţa la serviciu, mereu la aceeaşi oră, ştiut fiind că Clubul funcţiona doar noaptea? În fine, se mai zvonise că ar fi autopsier la Spitalul Comunal.

„Ăla de spintecă pe ăi de-au fost găsiţi morţi şi nu se ştie din ce li s-a tras moartea", explica mătuşa Brînduşa.

În fiecare dimineaţă îl vedeam ieşind pe poarta căsuţei lui Barba Ştefanachi, îndreptîndu-se, fără să se grăbească, spre acel capăt al străzii pe unde ajungeai în oraş, străbătînd mai întîi cartierul unde locuia domnul Spiros Spiratos şi ceilalţi bogătaşi. Pentru mahalaua noastră se putea spune că umbla bine îmbrăcat, deşi purta mereu acelaşi costum. Era însă aproape nou, dunga de la pantaloni totdeauna proaspătă, iar pantofii cu „scîrţ" străluceau.

În drum, se oprea la „prăvălia" mătușii Brînduța să se aprovizioneze cu semințe.

— Bună dimineața, mătușă Brînduța!

— Bună dimineața, domnu' Traiane. La servici?

— La servici!

În fiecare dimineață, invariabil, între cei doi avea loc acest dialog.

Numai o dată, mătușa Brînduța a riscat încă o întrebare:

— Da' ce servici ai matale, domnu' Traiane?

Domnul Traian Pantea a zîmbit puțin ironic și i-a răspuns, dar cu un anume ton, ca bătrîna să înțeleagă că nu-i de loc dispus să-i satisfacă nepotolita curiozitate:

— Afaceri, mătușă Brînduța. Afaceri pe picior.

Pe urmă, cu buzunarul burdușit de semințe, își văzu de drum, ca totdeauna, cu pas măsurat, fără să se grăbească și mai ales fără să privească nici în dreapta și nici în stînga.

Curînd după ce pleca și Negru-Împărat, strada redevenea cea obișnuită, aceea pe care o cunoșteam. Și fiindcă nu mai prezenta interes pentru mine, mă întorceam în casă sau, de cele mai multe ori, uitînd că mi-e foame, mă duceam, jos, în port, să mă ascund într-unul din locurile descoperite de mine, pînă unde știam că nu avea să se hazardeze ceata foștilor mei tovarăși de joacă, acum lipsită de amîndoi căpitanii: de Fane și de mine.

În după-amiaza aceea, cînd am plecat de acasă furios că mamei îi venise în minte ideea năstrușnică și absurdă ca să-mi „citească" părintele Dediu, după ce am dormit neîntrerupt trei ore, am părăsit ascunzătoarea. Dar în loc să pornesc spre casă, am

făcut un ocol şi am început să urc spre oraş pe vadul Budurului, spre „bojdeuca“ unchiului Iancu.

Trecuseră trei săptămîni de cînd mă întorsesem de la spital şi cu toate acestea niciodată nu găsisem în mine tăria ca măcar dragului şi înţeleptului unchi Iancu să-i mărturisesc adevărul.

Bine, dar de ce nu puteam? Căci doar după tata — şi într-un anumit fel chiar mai mult decît tata — eram convins că un alt om mai înţelegător nici că putea să existe. M-am întrebat deseori, şi nu numai atunci, dar răspunsul l-am găsit mult mai tîrziu. Anume, că tocmai datorită înverşunării împotriva „soartei“ mele nu aveam nevoie de înţelegerea unchiului Iancu.

Şi cu toate acestea, atunci cînd m-am trezit din somn, fără a mai sta o clipă pe gînduri, am plecat să-l caut, hotărît de data asta să mă destăinui lui.

L-am găsit pe unchiul Iancu acasă. El nu locuia ca noi, într-o mahala, ci pe o stradă din centrul oraşului, în fundul unei curţi, într-o casă de mahala însă. Casa avea la stradă grilaj de fier, ce se întindea pe o distanţă de cel puţin treizeci de metri. Printre zăbrele se vedea, spre fundul curţii, clădirea din cărămidă roşie. Cine nu cunoştea destinaţia ei iniţială, era aproape imposibil să-şi dea seama de ce fusese în felul acela construită. După înfăţişare, părea un depozit. Nu fusese însă niciodată. Cu mulţi, foarte mulţi ani în urmă, încă înaintea primului război mondial, unul din marii armatori ai oraşului ridicase clădirea spre a servi de manej soţiei sale, o englezoaică, angajată mai întîi ca „miss“ la odraslele armatorului şi devenită stăpîna casei după ce soţia legitimă a acestuia dispăruse din motive necunoscute. Parterul fusese

ocupat de manejul propriu-zis şi de cele două grajduri, în care ar fi putut încăpea de două ori mai mulţi cai decît adăpostise, iar etajul servise drept locuinţă vizitiilor şi grăjdarilor. Curtea, mare de cel puţin trei sute de metri pătraţi, împrejmuită cu grilaj de fier, fusese în întregime acoperită de un covor de gazon, pe care cîţiva grădinari nu făceau altceva decît să-l ude şi să-l tundă atunci cînd îi venea sorocul.

Dar toate acestea s-au întîmplat cu multă, cu foarte multă vreme în urmă. În anii cînd au avut loc întîmplările descrise în această carte, cele două grajduri fuseseră transformate în locuinţe şi în ele locuiau oameni nevoiaşi, la fel ca şi încăperile de la etaj, fostele mici apartamente ale grăjdarilor — zice-se — toţi de origină anglo-saxonă.

În afara acestei clădiri şi lipită de zidul unei alteia era, nu se ştia cine o ridicase, din paiantă, o căsuţă formată dintr-o singură încăpere şi o marchiză, ca să nu intre omul de afară direct în casă. În această căsuţă, pe care o poreclise „bojdeucă", locuia, de unul singur, unchiul Iancu.

De cîte ori i-am trecut pragul — mărturisesc nu de multe ori — mi se strîngea inima de tristeţe. Atîta sărăcie nu puteai vedea în multe case, nici măcar pe strada Mascaralei. Marchiza, ale cărei ferestre erau acoperite, pînă la înălţimea omului, vara, iarna cu hîrtie albastră — mai curînd cu hîrtie care fusese cîndva albastră — era folosită de unchiu Iancu drept bucătărie. Pe o ladă, un „primus". Cîteva farfurii, o cratiţă, o tigaie, o oală şi un ceainic pe o măsuţă, alături. Pe un scaun, un lighean. Lîngă acesta, o găleată acoperită cu un fund de lemn, pe care odihnea o cană smălţuită.

Dincolo, în încăperea propriu-zisă, ca mobilier nu exista decît un divan, o masă, un scaun şi un scrin. Pe masă, sub masă, pe scrin, pe jos, împrăştiate în toate părţile, pînă şi sub pat, cărţi. Sertarele scrinului întredeschise, aşternutul de pe divan totdeauna răvăşit.

L-am găsit pe unchiul Iancu stînd în pat şi citind. Fu surprins că mă vede, dar nu păru de loc bucuros. Aşa se întîmpla de fiecare dată. Unchiului Iancu nu-i făcea plăcere să-l vizitez.

— Ducule! Ce vînt te aduce, băiatule? Stai jos.

Ca să mă pot aşeza, a trebuit să pun pe masă cărţile aflate pe unicul scaun.

— Ce face mama? continuă să mă întrebe.

— Bine! Pesemne că acum e tare supărată pe mine.

— Aşa! Şi de ce, băiete?

— Fiindcă n-am mai dat pe acasă de azi-dimineaţă.

— Ce tot spui, mă Ducule, băiatule! Eu aş zice că mai mult e îngrijorată decît supărată pe tine.

— S-ar putea să fie aşa cum spui matale.

— Bine, dar ce s-a întîmplat?

— Mama zice că ar fi bine să-mi citească părintele Dediu. A şi vorbit cu el.

Unchiul Iancu tuşi forţat ca să cîştige timp. Se cunoştea cît de colo că ideea mamei nu-i era pe plac.

— Şi de ce să-ţi citească părintele Dediu? Asta-i chiar nostim de tot.

— Parcă matale nu ştii, unchiule! Fiindcă e încredinţată că nici acum nu sînt deplin vindecat. De altfel, nu numai mama. Toată lumea o crede.

Ştii cum mă strigă băieţii de pe stradă ? Ducu năucu — păr cărunt ! Şi mama, şi băieţii, şi toţi ceilalţi cred că am rămas de pe urma spaimei cu un fel de năuceală. Chiar şi matale crezi la fel.

— Ei, cred !...

— Crezi !... Cu toţii credeţi. De aceea mama, în disperarea ei, s-a gîndit la părintele Dediu. Dar eu nu sînt năuc, unchiule !

— Nu eşti, Ducule, băiatule ! De bună seamă că nu eşti.

— Ceea ce se întîmplă cu mine, unchiule, nu e năuceală. E altceva. Mult mai grav. Află că mie mi s-a întîmplat un lucru îngrozitor, unchiule !

— Ce ţi s-a întîmplat, Ducule, băiatule ?

Între timp, unchiul Iancu se ridicase. Stătea acum pe marginea patului şi se uita la mine cu nelinişte, dar şi cu dragoste.

— Ei bine, află că eu l-am ucis pe tata !

Chipul unchiului Iancu deveni pămîntiu şi ochii oglindiră o mare suferinţă.

„Nu mă crede, mi-am zis în gînd. Îşi închipuie că m-am zăltat."

— Nu, unchiule, nu sînt nebun. Oricît s-ar părea de necrezut, adevărul acesta este !

Şi am început să-i povestesc întîmplarea de la „Hanul lui Agop".

Unchiul Iancu mă ascultă fără să mă întrerupă, fără să-mi pună vreo întrebare. Mă ascultă, stînd nemişcat, ca o stană de piatră. Îi vorbeam, dar în acelaşi timp mereu îmi spuneam :

„Degeaba ! Nu mă crede. Este convins că cele ce-i spun nu sînt altceva decît scorneli ale minţii mele bolnave."

Totuşi, mă încăpăţînam să vorbesc şi să nu mă opresc decît atunci cînd avea să afle totul, totul.

Vorbeam, nu mă puteam opri, deşi mînia se aduna şi creştea în mine pe măsură ce chipul său se înseninа.

Şi cînd nu am mai avut ce-i destăinui, am izbucnit aproape furios :

— Dar văd că nu crezi o boabă din cele ce ţi-am povestit. Nu mai rămîne decît să mă sfătuieşti şi matale să mă duc la părintele Dediu. Fir-ar a dracului de soartă să fie !... Şi cu toate acestea, tot ceea ce ţi-am povestit aşa s-a întîmplat, unchiule.

Unchiul Iancu întinse mîna, mă trase lîngă el şi mă sili să stau alături, pe divan.

— Totul, Ducule, băiete, afară de un singur lucru, esenţialul : Ducule, băiete, nu tu l-ai ucis pe taică-tu !

Am simţit că mă cuprinde furia :

— Dar nu sînt nebun, unchiule ! Ştiu precis că l-am lovit cu hîrleţul în cap...

— Îl vei fi pălit, tot ceea ce se poate. Dar taică-tu n-a murit de pe urma păliturii tale, voinicosule. Taică-tu a murit înjunghiat. Dimineaţa, cînd a fost descoperită crima, s-a găsit lîngă el cuţitul cu care a fost omorît.

— Ce tot spui, unchiule ? ! am îngăimat eu.

— Spun, Ducule, ceea ce s-a întîmplat în realitate. Din nenorocire, ceea ce s-a întîmplat în realitate.

— Va să zică, e sigur, unchiule, că nu eu l-am omorît pe tata ?

— Aşa cum ţi-am spus, băiete ! Dar cum ţi-a putut trece aşa ceva prin minte, măi băiatule, Ducule, nu pricep.

În clipa aceea s-a pornit izvorul lacrimilor, parcă secat pînă atunci. Plîngeam, fără îndoială, dar nu

aveam senzaţia că plîng. Nici măcar nu suspinam. Revărsarea aceea de lacrimi îmi făcea bine. Unchiul Iancu ştia şi de aceea mă lăsă în pace.

După un timp, liniştindu-mă, l-am întrebat:

— Unchiule Iancu, cine crezi că l-a ucis pe tata?

Unchiul Iancu ridică din umeri:

— Grea întrebare, băiatule! N-o ştie nici poliţia. Deocamdată.

— Atunci poate că ai dumneata vreo bănuială de ce a fost omorît.

— Nu, Ducule, n-am nici o bănuială. Absolut nici o bănuială. Îţi repet, însă, ceea ce ţi-am spus şi pe drum, atunci cînd te-am scos de la spital: asta nu-i o crimă obişnuită.

— Spuneai atunci că poliţia crede că ar fi vorba de o răzbunare.

— Da, se pare că la această concluzie a ajuns inspectorul care anchetează.

— Matale eşti cumva de altă părere?

— Nu, propriu-zis, de altă părere. *Aveam* îndoieli că acesta ar putea fi motivul adevărat.

— Şi le mai ai şi astăzi, unchiule?

— Ca să fiu sincer, le mai am şi astăzi, Ducule. Ei, dar văd că iarăşi discut cu tine lucrurile astea care nu sînt de nasul unui băiat de vîrsta ta.

— Unchiule, eu l-am iubit mult pe tata. L-am iubit mult de tot.

— Ştiu, Ducule!

— Ei bine, ştii ce simt eu în clipa asta? Simt că trebuie să *ştiu precis* de ce a fost omorît.

— Măi băiatule prost, cum îţi închipui că ai putea ajunge... în posesia unor dovezi?

— Ştiu că nu e o treabă uşoară, unchiule. Dar trebuie să aflu. Acum, peste un an, peste zece.

— La ce ţi-ar folosi, Ducule?

— Unchiule, ştii ce gîndesc oamenii în mahala în legătură cu tata, cu sfîrşitul lui tragic?

— Nu ştiu şi nici nu mă interesează. În schimb ştiu precis altceva. Că toţi acei care l-au cunoscut bine nu gîndesc, nu pot gîndi ceva rău despre el. Asta mi-e de ajuns.

— Dar, unchiule, nu toţi oamenii din mahala l-au cunoscut bine pe tata. Aceştia pot să fie cîţiva. Dar ceilalţi toţi l-au cunoscut mai puţin. Nu spun că aceştia gîndesc neapărat rău despre el. Sînt însă nedumeriţi, îşi pun unele întrebări jignitoare pentru memoria tatei. De pildă, făcînd o legătură între moartea lui şi viaţa pe care a dus-o în anii cînd a colindat mările pămîntului ei au ajuns la concluzia că nu e de loc de mirare că a sfîrşit-o aşa cum a sfîrşit-o. Fane mi-a spus că pînă şi unii dintre cei cu care a lucrat la uzină gîndesc cam tot aşa. Înţelegi, unchiule? Misterul care învăluie sfîrşitul tatei întinează memoria lui.

— Dar tu, Ducule, te îndoieşti cumva de el?

— Unchiule, eu simt că tata a fost un om de care nu trebuie să-mi fie ruşine. Dar eu trebuie să mă conving şi altfel despre acest lucru. Trebuie, unchiule, fiindcă trebuie să-i reabilitez memoria. Eu simt că tata a fost un om cinstit. Dumneata o ştii de asemenea, la fel şi mama. Dar asta nu e suficient. Trebuie s-o afle şi oamenii, trebuie să le-o dovedesc.

— Chiar dacă e cu primejdie pentru tine, Ducule?

— Chiar dacă e cu primejdie, unchiule! Nimeni şi nimic nu mă va putea face să dau înapoi. Acum, peste un an, peste zece, tot va trebui să aflu adevărul.

— Măi băiat prost ce eşti ! Tu nici nu-ţi dai seama cîte primejdii te pot paşte.

— Oricît de multe ar fi, înapoi nu voi da, unchiule.

CAPITOLUL IV

Anii care au trecut nu au şters imaginea lui Şuncărică. A lui Şuncărică „ziaristul", bufonul obrazelor subţiri ale oraşului, clientul credincios al tavernei „La lupul de mare", duşmanul înverşunat al lunei, dibaciul constructor al celor mai extraordinare zmee din oraş. Şuncărică uriaşul cu voce ca de copil în pragul adolescenţei, Şuncărică, mătăhălosul cu nenumăratele şi falsele lui ipostaze prin care izbutea să-şi ascundă tenebroasa lui îndeletnicire şi să-şi cîştige, astfel, o îngăduitoare simpatie. Nu exista o figură mai populară în tot oraşul. Popularitatea lui se datora unor însuşiri foarte variate. Faţă de lumea de pe stradă, de pildă, ea se datora înălţimii neobişnuite şi modului original în care îşi exercita meseria de „ziarist", aşa cum îi plăcea lui să se recomande. Şuncărică îşi zicea ziarist fiindcă vindea ziare. (Aceasta era meseria lui de bază.)

Dimineaţa, spre ora prînzului, sau spre seară, putea fi văzut străbătînd strada principală cu un teanc uriaş de foi sub braţ, strigînd cu vocea lui piţigăiată veştile-bombă ale zilei. Clienţii lui Şuncărică erau aproape toţi negustorii de pe strada principală, de asemenea marea majoritate a plimbăreţilor.

Şuncărică avea un mod original de a-şi desface marfa. Ca în orice negustorie, şi în difuzarea ziarelor reclama îşi avea partea ei de contribuţie. De cele mai multe ori, o contribuţie exclusivă. Evenimentele politice, spre pildă căderea guvernului, sau întîmplările senzaţionale: crimele, dramele amoroase etc., constituiau conţinutul reclamei care asigura ziarelor o difuzare sigură. De aceea, colportorii, oferindu-şi marfa, se întreceau în a trezi curiozitatea cititorilor fabulînd ad-hoc. O ediţie obişnuită devenea în gura lor „ediţie specială", o audienţă obişnuită la Palat, căderea iminentă a guvernului, iar un simplu fapt divers, o senzaţională spargere, o abominabilă faptă a unor satiri etc., etc.

Spre deosebire de confraţii săi, Şuncărică folosea un alt gen de reclamă, datorită căreia izbutea să desfacă, zilnic, de două ori mai multe foi decît oricare alt colportor. Venea şi el în fiecare zi cu noi şi senzaţionale întîmplări. Dar toate acestea priveau numai un singur personaj, şi anume pe „coana Manda".

Tinerii mei cititori îşi vor pune întrebarea cine era această coană Manda. De aceea, mă grăbesc să-i lămuresc. Coana Manda, un fel de coana Chiriţa, a constituit, cu ani în urmă, o creaţie originală a unui actor foarte popular, pe nume Iulian. Prezentînd-o pe a lui coană Manda, Iulian a poposit în dese rînduri şi în oraşul nostru. Afişele cu care împînzea tot oraşul îl reprezentau îmbrăcat femeieşte, cu o rochie cu volănaşe, în cap cu o pălărie aidoma cu aceea pe care o purtase Francesca Bertini, hăt-hăt după primul război mondial.

Parcă îl văd şi acum pe Şuncărică, înalt cît o clopotniţă, cu o pălărie de damă în cap, un fel de tocă cu voaletă, strigînd cu vocea lui piţigăiată:

— *Slova !... Spiciala !...* Senzaționala dispariție a coanei Manda. *Spiciala.* Răpirea coanei Manda !... *Spiciala ! Idiție spicială !*

În fiecare zi, Șuncărică era în posesia altor și altor vești, care mai de care mai senzaționale, toate privind pe aventuroasa coană Manda : coana Manda în audiență la Mussolini ; coana Manda la vînătoare de tigri în India ; coana Manda cu balonul în stratosferă ; coana Manda la Polul Sud ; coana Manda face să plouă la comandă ; coana Manda mai tare ca Sherlock Holmes, și așa mai departe.

Pălăria cu voaletă, statura uriașă, vocea pițigăiată turuind vrute și nevrute în legătură cu popularа Coana Manda, toate acestea contribuiau ca Șuncărică să bată recordul în distribuirea foilor.

Vînzarea ziarelor era — așa cum am mai spus — ocupația lui de bază. Dar în afară de aceasta, Șuncărică mai avea și altele. Așa, spre pildă, vindea lame de ras prin bodegile și cafenelele din centrul orașului, batiste „Piramid" și gumă de mestecat, iar seara — alune turcești la unul din cinematografe.

Cu toate aceste multiple îndeletniciri, lui Șuncărică îi mai rămînea timp ca, la anumite ore, să dea o raită și pe la bodega „Blanduzia". Aici, spre ora prînzului, se aduna la un aperitiv, mai toată lumea „subțire" din oraș : profesori, avocați, judecători, ofițeri superiori, protopopul orașului, cîțiva gazetari, „stîlpii" presei locale. Și tocmai cînd fierberea era mai mare, iar chelnerii abia pridideau să facă față comenzilor, își făcea apariția și Șuncărică. Cu fața toată numai zîmbet, trecea pe la mese să salute, ducînd familiar două degete la toca lui caraghioasă :

„Să trăiești, coane Fănică !... Plecăciune, părinte Pleșea !... Să trăiești, dom' colonel !..."

Pe reprezentanții presei îi saluta cu un ton și mai familiar: „Noroc, presa!"

Prezența lui Șuncărică descreștea frunțile. Îl considerau cu toții un fel de bufon și, ca să se amuze, îi cereau să repete vreuna din anecdotele de care făcuseră mare haz cu alte prilejuri. (Șuncărică știa o groază, îndeosebi cu popi și cu ciobani.) De obicei, nu se lăsa rugat. Dar erau și zile cînd nu avea chef de debitat anecdote. În asemenea cazuri, selecta asistență a bodegii se pricepea ca prin te miri ce întrebări, în aparență lipsite de vreo intenție, să-i ofere prilejul de a lua în tărbacă pe careva dintre ei.

Dacă era pus pe harță, trecea pe la mese fără să salute, prefăcîndu-se că nu aude nici întrebările ce i se puneau și nici glumele care se făceau pe socoteala lui. Arbora pe buze un început de zîmbet care părea mai curînd rînjet.

— Ia uitați-vă la Șuncărică, remarca vreunul. Să știi că iarăși are să se ia de Steriade.

Și, într-adevăr, chiar așa se întîmpla.

După ce se strecura cu abilitate printre mesele înghesuite, Șuncărică ajungea și la aceea ocupată de judecătorul Steriade.

— Să trăiești, coane Georgiule!

— Să trăiești și tu, Șuncărică!...Ce mai ala-bala?

— Ceac-pac! Da' matale, coane Georgiule? Cîți ani ai dat astăzi?

— Numai treizeci, Șuncărică, replica judecătorul, făcînd cu ochiul celorlalți.

— Numai treizeci! repeta acesta, silindu-se să imite cît mai bine vocea judecătorului.

— Trei tîlhari, Șuncărică! La fiecare, cîte zece ani. Tîlhari de drumul mare. Meritau mai mult, dar mi-a fost milă de ei. Toți trei sînt tinerei.

— Uită-te, frate, cum îl prinse mila pe conu' Georgiu al nostru, persifla Şuncărică. Cînd o muri conu' Georgiu, n-o să mai fie nevoie să-l dezlegi de păcate, părinte protopoape. Dumnealui îşi şterge păcatele prin faptele bune pe care le face şi care plac lui Dumnezeu. Auzişi, părinte protopoape? Azi n-a dat decît treizeci de ani de puşcărie.

— Şi cîţi ar fi trebuit să le dea? întreba protopopul cu prefăcută naivitate.

— Păi nu mulţi, părinte, nu mulţi! Vreo şaizeci. Nu-i aşa, coane Georgiule?

— Nu chiar şaizeci, dar patruzeci meritau, ca popa.

— Aşa!... Aşa!... Şi nenorociţii ceia nu ţi-au pupat ciubotele drept mulţămită, coane Georgiule?

— Ar fi făcut-o, dacă ar fi ştiut că-i lasă jandarmii care îi păzeau.

— Trebuia să dai ordin, coane Georgiule, să-i lase. Măcar cu atîta să te fi ales şi matale de pe urma mărinimiei care te-a pălit astăzi.

— Va să zică, de-ăştia îmi eşti, Şuncărică! se prefăcu că se supără judecătorul. Cu alte cuvinte, mătăluţă iei apărarea tîlharilor, pungaşilor!

— Ia las-o mai moale, coane Georgiule, că la mine nu se prinde. Parcă n-ar şti pînă şi copiii că dreptatea a fost mîncată de cîini încă în ziua cînd a apărut primul judecător? Pe Şuncărică vrei să-l prosteşti, coane Georgiule? Ce, parcă matale nu ştii că pelinaşul pe care îl sorbi cu atîta plăcere a fost botezat de nea Stelică? Dar măcelarul matale nu-i tîlhar? Nu fură la cîntar? Dar băcanul? Dar brutarul? Şi matale ce faci? Închizi ochii. În schimb, acolo, la tribunal, dai la ani de puşcărie!... Că mai galanton ca matale nici că există un altul.

Pe ăştia te faci că nu-i vezi. N-aude, n-avede. Matale închizi ochii, părintele Pleşa închide şi el ochii...

Şuncărică rosti numele protopopului cu voce joasă, trăgînd cu coada ochiului spre masa unde acesta stătea de vorbă cu şeful manutanţei şi cu un maior de cavalerie.

— Asta-i din cale-afară ! Acum te legaşi şi de părintele protopop.

— Ei, dar ce stau eu să mă încontrez cu matale !... Bine zice proverbul : corb la corb nu-şi scoate ochii !

Cam aşa se sfîrşeau toate discuţiile în contradictoriu.

Şuncărică îşi făcea drum pînă la tejghea, comanda o „juma de pelin" şi acolo, într-un colţişor, îşi bea vinul tacticos, trăgînd cu urechea la cele ce se vorbeau pe la mese. Niciodată nu depăşea măsura şi niciodată nu accepta să-l „cinstească" boierii.

— Lasă, coane, căci avem şi noi de-o juma' !

Considerat drept un golan caraghios şi puţin cam zănatic, obişnuiţii bodegii „Blanduzia", ca şi, în general, toate obrazele „subţiri" din oraş, nu pierdeau prilejul să se amuze copios pe socoteala lui. Faima lui de mare şolticar şi ghiduş fiind unanim şi definitiv consacrată, era suficient să deschidă gura pentru ca spusele sale, oricît de lipsite de haz şi oricît de serioase ar fi fost, ca intenţie, să fie însoţite de hohotele de rîs ale asistenţei. Din acest motiv, nici paradoxalele lui replici atunci cînd se lua „în beţe" cu judecătorul Steriade sau cu protopopul nu supărau pe nimeni, convinşi fiind cu toţii că ele făceau parte din repertoriul său de ghiduş.

Astăzi, cînd retrăiesc, prin amintire, întîmplările şi cînd ştiu ceea ce atunci nu ştiam, îmi dau seama că golanul ghiduş şi puţin cam trăsnit, care izbutise să întrunească simpatia îngăduitoare a protipenda-

dei, dar şi a celorlalte categorii de oameni din oraşul nostru, a irosit un talent real spre a camufla o îndeletnicire despre care veţi afla mai tîrziu.

Şuncărică se bucura de o popularitate nu mai puţin mică şi în rîndul copiilor. Mai ales al celor de pe strada Mascaralei. Cînd îi venea chef să se joace cu noi, petreceam cum nu cred că se putea mai minunat. E drept, lucrul acesta se întîmpla destul de rar. Mai des se întîmpla să-şi facă timp ca să ne meşterească vreo jucărie : zmee, sfîrleze, puşcoace. Nouă ne făcea zmee mici, de formă dreptunghiulară, cu o singură coadă, sau în formă de romb, cu mai multe cozi. Lui însă îşi meşterise unul uriaş, dintr-o coală întreagă de hîrtie, cu speteze, cioplite de mîna lui, din şindrilă.

Cea mai mare plăcere a noastră era atunci cînd nea Şuncărică avea chef să înalţe colosul — aşa îl vedeam noi — de hîrtie, cu zbîrnîitoare şi coadă lungă de cîţiva metri.

În asemenea împrejurări ieşea în poartă şi striga vreunuia dintre noi :

— Dragule, ia vesteşte băieţii că înălţăm zmeul.

Ca fulgerul se răspîndea vestea. Şi oriunde ne-am fi aflat, dam fuga.

— Nea Şuncărică, înălţăm zmeul ?

— Îl înălţăm, dragilor !

— Uraaa !

Şi uralele asurzeau pe mamele şi bunicile noastre.

Alteori, Şuncărică ne lua la scăldat şi ne punea să ne întrecem, făgăduind cîştigătorului camiş sau covrigi.

Se întîmpla însă în mod regulat ca după concurs, atunci cînd plecam cu toţii, în frunte cu Şuncărică, să-l căutăm pe moş Huseim, vînzătorul de camiş,

sau pe barba Periclache, covrigarul, să se înfrupte din bunătăţile făgăduite învingătorilor nu numai aceştia, ci întreaga noastră ceată.

Porneam apoi să urcăm dealul, nea Şuncărică în frunte şi noi, bùluc, după el.

Cînd ajungeam în dreptul casei lui, nea Şuncărică ne expedia :

— Ei, şi acum, după ce petrecurăm, dragilor, să ne vedem şi de treburi.

Dar, pînă să ne risipim, unii mai apucam să-i spunem „sărut mîna, tanti Aspasia" nevestei lui, care ieşea în poartă să-l întîmpine.

Cine o vedea pentru prima dată pe tanti Aspasia nu putea crede că o femeie atît de frumoasă putea fi nevasta lui Şuncărică. La o primă vedere, frumuseţea tantei Aspasia îţi părea cuminte şi rurală. Erai ispitit să crezi că o iie şi nişte fote ar fi scos şi mai mult în evidenţă frumuseţea acelui chip, care, deşi trecut de prima tinereţe, se păstra uimitor de tînăr. Dacă o priveai însă mai atent, îţi dădeai seama că farmecul chipului ei se datora în primul rînd unui anumit fel de distincţie care se degaja din întreaga ei făptură. Cred că dacă noi, copiii, îi ziceam „tanti Aspasia", iar femeile din mahala „madam Aspasia", aceasta se datora tocmai acestui „ce" deosebit care îţi impunea şi care ţi-o făcea de la început simpatică.

În comparaţie cu frumuseţea ei, urîţenia lui Şuncărică părea aproape hidoşenie. Închipuiţi-vă pe mătăhălosul de Şuncărică îmbrăcat ca vai de lume, cu toca aceea pe cap în loc de pălărie, cu o basma roşie în jurul gîtului, fie iarnă, fie vară, cu nişte ghete cît nişte lotci de pescari, scorojite şi rareori fără noroi pe ele ; mai închipuiţi-vă acum şi pe tanti Aspasia, frumoasă, aşa cum v-am descris-o, îmbrăcată într-o rochie lucrată corect, cu pantofi şi

poşetă în armonie, din punct de vedere al culorii, atît ele între ele, cît şi în raport cu rochia ; închipuiţi-vi-i unul lîngă altul şi spuneţi-mi dacă poate să existe un contrast mai izbitor...

...Cînd am venit eu pe lume, mai bine-zis cînd am început să înţeleg ce se întîmplă în jurul meu, mahalaua noastră de cel puţin trei ani încetase să se mai mire — şi în acelaşi timp să bîrfească — de originala şi atît de puţin potrivita pereche : Şuncărică — tanti Aspasia. Cum însă eu fusesem prea mic atunci cînd curiozitatea mahalalei noastre încă nu se consumase, am început, la rîndul meu, să mă mir de multele ciudăţenii ale acestor doi oameni. Dar, cel mai mult mă miram de faptul că tanti Aspasia, deşi nea Şuncărică venea în fiecare noapte beat, niciodată nu-şi ieşea din fire, niciodată nu-l ocăra şi nici nu se plîngea vreunei vecine, măcar aşa, ca să se mai răcorească.

Trebuie să ştiţi că mie tanti Aspasia îmi era nesuferită. Noaptea, cînd mă trezeau din somn invectivele lui Şuncărică adresate lunei, simţeam cum mi se strînge inima de mila lui şi nu ştiu de ce, dar aveam convingerea că de vină e numai tanti Aspasia dacă el se îmbată în mai fiecare noapte.

Pe vremea aceea, nimic nu mă deprima mai mult decît un om beat. Ceilalţi băieţi rîdeau de mine. Ei erau obişnuiţi ca măcar o dată pe săptămînă taţii lor să vină acasă pe două cărări. Pe tata însă niciodată nu s-a întîmplat să-l văd beat. De aceea, cînd întîlneam pe stradă beţivi, mă copleşea un sentiment de milă, dar şi de groază. Am întrebat-o pe mama de ce se îmbată oamenii şi mi-a răspuns că sărmanii beau ca să mai uite de necazuri. Aşa am aflat, cînd încă eram de o şchioapă, că pe strada noastră sînt foarte mulţi oameni necăjiţi.

Pe urmă, pe măsură ce am crescut, după cu totul alte criterii am început să-mi dau seama cît de mulţi oameni necăjiţi sînt în mahalaua noastră. De pildă, îmi dădeam seama de numărul necăjiţilor după felul cum, de la copil pînă la bătrîn — cu foarte rare excepţii — adulmecau aroma de pîine caldă. Dumnezeule, oare există o aromă mai tulburătoare, mai de rîvnit decît cea de pîine caldă? Şi nici nu se putea să fie altfel, atîta vreme cît, în marea majoritate, cei ce locuiam în mahalaua noastră nu ne puteam procura cantitatea de pîine pe măsura hăimeselii noastre.

„Bieţii oameni! îi compătimeam. Bine că mai există băutura. Altfel, cum ar mai uita de necazuri?"

Şi fiindcă nea Şuncărică se îmbăta în fiecare noapte, eram încredinţat că nu există un alt om mai necăjit decît el.

De aceea, de nea Şuncărică îmi era milă mai mult decît de toţi ceilalţi oameni necăjiţi de pe strada Mascaralei. Milei i se adăuga şi multă simpatie.

Mă întorceam acasă cînd, numai din întîmplare, m-am întîlnit cu Ştefănel, jos, în port. Se opri la un pas de mine, abia trăgîndu-şi sufletul:

— Auzişi, Ducule?

— Ce?

— L-au arestat pe nea Şuncărică. Cică l-au ridicat de pe stradă.

— Mă, nu minţi?

— Să-mi sară ochii dacă mint!

— Şi tu de unde ştii?

— Păi ştie toată strada. Vestea a adus-o nenea Marinache.

Ştirea nu mă impresionă prea mult. Eram încredinţat că pe el, care — aşa credeam — nu era în stare să facă rău nici unei muşte, nu era posibil să-l ameninţe vreo primejdie reală.

— Şi se ştie de ce l-au arestat ? am întrebat într-o doară.

— Cică el l-ar fi ucis pe taică-tu. Şi o rupse la fugă să ducă mai departe vestea celorlalţi băieţi care se jucau printre magaziile din port.

Vestea aceasta, neaşteptată şi atît de uluitoare, mă încremeni locului. Dar numai cîteva clipe. Mi-am revenit repede şi am luat-o la fugă. Am urcat dealul în goană şi nici nu ştiu cînd am ajuns acasă la nea Şuncărică, în faţa tantei Aspasia.

Acum, cînd aştern pe hîrtie întîmplările de atunci, înţeleg mai bine imboldul care mi-a îndreptat paşii într-acolo. Dar înainte de a-l împărtăşi şi cititorilor, sînt nevoit să fac o paranteză.

După ce am aflat de la unchiul Iancu adevărul în legătură cu moartea tatălui meu, plecînd de la el, în loc să mă duc acasă, am mai hoinărit pe străzi. Cînd am ajuns, se înnoptase de mult. Am găsit-o pe mama aşteptîndu-mă neliniştită, speriată, frămîntată de gînduri care mai de care mai sumbre.

Mi-a părut rău că o făcusem să aştepte. Dar nu se putuse altfel. Părăsindu-l pe unchiul Iancu, simţisem nevoia să umblu, să umblu mult. Chiar atît de mult nu umblasem, fiindcă mă chinuise gîndul că mama mă aşteaptă, dar o oră cel puţin tot rătăcisem pe străzi.

„Tare mai e bine şi frumos să trăieşti !“ Fusese o constatare pe care o făceam pentru prima dată în viaţa mea şi era urmarea faptului că acum, eliberat de sentimentul culpabilităţii, într-adevăr viaţa mi se

părea ca o bucată de pîine caldă pe care, hămesit, doream s-o înfulec. Cred că numai aşa se explică purtarea mea optimistă imediat după ce m-am întors acasă.

— Unde ai umblat pînă la ora asta, Ducule ?

Reproşul era mai mult în ochii trişti, plînşi, decît în vocea obosită.

— Am fost la unchiul Iancu, mamă. Pe urmă, m-am plimbat puţin.

— Şi nu te-ai gîndit că eu te aştept, neliniştită, că îmi fac fel de fel de gînduri ?

Am îmbrăţişat-o şi i-am spus :

— Iartă-mă, mamă ! Dar să vezi, de acum încolo are să fie bine.

Făcînd această făgăduială mamei, eram încredinţat că aşa avea să se întîmple. Dar mă înşelam. Copilăria mea murise definitiv şi n-am mai putut redeveni băiatul „împielităt" care fusesem pînă cu vreo două luni în urmă.

— La ce te gîndeşti, Ducule ? continua mama să mă întrebe, şi eu îi răspundeam :

— La nimic, mamă !

Şi, într-adevăr, nu mă gîndeam la nimic. Vreau să spun, la nimic precis. Acuma, „năuceala" mea era de altă natură. Foarte adesea se întîmpla ca, amintindu-mi brusc de întîmplarea de la „Hanul lui Agop", să retrăiesc *doar* clipa cînd am ridicat hîrleţul şi am izbit. Şi de cîte ori se întîmpla acest lucru, mă simţeam crispat într-o aşteptare stranie, pe care mult mai tîrziu mi-am explicat-o. Anume, că lanţului de întîmplări din noaptea aceea îi lipsea o verigă. Sau, altfel spus, că în înlănţuirea aducerilor aminte una lipsea. Crisparea era de fapt efortul de voinţă pe care îl făceam, fără să fiu conştient de aceasta, de a găsi tocmai acea verigă cu ajutorul căreia aş fi putut

întregi lanțul aducerii aminte *exacte* a ceea ce se întîmplase, și mi se întîmplase, în noaptea aceea.

Nu vreau să spun că atunci cînd am aflat de la Ștefănel că nea Șuncărică ar fi fost arestat ca presupus asasin al tatălui meu am izbutit să găsesc veriga ce lipsea din lanțul aducerilor aminte. Nu ! Dar am avut intuiția că în nici un caz nu el este făptașul.

„Nu era în nici un caz nea Șuncărică omul pe care l-am pălit în cap cu hîrletul."

Gîndul că nea Șuncărică, cu desăvîrșire nevinovat, ar putea fi condamnat mă revolta. Și fără o deliberare prealabilă am pornit-o în goană spre casa lui nea Șuncărică, unde știam că aveam s-o găsesc pe tanti Aspasia.

Cînd am dat buzna în casă, am găsit-o aplecată asupra unei valize deschise pe pat.

— Ce s-a întîmplat, băiete ? mă întrebă ea. Ce dai așa buzna în casele oamenilor ?

Vocea ei era aspră și privirea pe care mi-o aruncă, severă ca a unei profesoare.

— Sărut mîna, tanti Aspasia ! am început cînd mi-am mai putut trage sufletul, fiindcă tot drumul venisem numai într-o goană.

— Haide, spune, ce vrei ?

Bineînțeles, o asemenea primire nu era de natură să mă încurajeze în hotărîrea pe care o luasem. Totuși, bîiguii :

— Tanti Aspasia, am auzit că l-au arestat pe nea Șuncărică. Cică...

— Da, l-au arestat. E o greșeală și fără îndoială că au să-i dea drumul, îmi răspunse foarte liniștită, continuînd să-și facă valiza. Dar asta nu-i o treabă care să privească pe un băiat ca tine.

— Desigur ! Dar... eu știu că e o greșeală, tanti Aspasia. Nea Șuncărică nu l-a ucis pe tata !

— Ce tot bîigui, băieţaş ? Ce legătură are arestarea lui... bărbatu-meu cu moartea lui taică-tu ?

Și pentru prima dată de cînd îi păşisem pragul se opri din lucru, privindu-mă, cred, compătimitor.

— Păi, tanti Aspasia, cică din cauza asta l-au arestat. Dar eu știu precis că nu el l-a omorît.

Dar tanti Aspasia nu păru de loc impresionată de afirmaţia mea categorică. Curiozitatea ei se manifestă într-o altă direcţie :

— Și de unde știi tu că... bărbatul meu a fost arestat pentru că l-ar fi ucis pe taică-tu ?

— Păi, tanti Aspasia, toată lumea știe !

— Toată lumea ! repetă tanti Aspasia cu un ton dispreţuitor. Care toată lumea ?

Întrebarea mă puse în încurcătură. De fapt, avea dreptate. „Toată lumea" era de fapt Ștefănel. Dar dacă Ștefănel deţinea vestea de la vreo babă din mahala, una din acelea care din prostie, surzenie sau mai știu din ce alt motiv răstălmăceşte toate lucrurile ? Imediat mi-am spus : „Nu e el, Ștefănel, băiatul prost care să se ia după o babă nătîngă şi surdă ! Şi dacă a auzit, într-adevăr, de la nea Marinache, atunci sigur că-i adevărat. Nu sînt mulţi oameni ca nea Marinache !" Şi tare pe raţionamentul pe care îl făcusem în gînd, i-am răspuns :

— Toată lumea din port. Matale știi că în port totul se află.

— Aşa ! făcu tanti Aspasia, privind parcă descumpănită pe fereastră.

Acum, cînd aştern pe hîrtie aceste întîmplări, îmi explic de ce am alungat atunci bănuiala pe care mi-o trezise întrebarea ei, de ce am fost atît de categoric în răspunsul pe care i l-am dat. Fiindcă doream ca

ea să se convingă că bănuiala ce plana asupra bărbatului ei era serioasă şi în felul acesta să acorde o mai mare atenţie ajutorului pe care voiam să i-l dau ca să-l poată scăpa pe nea Şuncărică.

Şi am început să-i povestesc totul.

La început, tanti Aspasia mă ascultă atent, uitînd să mai îndese în valiză obiecte de îmbrăcăminte. Dar după cîteva minute îşi reluă ocupaţia. După ce valiza fu închisă — şi ca operaţia aceasta să reuşească, tanti Aspasia trebui să se lase cu toată greutatea corpului pe capacul valizei — începu să se îmbrace. Pe urmă, să se pudreze în faţa oglinzii. Cînd termină, terminasem şi eu spovedania. Răsucindu-se cu scaun cu tot, îmi spuse cu o voce care suna aproape duioasă :

— Apropie-te, băiete !

M-am apropiat. Mă măsură din cap cu o privire enigmatică — astăzi cred că era cu indiferenţă — şi, mîngîindu-mă pe obraz, murmură parcă mai mult pentru sine :

— Va să zică, tu eşti Ducu, băiatul răposatului dom' Mănăilă.

— Da, tanti Aspasia !

— Şi vrei să-l scapi pe... nea Şuncărică ?

— Vreau ! De ce să pătimească dacă nu e vinovat ?

— Ei bine, dragul meu, dacă ţi-e drag nea Şuncărică, nu în felul acesta îi poţi fi de folos. Dacă l-au arestat pentru ceea ce spui că se zvoneşte în port — şi spunînd acestea tanti Aspasia zîmbi tare ciudat — îşi va dovedi el nevinovăţia, n-ai grijă, fără să mai fie nevoie să depui tu mărturie, sărman băiat ce eşti !... Toată povestea ta... cine ar putea-o crede ?

— Îți jur, tanti Aspasia, că așa s-a întîmplat !

— Bine, bine, Ducule. Să lăsăm asta. Dacă vrei să-l ajuți pe nea Șuncărică, atunci va trebui să faci ceea ce am să-ți spun eu. Vrei, Ducule dragă ?

— Am să fac, tanti Aspasia, tot ce-mi vei cere, ca să-l scăpăm pe nea Șuncărică.

— Ești un băiat bun, Ducule. Și să știi că nea Șuncărică ține la tine mai mult decît la ceilalți copii. Dar ceea ce am să-ți spun acum trebuie să rămînă numai între noi. Nimeni nu trebuie să afle. Înțelegi, Ducule ?

— N-am să spun la nimeni, tanti Aspasia.

— Orice s-ar întîmpla ?

— Orice s-ar întîmpla, tanti Aspasia.

— Chiar dacă cineva te-ar sili ?

— Chiar și atunci, tanti Aspasia.

— Trebuie să-mi juri, Ducule !

— Îți jur pe viața mamei mele, tanti Aspasia, că nimeni nu va afla nimic, chiar dacă m-ar sili cineva să spun. Acuma mă crezi ?

— Te cred, Ducule. Nu trebuie să-mi iei în nume de rău că te-am pus să juri. E viața lui nea Șuncărică în joc.

Mă sărută pe frunte, apoi continuă :

— Dragă Ducule, eu trebuie să plec din oraș. N-am să lipsesc decît două zile. Mă duc să aduc dovada nevinovăției lui nea Șuncărică. Dar nu trebuie să se știe că am plecat. Dacă prind de veste cei de la poliție, mă arestează și pe mine. Înțelegi ?

— Înțeleg, tanti Aspasia !

— Ce cer eu de la tine ? În primul rînd, să dai o fugă pînă la cafeneaua lui Mustafa și să te uiți la clienții de acolo, bine de tot, ca pe urmă să-mi spui cum arată. Ai să poți ?

— Am să pot, tanti Aspasia.

— După aceea, va trebui să mai faci un drum pînă la capătul străzii dinspre oraş. Să priveşti atent împrejur şi de-a lungul străzii celeilalte, dacă nu se află careva aşteptînd, ascuns în umbra vreunei porţi, de după vreun copac, sau, pur şi simplu, plimbîndu-se de colo-colo. Deocamdată, atîta îţi cer. Haide, du-te şi întoarce-te cît mai repede !... Gîndeşte-te, însă, că dacă vrei să-l scăpăm pe nea Şuncărică, va trebui să te porţi în aşa fel încît să nu trezeşti bănuieli. Ai să poţi, dragul meu ?

— Să n-ai nici o grijă, tanti Aspasia !

— Atunci, du-te, şi Dumnezeu să-ţi ajute !

Am plecat. Însărcinarea dată de tanti Aspasia îmi plăcea. O consideram ca un joc, un joc nou, care mă pasiona tocmai pentru că, jucîndu-l, aveam drept parteneri oameni mari : eventuali poliţişti, unul la cafeneaua lui Mustafa, celălalt pîndind la capătul străzii. De aceea, pe de o parte, fiindcă jocul îmi plăcea nespus, iar pe de alta, fiindcă tanti Aspasia îmi atrăsese atenţia, am căutat să mă achit de însărcinarea primită fără să trezesc bănuieli.

M-am apropiat de cafenea cu un aer nepăsător şi am privit înăuntru prin uşa întredeschisă. Turcul dormita înapoia tejghelei în aşteptarea muşteriilor. Bucuros de acest rezultat, am plecat să aflu cum stau lucrurile la celălalt capăt al străzii. Dar nici aci vreo urmă de poliţist. Deşi ardeam de nerăbdare s-o vestesc pe tanti Aspasia, precaut, nu m-am întors la ea decît după ce m-am convins că nimeni nu mă vede. Am găsit-o aşteptîndu-mă, îmbrăcată, gata de plecare.

— Ei ? mă întrebă ea, şi nerăbdarea i se citea în ochi.

— Tanti Aspasia, nici la cafenea şi nici în colţul străzii nu pîndeşte nimeni.

— Te-ai uitat bine ?

— Dacă îţi spun, tanti Aspasia...

Schiţînd un început de zîmbet, îmi spuse :

— Dragă Ducule, eşti un băiat de treabă şi tare deştept. Ne-ai făcut un mare bine : mie şi lui nea Şuncăriţă. Dar va trebui să ne mai dai o mînă de ajutor. Eu am să plec acum. Uite, am aici două scrisori. Cu asta mică în plic alb dai fuga în port pînă la taverna lui Budileanu. Acolo, întrebi de nea Gheorghiţă, chelnerul, şi îi dai scrisoarea. Nu-i spui cine te-a trimis şi nici el nu are să te întrebe. Pe astălaltă, în plic albastru... Ei, dar, ia spune-mi, Ducule dragă ! Ai putea tu, pe la unsprezece noaptea, s-o ştergi de acasă, fără ca maică-ta să prindă de veste ?

— Am să pot, dacă este nevoie pentru salvarea lui nea Şuncăriţă.

— Este absolut nevoie, Ducule.

— În cazul acesta e în regulă, tanti Aspasia.

— Dragul meu, tu cunoşti cantonul de lîngă parcul sportiv ?

— Îl cunosc, tanti Aspasia.

— Şi ai să izbuteşti să fii la canton cam spre miezul nopţii ? Gîndeşte-te bine ! Ca să ajungi acolo, pe jos, vei avea de mers aproape o oră.

Înainte de a-i răspunde m-am gîndit bine, aşa cum îmi ceruse tanti Aspasia. Am făcut în prealabil drumul în închipuire. Am mers pe strada Fregatei, am străbătut o bună parte din bulevard, apoi pe celelalte străzi, pînă am ajuns la linia ferată. Am lăsat în stînga parcul sportiv şi, puţin mai departe, unde se terminau casele, am dat de canton.

— Tanti Aspasia, voi fi la canton la ora fixă. Spune-mi ce trebuie să fac acolo ?

— Mai nimica, dragul meu. Vei lua o piatră, vei înfăşura scrisoarea pe care ţi-am dat-o, adică plicul albastru, şi-o vei lega bine cu sfoară. Apoi te vei apropia de canton atît cît vei crede că e necesar ca să poţi nimeri cu piatra în fereastră şi...

— Înţeleg ! Va trebui ca, spărgînd sticla ferestrei, piatra cu scrisoarea să ajungă în mîna cantonierului, am anticipat înveselit, pentru că în clipa aceea nu mă întrebam de ce trebuie să procedez astfel, ci pur şi simplu pentru că mă amuza jocul.

— Exact ! replică tanti Aspasia.

— Şi după aceea ?

— După aceea o rupi la fugă. De altfel, uşor îţi poţi pierde urma, ascunzîndu-te în porumbişte. Spune-mi, crezi că ai să poţi duce la îndeplinire această însărcinare ? N-are să-ţi fie frică ?

— Nu-mi va fi frică. Îţi jur, tanti Aspasia, că înainte de miezul nopţii piatra va zbura prin fereastră, drept pe masa cantonierului.

— Dragul meu, nu e nevoie să-mi juri. Am încredere în tine. Numai că scrisoarea nu trebuie să ajungă sub ochii cantonierului nici mai devreme de zece minute înainte de miezul nopţii, dar nici mai tîrziu. Ceas n-ai, aşa-i ? Ei bine, ia-l pe ăsta. Merge exact. Cînd îţi va arăta că mai sînt zece minute pînă la miezul nopţii, zvîrli piatra cu scrisoarea. Cadranul e cu fosfor, aşa că te vei putea folosi de el şi pe întuneric... Şi acum, dragul meu, să ne despărţim !

Mă îmbrăţişă, mă sărută pe amîndoi obrajii, apoi îmi spuse :

— Cu bine, Ducule ! Şi nu uita ce mi-ai jurat. Nimănui nici un cuvînt !

Am sărutat-o și eu și am dat să ies. În prag mi-am amintit de valiză. Tanti Aspasia se pregătea să plece fără ea.

— Și valiza, tanti Aspasia ?

— Nu purta tu grija ei...

CAPITOLUL V

Curios s-o văd pe tanti Aspasia plecînd de acasă, am rămas pe stradă afectînd, de departe, un interes deosebit pentru șotronul pe care-l jucau cîteva fetițe. Acestea, măgulite de atenția pe care le-o acordam — toți băieții, fără excepție, manifestau un dispreț suveran față de toate jocurile fetelor, dar mai ales față de șotron — începură să se maimuțărească în așa fel și să scoată asemenea strigăte care voiau să însemne tot atîtea manifestări de prematură cochetărie, încît tare am mai fost ispitit să mă duc să le trag de coade și să le stric jocul. Spre norocul lor, însă, tanti Aspasia nu se lăsă mult timp așteptată.

Din poartă privi o clipă în dreapta, în stînga, apoi porni hotărîtă spre capătul străzii ce ducea în oraș, fără să se grăbească și parcă dinadins mai încet decît îi era mersul obișnuit. Ducea mereu batista la ochi, să și-i zvînte de lacrimile care șiruiau. Și eu, care abia o părăsisem, fără să fi observat, cît timp stătusem la ea, măcar o lacrimă înrourîndu-i, am înțeles mai mult din instinct că plînsul era prefăcut și că, din motive pe care nu le cunoșteam, ținea ca mahalaua să ia cunoștință de durerea ei.

Fu văzută de ţaţa Domnica, nevasta lui nenea Neculai Opincă, mecanic pe un remorcher. Ţaţa Domnica o lăsă să treacă fără să-i adreseze vreun cuvînt, dar după ce tanti Aspasia se îndepărtă, îşi şterse la rîndul ei ochii cu un colţ al basmalei şi, intrînd în curte, o strigă peste gard pe vecina ei, ţaţa Aglaia, ca să-i povestească cît de nenorocită era Aspasia lui Şuncărică.

— Plîngea, soro, de parcă omul i-ar fi mort !...

Lăsîndu-le pe cele două femei s-o compătimească în voie, am tulit-o în port să mă achit de cea de-a doua însărcinare pe care mi-o dăduse tanti Aspasia : să predau plicul alb chelnerului Gheorghiţă de la taverna lui Budileanu.

Cînd am ajuns, începuse să se înnopteze. Cîrciuma era plină de lume. Marinari, hamali, lucrători de la Rizerie, pescari, lipoveni, barcagii. Îmi era frică să intru, de teamă să nu dau înăuntru de vreun cunoscut. Şi cum stăteam eu în stradă, neputîndu-mă hotărî în ce fel să procedez, întîmplarea îmi veni în ajutor. Unul din băieţii pe care îi văzusem, prin fereastră, alergînd pe la mese, cu pahare şi sticle, ieşi să cumpere nişte ţigări, de la debitul de alături.

— Ascultă, e aici la voi un chelner Gheorghiţă ? l-am întrebat.

Băiatul, care era mai mare decît mine, mă măsură din cap pînă în picioare înainte de a catadicsi să-mi răspundă.

— Este, mă cap de oaie. (Am înţeles că-mi spune aşa din cauza părului meu alb.) Şi ce ai tu cu el ?

— Am să-i dau ceva. Vrei să-l chemi puţin afară ?

Băiatul mă măsură din nou din cap pînă în picioare şi spuse parcă mai mult pentru sine :

— Cine dracu' ăi mai fi şi tu ! Pînă acum nu te-am mai văzut. Apoi, parcă dintr-o dată înveselit :

Şi zici că ai treabă cu nea Gheorghiţă ? Bine, ţi-l trimit acuşi !

Şi, într-adevăr, cîteva clipe mai tîrziu, un om ieşi în stradă, căutîndu-mă cu privirea.

— Tu mă cauţi ? mă întrebă cînd dădu cu ochii de mine.

— Domnul Gheorghiţă ?

— Eu.

I-am dat scrisoarea şi apoi, aşa cum îmi ceruse tanti Aspasia, am plecat. Am plecat înciudat că băiatul de la cîrciumă mă făcuse cap de oaie, şi eu, din cauza însărcinării primite, nu putusem reacţiona.

Liniştea şi somnul biruiseră pe strada noastră, cînd am pornit spre canton. Drumul a durat aproape o oră, cu ocolişuri, pentru că mă feream de sergenţii de stradă.

Am ajuns cu un sfert de oră mai devreme. Şi fiindcă aveam timp suficient, m-am putut strecura pînă în imediata apropiere a cantonului. Sarcina era mult mai uşoară decît mă aşteptasem, deoarece porumbiştea începea chiar din spatele cantonului. Iar ca să ţintesc fereastra era, de asemenea, un fleac pentru mine. Îmi dovedisem doar îndemînarea în nenumărate ocazii împreună cu alţi băieţi, spărgînd becurile felinarelor de pe străzile locuite de alde Spiros Spiratos.

Cu ochii pe cadranul fosforescent al ceasului, am aşteptat ora fixată de tanti Aspasia. Şi atunci cînd limbile ceasornicului mi-o indicară, am azvîrlit piatra de care legasem scrisoarea. Am auzit zgomotul geamului spart, dovadă că nu greşisem ţinta. Cantonierul nu se arătă imediat, probabil ocupat să citească depeşa care îi parvenise pe o cale atît de puţin obişnuită. Nefiind curios să-l văd cum arată la

față, m-am retras în porumbiște, ceva mai departe, ca să mă pun la adăpost de orice surpriză. Desigur, mult mai prudent ar fi fost ca acum, după ce îndeplinisem însărcinarea, să mă întorc acasă. Nu am putut însă rezista tentației de a vedea ce avea să se întîmple.

Răbdarea nu mi-a fost pusă la grea încercare. Scurt timp după aceea l-am văzut pe cantonier ieșind cu un felinar aprins în mînă și pornind ca un bezmetic printre șine. Alerga și agita felinarul în dreapta, și în stînga, poticnindu-se adesea de traverse.

La început, nu mi-am dat seama de ce face așa. Abia cînd a început să se zărească o lumină roșie care creștea, creștea mereu, am înțeles de ce se grăbea și mai ales ce semnificație aveau oscilațiile de pendul ale felinarului. Din față venea un tren, și cantonierul semnaliza mecanicului să oprească.

Pe măsură ce garnitura se apropia, cantonierul își întețea fuga, întețea oscilațiile felinarului, iar de la un timp începu să și strige :

— Oprește !... Oprește !...

Somația alterna cu niște fluierături lungi, haiducești.

Eu, care mă țineam după cantonier, fără a părăsi porumbiștea, trăiam, cred, aceleași emoții. Oare mecanicul avea să observe semnalele ? Și dacă nu, ce avea să se întîmple ? O catastrofă poate ? În cazul acesta zadarnic se străduise tanti Aspasia ca s-o evite. Eram convins că, dacă n-ar fi primit scrisoarea avertizatoare, cantonierul și-ar fi văzut liniștit de treburile lui, fără să bănuiască primejdia care amenința acceleratul de la miezul nopții.

Emoția mă gîtuia, fiecare clipă mi se părea o veșnicie. Și trenul venea, venea, cu o viteză parcă de

bolid. Îmi pierdusem nădejdea că mecanicul va mai observa semnalele şi, cu ochii măriţi de groază, aşteptam clipa cînd monstrul de fier va trece peste bicisnicul trup al cantonierului. Dar mă înşelam. Locomotiva slobozi cîteva semnale scurte, tot încetinindu-şi mersul, pînă cînd se opri cu botul abia la vreo doi metri de cantonier.

Începu un dialog între acesta şi mecanicul locomotivei, din care aflai că, la o depărtare de canton de circa o jumătate de kilometru, nişte răufăcători smulseseră linia. Comunicarea parvenindu-i tîrziu, cînd abia îi mai rămînea timp să împiedice catastrofa, nu avusese răgazul decît să anunţe telefonic pe impiegatul de serviciu.

Nici nu sfîrşi bine să dea toate explicaţiile, cînd o drezină ajunse din urmă trenul. Aducea pe şeful gării şi pe comisarul de serviciu. După un conciliabul care nu dură mult, aceştia hotărîră ca drezina să fie transbordată înaintea trenului şi să plece în recunoaştere.

O jumătate de oră mai tîrziu, cînd se înapoie, cantonierul raporta, bîlbîindu-se de spaimă, fiindcă ştia ce-l aşteaptă, că, pînă la proxima staţie, linia era intactă. Înjurîndu-l şi ameninţîndu-l cu concedierea — fără să mai ţină seama că bietul cantonier nu avusese timpul material ca să verifice informaţia primită pe o cale atît de neobişnuită — dispuse ca trenul să-şi continue drumul.

Cîteva minute mai tîrziu, în timp ce vagoanele defilau prin faţa mea, am văzut la o fereastră de la culoarul unui vagon — şi sînt sigur că nu m-am înşelat — pe tanti Aspasia. Privea în noapte şi surîdea parcă unor imagini pe care numai ea le vedea.

Cu toată naivitatea mea de atunci, nu mi-a fost greu să înţeleg că „misiva" trimisă cantonierului

fusese doar un pretext ca trenul să se oprească şi tanti Aspasia — căreia fără îndoială îi fusese frică să se arate în gara oraşului, ca să nu fie arestată — ascunsă şi ea undeva în porumbişte, să se urce neobservată într-unul din vagoane.

Drumul înapoi l-am făcut mergînd de-a lungul căii ferate. Era mai lung, dar mai sigur. Nu era prudent să străbat străzile pustii la ora aceea tîrzie de noapte. M-am strecurat în oraş printr-o ulicioară care nici nu ştiu dacă avea nume şi apoi, prin spatele regimentului de artilerie, am pornit-o spre casă. Pe străzi, nici ţipenie de om. Pe sergenţii de stradă parcă îi înghiţise pămîntul.

Era aproape ora unu din noapte cînd am ajuns în apropierea morii Violatos, lătrat de toţi cîinii mahalalei. Moara se profila în dreapta, uriaşă şi întunecată. Nu se zărea decît o singură lumină, probabil la căsuţa portarului. În stînga, abia se profila, mai mărunţă, dar mai sumbră, clădirea penitenciarului. Penitenciarul mi-a amintit de nea Şuncărică. Mi-l închipuiam într-una din celule, chinuindu-se pe o laviţă goală, pradă deznădejdii. Întorcînd spatele sumbrei clădiri, am început să cobor vadul. Cred că-l străbătusem aproape o jumătate cînd, deodată, o împuşcătură mă făcu să încremenesc locului. În liniştea deplină a nopţii, bubuitura mi se păru asurzitoare asemenea unui tunet. Încă nu izbutisem să-mi revin din spaimă, cînd din nou răbufni o împuşcătură, urmată imediat de altele. Şi fiindcă ele se auzeau dinspre penitenciar, am înţeles imediat că un puşcăriaş, încercînd să evadeze, fusese surprins de sentinele.

„Oare va izbuti să scape ?“ m-am întrebat.

Răspunsul mi l-au dat tropăiturile soldaţilor din garda penitenciarului, care porniseră, în pas alergă-

tor, în urmărirea evadatului. Şi fiindcă rap-rapul paşilor părea că se îndreaptă în direcţia în care mă aflam, am rupt-o la fugă tocmai în clipa cînd, foarte aproape de urechea mea, piui un glonţ. Mi-am înteţit fuga şi, tocmai cînd nu mai aveam decît încă o sută de metri ca să ajung jos, în port, ţignalul unui sergent de stradă îmi atrase atenţia că alergam de-a dreptul în braţele lui. Acesta, atras de zgomotul împuşcăturilor şi bănuind cam ce puteau ele să însemne, suia vadul, ca să vină în ajutorul soldaţilor.

Probabil, din cauza întunericului, sergentul de stradă nu m-a văzut decît după ce a fluierat ; altfel, nu-mi explic de ce s-a folosit de ţignal, ratînd ocazia de a-i cădea în braţe.

Aflîndu-mă, ca să zic aşa, între două focuri, în loc să mă dau prins sergentului de stradă, căruia m-aş fi priceput să-i îndrug o minciună, am făcut stînga împrejur şi am început să alerg, la deal, dincotro venisem.

Bineînţeles, nu aveam de gînd să mă predau nici soldaţilor. Altceva urmăream. Coborînd vadul, mai adineauri, lăsasem în urmă ruinele fostei fabrici de halva „Helios", distrusă de un incendiu cu vreo cîţiva ani în urmă. Trepte de piatră săpate în parapetul malului urcau pînă la clădirea ruinată a fabricii. Ei bine, pe acolo intenţionam să mă salvez.

Şi, într-adevăr, am izbutit să ajung sus, fără ca vreunul din gloanţele trase de sergentul de stradă să mă nimerească. Odată ajuns acolo, dinspre partea lui nu mă mai pîndea nici un fel de primejdie. Mai departe de fabrică începea spinarea dealului, cu suficiente tufişuri, înapoia cărora mă puteam ascunde.

Dar abia am apucat să răsuflu uşurat, cînd am observat că acum pericolul mă ameninţa de sus, din partea altor soldaţi. În trăgători, începuseră să co-

boare panta, strigîndu-se între ei şi, din cînd în cînd, trăgînd la întîmplare focuri de armă. Mi-am dat seama că, dacă nu voiam să cad în mîinile soldaţilor, nu-mi rămînea decît o singură cale : să cobor — de partea cealaltă — dealul, pînă în port. Sperînd că întunericul mă va proteja, m-am culcat la pămînt şi, cu mîinile lipite de-a lungul trupului, am început să mă rostogolesc la vale, ca un poloboc.

Planul mi-a reuşit şi am ajuns jos fără ca vreunul din soldaţi să prindă de veste. Din acea clipă, mă puteam considera ca şi salvat. Am pornit-o spre casă, dar nu atît de repede pe cît aş fi dorit, deoarece, tot rostogolindu-mă, mă lovisem de nişte bolovani, în coastă, în umăr şi la genunchi. Dintre toate loviturile, cea mai dureroasă era ultima. Mergeam şchiopătînd, din care motiv mi-a trebuit un timp aproape dublu ca să ajung pînă acolo de unde trebuia să sui înapoi dealul spre casă. Înainte de a-l urca din nou, m-am gîndit să mă odihnesc un pic şi să văd ce se întîmplase cu genunchiul meu. Dar fiindcă locul era deschis, din prudenţă — legitimă, dacă se au în vedere peripeţiile prin care trecusem — m-am tras puţin mai departe, pînă sub malul scobit al unei lutării părăsite.

M-am aşezat pe o moviliţă de pămînt şi am început să-mi examinez genunchiul. Era umflat. Nu a trecut mai mult de un minut, cînd deodată mă auzii strigat de o voce ce mi se păru cunoscută, dar pe care, în prima clipă, n-o recunoscui :

— Răducule, nu te speria ! Sînt eu...

— Matale eşti, nea Şuncărică ? întrebai, vorbind tot în şoaptă.

— Da, eu sînt. Fă-te încoace, măi băiete, că mie mi-e greu să vin pînă la tine !

M-am apropiat. Stătea într-o rînă şi gîfîia scurt.

— Va să zică matale evadaşi, nea Şuncărică !

— Eu, măi Răducule ! Dar n-am avut noroc deplin. Un păcătos de soldat m-a rănit în umăr. Cred că mi-a rupt clavicula. Partea proastă e că am pierdut mult sînge, şi încă mai continui să pierd. Măi Răducule, tată, vrei să-mi faci un strop de bine ?

— Cum să nu, nea Şuncărică. Ce trebuie să fac ?

— Să te duci s-o anunţi pe nevastă-mea că sînt aici. Eu nu mai am putere să urc dealul. Să-i spui că sînt rănit, căci la asta nu se aşteaptă, şi că sînt singur. Apoi t-ei duce la culcare. Eu, măi băiete, am încredere în tine şi ştiu că n-ai să spui la nimeni că m-ai văzut. Haide, măi Răducule, dă fuga şi cheam-o pe nevastă-mea.

— Nea Şuncărică, tanti Aspasia nu mai e acasă. A plecat încă de azi de la prînz. Şi fiindcă îmi amintii de fereastra vagonului în cadrul căruia o văzusem pe tanti Aspasia, adăugai : Mi se pare că a plecat din oraş cu trenul... cu acceleratul de la miezul nopţii.

— A plecat !... Şi acum ce dracu' facem ? Ei, fir-ar al dracului de ghinion ! Dacă se face ziuă fără să mă urnesc de aici, sînt pierdut. Mă înhaţă din nou.

— Da' de ce te-au arestat, nea Şuncărică ? E adevărat că te învinuiesc că l-ai fi omorît pe tata ?

— Asta de unde ai mai scornit-o, măi băiete ?

— Păi, aşa s-a zvonit.

— Cum, măi ? Chiar aşa s-a zvonit. Asta e nostim de tot.

— Dar atunci de ce te-au arestat, nea Şuncărică ?

— Ei, de ce m-au arestat ! Parcă eu ştiu de ce m-au arestat ?

L-am privit. Ochii mi se obişnuiseră cu întunericul şi îl puteam vedea bine. Palid, cu trăsăturile crispate

de durere, cu hainele murdare și mînjite de sînge, era de nerecunoscut. Niciodată nu fusese el frumos. Dar acum arăta fioros, atîta de fioros, încît, fără voie, m-am cutremurat. Nimic nu-mi mai reamintea de nea Șuncărică as al zmeelor și neîntrecut meșter al pușcoacelor, sfîrlezelor și altor asemenea năzdrăvane jucării.

Dar, apoi, mila birui, pentru că, pînă la urmă, birui imaginea celuilalt Șuncărică — prietenul nostru, al copiilor :

— Spune-mi, nea Șuncărică, ce să fac ? Cum aș putea să te ajut ?

— Cum să mă ajuți ! Vezi, tocmai la asta mă gîndesc și eu. Ehei, dacă ai fi puțin mai mare... cum m-ai mai putea ajuta !...

— Spune, nea Șuncărică ! Poate că nu sînt chiar atît de mic, pe cît crezi, ca să nu te pot ajuta. Poate că pînă la ora asta n-am tăiat frunze cîinilor, ci oi fi făcut unele lucruri pentru care m-ar pizmui chiar băieți mai mari ca mine.

— Ce vorbești ! Chiar mă miram eu pe unde mi-oi fi umblînd tu pînă la ora asta.

Dar, din felul cum vorbea, mi-am dat seama că nu mă lua în serios și că nu era curios de loc să afle cu ce mă îndeletnicisem pînă a nu-l fi întîlnit.

Se știe că lăudăroșenia este un păcat de care nu s-au putut feri — cu rare excepții — nici măcar spiritele cele mai luminate. Și dacă așa stau lucrurile, nu e de mirare că nici eu, un băiat de cincisprezece ani, nu am putut rezista ispitei de a mă lăuda oleacă față de nea Șuncărică.

— Nea Șuncărică, oare chelnerul Gheorghiță de la taverna lui Budileanu n-ar putea să-ți dea o mînă de ajutor ?

Amintii de chelnerul Gheorghiță pur și simplu pentru a mă lăuda. Nu eram de loc sigur că el l-ar fi putut ajuta. Dar voiam să-l văd mirîndu-se, întrebîndu-mă de unde îl cunosc și atunci eu să-i povestesc toate peripețiile prin care trecusem. Faptul că-i jurasem tantei Aspasia să păstrez un desăvîrșit secret nu mi se părea o opreliște care privea și pe soțul ei.

Dar surprinderea lui nea Șuncărică se manifestă într-o formă atît de violentă, încît îmi regretai imediat lăudăroșenia. Ridicîndu-se în capul oaselor și apucîndu-mă cu mîna sănătoasă de umăr, începu să mă scuture :

— De unde îl cunoști tu, mă, pe chelnerul Gheorghiță, și de ce crezi că tocmai el m-ar putea ajuta ? Haide, vorbește odată !

A trecut însă cîtva timp pînă să-i pot răspunde. Eram de-a dreptul uluit. Gestul de adineaori, dar mai ales privirea nu putea fi a lui nea Șuncărică pe care îl cunoșteam eu.

— Ce te-ai supărat pe mine, nea Șuncărică ? Parcă ce vină am eu ! Tanti Aspasia m-a trimis să-i duc o scrisoare și m-am gîndit că el ar putea să te ajute. Spunea tanti Aspasia că în scrisoare era vorba de salvarea matale.

Cuvintele mele avură darul să-l îmblînzească. Mîngîindu-mă pe obraz, îmi spuse :

— Iartă-mă, Răducule ! Sînt cam nervos. Înțelege și tu. Am trecut prin atîtea în noaptea asta !

Vorbi așa de încet, încît abia l-am auzit.

Explicația era vrednică de crezare. Ea avu darul să mă împace și din nou să trezească în mine dorința de a-l ajuta.

După cîtva timp, întrebă :

— Oare ce oră să fie ?

Am scos ceasul din buzunar. Era aproape două. Nea Şuncărică îl recunoscu. Mi-l luă din mînă, se uită la el, apoi, dîndu-mi-l înapoi mă întrebă :

— Ea ţi l-a dat ?

— Da !

— Bine. În cel mult două ore începe să se ridice ceaţa de pe fluviu, şi atunci... Dacă pleci acum, în cincisprezece minute poţi să ajungi la Budileanu ?

— Nu ştiu dacă pot merge chiar atît de repede, nea Şuncărică. M-am lovit la genunchi şi mă cam doare.

— Grijania mă-si ! Oare mă încercuie un lanţ de ghinioane ? Ridică-te şi încearcă.

Am făcut cîţiva paşi. Genunchiul mă ţinea încă.

— Ei ? mă întrebă, după ce mă lăsă să fac vreo cîţiva paşi.

— Am s-o scot la capăt, nea Şuncărică !

— Crezi că drumul durează mai mult de douăzeci de minute ?

— Nu cred. S-ar putea să ajung chiar într-un sfert de oră.

— Straşnic !... Va să zică, cincisprezece minute pînă ajungi, cinci minute pînă îl găseşti pe Gheorghiţă şi pînă îi explici despre ce-i vorba. Încă cinci minute pînă îşi procură cele necesare. Pe urmă, încă un sfert de oră drumul înapoi. Să zicem încă un sfert de oră, timpul necesar ca să mă panseze. Pe urmă... Ei, da ! După toate probabilităţile, mai există şanse. Haide, şterge-o, Răducule, şi cu Dumnezeu înainte ! Salvarea mea, băiete, stă în picioarele tale. Ei, ei, dar era să uit esenţialul. Nu trebuie să intri în cîrciumă. Tu ştii să faci ca huhurezii ? Uite-aşa ! Şi Şuncărică imită perfect strigătul păsării.

Spre norocul lui, ştiam. Mă puse să repet, după el, de cîteva ori, apoi, mulţumit, îmi spuse :

— Te ascunzi pe undeva, pe aproape de cîrciumă, și huhui de trei ori. El are să te audă și are să iasă afară. Te duci la el, îi spui că sînt rănit și că îl chem să vină aici. Dar să ia cu el tot ce trebuie ca să mă panseze. Haide, șterge-o ! Iar dacă poți să zbori, cu atît mai bine.

Am plecat repede, atîta cît îmi îngăduia genunchiul. Cînd am ajuns, m-am uitat la ceas. Nu depășisem cele cincisprezece minute.

Zece minute mai tîrziu plecam, însoțit de Gheorghiță, care își luase cu el o geantă mică, aidoma unei truse de medic. Cînd am ajuns, la lumina unei lanterne oarbe, cu care lumină chiar Șuncărică — nu numai că nu au vrut să-i ajut, dar mi-au cerut să mă retrag ceva mai departe — chelnerul Gheorghiță, cu o îndemînare de chirurg, i-a oblojit rana, prinzîndu-i tot umărul într-un adevărat corset de vată și tifon.

N-am auzit nimic din cele ce și-au vorbit cît timp a durat oblojirea lui nea Șuncărică. Discutau în șoaptă. Și apoi, știind că nu e frumos să tragi cu urechea, nici nu am fost curios să aflu despre ce anume vorbeau.

După ce fu pansat, Șuncărică îmi ceru să mă apropii și, mîngîindu-mă, îmi spuse :

— Dragă Răducule, iată-mă cu umărul bandajat și ceva mai în putere ca acum o jumătate de oră. Și aceasta numai datorită ție. Ai făcut mult pentru mine. Un alt băiat mai inimos decît tine nici nu cred să existe. Îți datorez viața și n-am să uit niciodată. Poate că într-o zi am să mă pot revanșa, în vreun fel oarecare, deși îți urez să-ți ajute Dumnezeu să nu te găsești vreodată în situația de a avea nevoie de ajutorul meu. Eu, în schimb, încă mai am nevoie de ajutorul tău, dragă Răducule. Aș spune

că ceea ce ai făcut pînă acum pentru mine e fleac pe lîngă ceea ce îți cer să faci de acum încolo. După cum știi, am fost arestat azi-dimineață și în noaptea asta am evadat. Dar, ca să le pot dovedi că nu sînt vinovat, trebuie să fiu liber, și nu în închisoare. Dacă în cel mult o oră nu ajung într-un anumit loc, atunci sînt pierdut. Ei bine, la locul acela numai tu mă poți conduce. Uite ce avem de făcut. Va trebui să ne strecurăm în port. La dana nr. 15 se află o barcă. Barca asta are ramele înfășurate în cîrpe, ca să nu facă zgomot cînd intră în apă. Va trebui să ajungem la ea fără să ne simtă vreun grănicer. Treabă grea, nu-i așa? Dar abia după aceea va începe greul. Va trebui să ne depărtăm de mal, fără să prindă de veste santinelele, și să ne apropiem de un vas ancorat în largul Dunării, care mă va lua pe bord. După aceea, va trebui să te întorci. Nici asta nu va fi o treabă ușoară. Fiindcă la înapoiere trebuie la fel, să nu te simtă grănicerii. Dacă pun mîna pe tine și mă vinzi, sînt pierdut. Au să mă înhațe din nou. O dată i-am păcălit eu, evadînd. A doua oară vor avea ei grijă să nu le mai scap. De aceea, dacă la întoarcere te simte vreun grănicer și te somează, tu să nu te pierzi cu firea și să te dai prins. Aruncă-te în apă și încearcă să ajungi la mal înotînd... Ei, ce spui? Gîndește-te bine! Vrei sau nu vrei să mă ajuți? Dacă n-aș fi rănit, mă descurcam singur, și la ora asta eram de mult acolo unde trebuie. Dar cu o singură mînă, și mai ales cu stînga, e greu să vîslești, fără să faci zgomot.

Prima întrebare care îmi veni în minte fu următoarea: de ce îmi cere mie, unui copil, să-l ajut într-o treabă atît de plină de primejdii, și nu lui Gheorghiță, chelnerul? Dar mai înainte de a avea

timp să-mi exprim cu voce tare nedumerirea, ca şi cînd mi-ar fi citit gîndul, Şuncărică adăugă :

— Poate că te întrebi de ce îţi cer ţie un lucru atît de greu, şi nu prietenului meu Gheorghiţă. Dragul meu, Gheorghiţă n-a pus mîna în viaţa lui pe rame. Mai mult, nu ştie nici să înoate. Spune şi tu dacă un asemenea ageamiu îmi poate fi de vreun folos...

A trebuit să-i dau dreptate. Cu un om care n-a ţinut în viaţa lui nişte rame în mînă nu era prudent să te hazardezi într-o aventură atît de primejdioasă.

Dar nici pentru mine nu era mai puţin primejdios. Dacă aveau să ne simtă grănicerii, fără îndoială că nea Şuncărică nu s-ar da prins. Atunci ei nu vor avea încotro şi vor trage în noi. Nu trecuse nici o oră de cînd de două ori îmi fluturaseră gloanţele pe la ureche.

M-am uitat la el. Ochii lui mă priveau rugător. De fapt, nu ştiu dacă mă priveau, într-adevăr, aşa, sau numai mi s-a părut mie. Celălalt, Gheorghiţă, stătea mai deoparte. Nu scotea o vorbă. Se uita la mine şi fuma dintr-o ţigară ascunsă în podul palmei.

Şuncărică îmi simţi ezitarea. Şi atunci, ca să mi-o risipească, vorbi din nou :

— Fără tine, Răducule, sînt pierdut !

Cuvintele sunară, într-adevăr, atît de rugător şi atît de pline de nădejde, încît mă înduioşară.

— Nea Şuncărică, jură-mi că eşti nevinovat şi că ai evadat numai ca să-ţi poţi dovedi nevinovăţia !

— Îţi jur, Răducule !

— Bine, nea Şuncărică. Atunci am să te duc pînă la vas. Poate n-o să ne simtă grănicerii.

— Dacă ai să faci aşa cum te-oi învăţa, are să fie bine. După atîta ghinion trebuie să am şi eu un pic

de noroc. Haidem să plecăm! Noi o luăm înainte. Gheorghiță ne urmează ca să ne acopere fuga dac-o fi nevoie.

În ce fel înțelegea el că Gheorghiță, chelnerul, ar putea să ne acopere fuga, n-am înțeles și nici n-am îndrăznit să-l întreb. De altfel, scurt timp după aceea, l-am pierdut din vedere, de parcă l-ar fi înghițit pământul.

Cît timp ne furișam printre magazii, pericolul era minim. Primejdia adevărată avea să înceapă abia atunci cînd va începe traversarea cheiului, pentru a ajunge la dană. Fiindcă era păzit de grăniceri. E drept, ei aveau posturi fixe. Dar nu o dată mi se întîmplase să aud că acestea erau dispuse în așa fel, încît întreg portul să fie cuprins în raza lor de observație.

Înainte de a ne hazarda pe chei, nea Șuncărică cercetă cu atenție spațiul gol din fața noastră. Dunărea nu era mai departe de o sută de metri. Aceasta era distanța pe care trebuia s-o străbatem în linie dreaptă. Liniștea era desăvîrșită. Abia dacă se auzea, vag, curgerea lenești și neobosită a fluviului.

După ce se convinse că, deocamdată cel puțin, nici o primejdie nu ne amenință, nea Șuncărică, aplecîndu-se la urechea mea, îmi spuse pe șoptite:

— Întrucît terenul e descoperit ca în palmă, trebuie s-o ținem de-a dreptul. Altă posibilitate nu există. Ne vom tîrî pînă acolo. Pornește-o tu întîi! Eu vin după tine.

M-am culcat pe burtă și am început să mă tîrăsc. Nea Șuncărică mă urma, la un pas înapoia mea.

În sfîrșit, am ajuns pe dig și am coborît treptele de piatră pînă la apă. Ne-am urcat în barcă. Eu am trecut la rame, iar nea Șuncărică la cîrmă. Vîslele erau într-adevăr înfășurate în cîrpe. Înainte de a da

semnalul de plecare, nea Şuncărică scrută întinderea apei, parcă spre a se orienta, apoi îmi şopti :

— Manevrează cu rama de la babord. Încet, încet, pe lîngă ponton, ca să putem ieşi în larg.

Am făcut întocmai cum mi-a cerut. Cîteva clipe pontonul ne camuflă. Chiar dacă ar fi trecut un grănicer pe chei, foarte aproape de apă, tot nu ne-ar fi putut vedea.

— Ei, acum să te văd, Răducule, ce poţi. Cînd ţi-oi spune gata, atunci tu volta cu toată viteza şi fără nici un fel de zgomot. Înţelegi, dacă izbutim să ne îndepărtăm de mal cincizeci de metri, sîntem salvaţi. Chiar dacă ar avea grănicerii faruri în loc de ochi, şi tot nu ne-ar putea descoperi pe o ceaţă ca asta. Să vîsleşti cu toată puterea şi să nu-ţi pese de curent. Eşti gata, Răducule ?

— Gata, nea Şuncărică !

— Atunci, volta cu toată puterea !

Clipele acelea au fost cele mai grele. Vîsleam din toate puterile şi în acelaşi timp mă străduiam să nu fac zgomot. Din clipă în clipă mă aşteptam să aud gloanţele fluierîndu-mi pe lîngă ureche. Încordarea a fost atît de mare, încît atunci cînd l-am auzit pe nea Şuncărică spunîndu-mi că am trecut zona periculoasă, am dat drumul ramelor, istovit.

— Nu mai pot, nea Şuncărică !

— Odihneşte-te un pic, Răducule ! Ce a fost greu a trecut. Ce a mai rămas e un fleac. Uite, vezi vasul acela profilîndu-se prin ceaţă ? Acolo trebuie să ajungem.

Mi-am dat seama că nea Şuncărică, spunînd că a trecut greul, se gîndise doar la el şi nu se sinchisea cîtuşi de puţin că eu trebuia să mă mai şi întorc.

— Haide, dă-i bătaie acum ! mă îndemnă după un răgaz de odihnă de cîteva minute.

Am început să trag la rame. Deşi vasul nu era prea departe, deoarece vîsleam numai împotriva curentului, eforturile pe care le făceam mi se păreau supraomeneşti.

De oboseală şi amărăciune, mi-au dat lacrimile. Dar imediat mi-am făcut singur curaj :

„Dacă am intrat în horă, trebuie să joc pînă la capăt. E doar vorba şi de propria mea viaţă. Altfel, biata mama ar muri de supărare."

Mi-am încordat puterile, continuînd să vîslesc împotriva curentului. Nea Şuncărică mă ajuta, folosind cîrma în aşa fel încît să-mi cruţe cît mai mult forţele.

Cînd ajunserăm lîngă vas, se lăsă de sus o scară de frînghie. Nea Şuncărică apucă scara cu mîna sănătoasă şi se ridică, în picioare, în barcă.

— Răducule, a venit clipa să ne despărţim. Rămîi sănătos. Îţi urez să ai acelaşi noroc şi la întoarcere. Dacă însă te simt grănicerii şi te somează, dă-o dracului de barcă. Te-am învăţat cum să înoţi pe sub apă. Şi, dacă îmi amintesc bine, dintre toţi băieţii, tu erai cel mai priceput. De trei ori dacă te afunzi, scapi de ei. Asta dacă te simt cît timp eşti în apă. Pe urmă, dacă ai apucat să ajungi pe chei, nu mai există primejdie dacă te iau la întrebări. N-ai decît să le cîrpeşti o minciună, şi au să te creadă. Nu ai tu mutră de contrabandist. Un singur lucru vreau să-ţi mai spun. Dacă ai ghinionul să pună mîna pe tine, să nu scapi vreo vorbă ! Auzi tu ? Dacă mă vinzi, să ştii, bine n-are să-ţi fie ! Şi acum, încă o dată, noroc.

Şi începu să se cţere pe scară cu atîta îndemînare, deşi nu se putea folosi decît de o singură mînă, încît mi-am dat seama că n-o făcea pentru prima dată în viaţa lui.

Cînd ajunse pe punte, scara fu trasă sus şi nea Şuncărică, după ce îmi mai făcu o dată cu mîna semn de rămas bun, dispăru.

Am pus mîna pe rame şi, manevrînd pe lîngă proră, m-am îndepărtat.

Iată-mă de data asta singur în barcă, înapoi, pe drumul pe care venisem, încercînd să mă orientez după puţinele semne de reper care îmi stăteau la îndemînă. E inutil să vă descriu emoţiile prin care am trecut pînă am ajuns din nou la dana nr. 15. Şi în timp ce manevram pe lîngă ponton, plimbînd uşurel ramele deasupra apei ca să nu fac zgomot, mi-au dat lacrimile. Ignorînd că mai aveam de străbătut zona primejdioasă a cheiului, mă consideram salvat. Plîngeam. Plîngeam de bucurie. Bucuria mea a fost deplină cînd prora bărcii, strecurîndu-se printre lotcile ancorate acolo, se lovi uşurel de dalele digului.

A doua zi, spre prînz, cînd m-am trezit din somn, amintindu-mi de cele întîmplate în cursul nopţii, mi-am zis :

„Dacă ziarele ar putea scrie despre toate, faima lui nea Şuncărică ar întrece pe cea a lui Terente."

CAPITOLUL VI

În zilele următoare s-au întîmplat puţine evenimente care merită a fi consemnate. De pildă, a doua zi, seara, cînd am ieşit în stradă, curios să aflu ce se vorbeşte în legătură cu cele petrecute noaptea precedentă, primul lucru pe care l-am aflat a fost

că poliția efectuase, încă în cursul dimineții, o percheziție în casa lui nea Șuncărică.

Vestea am aflat-o de la Fane. Fane se întorsese de la lucru de vreo jumătate de oră, și atunci cînd l-am întîlnit, stătea în poartă și spărgea semințe, cumpărate de la mătușa Brîndușa.

De cînd lucra la Șantier, Fane se schimbase. E drept, și înainte fusese mai înalt și mai spătos decît mine. Dar acum, numai după cîteva săptămîni, arăta de parcă ar fi fost cel puțin cu doi ani mai mare. Pe de altă parte, și ca fire nu mai era același. Era acum parcă mai potolit, cu toate că niciodată nu fusese prea expansiv. Cu alte cuvinte, în scurt timp devenise mai „bărbat" decît mine. Și parcă împrumutase ceva din felul de a fi al lui nea Mihalache Suru, maistrul lui.

Pe urmă, și relațiile dintre noi se schimbaseră. Dispăruse vechea rivalitate. (De altfel, deoarece nici el și nici eu — dar din motive diferite — nu mai aveam timp de joacă, ceata băieților își alesese alți căpitani.) Acum ne unea doar vechea prietenie. Cînd avea timp, Fane venea să mă caute.

— Ce faci, mă ?

Era întrebarea lui invariabilă.

— Ce să fac ? Nimic !

Răspunsul meu, de asemenea, era totdeauna același.

— Ai chef să-ți plimbi picioarele ?

— Am !

— Haidem atunci !

Cîteodată mergeam în port. Ne duceam la debarcader și așteptam vaporul de la Galați. Nici el, nici eu încă nu mersesem cu vaporul. Tare ne mai plăceau la amîndoi pregătirile de acostare, tare ne mai plăcea să fim de față cînd pasagerii se revărsau

pe chei, grăbiți, cu cîte o valiză în mînă. Ne uitam cu mult respect la aceia care se urcau în birje.

Asistînd la revărsarea puhoiului de lume pe chei, ronțăiam semințe sau sugeam camiș, aproape totdeauna „cinstea" lui. Alteori ne duceam în oraș, în „centru", și, la fel ca oamenii mari, rezemați de grilajul ce împrejmuia grădinița — un parc englezesc sui-generis —, priveam la cei ce se plimbau.

Erau destui aceia care „rezemau grilajul". Fiecare o făcea însă din alte motive. Cei mai mulți, ca să se distreze, pe de o parte privind mulțimea ce se plimba, pe de alta ascultînd pe gratis muzică. În fiecare seară, la cele trei restaurante cu mesele scoase pe trotuarul larg și generos, trei orchestre — cele mai bune din oraș — *concertau*, delectînd nu numai pe consumatori, nu numai pe plimbăreți, sau pe cei care apucaseră să ocupe locuri încă dinainte de a se înnopta pe puținele bănci din parc, dar și pe cei ce „rezemau grilajul", de obicei oameni fără ocupație.

Eu și Fane stam, priveam și aveam sentimentul că ne găsim într-o altă lume. În comparație cu oamenii de pe strada Mascaralei, cei ce se plimbau mi se păreau deosebit de eleganți. Mai ales femeile. E drept, și la noi în mahala erau cîteva fete care scandalizau babele cu „luxul" lor. Dar tot ducîndu-mă cu Fane să „rezemăm" grilajul din centru, mi-am dat seama că „luxul" fetelor de pe strada noastră nici nu se putea compara cu acela al femeilor pe care le vedeam defilînd prin fața noastră.

Pe urmă, ce deosebire între tavernele nenorocite din port și elegantele restaurante cu orchestre ce cîntau cu totul altfel decît scripcarii și țambalagiii din cîrciumile înșirate ca mărgelele de-a lungul cheiului ! Fețe de mese albe, chelneri în haine albe, mai

curate decît ale medicilor de la dispensar, femei în rochii albe, bărbaţi în sacouri de mătase crem sau îmbrăcaţi în alb din cap pînă în picioare, ofiţeri în tunici albe... Ce arome, aproape ameţitoare, împrăştiau grătarele celor trei restaurante ! Aromă de mici, de cotlete, de antricoate, de fleici, de momiţe şi alte soiuri de fripturi la grătar. Pînă şi aroma acestora era altfel decît aceea pe care o răspîndeau grătarele cîrciumilor şi tavernelor din port.

Noi rezemam grilajul cît îl rezemam şi pe urmă ne întorceam acasă. Şi de fiecare dată cînd ne hotăram să plecăm, numai ce-l auzeam pe Fane oftînd :

— Ehei, tare mai e cu dosul în sus lumea asta !

De obicei, aşa începea discuţia.

— Cum adică, Fane, cu dosul în sus ?

— Păi, da !... Cu dosul în sus. Tu ce crezi ? În oraşul ăsta sînt mai mulţi sătui sau mai mulţi flămînzi ?

— Eu cred că-s mai mulţi flămînzi !

— Crezi !... Îţi spun eu : sigur că flămînzii sînt cu mult mai mulţi. Dar de ce sînt flămînzi ? De ce nu se satură ?

— Dacă n-au bani...

— N-au bani ! Da' grîu există ? Da' porumb ? Da' carne există ? Da' unt ? Da' zarzavaturi ? Da' fructe ? Există !... Există toate bunătăţile pămîntului. Există să se sature tot omul, ba să mai şi prisosească. Vezi, de-aia zic eu că lumea e pe dos. Mîncare e să se sature toţi flămînzii. Îmbrăcăminte, să se îmbrace toţi dezbrăcaţii şi jerpeliţii nu numai din mahalaua noastră, ci din toate mahalalele oraşului nostru. Şi cu toate acestea sînt mai mulţi flămînzii decît sătuii, mai mulţi jerpeliţii decît îmbrăcaţii ca lumea. Şi asta nu înseamnă că lumea e pe dos ?

— Este, Fane ! recunoşteam cu o ascunsă invidie, fiindcă mie nu mi-ar fi trecut prin minte asemenea gînduri de „om mare".

— Astăzi — continua Fane — am dat drumul pe apă la un remorcher. Şi ce remorcher ! Mă uitam la el cum se legăna pe valuri mîndru şi frumos şi scuipam de ciudă şi amărăciune. Remorcherul l-a comandat Portolas. Ăsta are o flotă întreagă. Şi noi toţi cîţi muncim la şantier cîştigăm într-un an nici jumătate din cît costă maşinile remorcherului. Păi să nu-ţi fie ciudă şi să scuipi chiar dacă ştii că meşterului nu-i place ? Şi chiar s-a răstit la mine : „Ce scuipi, mă, ca birjarii ?" „Mă gîndeam, meştere." „Şi tu cînd gîndeşti scuipi ?" „Scuip de năduf, nea Mihalache." „Ia auzi !" „Şi care ţi-e năduful, mă ?" „Că lumea-i cu dosu' în sus !" „Ţie, ţîngăule, ţi se potriveşte proverbul : aşchia nu sare departe de trunchi." „Nici nu vreau să sară, meştere !" i-am răspuns.

— Şi ce voia să înţeleagă nea Mihalache spunînd că aşchia nu sare departe de trunchi ? am întrebat cu naivitate.

— Se gîndea că semăn cu tata. Că şi dumnealui vedea lumea cu dosu' în sus. Şi fiindcă a voit s-o schimbe, i-au dat boierii atîţia ani.

În general trebuie să ştiţi că nici unul dintre noi nu era prea guraliv. Eu, chiar mai puţin decît Fane. El, de bine, de rău, mai povestea cîte ceva de la Şantier. Avea un fel foarte personal de a povesti. Începea prin a-ţi face cunoscută opinia lui personală în legătură cu întîmplarea respectivă şi abia pe urmă îţi relata fapta în sine. După ce aflai despre ce-i vorba, era imposibil să nu-ţi însuşeşti concluzia enunţată de el cu anticipaţie. Din acest punct de vedere, Fane era opusul meu. De altfel, nu numai

din acest punct de vedere ne deosebeam. Cu toate acestea, ne vedeam foarte des, chit că nici unul dintre noi nu se putea lăuda după aceea că în timpul cît fusesem împreună rostise o sută de cuvinte.

În cea de-a doua seară după ce avuseseră loc întîmplările povestite în capitolul anterior, întîlnindu-l, înainte de a mă pune la curent cu ceea ce se petrecuse cît timp dormisem, de la început ţinui să iau cunoştinţă de părerea lui :

— Să ştii că Şuncărică s-a vîrît într-o chestie politică.

— De unde ai aflat ? l-am întrebat.

Dar el, în loc să-mi răspundă la întrebare, începu să-mi dea lămuriri în legătură cu percheziţia.

— Ţaţa Mina — vorbi el cu ton conspirativ — spune că au întors casa pe dos. (Ţaţa Mina era una din vecine.)

— Şi ? Au găsit ceva ?

— Dracu' ştie ! Au lăsat pe unul să păzească. E şi acum acolo. Hai să-l vezi şi tu.

Am plecat cu Fane. Uitîndu-mă printre crăpăturile gardului, l-am văzut. Omul poliţiei sta în curte, pe un scaun, şi mînca seminţe. În jurul lui, pe jos, un strat de coji. Covorul din coji de seminţe era un decor cu care noi eram obişnuiţi. El făcea parte din specificul mahalalei noastre. Ştiu că la noi pe stradă, dacă de la mic la mare spărgeam cu toţii seminţe de floarea-soarelui sau de dovleac, o făceam fiindcă seminţele ţin de foame sau, mai precis spus, au marea calitate că te fac să uiţi de ea. Cît priveşte pe agentul lăsat de pază în curtea casei lui nea Şuncărică, acesta sigur că mîncase o cantitate atît de mare numai din plictiseală.

Oamenii poliției, îmbrăcați în haine civile, nouă, celor de pe strada Mascaralei, indiferent de vîrstă, nu ne erau simpatici. Și erau urîți de toată lumea, deoarece de fiecare dată cînd își făceau ei apariția în mahalaua noastră cineva era ridicat și dus la închisoare. Unii se mai întîmpla să se întoarcă după vreo săptămînă, două, snopiți în bătăi, din care motiv scuipau după aceea sînge luni întregi ; dar cei mai mulți nu se reîntorceau decît după cîțiva ani. Toți aceștia, care avuseseră de suferit de pe urma agenților de la Siguranță, erau numiți în mahalaua noastră *roșii*. Ba se mai întîmpla ca unii dintre *roșii*, pesemne cei numai „suspecți", cu cîteva zile înainte de 1 Mai să fie ridicați de către polițiștii în haine civile. După ce trecea sărbătoarea, le dădeau drumul.

Dar indiferent de motivul pentru care își făceau apariția pe strada noastră, de fiecare dată cînd plecau erau ocărîți și blestemați de toate femeile din mahala. În ceea ce ne privește, noi, copiii, nu ne mărgineam numai să-i fluierăm, ci mai aruncam și cu pietre după trăsura lor. (De o primire asemănătoare aveau parte doar hingherii atunci cînd se încumetau să-și facă apariția prin mahala.) Și fiindcă indignarea noastră, a celor mici, nu se potolea o dată cu dispariția trăsurii sau a mașinii, cei mai curajoși plecam să spargem globurile felinarelor de pe strada Fregatei și de pe celelalte străzi boierești din imediata apropiere a mahalalei noastre.

— Iacă, tot timpul sparge semințe, spuse Fane. Cînd le termină, iese în poartă, strigă după cine se nimerește, îi dă bani și îl trimite să-i cumpere altele.

— Și ăsta ce mai așteaptă ? De ce n-a plecat o dată cu ceilalți ?

Fane găsise un răspuns care părea destul de plauzibil :

— Aşteaptă pe tanti Aspasia. Şi-or fi făcînd ei socoteala că, pe unde o fi ea şi ce o fi dregînd, pînă la urmă tot are să se întoarcă acasă. Mama zice că ea e tartoriţa şi că nea Şuncărică numai din cauza ei zace acum la puşcărie.

Am rămas cu gura căscată. Nea Şuncărică evadase, şi pe strada Mascaralei încă nu se ştia nimic ? Cum era posibil că „Slova", ziarul local, nu a scris nimic despre evadare ?

L-am lăsat pe Fane şi am dat fuga pînă la cel mai apropiat debit, al lui Nae ciungul.

Cînd am deschis ziarul, îmi tremurau mîinile de nerăbdare. Am parcurs cu ochii fiecare pagină, titlu cu titlu, dar n-am găsit nici un fel de informaţie, oricît de mică, în legătură cu evadarea lui nea Şuncărică.

„Au să scrie ei mîine !" mi-am zis, împăturind ziarul.

Cînd m-am întors în mahala, nu l-am mai găsit pe Fane. Pesemne se dusese să se culce, fiindcă dimineaţa se scula devreme tare. De altfel, în majoritatea lor, tocmai fiindcă ei erau acei care lucrau, în mahalaua noastră bărbaţii se culcau înaintea femeilor.

În drum spre casă, am auzit-o pe ţaţa Mina căinîndu-l pe nea Şuncărică :

— Sărmanul om ! Dacă a intrat în cine ştie ce încurcătură, de vină e numai procopsita de Aspasia. Acu' el zace în puşcărie, şi ea...

Deşi era devreme, mama se pregătea de culcare, frîntă de atîta roboteală „cu ziua" pe la diferite case. Fiindcă, de la moartea tatei, ca să avem din ce trăi, aceasta devenise ocupaţia mamei. Am lăsat-o

să se culce şi m-am pregătit să fac şi eu la fel, nu însă mai înainte de a verifica dacă uşa era încuiată şi ferestrele bine închise.

Dimineaţa, cînd m-am trezit din somn şi am ieşit în curte, soarele aurea toate acoperişurile de pe strada Mascaralei.

În poarta casei lui Şuncărică, un alt agent, cu ţigara în colţul gurii şi pălăria dată pe ceafă, privea posomorît în lungul străzii. Agentul cel nou a stat mai toată dimineaţa în poartă, aprinzînd ţigară de la ţigară, zornăind, ca divertisment, nişte bani mărunţi în buzunare. Pe seară, şi-a făcut apariţia încă un agent. Era însoţit de un gardian. Şi în timp ce poliţiştii au rămas să stea de vorbă în poarta casei, gardianul a intrat în curte, s-a cocoţat pe un scaun şi a dat jos hulubăria. După isprava asta, au plecat toţi trei — gardianul cu hulubăria în spate — urmăriţi de blestemele vecinelor şi de fluierăturile şi huiduielile copiilor. Casa, sigilată, fu lăsată în paza ţaţei Mina.

Am alergat pînă la debitul lui Nae ciungul.

„Slova" tot nu pomenea nimic de evadarea lui nea Şuncărică. Şi n-a scris nimic nici în zilele următoare.

Cred că nu greşesc afirmînd că evenimentele din noaptea evadării lui nea Şuncărică uciseseră definitiv copilăria din mine. Pe de altă parte, de la o vreme, printre cei mari se statornici convingerea că de la moartea tatei devenisem puţintel cam zănatic.

Dacă mă gîndesc bine, cred că aveau dreptate să creadă despre mine — judecîndu-mă după felul cum mă manifestam — că nu sînt chiar în toate minţile. Gîndiţi-vă numai cîte secrete trebuia

să tăinuiesc în sufletul meu. Gîndiți-vă cîte probleme se voiau dezlegate și veți înțelege de ce nu e de mirare că mă comportam altfel decît ceilalți băieți de seama mea. Cum să nu par cu gîndul aiurea, cînd mintea mea era permanent preocupată să înțeleagă adevărata semnificație a întîmplărilor la care, fără voia mea, luasem parte? Cine erau, în fond, nea Șuncărică și tanti Aspasia? Ce legătură exista între ei și chelnerul Gheorghiță? Cine era acest individ și de ce, atunci cînd i-am pomenit numele, puțin a lipsit ca nea Șuncărică să-mi scoată umărul din loc? Cine îi ajutase lui Șuncărică să evadeze și cine îi pregătise barca cu vîslele înfășurate în cîrpe? Și, mai ales, de ce ziarele nu scriau nimic despre evadare?

Mă îndurera gîndul — dar în același timp mă revolta — că fusesem pur și simplu tras pe sfoară. Nea Șuncărică, speculînd naivitatea mea, se folosise de mine ca să-l scot din încurcătură. De naivitatea mea profitase și tanti Aspasia. Amîndoi — ea și bărbatu-su — făcuseră din mine unealta lor, folosind cam aceleași argumente. Amîndoi izbutiseră să găsească asemenea accente de falsă sinceritate, încît să mă înduioșeze și să-mi risipească orice fel de îndoială. Da, de lucrurile acestea mă convingeam cu fiecare zi care trecea. Și sufletul meu era bîntuit de amărăciune, deziluzie și revoltă.

La începutul lunii septembrie, mama s-a îmbolnăvit de febră tifoidă. A fost internată la spital. Am rămas singur să trăiesc din puținii bani pe care mi-i lăsase. Bineînțeles, s-au terminat repede. Se punea acum pentru mine problema existenței. Rude nu aveam, cu excepția unchiului Iancu. Încă înainte de a mă duce să-i bat la ușă, a venit el să mă caute. A venit și mi-a adus un carton cu pră-

jituri. (Curios! Niciodată nu izbutesc să mi-l reamintesc altfel decît cu un carton de prăjituri în mînă.) Trecuseră aproape douăzeci şi patru de ore de cînd nu pusesem nimic în gură şi îmi era tare foame. Ţaţa Lixăndrina mă îmbiase la prînz cu o farfurie de ciorbă, dar o refuzasem. Numai gîndul de a trăi din mila vecinilor mă îngrozea. De foame ce-mi era, am mîncat toate prăjiturile odată. Unchiul Iancu se uita cum le înfulec şi avea parcă ochii umezi. Cînd am dat gata şi ultima prăjitură, vru să spună ceva, dar în ultima clipă se răzgîndi, mulţumindu-se să ofteze doar.

— Unchiule, trebuie să mă ajuţi ca să-mi pot cîştiga existenţa.

— Şi cu şcoala ce ai să faci, Ducule, băiatule?

— Dacă nu se poate altfel! Ce, să trăiesc din mila vecinelor?

— Nu-i vorba de asta. Pînă se înzdrăveneşte maică-ta, ne vom descurca noi într-un fel. De şcoală însă nu trebuie să te laşi. Nici în ruptul capului să nu agăţi ghiozdanul în cui, Ducule!

Unchiul Iancu era burlac. Masa o lua pe la birturi, mai totdeauna pe datorie. Pe la birturi trebuia să-l aştept după ce ieşeam de la şcoală. În fiecare zi îmi dădea întîlnire tot la un altul. De la slujbă venea direct acolo. Mîncam împreună, mai mult eu decît el, fiindcă de fiecare dată pretexta că-şi stricase pofta de mîncare la un aperitiv. Pentru cina mea cumpăra, pe drum, de la vreo băcănie, niscai brînză, măsline sau halva şi, dacă nu era zi de vizită la spital, mă expedia acasă.

În zilele de vizită, adică de două ori pe săptămînă, îmi propunea:

— Haide, Ducule, să vedem cum îi mai merge mamei.

De fapt, niciodată nu ajungeam s-o vedem. Era doar internată la secţia „contagioşi". În schimb, ajungeau pînă la ea florile cumpărate pe drum de unchiul Iancu. Niciodată nu s-a întîmplat să nu-i ducem măcar o floare.

— Ai auzit, Ducule? Mamei îi este mai bine. În curînd are să vină acasă, se bucura el de fiecare dată, după ce stătea de vorbă cu vreo soră.

Dîndu-mi seama cît de mult îl stînjenesc totuşi, am început să mă întreb de ce să mă apuc ca să mă pot întreţine prin munca mea. De altfel, între timp ajunsesem la concluzia că îmi va fi imposibil să continui şcoala. Cumva, mă şi resemnasem cu acest gînd. Spun „cumva", fiindcă nu o dată se întîmpla să mă trezesc noaptea din somn tare amărît la gîndul că voi rămîne un neisprăvit. (Cît timp trăise, tata nu-mi ţinuse niciodată predici şi nici nu-mi făcuse diverse „recomandări", aşa cum obişnuiesc unii părinţi. Cu excepţia uneia singure: „Ducule — îmi spusese odată — să-ţi fie dragă cartea şi să înveţi, fiindcă un om neînvăţat e un neisprăvit". Şi pronunţase cuvîntul neisprăvit cu atîta mîhnire, încît mi s-a părut că nimic nu poate fi mai îngrozitor decît să ajungi un *neisprăvit.)*

Dar a doua zi, cînd mă întîlneam cu unchiul Iancu şi vedeam că mănîncă pe sponci numai ca să mă vadă pe mine sătul, cînd îmi dădeam seama cît de mult îl stînjeneam şi din alte puncte de vedere, sau cînd mă gîndeam la mama, care avea să iasă din spital, slăbită de boală — ea care niciodată n-a fost o făptură voinică — din nou mă hotăram să sacrific şcoala ca să-mi cîştig singur existenţa.

Ştiind că în rezolvarea acestei probleme grele unchiul Iancu refuză să mă ajute, am început să

mă interesez printre oamenii din mahalaua noastră dacă nu ar putea careva dintre ei să-mi găsească o slujbă. Dar în anii aceia nu găseau de lucru oamenii mari, necum băieții de vîrsta mea. Mi-ar fi plăcut la Șantierul Naval. Dar, prin Fane, nea Mihalache mi-a trimis vorbă că nu mai sînt locuri pentru ucenici. La Uzina electrică, unde lucrase tata, tot n-au vrut să mă primească, și nici la vreuna din casele de cereale de pe strada Misitiilor.

Ca să fiu sincer, două „slujbe" mi s-au oferit, totuși. Una, ca băiat de prăvălie la o cîrciumă de pe strada Galați, iar a doua, ca ucenic la o „pantofărie de lux". Să fiu băiat de prăvălie într-o cîrciumă — eu care atunci cînd vedeam un beţiv pe stradă mi se rupea inima de mila lui — era ceva peste puterile mele. Iar față de meseria de pantofar nu simțeam nici un fel de atracție.

De aceea, deși la mare strîmtoare, nu mă puteam hotărî. Și așa, căutînd și întrebînd în dreapta și în stînga, a mai trecut cîtva timp. Asta, pînă în ziua cînd l-am cunoscut pe Rocambole.

Îl așteptam pe unchiul Iancu într-o plăcintărie. Plăcintăria lui Dimachi, poreclit „Leul balcanic". Porecla făcea aluzie la activitatea din prima tinerețe a lui Dimachi, cînd își cîștigase o oarecare faimă în diverse competiții de lupte greco-romane.

Dimachi, urmaș al unor generații întregi de negustori, dîndu-și seama la timp cît de efemeră este gloria unui sportiv profesionist, avusese prudența să schimbe tricoul de luptător cu șorțul și boneta de plăcintar, ambele moștenite, împreună cu localul, sacii de făină și tăvile uriașe, de la socru-său. Ca plăcintar, Dimachi își cîștigă o faimă

care întunecă pe cealaltă, pe aceea de luptător. În foarte scurt timp se statornici părerea unanimă în oraș că nicăieri nu se putea mînca o mai bună plăcintă cu carne sau cu brînză, gogoși mai gustoase și mai delicioase baclavale și sarailii ca la plăcintăria „Leului balcanic".

O asemenea unanimă apreciere nu putea decît să umple de mîndrie inima fostului atlet, știut fiind că în orașul nostru existau plăcintari cu vechime de cîteva generații. Din acest motiv, nici gusturile și nici competența concetățenilor mei în a aprecia calitățile unei plăcinte, ale unei baclavale sau ale unei sarailii nu pot fi puse la îndoială.

Îl așteptam pe unchiu Iancu... La drept vorbind, încă nu apucasem să-l aștept, cînd intră pe ușă, ca o furtună, cu un teanc de ziare sub braț, un tînăr, să fi avut vreo optsprezece ani. Duse două degete la cozorocul șepcii, salutînd pe patron și pe nevasta acestuia, care trona la casă :

— Iasu [1], Leule ! Sărut mîna, madam Acrivi.

Îi salută pe ei, dar de uitat numai la mine se uită.

— Bună ziua, Rocambole ! răspunse la salut grecoaica.

Cît privește fostul campion de lupte greco-romane, acesta, probabil jignit de tonul familiar al noului venit, nici nu catadicsi să răspundă.

Cel care purta numele de Rocambole contemplă o clipă, cu ochi pofticioși, vitrina încărcată cu tăvi de baclavale și sarailii, pe urmă, punînd banii pe măsuța improvizatei casierițe, se adresă plăcintarului :

[1] Noroc ! (n.a.)

— Fă-te încoa', Leule, cu o porție de plăcintă.

După ce „Leul balcanic" îi cîntări porția, Rocambole aproape îi smulse din mînă farfuria și, așezîndu-se la o măsuță, față în față cu aceea la care stăteam eu, începu să devoreze plăcinta. Mînca lacom și nu mă slăbea din priviri. La rîndul meu, de loc intimidat de privirile lui scrutătoare, mă uitam la el și nu încetam să mă mir. Un colportor de ziare ca Rocambole nu mi se mai întîmplase să văd. În mod obișnuit, unul de vîrsta acestuia, vara, cam așa era îmbrăcat: tricou cu dungi albastre și mîneci scurte — arhipopularul tricou marinăresc — o pereche de pantaloni mai mult sau mai puțin peticiți, picioare goale încălțate cu tenișI sau sandale. Slab, jigărit de slab, murdar, cu o hălăciugă de păr netuns cu lunile, cu voce răgușită și în formare, cu pecingini și coșuri pe față.

Rocambole arăta cu totul altfel. Mai întîi, era îmbrăcat cu niște haine noi și frumoase. La mînă avea un ceas-brățară — e drept cam vechi — și în degetul cel mic, un inel cu o piatră albastră. Pe urmă nu era nici slab, nici jigărit și nici murdar.

Dar Rocambole mă uimi cu adevărat abia atunci cînd începu să vorbească. Cît ai clipi, înfulecă porția de plăcintă și mai ceru una.

— Ia mai dă-mi o porție, Leule! Astăzi nu prea sînt în franci și ține loc de prînz.

— Ai pierdut la barbut? se informă nevasta plăcintarului.

— N-ai ghicit, madam Acrivi. Barbut eu nu joc. Nu cer norocului ceea ce nu sînt în stare să-mi ofer punîndu-mi mintea la contribuție.

— Atunci ce-ai făcut cu banii? se interesă mai departe madam Acrivi, a cărei curiozitate — după cum aveam să aflu mai tîrziu, cînd aveam să devin unul din clienţii obişnuiţi ai plăcintăriei — nu avea limite, ea manifestîndu-se, în egală măsură, atît faţă de lucrurile importante, cît şi pentru fleacuri.

— Ce-am făcut cu banii? şi Rocambole rîse înveselit. Nu-ţi spun, madam Acrivi, că tot n-ai să înţelegi!

— Şi de ce n-am să înţeleg? întrebă jignită madam Acrivi. Chitaxe exipnada![1]

Rocambole, care între timp devorase şi cea de a doua porţie de plăcintă, răsturnat pe scaun, picior peste picior, şi cu amîndouă mîinile vîrîte în buzunarele pantalonilor, o privea amuzat. Un zîmbet ironic îi flutura pe buze.

— Ia spune-mi, madam Acrivi! Dacă îţi pică pe jos o băncuţă, ce faci?

— Cum ce fac? Mă plec şi o ridic!

— Dar dacă băncuţa s-a rostogolit pe undeva?

— O caut!

— N-o laşi în plata Domnului?

— Ce vorbă e asta! se revoltă madam Acrivi. S-o las în plata Domnului, fără s-o caut? Mai întîi o caut, şi dacă n-o găsesc şi n-o găsesc, o las, cum zici tu, în plata Domnului. Ascultă, măi băiete! Noi, grecii, avem un proverb care spune: Fasuli me fasuli ghiomizi to saculi.[2] Cine nu ţine seama de acest proverb, să ştii că niciodată n-are să se pricopsească.

Rocambole, care tot timpul n-o slăbise din ochi izbucni în rîs:

[1] Ia te uită ce deştept! (n.a.)

[2] Boabă (de fasole) cu boabă se umple sacul. (n.a.)

— Ei bine, află, madam Acrivi, că aseară aveam în buzunar o mie de lei. Şi ce crezi că am făcut cu ea? Am făcut-o sul şi i-am dat drumul pe Dunăre, spunîndu-i: „Du complimente din partea mea la Istambul!"

— Fugi de aici, psefti[1]! Nu ai făcut tu una ca asta!

— Ei, nu chiar aşa s-au întîmplat lucrurile. Dar dacă ai şti ce am făcut cu mia de lei, ai zice că am zvîrlit banii pe Dunăre. Dar ascultă aici, la mine, madam Acrivi! „Cuţu" să-mi spui dacă banii aceia nu s-or întoarce, şi încă cu pui, de la Istambul.

— Şi de unde am să ştiu eu dacă trebuie sau nu să-ţi spun „cuţu"?

Pe Rocambole logica întrebării îl surprinsese în aşa măsură, încît cîteva minute se uită la madam Acrivi aproape admirativ.

— Lasă că am să-ţi spun eu dacă trebuie sau nu să-mi zici „cuţu".

— Dacă e vorba de asta, am să aştept mult şi bine.

„Leul balcanic", pînă în clipa aceea mut ca un peşte, arătînd cu degetul spre teancul de ziare, îi spuse cu un ton dispreţuitor:

— Decît să tai la palavre, mai bine te-ai duce să-ţi vinzi marfa.

— Nu-mi purta grija, palicarule! Într-un sfert de oră le-am dat pe toate. Îmi cunosc eu meseria!...

— Ce scrie azi în ziar? se interesă madam Acrivi. Nici eu, nici Apostoli nu am avut timp să ne aruncăm ochii pe vreunul.

---

[1] Mincinosule. (n.a.)

Madam Acrivi mințea. Din principiu, ei nu cumpărau, și nici nu citeau ziare. La ce bun să cheltuiască bani și să piardă timp citind, cînd puteau afla toate noutățile de la clienții plăcintăriei?

— Nimic important, madam Acrivi. O proastă din Atîrnați a încercat să se sinucidă din amor, o bătaie între niște marinari la o cîrciumă pe Călărași și cam atîta. După cum vezi, nu se mai întîmplă nimic important. Adormirea Maicii Domnului, nu alta!... Cu asemenea vești, ne paște șomajul, coană Acrivi!

— Dar de Șuncărică nu se mai aude nimic? Nu i-au mai dat drumul? Zău, de cînd nu-l mai văd în prăvălie, parcă îmi lipsește ceva. Avea un haz și ne făcea atîta să rîdem! Nu-i așa, Apostoli?

Apostoli confirmă, dînd din cap, fără să răspundă.

— Întreabă și matale pe domnul chestor. El știe mai bine decît mine ce-i cu nea Șuncărică. Ehei, ce mai reportaj pe cinste ar ieși din toată povestea asta cu nea Șuncărică! Într-o singură zi aș desface mai multe foi decît într-o săptămînă. Dar nu vezi? „Slova" — mormînt. Parcă nici n-ar fi existat un nea Șuncărică.

— Dar tu, care ești un băiat deștept, ce crezi de toată povestea asta?

— Gura, madam Acrivi. Cînd ziarele tac, e mai bine să nu ai nici o părere.

Rocambole, care nu mă slăbise o clipă din ochi, mă întrebă, zîmbind prietenos:

— Dar tu, băiete, ce ai rămas cu gura căscată? Dar, ia stai! Eu parcă te cunosc pe tine, nu?

— Nu cred să mă cunoști.

— Serios, nu? Curios!... Și totuși figura ta îmi pare foarte cunoscută.

— În orice caz, eu acuma te văd pentru prima dată.

— Atunci, pesemne că te confund cu un alt băiat. Dar de ce stai așa, ca pe ghimpi? Aștepți pe cineva?

— Aștept pe un unchi de-al meu.

— Așa! Dar o sarailie nu mănînci pînă atunci?

— Nu! Mulțumesc!

— Ba bine că nu! Zi mai bine că n-ai cu ce. Fac eu cinste. La mine de-o sarailie se găsește.

N-am putut să refuz. Mi-a adus singur sarailia și mi-a pus-o dinainte.

— Ia și mănîncă!

— Mulțumesc!

Mîncam, pe furiș mă uitam la Rocambole și în gînd stăteam de vorbă cu mine însumi: Va să zică, nu numai puștanii, băieții fără căpătîi se făceau vînzători de ziare. Va să zică, existau și altfel de vînzători de ziare, ca, de pildă, Rocambole, tînărul din fața mea, care, fără să mă cunoască măcar, mă cinstise cu o sarailie, de parcă ar fi știut că sarailiile și baclavaua îmi plăceau cel mai mult. Și apoi, după cît puteam deduce, se părea că meseria de vînzător de ziare era rentabilă. Rocambole era îmbrăcat la fel ca tinerii plimbăreți din „Centru". Mai mult decît atît, nu-i spusese el plăcintăresei că făcuse nu știu ce cu o mie de lei? O mie de lei!... Eu, de cînd mă știam, niciodată nu văzusem cum arată o bancnotă de o mie de lei. Or, dacă el riscase să-i dea o destinație ce echivala, după spusele lui, cu a o fi aruncat în Dunăre, însemna că putea cîștiga ușor o asemenea sumă. Și ce altceva putea să însemne aceasta decît că meseria lui era deosebit de bănoasă? E drept, ceilalți vînzători de ziare din oraș

umblau toţi zdrenţuiţi şi murdari. Dar probabil că vina nu era decît a lor. Probabil că risipeau tot ceea ce cîştigau pe băutură şi pe cine ştie ce alte prostii.

„Măcar jumătate cît el dacă aş izbuti să cîştig, n-ar mai fi nevoie ca mama să mai lucreze după ce se întoarce de la spital!“ mi-am zis.

În plăcintărie intrară vreo trei hornari. Vorbeau tare şi rîdeau de nu se mai auzea nimic.

Zîmbindu-mi prietenos, Rocambole se mută la masa mea.

— Ei, e bună sarailia?

— Grozavă.

Cîteva clipe se uită la mine cercetător, dar prietenos:

— Tare mult aş vrea să ştiu cu cine semeni. Dar nu izbutesc neam să-mi amintesc.

Am ridicat din umeri.

— Pe ce stradă stai?

— Pe strada Mascaralei.

— Pe strada Mascaralei? Adică pe strada starostelui nostru, nea Şuncărică. Îl cunoşti?

— Cine nu-l cunoaşte!

Deodată, Rocambole se plesni cu palma peste frunte.

— Acuma cred că mi-am amintit. Nu cumva te cheamă Mănăilă?

— Da!... Mă cheamă Radu Mănăilă.

— Atunci eşti băiatul lui Andrei Mănăilă, ăl de-a fost omorît?

— Da, sînt băiatul lui.

— Să ştii că semeni leit cu răposatu' taică-tu.

— L-ai cunoscut pe tata? am întrebat, fiindcă dintr-o dată am avut sentimentul că Rocambole

ştiuse mai dinainte cine sînt, dar, din anumite motive, ţinea să mă facă să cred tocmai contrariu.

— Dacă l-am cunoscut? Da, l-am cunoscut întîmplător. Cu o meserie ca a mea, vrei, nu vrei, ajungi să cunoşti pe toată lumea. Apoi, parcă dinadins, ca să nu fie nevoit să dea amănunte: Pe cine spuneai că aştepţi?

— Pe un unchi. De cînd s-a îmbolnăvit mama şi au internat-o la spital, unchiul are grijă de mine. Îmi plăteşte masa la birt, la prînz şi seara. Dar e greu şi pentru el, fiindcă are salariu mic.

— De ce nu încerci să cîştigi şi tu ceva?

— Cum aş mai vrea! Dar ce, e uşor să găseşti de lucru?

— Ziare n-ai vrea să vinzi? Nu e cine ştie ce mare scofală cu meseria asta, dar, dacă nu plouă, pică.

— Cum să nu vreau! Dar nu ştiu ce trebuie să fac.

— Ascultă, băiete! Ca să vinzi ziare de unul singur nu-i de loc uşor. Te cotonogesc ceilalţi. Ce să-i faci? Concurenţa! Bineînţeles, bani pentru garanţie nu ai. Aşa-i?

— Trebuie şi bani pentru garanţie?

— Sigur că da! Care administrator de gazetă e fraier să-ţi dea foi, aşa, pe încredere... Ei lasă, nu te mai amărî. Te iau sub protecţia mea. Am să garantez eu pentru tine. Apoi, bătîndu-mă protector pe umăr: E în regulă. Vino pe seară la mine.

— Unde să vin?

— La „Metropol"!

— E o stradă?

Rocambole începu să rîdă:

— Ce, măi, n-ai auzit de hotelul „Metropol"?

— Cum, stai la un hotel?

— Ei, şi ce găseşti de mirare în asta? Da, stau la un hotel şi hotelul ăsta se numeşte „Metropol".

Cînd am auzit că Rocambole locuieşte la un hotel, uimirea mea nu a mai cunoscut margini. În naivitatea mea, credeam că numai cei care au bani mulţi îşi pot permite luxul să locuiască la un hotel. Pe urmă, habar nu aveam cam ce fel de hotel era „Metropol".

— Atunci ne-am înţeles. Mă cauţi deseară. Eu am şters-o. Madam Acrivi şi tu, Leule, la bună vedere!

Scurt timp după plecarea lui Rocambole a apărut şi unchiul Iancu.

— Haide, Ducule, să mîncăm repede şi să mergem s-o vedem pe mama.

Am mîncat la un restaurant, peste drum de plăcintărie. Pesemne că unchiul Iancu luase leafa, fiindcă de data asta a mîncat cu o poftă care a egalat-o pe a mea. După aceea, am plecat la spital. Pe drum a cumpărat flori. La spital, ca de obicei, nu ne-au lăsat să intrăm. Am predat florile, ne-am ales cu promisiunea că în scurt timp mama va ieşi şi am plecat.

Unchiul Iancu m-a dus la cinematograf şi seara mi-a dat drumul acasă cu un carton de prăjituri.

În ciuda faptului că hotelul „Metropol" se afla situat în plin centru, se bucura de un renume prost, întru totul justificat. Era o vechitură de casă, plină de ploşniţe, pe care numai un incendiu ar fi putut să le stîrpească.

Pasageri de prin alte oraşe nu nimereau decît din greşeală, şi poate vreun harpagon de voiajor ispitit de tarif, mult redus faţă de al celorlalte

hoteluri. De altfel, aceasta era și explicația pentru care lui Rocambole și prietenilor săi le conveneau să locuiască acolo.

Din cauza firmei impunătoare, care se întindea pe toată lungimea balconului de la primul etaj, mi-a trebuit aproape un sfert de oră pînă să mă pot hotărî a-i trece pragul. Cînd am intrat însă în hol și am văzut că el nu semăna nici pe departe cu ceea ce îmi închipuisem, mi-a venit inima la loc.

De altfel, nici portarul — de fapt, patronul hotelului — nu prea impunea. Era îmbrăcat în niște haine negre, stropite de sus pînă jos cu pete de grăsime, și atît de largi, încît aș fi putut jura că nu-i aparținuseră pe vremea cînd ele fuseseră noi. De aceea l-am întrebat, destul de degajat, unde îl pot găsi pe Rocambole. Am presupus că, dacă în plăcintăria lui Apostoli Dimachi noul meu prieten era cunoscut sub numele de Rocambole, cu atît mai mult aici acest nume nu-i putea fi străin domnului cu simbolica listă de bucate imprimată pe haina care, numai cu multă bunăvoință, s-ar mai fi putut numi neagră.

— La etaj, camera 31 ! mă lămuri, fără să-mi acorde vreo atenție deosebită.

Am urcat treptele de lemn ale scării, îngrozitor de murdare. Treptele scîrțîiau, balustrada se clătina. În ceea ce privește peretele, era imposibil să-i ghicești culoarea.

Cînd am ajuns la etaj, am pornit pe coridorul care se deschidea înaintea mea. Uși numerotate în dreapta și în stînga ; un preș verde pe jos, aproape uzat. Pereții, și aici, tot atît de murdari. Stăruia, insuportabil, un miros de mucegai și de acru.

În sfîrşit, aproape de capătul coridorului, am dat de camera cu nr. 31. Am bătut la uşă şi am intrat. Prin fumul gros de tutun şi în lumina anemică a becului murdar, am putut vedea, strînşi în jurul unei mese rotunde, trei băieţi, toţi mai mari decît mine, care, atunci cînd am deschis uşa, abia catadicsiră să-mi arunce o privire fugară şi dispreţuitoare.

— Măi Băţ, ia întreabă-l pe sugarul ăsta ce caută aici ! porunci unul din băieţi vecinului său.

Cel care purta porecla de Băţ, fără să-şi ia ţigaretul din gură, vorbi printre dinţi :

— Auzi, măi ţîncule ? Ce vînt te aduce ? Dacă ai nimerit din greşeală, fă stînga împrejur şi nu te mai uita la noi ca viţelul la poarta nouă !

Nu mă aşteptam la o asemenea primire şi, intimidat din cale-afară, eram gata să dau curs invitaţiei atît de puţin politicoasă a lui Băţ, cînd celălalt băiat, pe care, mai tîrziu, am aflat că îl chema Gorila, mă făcu să renunţ.

— Ia lăsaţi băiatul în pace ! A venit să-l caute pe şef. Nu-i aşa, măi ?

Bănuind că „şeful" nu putea fi decît Rocambole, am dat din cap afirmativ.

— Atunci fă-te-ncoa', că nu te mănîncă nimeni !

Apoi, privind peste umăr la o fată care stătea turceşte pe pat şi-şi dădea în cărţi :

— Conteso, anunţă-l pe şef că a venit puştiul. Îl aşteaptă.

Fata îmi aruncă o privire dispreţuitoare şi continuă să întindă cărţile pe o pernă murdară, care îi servea drept masă.

Dînd curs invitaţiei băiatului ce purta numele de Gorila, m-am îndreptat către uşa înapoia căreia bănuiam că se afla Rocambole şi am aşteptat, cu-

minte, să mă anunțe fata căreia același Gorila îi dăduse titlul de contesă. Dar se părea că nu e de loc dispusă să se deranjeze.

După vreo zece minute de așteptare, am întrebat-o :

— Nu mă anunți ?

— Șeful studiază ! îmi răspunse, de astă dată fără să mă învrednicească măcar cu o privire. Așteaptă ! Cînd termină, vine el aici.

După cum îmi vorbise, mi-am dat seama că nu are rost să mai insist. Ca să-mi treacă timpul — eram de altfel și curios — m-am apropiat să văd cu ce se ocupă cei trei băieți.

Erau atît de absorbiți de lucrul lor, încît nici nu mă băgară în seamă. La prima vedere, am crezut că se joacă. Fiindcă, ce altceva putea să însemne decît joacă să faci siraguri de mărgele din „steluțe" ? Mama punea steluțele în supă și nu auzisem că ele aveau și o altă întrebuințare decît aceea de a fi mîncate. Sau ce putea să însemne altceva decît joacă să pisezi creta și apoi, la fel ca spițerul, s-o pui în niște punguliță pe care sta scris cuvîntul „năbuc" ?

Și cu toate acestea, nici Gorila, care înșira „steluțe" pe un fir de ață, nici Băț, care colora în roșu șiragurile de mărgele cu o pompă „Flit", și nici Sugiuc, băiatul care pisa cretă, nu se jucau. Dar, la început, așa am crezut și tare m-am mirat că niște băieți mai mari decît mine își pierd vremea cu asemenea fleacuri. M-a lămurit scurt timp după aceea Băț :

— Decît să te holbezi ca un papă-lapte, mai bine mi-ai da o mînă de ajutor. Și îmi arătă un ac înfipt în fața de masă, murdară și decolorată.

M-am executat. Am început să înșir și eu pe un fir de ață steluțe.

— Și ce faceți cu șiragurile astea? l-am întrebat pe Băț.

Acesta îmi aruncă o privire disprețuitoare și nu-mi răspunse. În schimb, mă lămuri Gorila:

— Păi, ce să facem? Le vindem. Mîine e zi de obor. Ia uite ici! Ai văzut tu mărgele mai frumoase ca astea? Avem să luăm ușor zece lei pe bucată. Mărgean, nu alta! Este, mă Sugiuc?

— Mai încape vorbă! În două ore desfac toată marfa.

— Și cu praful de cretă?

— „Năbucul" curăță și albește pantofii, îi face ca noi. Marfa asta se desface mai greu, dar de rămas nu rămînem cu ea.

Probabil că aveam o figură tare caraghioasă, pentru că Băț izbucni în rîs:

— Ia priviți, fraților, la el! Parcă ar fi picat din lună! Bă, mi se pare că tu ești unul de-ăla crescut în puf și hrănit cu lapte de pasăre! Ce vrei, măi băiete! Cînd te taie ramazanu', faci și pe dracu-n patru. Este, mă Gorilă?

— Este!

Cîteva minute, conversația lîncezi. Ne vedeam fiecare de treabă, zorindu-ne. Abia mult mai tîrziu, Sugiuc mă întrebă:

— Și tu ce treabă ai cu șeful?

Nevăzînd vreun motiv special ca să păstrez secretul, le-am spus ce mă aducea la Rocambole.

Băț, care era pe punctul de a termina vopsitul colierului pe care, între timp, îl confecționasem, lăsă pompa de flit deoparte și, mutîndu-și scaunul ceva mai înapoi, mă examină din cap pînă în picioare:

— Hm! Nu prea ai tu stofă pentru meseria asta. Ești pirpiriu, cu muci la nas și prea crescut în puf. Să știi, bă, de la mine! În meseria asta, dacă nu ești tare, nu faci doi bani.

— Ba nu-s crescut de loc în puf! protestai.

Gorila mă izbi cu cotul în coastă, admonestîndu-mă:

— Dacă spune Băț că ești crescut în puf, apoi așa este. Băț cunoaște la oameni. Băț e mare psiholoc. Dacă nu crezi, întreabă-l și pe șef.

Băț zîmbi stingherit, dar se cunoștea că lauda lui Gorila îi face plăcere.

— Ascultă! mi se adresă Băț. Eu cînd spun un lucru, știu ce spun. Mă rog, se poate să nu fii crescut chiar în puf. Dar asta — și arătă cu degetul în dreptul inimii — sigur e crescută în puf. Inima, sufletul, băiețașule! Ele sînt crescute în puf. Și, în meseria noastră, cu asemenea marafeturi, mare scofală n-ai să faci. Așa că, ascultă-mă pe mine! Meseria asta nu-i de tine. (Mult mai tîrziu mi-am dat seama cîtă dreptate avusese Băț. Atunci însă mi-a fost ciudă pe el că mă considera un băiat cu sufletul crescut în puf.)

— Și șeful ți-a promis să te ia în ceata lui? reluă Sugiuc firul discuției după cîtva timp.

— Da, așa mi-a promis. Dar de ce nu vine? Ce face acolo?

— Nu ți-a spus contesa Marița? Studiază!

— Ce înseamnă asta „studiază"? Nu cumva vrei să spui că învață?

— Poate nu-ți vine a crede? ironiză Băț. Da, bă, tocește. Vrea să ajungă mare... el știe ce! Mă rog, fiecare cu păsărica și gărgăunii lui. Și află, bă, că șeful e deștept foc. La examene îi lasă pă profesori cu gura căscată. Pe onoarea mea!

L-am auzit azi-dimineață. Îi mergea gura, mamă, mamă! Pe profesor, un ăla urît și chel, l-a lăsat cu gura căscată. Eu nu m-am putut stăpîni și am strigat: „Bravo, șefule! I-ai rupt gura urîtului!" Urîtul m-a dat pe ușă afară, iar șeful, cînd s-a întors, mi-a ars vreo două pe sub coastă.

Băț nu inventa. Începuseră de cîteva zile examenele particulare.

În clipa aceea, ușa se deschise și Rocambole apăru în prag. Se apropie de noi, cu mîinile vîrîte în buzunare, cu țigara în colțul gurii. Părea tare plictisit.

— Uite-l pă șef! anunță Băț. Șefule, ți-a venit bobocul.

Rocambole îmi aruncă, în treacăt, o privire, îmi zîmbi, apoi se adresă tuturora:

— Ei, cum merge treaba?

— Merge! Merge ca pe roate, șefule! Pun rămășag că ne vom alege, pă puțin, cu cinci sutare, pronostică Sugiuc.

„Șeful" zîmbi distrat. Întrebă apoi:

— Da' ceva de mîncat avem?

— Pe dracu'!

Rocambole aruncă pe masă cîțiva lei.

— Asta e tot ce am! Scobiți-vă și voi prin buzunare, și unul să se cărăbănească pînă la Lupu Speer după mîncare. Apoi, arătîndu-mă: De mîine, băiatul ăsta intră în ceata noastră. Băgați de seamă! Să nu vă atingeți de el! Gorilo, ți-l dau pe seamă să-l înveți meseria și să-l aperi de ceilalți golani, pînă s-o obișnui s-o facă singur.

— Bine, șefule!

— Atunci e în regulă! Tu vino puțin la mine...

L-am urmat dincolo.

Încăperea era mult mai mică decît cealaltă, a băieţilor. Încolo, la fel de prost mobilată şi cu tapetul la fel de murdar. Patul care ocupa peretele din fund avea aşternutul răvăşit. Lîngă peretele din stînga, un dulap de haine şi, în continuare, o masă cu cîteva cărţi de şcoală pe ea. În afară de această masă, la care după toate probabilităţile Rocambole învăţa, nu mai exista altă mobilă. Pe dulap, în stivă, mai multe dosare de diferite grosimi, legate fiecare cu sfoară. Prin fereastra deschisă se vedeau altele două, de la celălalt palier al hotelului, ambele scufundate în întuneric.

— Stai jos, Răducule, mă invită Rocambole, arătîndu-mi un scaun.

Tonul era deosebit de prietenos. De altfel, faptul că îmi diminutivase numele era o dovadă că ţinea ca prietenia pe care mi-o arăta să nu treacă neobservată de mine.

— Nu prea arată grozav aici la noi, nu-i aşa?

M-am mulţumit să ridic din umeri. Dacă recunoşteam, îmi era teamă că-l jignesc.

El continuă cu acelaşi ton prietenos:

— Şi băieţii ce impresie ţi-au făcut?

— Abia i-am cunoscut. Le cam place să se grozăvească, dar par de treabă.

— Da, sînt de treabă. Dar, ia spune-mi, cum o găseşti pe contesa Mariţa?

Nu ştiam ce să-i răspund. Aproape n-o băgasem în seamă.

— Nu ţi se pare puţin cam ciudată?

— Nu ştiu! Nu prea i-am dat atenţie. Mă întreb cum de nu se plictiseşte să tot facă pasenţe. Probabil că e tare proastă.

Rocambole izbucni în rîs:

— Proastă? Zău că ai haz! Dimpotrivă, e tare deşteaptă. Îţi dau un sfat: străduieşte-te s-o cunoşti mai bine şi n-are să-ţi pară rău. De altfel, nu-i nici urîtă. Nu găseşti?

— Ţi-am spus că aproape n-am băgat-o în seamă. Dacă mi-ai cere s-o descriu, zău că n-aş fi în stare.

— Uite, eu am s-o chem. Să te uiţi bine la ea. Poate că...

— Poate că ce? întrebai, înţelegînd că Rocambole nu mai vrea să continue.

Rocambole nu-mi răspunse. Simulă că nu a auzit întrebarea. În schimb, o strigă pe contesa Mariţa.

— Catina! Vino un pic încoace!

Catina veni atît de repede, încît aş fi putut jura că ascultase tot timpul la uşă.

— Ce doreşti, şefule? Şi se rezemă de perete, cu mîinile în buzunarele rochiei, o rochie ieftină de stambă.

Am privit-o altfel acum, atent, aşa cum mă îndemnase Rocambole.

Într-adevăr, Catina era frumoasă. Avea o faţă puţin cam prelungă, pomeţii obrajilor proeminenţi, fruntea, fără a fi înaltă, era cuminte proporţionată, gura mare, cu buze cărnoase şi roşii, parcă abia fardate. Rochia ieftină, de stambă, strîmtă, îmbrăca un trup subţire, dar împlinit.

Cea de-a doua constatare pe care am făcut-o a fost aceea că, ori de cîte ori îşi oprea privirile asupra lui Rocambole, i se aprindeau în ochi nişte luminiţe, pe care însă el nu le observa, fiindcă îşi concentrase toată atenţia asupra mea, curios să vadă ce impresie îmi face Catina.

Cred că tocmai pentru că mă nemulţumea această curiozitate a lui am întîrziat mai mult în

examinarea Catinei. Şi, tot privind-o aşa, deodată, ca într-o străfulgerare, mi-am dat seama că semăna mult cu tanti Aspasia.

„Aşa trebuie că arătase tanti Aspasia cînd a fost foarte tînără", mi-am zis, uluit de descoperirea făcută.

Cînd după aceea m-am uitat la Rocambole, acesta continua să nu mă slăbească din ochi. Numai că acum îi apăruse pe buze zîmbetul lui ironic.

— De ce m-ai chemat, şefule? întrebă pentru a doua oară Catina.

— Lasă, nu mai am nevoie. M-am răzgîndit. Te poţi duce, Catina! o expedie Rocambole, întorcîndu-i spatele.

Catina plecă, fără să pară de loc jignită de purtarea puţin politicoasă a lui Rocambole.

— Ei, cum ţi se pare Catina noastră? întrebă Rocambole, care între timp începuse să măsoare camera de la un capăt la altul, cu mîinile vîrîte în buzunarele halatului.

Dacă Rocambole nu m-ar fi întrebat şi dacă, mai ales, nu mi s-ar fi părut că întrebarea se referea tocmai la ceea ce descoperisem, sînt convins că singur i-aş fi mărturisit cît de uimit eram de asemănarea Catinei cu tanti Aspasia. Aşa însă, simţind, instinctiv, că el tocmai asta aştepta de la mine, m-am ferit s-o recunosc. Desigur, vă veţi întreba ce m-a determinat să procedez astfel. Vă răspund: prudenţa. Dar cred că răspunsul acesta nu va ajuta să pricepeţi mare lucru. De aceea, socot că sînt necesare unele explicaţii:

Din clipa cînd m-am despărţit de Rocambole şi pînă cînd m-am dus să-l caut la hotelul „Metropol", mă gîndisem mult la împrejurarea care fă-

cuse să ne cunoaştem. Dar în loc să ajung la o concluzie, în timp ce urcasem scările mă întrebasem : Oare întîlnirea din plăcintărie a fost ea întîmplătoare ? Răspunsul la această întrebare mi s-a „relevat", intuitiv, aş zice, în momentul cînd mi-am dat seama cît de mult semăna Catina cu tanti Aspasia.

Spun că mi s-a relevat intuitiv, fiindcă atunci n-am putut afirma : Sînt *sigur* că întîlnirea cu Rocambole nu a fost întîmplătoare ; sînt *sigur* că a venit la plăcintărie, fiindcă ştia că are să mă găsească acolo ; sînt *sigur* că s-a oferit să mă primească în ceata lui nu ca să-mi facă un bine, ci numai *fiindcă urmăreşte un anumit scop*. Repet, răspunsul nu aşa a sunat. Răspunsul a fost, de fapt, un avertisment pe care mi l-am dat eu însumi :

„Fii prudent, Ducule, fii prudent !"

Rocambole aştepta să-i confirm că ea, Catina, semăna uimitor cu tanti Aspasia. Ei bine, trebuia să fiu prudent, fie şi numai pentru faptul că ştiam despre tanti Aspasia mult mai multe decît ştia Rocambole.

Ridicînd din umeri, i-am răspuns :

— Ce mă pricep eu la fete !

Rocambole se opri scurt în faţa mea. Avea acum o mină foarte veselă.

— Să ştii că-mi placi ! Eşti, pe cît se pare, un băiat deştept.

Mă bătu pe umăr, rîse, apoi continuă plimbarea. Spre surprinderea mea, Rocambole rîdea fără să se audă. Rîsul gîlgîia interior.

Cu altfel de voce, indiferentă şi plictisită, schimbă imediat subiectul discuţiei :

— Te-am dat în seama lui Gorila, pentru că e cel mai bun dintre toţi. Nici Băţ nu e un băiat rău. De Sugiuc însă să te fereşti. Ăstuia îi place să cumpere, dar de vîndut nu vinde nimic. E un tip scîrbos. Încă o dată îţi spun: să te fereşti de el!

În clipa aceea, Băţ, bătînd cu pumnul în uşă, strigă:

— Hai, şefule! Mîncarea e gata şi te aşteaptă.

— Să mergem. Mi-e foame al naibii!

Am trecut dincolo.

— Ei, măi, ne-aţi lăsat şi nouă ceva? întrebă Rocambole din prag.

— Se putea altfel, şefule! protestă cu gura plină Băţ. Treci ici, în capul mesei. Iar tu, măi ţîngăule, stai lîngă nen-tu Gorila. Doar lui i-a poruncit şeful să te îndoape cu biberonul.

Am înfulecat tot ceea ce mi s-a pus dinainte, spre deosebire de Rocambole, care mînca parcă în silă, privind visător, pe deasupra capetelor noastre, o plasă de păianjen în care se dădea huţa o gînganie mare.

— Acu', fraţilor, la culcare! comandă Gorila, după ce Rocambole se retrase.

Am căutat-o cu ochii pe Catina, curios să ştiu dacă îndemnul lui Gorila o privea şi pe ea, întrucît în cameră nu exista decît un singur pat dublu. Dar Catina dispăruse.

Trebuia să plec. Le-am urat noapte bună. Am coborît fără nici un incident. Dar abia am apucat să fac cîţiva paşi pe bulevard şi, din umbra unei porţi, mi-a ieşit înainte Catina.

— Ai plecat? mă întrebă, mergînd alături de mine.

— După cum vezi. Tu unde stai?

— Unde să stau?! La hotel.

— Da ? Şi unde te duci acum ?
— Nicăieri. Am ieşit să mă plimb un pic.
— De una singură ?
— Aşa îmi place mie să mă plimb. Apoi cu alt ton : Va să zică de mîine începi să lucrezi în ceata şefului.
— Da, de mîine.
— Cum îţi spune ?
— Radu... Radu Mănăilă.
Catina se uită la mine de parcă abia acum mă vedea pentru prima dată.
— Ce mă priveşti aşa ? nu m-am putut stăpîni s-o întreb.
— Să ştii că Băţ a avut dreptate.
— Nu ştiu la ce te referi. Adică, în legătură cu ce crezi că a avut dreptate.
— Că nu ai stofă pentru meseria asta.
— Se poate. Dar vezi că omului nu-i stă totdeauna în putinţă să aleagă meseria pentru care are aptitudini.
— Presupun că a trebuit să te rogi mult de şef ca să te primească în ceata lui. De felul lui nu prea e filantrop.
— Dimpotrivă, el mi-a propus.
— Serios ? Foarte frumos din partea lui. Pe urmă, imediat, ca şi cînd interesul ei faţă de mine ar fi sucombat brusc, adăugă : Noapte bună ! Şi întorcîndu-mi spatele, porni înapoi, spre hotel.

CAPITOLUL VII

Drumul pînă acasă mi s-a părut lung, nesfîrşit de lung. Era aproape de miezul nopţii, şi în mahalaua noastră aţipiseră pînă şi cîinii. Liniştea era atotstăpî-

nitoare. Emoţiile prin care trecusem mă istoviseră în aşa măsură, încît doream să ajung mai repede acasă, ca să pot dormi. Totuşi, la gîndul că voi petrece încă o noapte singur, simţii cum mi se strînge inima, de data asta nu de teamă, ci de dor. Îmi era dor de mama.

Am împins cu piciorul poarta şi am intrat în curtea pustie, toropită şi ea de somn şi tăcere. Mult mi-ar fi plăcut să-mi iasă înainte şi să se gudure la picioarele mele Lăbuş, bondocul şi arţăgosul Lăbuş. Poate că singurătatea nu mi s-ar fi părut atît de apăsătoare şi, în orice caz, ochii nu mi s-ar fi umezit, aşa cum îi simţeam în clipa aceea. Dar îl pierdusem şi pe Lăbuş, otrăvit în ajun, cine ştie de cine.

Am luat cheia de sub burlanul care servea drept ascunzătoare, am descuiat şi am intrat în casă. Dar abia am făcut cîţiva paşi, cînd deodată am simţit o lovitură în cap. Mi-am pierdut cunoştinţa şi m-am prăbuşit pe podele.

Nu ştiu cît am zăcut aşa. Cînd mi-am revenit, capul mă durea, de parcă mi-l strîngeau, să-l strivească, cercuri de fier. Deşi puteam să mă ridic, a trecut mult timp pînă am îndrăznit s-o fac, deoarece încă din prima clipă îmi amintisem ceea ce mi se întîmplase. Cumpănindu-mă, am izbutit să ajung pînă la comutator şi să fac lumină. Totul era răvăşit. Scrinul, un scrin bătrînesc, moştenit de la bunica, decolorat şi ros de carii, avea toate sertarele deschise şi tot conţinutul răvăşit şi împrăştiat pe jos. Şifonierul, de asemenea, cu uşile deschise, vădea aceeaşi dezordine. Nici măcar saltelele nu scăpaseră necercetate : aveau pînza sfîşiată.

Tot acest talmeş-balmeş, în loc să mă îngrijoreze, oarecum m-a liniştit. Talmeş-balmeşul din casă nu putea fi decît opera vreunui borfaş prost inspirat,

care, pentru a nu pleca cu mîinile goale, se încăpăţînase să caute vreun obiect de valoare pînă şi în lîna saltelelor. Dar eram atît de săraci, încît bietul de el se alesese doar cu truda.

Am început să îndes în scrin boccelele şi celelalte nimicuri, aşa cum îmi veneau ele la mînă. După cîteva minute, zelul meu sucombă, fiindcă mi se făcu somn. Mi-am scos ghetele şi, aşa îmbrăcat, cu ochii pe jumătate închişi, m-am tîrît pînă la pat.

M-am trezit dimineaţă tare, cînd abia se lumina de ziuă, şi m-am grăbit spre locul de întîlnire cu Gorila. Am ajuns înaintea lui şi, pînă l-am văzut venind, am trecut prin mari emoţii.

— 'Neaţa, ţică! Ai şi făcut ochi! Brava, îmi place!

— Bună dimineaţa... Nu ştiu care ţi-e numele...

— Cum, nu ştii? Gorila! Dacă îmi zic toţi aşa, zi-mi şi tu. Ce, crezi că fac urît? Şi acum, lungeşte compasul, să ajungem la timp.

Toate ziarele de capitală se distribuiau de la un singur depozit, acela al domnului Dimancea. Depozitul se afla în imediata apropiere a gării.

Cînd am ajuns, aştepta o armată întreagă de vînzători. Majoritatea o formau băieţii între 15—19 ani. Printre ei erau şi cîţiva oameni în toată firea.

— Dar ăsta ce caută aici, mă Gorila? întrebă unul dintre băieţi.

— Ce să caute! Vrea să vîndă şi el. Nu cumva nu-i dai tu voie?

Unul din cei în vîrstă, împingînd cu umărul pe cineva care îi stătea în drum, se înfipse în faţa mea:

— Măi chioştec, stînga-mprejur! Să nu te mai prind pe aici, că-ţi rup ţurloaiele. Sîntem şi aşa destui.

Gorila, apucîndu-mă de braţ, replică nu fără oarecare dîrzenie :

— Lasă-l în pace, nea Dobrică ! E un băiat sărman, vai de sufletul lui ! Taică-su e mort, maică-sa e la spital. Ce, vrei să se supere şeful ? Acuşi pică şi el.

Nea Dobrică se înmuie. Mormăi ceva de neînţeles şi, cu mîinile în buzunar, cu capul vîrît între umeri, se întoarse la locul lui.

De altfel, curînd după aceea, începu distribuirea. Se formă pe loc o coadă, cu cei vîrstnici în frunte. Am crezut că ordinea era în funcţie de ora sosirii fiecăruia. Dar în zilele următoare am aflat că „rîndul" se stabilea în raport cu ierarhia, iar aceasta în funcţie de forţă.

Cînd, în sfîrşit, am ajuns şi eu în faţă, depozitarul îl întrebă pe Gorila :

— Ăsta e cu tine ?

— Este, domnule Dimancea.

— Are garanţie ?

— Nu, dar şeful garantează pentru el.

— Ei, dacă garantează Rocambole, îi dau marfă pe credit.

Mi-a dat un teanc atît de mare de ziare, încît abia puteam să-l duc. Gorila a primit unul şi mai mare, dar era vesel şi se mişca cu uşurinţă, de parcă ar fi purtat subsuoară un fulg.

— Măi ciracule, tu du-te pe partea cealaltă a străzii şi eu pe asta ! mă dădăci el. Vînzarea are să dureze mai mult, dar dacă te las singur, mi-e teamă să nu te întîlnească vreunul mai al dracului, care să te bată şi, pe deasupra, să-ţi fure şi foile. Ce să-i faci ? Aşa-s ăştia ! Dar bojoci ai ? Ascultă ce spun eu şi dă-i şi tu cu gura după mine.

Am trecut strada și, cu urechea la Gorila, repetam după el, răcnind cît mă ținea gura :

— Speciala ! Ediție specială ! Remanierea guvernului. Catastrofa de cale ferată (Era vorba de deraierea unei simple locomotive de manevră.) Speciala !

Într-adevăr, vînzarea a durat mai mult ca de obicei, așa cum, de altfel, prevăzuse și Gorila. În orice caz, la prînz, cînd am intrat într-un birt să mîncăm, vîndusem amîndoi toate foile.

— Cred că treaba o să meargă ! ținu să mă încurajeze Gorila. Ai urlat bine, n-am ce zice, dar de răguşit n-ai răguşit decît puțin. Eu, după prima zi de meserie, nici nu mai puteam vorbi. Înseamnă că ai bojoci buni. Și asta e prima condiție în meseria noastră. A doua, să ai guriță. Dacă ai guriță bună, oricît de grăbit ar fi omul, tot își face timp să se scobească în buzunar.

(Acum, cînd îmi amintesc de timpul acela, îmi dau seama că laudele lui Gorila nu mi se cuveneau decît într-o mică măsură, dacă nu chiar de loc. Numărul impresionant de foi pe care izbutisem să-l desfac se datora nu aptitudinilor pe care Gorila mi le atribuise cu mare dărnicie, ci evenimentelor, care ofereau gazetelor, de la o zi la alta, adevărate „bombe".)

— Dar cu șeful ce-i ? am găsit prilejul să întreb.

— Păi știi doar ! Șeful are examene și, pînă le termină, nu lucrează.

După ce am mîncat la repezeală cîte o ciorbă de burtă și cîte o musaca de vinete, ne-am întors la depozitar pentru ziarele de după-amiază.

Se înnoptase cînd, mai mult tîrît de Gorila, am început să urc scările putrede ale hotelului. Sus, am găsit-o pe Catina stînd singură la masă, cu obrajii scufundați în palme, cu părul vîlvoi, privind în gol cu niște ochi stranii și plînși. Nici zgomotul ușii trîn-

tite de Gorila, nici bineţele mele nu izbutiră s-o smulgă din mlaştina în care o înnămoliseră gîndurile.

M-am uitat întrebător la Gorila. Acesta îşi flutură degetele în dreptul tîmplei, semn că fata nu era în toate minţile.

— Unde sînt ceilalţi ? întrebă Gorila, zvîrlindu-şi pe un scaun haina ponosită. Sub haină nu avea cămaşă, ci nelipsitul tricou cu dungi albastre.

Catina nu-i răspunse, de parcă nu l-ar fi auzit. Gorila mă privi semnificativ.

„Vezi ! Ţi-am spus eu că nu-i în toate minţile !" citii în privirile lui.

Neprimind răspuns, se îndreptă spre uşa care da în camera şefului. Cuvintele Catinei îl opriră la jumătatea drumului :

— Nu te du la el ! Lasă-l în pace ! Învaţă.

Gorila se abătu din drum şi se duse să se tolănească pe patul cu aşternutul de culoarea cenuşei.

— Te-am întrebat unde sînt ceilalţi. Te doare gura să răspunzi ?

— Deşteptule, de unde vrei să ştiu ? Aşteaptă, şi au să pice şi ei.

— Bine, fandosito ! N-oi fi eu deştept, dar nici nu calc în strâchini ca tine. Dacă te-ai fandosi mai puţin, ţi-ar sta mai bine.

Catina ridică din umeri a dispreţ, apoi întrebă cu o voce în care nu se citea de loc supărarea :

— Tiriplic ţi-a dat multă bătaie de cap ?

Şi continuă să privească în gol. Am înţeles că „Tiriplic" eram eu.

— A mers ca pe roate ! Băiatul are stofă ! mă lăudă Gorila, fără entuziasm, dar nu fiindcă el i-ar fi lipsit, ci pentru că nu considera necesar să şi-l manifeste faţă de Catina.

Catina rîse, şi fiindcă n-am putut înţelege semnificaţia rîsului ei, mi-a fost ciudă pe dînsa. Ciuda se transformă în antipatie, o clipă mai tîrziu, cînd i-am surprins privirile pe care mi le trimitea pe furiş şi care mi se părură ironice.

Acesta fu, de altfel, şi motivul pentru care am refuzat-o cînd îmi ceru să-i cumpăr ţigări :

— Tiriplic, vrei să-mi iei nişte ţigări ? Debitul e peste drum.

— De-aia te-au poreclit contesa Mariţa ! Bag seama că ai nevoie de slugi. Mai du-te şi singură !

Îmi amintesc, Gorila, care stătuse pînă atunci culcat, într-o rînă, la replica mea se ridică şi mă privi într-un anumit fel, aş spune tare uimit. La rîndul ei, Catina mă învălui într-o privire a cărei semnificaţie am înţeles-o mult mai tîrziu. După aceea se ridică şi, tacticoasă, tîrîndu-şi picioarele, în papuci, părăsi camera.

— Ascultă, fiule — mi se adresă Gorila după plecarea Catinei — îţi dau un sfat : nu te lua în beţe cu Catina. Cu ceilalţi dacă te pui în rîcă, te apăr eu. Dar dacă prinde nebuna pică pe tine, e de rău !

— Cum adică e de rău ?

— Uite aşa, bine ! Catina asta e ca un cîine din aceia care te lasă să treci fără ca măcar să te latre şi după aceea vine pe furiş şi te apucă de picior.

— Ce poate să-mi facă ? bravai cu dispreţul caracteristic vîrstei.

— Dacă i se căşunează pe tine, poate să-ţi facă multe ! îmi replică Gorila cu gravitate.

— S-ar zice că ţi-e frică de ea ! îl ironizai.

Gorila, fără să pară de loc supărat, îmi răspunse :

— Nu mi-e frică de ea, dar mă feresc să-i dau prilejul de a mă duşmăni.

— Adineauri însă te-ai arătat destul de băţos.

— Da, dar ăsta nu-i motiv să mă duşmănească. Ştiu eu cum trebuie să-i cînt ca să nu prindă necaz pe mine.

— În definitiv, eu n-am făcut altceva decît să mă arăt tot atît de băţos ca şi tine.

— Asta e drept ! fu de acord Gorila. Am profitat însă de ocazie ca să-ţi atrag atenţia pentru mai tîrziu.

— Ia ascultă ! În definitiv, cine-i Catina asta ?

Gorila mă privi nedumerit.

— Cine vrei să fie ? Una ca mine, ca tine, ca oricare dintre noi ! Un suflet al nimănui. Viaţă parşivă, grijania ei de viaţă !...

— Şi ce caută ea, aici, cu voi ?

— Şeful a adus-o. O toană a lui !

Am auzit-o urcînd scările. Gorila îmi şopti :

— Acum gata ! Vine !

Şi se lungi din nou în patul care scîrţîia îngrozitor la fiecare mişcare pe care o făcea.

Catina intră şi îşi reluă locul şi poziţia de mai înainte, ca să privească, absentă, aceeaşi pată de pe peretele din faţă.

Gorila îşi trase şapca peste faţă, hotărît să doarmă pînă la venirea celorlalţi. Emoţia debutului şi alergătura din timpul zilei mă obosiseră şi pe mine destul şi aş fi vrut să fiu acasă să mă dăruiesc somnului. Dar Gorila nu mă lăsase, sub motiv că avea ordin de la şef.

Trecuse mai bine de jumătate de oră, şi şeful, care, fără îndoială, auzise că ne întorsesem, nu dădea nici un semn de viaţă. Pe de altă parte, şi ceilalţi întîrziau. Pînă una-alta, eu stam şi aşteptam, privind cînd la Gorila, pe punctul de a adormi, cînd la Catina, pierdută în contemplarea petei invizibile de pe perete.

O priveam fără sfială, convins că nu mă vede, și din nou mă miram de marea asemănare dintre ea și tanti Aspasia.

Gorila spusese despre ea că este un „suflet al nimănui". Ce trebuia să înțeleg prin aceasta ? Și tot Gorila îmi spusese că pe ea o adusese Rocambole și că aceasta fusese o „toană" a lui. Mă rog, o toană, dar, în definitiv, care erau relațiile adevărate dintre ea și „șef" ?

Mă uitam la Catina. Era atît de tînără, și îmi venea greu să cred despre ea ceea ce ar fi trebuit să cred din cele ce aflasem de la Gorila.

Rîsul Catinei îmi risipi gîndurile :

— Ce mă privești așa, măi Tiriplic ? Te pomenești că mă placi și tu.

— Dinspre partea mea — replicai furios din cauza poreclei — să te placă moartea ! (Ăsta era un blestem pe care îl auzisem la mătușa Păuna, bunica lui Ștefănel.) Dar, în afară de mine, mă rog, cine altul te mai place, fandosito ?

— Cine ? Toți !

M-am uitat la Gorila, așteptînd ca el să infirme cele spuse de ea. Gorila adormise cu șapca trasă peste față.

— Dar șeful ?

Am întrebat fără voia mea și întrebarea a fost continuarea gîndurilor mele de mai înainte.

Mi-am dat însă imediat seama că, întrebînd, o pusesem în mare încurcătură. Spre surprinderea mea, se înroși brusc, îmi aruncă o privire furioasă și, pînă la urmă, în loc să-mi răspundă, parcă spre a se eschiva, mă întrebă cu o voce pe care se străduia s-o facă să pară cît mai prietenoasă :

— Spune-mi, cîți ani ai, Tiriplic ?

— Te rog să nu mă mai poreclești.

Mă privi, sincer mirată :

— De ce te superi ? Toată lumea are aici o poreclă. Pînă şi şeful. De ce ai fi tu mai cu moţ ? Dar dacă nu-ţi place, îţi făgăduiesc că n-am să te mai poreclesc. Nu ştiu însă dacă şi ceilalţi au să fie tot atît de înţelegători. Ei, şi acum îmi spui cîţi ani ai ?

— Cincisprezece !

— Numai atîţia ? După mintea pe care o ai, pari mai mare. Căci nu eşti prost de loc, Tiri... Iartă-mă ! M-a luat gura pe dinainte. Ai mai multă minte decît Gorila, care e cel mai deştept dintre toţi. Mie îmi plac al dracului băieţii deştepţi. Haide să fim prieteni. Vezi, îţi propun prietenia, deşi te uiţi cam chiorîş la mine. De ce naiba însă, nu înţeleg. Poate m-a bîrfit urîtul ăsta de Gorila ? Află însă că eu nu-ţi vreau decît binele. Mai tîrziu, ai să te convingi de lucrul acesta şi ai să-mi fii recunoscător.

În ciuda cuvintelor, în ciuda tonului cald şi al privirilor binevoitoare, Catina nu-mi inspira nici un fel de încredere. Dimpotrivă, instinctiv, simţeam că trebuie să mă feresc de ea.

— Dacă vrei să fim prieteni, nu am nimic împotrivă. Numai că nu văd ce ţi-ar folosi ţie prietenia unui băiat ca mine.

— În ceea ce mă priveşte, nu-i vorba de nici un folos. Vreau, pur şi simplu, să fim prieteni. În ceea ce te priveşte însă, află că prietenia noastră ar putea să-ţi folosească. Cu o singură condiţie : să ai încredere în mine.

— Nu văd de ce n-aş avea. Şi în gînd : „Al dracului să fiu dacă m-aş putea încrede în tine !"

— În cazul acesta, vreau, de la început, să-ţi dovedesc prietenia, dîndu-ţi unele sfaturi care, oricît de aiurea ţi s-ar părea, toate sînt spre binele tău.

Apoi încet, atît de încet, încît abia dacă am auzit-o : În primul rînd, să nu te încrezi în şef.

La orice m-aş fi aşteptat, numai la o asemenea recomandare nu.

— Măi, măi, cîteodată citesc pe figura ta ca într-o carte ! se miră ea. Nu te aşteptai la un asemenea sfat. Nu-i aşa ?

— Nu-i vorba de asta, protestai prompt. Nu pricep însă ce trebuie să înţeleg atunci cînd spui să nu am încredere în şef !

— Mai încet, pentru numele lui Dumnezeu ! Dacă ne aude, sau dacă lepădătura asta nu doarme, ci numai se preface... Ce imprudenţă din partea mea !

— Dinspre partea lui Gorila să n-ai nici o grijă. Doarme să tai lemne pe el.

— Aşa mi se pare şi mie. Dar dacă totuşi nu doarme... Vino mai aproape.

M-am executat. Privind neliniştită cînd spre Gorila, cînd spre uşa dinapoia căreia se afla Rocambole, îmi şopti din nou :

— Să n-ai încredere în şef. Crede-mă, dacă îţi dau sfatul ăsta, o fac numai în folosul tău. Îţi jur că numai în folosul tău. Cu cît se va arăta mai prietenos cu tine, cu atît mai puţină încredere să ai în el.

Deşi tonul era convingător, totuşi, instinctiv, am simţit că mai curînd în ea decît în Rocambole nu trebuia să am încredere.

— Bine ! Îţi mulţumesc mult că m-ai avertizat.

— E... e un monstru ! Şi din ochii ei mari şi verzi, două lacrimi se prelinseră, încet, de-a lungul obrajilor.

Ciudat însă, lacrimile nu mă impresionară de loc, după cum nici cuvintele nu mă convinseseră că avertismentul ei avea la bază prietenia.

— Haide, nu mai plînge! Nu pot suferi femeile care dau apă la şoareci.

Catina îşi şterse ochii cu dosul palmei şi zîmbi:

— Măi, măi, ce fel de băiat eşti tu! Mă repezi de parcă ai fi bărbat.

Şi cu acelaşi zîmbet pe buze, întinse mîna să mă mîngîie pe obraz.

Palma Catinei era umedă, rece şi mă zgribulii în mine.

— Ştii, am să-ţi spun Răducu. Îmi place numele. Răducu! Am să-mi închipui că am un frate cu numele ăsta. De altfel, am să te iubesc ca pe un frate, mi-am dorit întotdeauna să am unul. Răducule, ai fraţi, surori?

— Nu! Sînt singur.

— La fel ca mine. Dar tu ai, cel puţin, o mamă. Pe cînd eu nu am pe niměni. Şi oftă. Ei, dar acum gata! Am terminat cu regretele, frăţioare. E bine?

— Bine!

Uşa se deschise şi Rocambole apăru în prag. Doar o clipă am privit spre el. Pe urmă, cînd m-am uitat din nou la Catina, mi-am dat seama că fusese suficientă secunda aceea ca să se metamorfozeze. Redevenise aşa cum ne apăruse, mie şi lui Gorila, în clipa cînd intraserăm pe uşă: parcă o statuie vie a durerii, care privea în gol cu nişte ochi stranii şi plînşi. Nu exagerez de loc, dar am rămas, pur şi simplu, cu gura căscată. Catina părea atît de dusă cu gîndurile pe altă lume, atît de puţin prezentă la ceea ce se întîmpla în jurul ei, încît aş fi putut jura — dacă n-aş fi ştiut ceea ce ştiam — că încă nu luase cunoştinţă de prezenţa lui Rocambole în odaie.

Instinctiv, m-am uitat la Rocambole, curios să aflu dacă el se va lăsa sau nu mistificat de această altă mască a Catinei. Dar oricît mă străduii, îmi fu

imposibil, deoarece şi chipul lui purta mască. Masca aceasta îmi înfăţişa un Rocambole care surîdea abia perceptibil şi care privea cu ochi prieteneşti la mine, indiferenţi la Catina, şi, aş spune — cu înţelegerea de mai tîrziu — dispreţuitor la Gorila.

Rocambole se apropie cu paşi mici şi leneşi, ca de plimbare, trecu pe lîngă noi şi se opri în dreptul ferestrei. Privi cîteva clipe în întunericul de afară, apoi, făcînd drumul înapoi, se opri lîngă patul în care dormea Gorila.

— Bine mai doarme!

N-am observat cînd şi în ce fel, dar în clipa cînd Rocambole se opri lîngă patul în care dormea Gorila, Catina se şi afla lîngă el. La remarca lui Rocambole, replică:

— L-a ajuns oboseala, sărmanul de el.

Tonul cu care rosti cuvintele sună plin de duioşie, de parcă ar fi vorbit o mamă sau o soră. Dar Rocambole, întorcîndu-i spatele, mi se adresă cu ton prietenos:

— Hai la mine, să-mi spui cum a mers! Şi o porni înainte.

L-am urmat, închizînd uşa înapoia mea, din proprie iniţiativă. Mai înainte însă mi-am aruncat o ultimă privire în camera pe care abia o părăsisem. Am văzut-o atunci pe Catina, în picioare, ducînd degetul la gură.

Deşi se uita la mine şi cu toate că aveam destule motive să cred că semnul acela discret mie îmi era adresat, totuşi mi s-a părut că recomanda altcuiva să păstreze tăcere, poate lui Gorila, pe care eu îl crezusem adormit.

— Stai jos şi spune-mi cum a mers, mă îndemnă Rocambole, arătîndu-mi un scaun.

Tocmai mă pregăteam să răspund întrebării lui Rocambole, cînd acesta vorbi din nou :

— Începe mai bine prin a-mi spune ce ţi-a mai îndrugat Catina.

M-am hotărît să-mi ţin gura, nu din simpatie faţă de Catina, ci din prudenţă. Ridicînd din umeri, i-am răspuns într-o doară :

— Ce să-mi spună ? A tăcut mai tot timpul. Nu pare de loc vorbăreaţă.

Rocambole mă sfredeli cu privirea, dar îmi păstrai cumpătul.

— Cîteodată e mai vorbăreaţă decît trebuie, ţinu să mă lămurească, vorbind mai încet. Şi cîteodată...

Întrerupîndu-se, ocoli scaunul pe care stăteam şi, apropiindu-se de uşă cu paşi de pisică, ascultă o clipă.

— ...Şi cîteodată e foarte curioasă ! îşi reluă gîndul, deschizînd brusc uşa.

Am înţeles imediat că toată manevra avusese drept scop s-o surprindă pe Catina ascultînd la uşă. Dar bănuiala lui nu se adeveri. Catina nu numai că nu asculta la uşă, dar nici nu se mai afla în cameră. În schimb, Gorila continua să doarmă cu faţa în sus şi cu gura căscată.

Închise uşa, împingînd-o cu piciorul, şi, rezemîndu-se cu spatele de ea, mă privi cîtva timp parcă spre a se convinge dacă înţelesesem sau nu ce urmărise. Probabil că privirile sale vorbeau destul, pentru că, boţindu-şi o clipă fruntea a nemulţumire, îmi spuse :

— Totuşi, asta nu înseamnă că nu e cîteodată foarte curioasă !

Am înţeles că trebuie să interpretez cuvintele de mai sus ca un fel de justificare.

— Nea Şuncărică spunea că toate femeile sînt peste măsură de curioase, replicai mai mult pentru ca să spun ceva. Era, de fapt, o minciună. Nea Şuncărică niciodată nu discutase cu mine asemenea probleme.

— Mda ! Să ştii însă că mie nu-mi plac de loc nu numai femeile, dar, în general, oamenii curioşi.

Cuvintele sunară ca un fel de avertisment, dar, în acelaşi timp, şi ca o ameninţare.

— Nici mie ! replicai.

Rocambole mă sfredeli din nou cu privirea, apoi mă întrebă cu ton prietenos :

— Spune-mi, mai bine, cum a mers ? Gorila ţi-a fost sau nu de vreun folos ?

— Pentru început m-am descurcat binişor. Gorila spune că am „stofă".

— Gorila e un băiat de nădejde. Poţi să te încrezi în el şi să-l asculţi orbeşte. Şi dacă el spune că ai „stofă", să ştii că ai. Dar poate că ar fi fost mai bine să n-ai.

— De ce ?

— Pentru că aşa te paşte primejdia să rămîi în meserie. Şi asta, de fapt, nu-i o meserie. Te apuci de ea cînd te afli la o mare ananghie, pînă îţi găseşti una mai ca lumea. E un fel de golăneală ceva mai acătării. Dar asta merge pînă la optsprezece ani. Cine nu izbuteşte să-şi facă un rost pînă la vîrsta asta, rămîne golan o viaţă întreagă.

— Tu cîţi ani ai ? l-am întrebat fără intenţia de a-l jigni.

Întrebarea mea nu păru că-i face plăcere. Cred că se simţi chiar jignit. Dacă Băţ sau altcineva şi-ar fi permis o asemenea îndrăzneală, fără îndoială că l-ar fi plesnit. Cu mine continua să se poarte deosebit de amabil.

Pentru o clipă, înainte de a-mi răspunde, fruntea lui păli. Era aceasta o caracteristică a lui. Oamenii, în general, atunci cînd se mînie se înroşesc. Cînd Rocambole se mînia de ceva sau pe cineva, fruntea i se acoperea de o paliditate cadaverică. Dar numai pentru o clipă, aşa ca o umbră care a venit şi a plecat.

— Am optsprezece ani ! îmi răspunse cu tonul lui obişnuit. Aş zice, mai curînd, cu tonul amabil pe care îl împrumuta vocii sale numai cînd mi se adresa mie. Să nu crezi că de vreme ce am atins vîrsta... fatală, s-a zis cu mine, că sînt sortit să rămîn toată viaţa mea un neisprăvit. Nu ! De aceea m-am apucat de învăţătură. În cîţiva ani termin liceul, şi atunci adio golăneală. Un vînzător de ziare, om în toată firea, e ca măgarul între oi. De aceea, nu mi-ar place să ajung ca nea Şuncărică, nea Gurău sau nea Lumînare : colportor bătrîn. I-ai văzut azi-dimineaţă. Spune şi tu : nu arătau ca măgarii între oi ?

— Cam aşa ! recunoscui oftînd, amintindu-mi că în ajun fusesem la şcoală pentru ultima dată. Şi am oftat şi pentru altceva : fiindcă m-am întrebat dacă nu cumva îmi era şi mie sortit să ajung ca nea Gurău sau ca nea Lumînare. Probabil fiindcă doream să-i urmez exemplul şi sperînd că va fi posibil, l-am întrebat : Spune-mi, îţi mai rămîne timp să înveţi ? Ca să dai în particular, clasă cu clasă, întreg liceul, nu e de loc o treabă uşoară.

— Dar nici din cale-afară de grea. Mai ales că...

Şi se opri. În schimb, îi apăru pe buze zîmbetul acela ironic.

— Mai ales ce ? am insistat eu.

— Mai ales că nu învăţatul este principalul.

— Nu învățatul? am întrebat eu, pesemne cu atîta naivitate, încît Rocambole izbucni în rîs. Atunci ce?

— Relațiile, băiatule.

— Vrei să spui *proptelele*? (Era termenul consacrat în mahalua Mascaralei.)

— Exact! Proptelele.

În clasă la noi erau cîțiva care absolveau clasa, an de an, datorită doar proptelelor. Unul era băiat de deputat. Altul nepotul unui moșier care fusese și ministru exact două săptămîni, iar alți cîțiva, de asemenea, aveau părinți sau rude despre care se spunea că sînt *cineva* în orașul nostru. Un golan ca Rocambole însă ce proptele putea să aibă? Eram convins că se laudă numai. De aceea nu m-am putut stăpîni și mi-am exprimat îndoiala:

— Și tu ai asemenea proptele?

Rocambole rînji din nou:

— Știu să mi le creez, băiete! Și pe urmă, imediat, ca și cînd ar fi regretat ceea ce spusese, căută să schimbe vorba: Tu să nu-ți faci prea multe griji în ceea ce privește viitorul. Acum, cînd te afli la mare ananghie, vinde ziare. Mai tîrziu, om vedea noi ce mai e de făcut. Pînă la urmă, am să găsesc eu pentru tine ceva mai bun.

— Dacă mama nu s-ar fi îmbolnăvit, nu aș fi întrerupt școala. Ea nici în ruptul capului nu ar fi acceptat una ca asta. Dar acum am făcut-o, și înapoi n-am să mai dau.

— Cînd iese de la spital?

— Cred că într-o săptămînă, două va fi acasă.

— Să vedem ce va zice cînd va afla de isprava ta.

— Ar însemna să nu țin de loc la ea dacă aș lăsa-o să se spetească muncind ca să pot continua școala. Am să caut s-o conving și sper să izbutesc.

Cît priveşte ajutorul pe care mi l-ai promis, de pe acum îţi mulţumesc. Pot să te asigur că, oricît de greu mi-o merge, n-am să cad la fund.

— Despre asta sînt convins.

Am tresărit şi m-am înroşit tot de indignare. Rocambole pronunţă cuvintele cu tonul de parcă ar fi fost încredinţat exact de contrariu.

— Te vei convinge ! i-am replicat mînios.

Dar nu cred că m-a auzit. Fiindcă tocmai atunci din încăperea în care îl lăsasem dormind pe Gorila se auziră tropote şi mare gălăgie.

Băţ veni să bată în uşă :

— Ne-am întors, şefule !

Rocambole deschise uşa şi îmi făcu semn să-l urmez. Erau cu toţii. Gorila se trezise din somn. Catina, cu mîinile la spate, privea pe fereastră, ca şi cînd ceea ce se întîmpla în cameră n-o interesa de loc. Din cînd în cînd se sălta pe vîrfuri.

Rocambole se apropie de masa în jurul căreia stăteau cu toţii în picioare.

— Ei ? întrebă el plimbîndu-şi privirea de la unul la altul.

Şi atunci se întîmplă ceva care mă revoltă pur şi simplu. Gorila băgă mîna în buzunar şi scoase de acolo un pumn de monede metalice şi de hîrtie pe care le depuse în faţa lui Rocambole. La fel făcură şi ceilalţi. Ultimul fu Băţ. Grămăjoara lui era cea mai mică.

— Măi Sugiuc, într-o zi am să te dau dracului !

— Să-mi sară ochii, şefule...

Rocambole se uită la el cu o privire atît de sălbatică, încît Sugiuc, înfricoşat, îşi vîrî capul între umeri, parcă pregătindu-se să primească o lovitură în ceafă. Continuă însă să înfrunte privirea lui Rocambole. Acesta se adresă celorlalţi :

— Aveţi să vedeţi că am să-l dau dracului ! Şi ştiţi cînd ? Tocmai atunci cînd s-o aştepta el mai puţin.

Vîrî apoi toţi banii într-unul din buzunarele halatului, pe urmă intră la el în cameră, dar nu mai înainte de a-mi fi făcut semn să-l urmez.

Încă indignat de ceea ce văzusem, m-am supus.

După ce închise uşa în urma mea, mă întrebă :

— Despre ce vorbeam ?

Dar mie acum nu-mi ardea să continui discuţia începută. Acum voiam să ştiu precis ceea ce numai bănuiam.

— Spune-mi, ce bani sînt aceia pe care ţi i-au dat ? l-am întrebat.

Rocambole se uită la mine parcă surprins că-i pot pune o asemenea întrebare.

— A, tu nu ştii ?! Gorila nu ţi-a spus nimic ?

— Nu !

— Înţelegerea dintre noi este ca un sfert din ceea ce cîştigă zilnic fiecare să verse la „fondul comun".

— Şi cu fondul ăsta comun ce se face ?

— Plătesc chiria, îl mai ajut pe cîte unul să-şi cumpere cîte ceva de îmbrăcat sau de încălţat...

— Nici n-ai numărat cîţi bani ţi-au dat !

— Să-i număr ? se miră el. Şi de ce să-i număr ?

— Păi, ei nu trebuie să ştie cîţi bani se adună la fondul ăla comun ?

Cred că atunci cînd i-am pus această întrebare Rocambole s-a uitat la mine pur şi simplu compătimitor.

— Ce e nevoie să ştie ! Ei au încredere. Şi apoi, crezi că e puţin lucru să faci parte din ceata lui Rocambole ?

Acum nu am mai avut nici un fel de îndoială. „Fondul comun“ era expresia eufemistică prin care trebuia să înţeleg că cei din ceata lui trebuiau să-i dea un sfert din ceea ce cîştigau.

— Dar despre ce vorbeam ? încercă pentru a doua oară să schimbe discuţia.

Eu însă eram uluit, indignat. Nu puteam înţelege cum de acceptau băieţii aceia să fie jefuiţi în fiecare zi de Rocambole.

— Va să zică, trebuie să contribui şi eu cu un sfert din cîştigul zilnic la... „fondul comun“ ?

— Ar cam trebui ! Garanţia la depozitar o voi depune eu în locul tău. Şi apoi, dacă n-ai face parte din ceata mea, ceilalţi te-ar cotonogi ca să te facă să renunţi. Ţi-am mai spus doar : concurenţa ! Totuşi, deocamdată, nu-ţi cer să verşi nici un ban. Asta, ca să te convingi că-ţi sînt prieten, că-ţi vreau binele...

Cu o jumătate de oră mai înainte, Catina voia să mă convingă că-mi doreşte numai binele şi-mi oferea prietenia ei. Iată că acum şi Rocambole voia să mă convingă de acelaşi lucru.

— Mamă-ta e încă la spital. Tu n-ai un ban. Ce Dumnezeu, am şi eu suflet ! continuă el pe acelaşi ton. Dar ce să faci ! Aşa se întîmplă totdeauna : o nenorocire nu vine niciodată singură. Dacă taică-tu scăpa cu viaţă, nu se îmbolnăvea nici maică-ta şi nu ajungeai nici tu vînzător de ziare.

— Da, da ! murmurai, simţind un fel de săgetare în inimă, aşa cum, de altfel, se întîmpla ori de cîte ori îmi amintea cineva de moartea tatei.

— A fost o crimă straşnică ! O crimă „perfectă“, cum se mai spune. Ai auzit de expresia asta „crimă perfectă“ ?

Şi Rocambole, fără să mai aştepte răspunsul meu, începu să se plimbe prin odaie, cu mîinile la spate, agitat.

— Şi ce noapte ! continuă el. Cerul de păcură, furtună cum n-au mai pomenit nici bunicii noştri. Pe o asemenea vreme ai putea omorî nu un om, ci jumătate de oraş. Nu-i aşa ?

Rocambole se opri în faţa mea, sfredelindu-mă cu ochii săi neastîmpăraţi.

„Ce hram o fi purtînd şi Rocambole ăsta ?" Uimirile se succedaseră încă din clipa cînd îl cunoscusem în plăcintăria lui Apostoli Dimachi. Şi deodată m-a cuprins teama. În definitiv, în ce scop căuta Rocambole să-mi cîştige încrederea ? Puteam eu să cred că el, care îi jecmănea pe Gorila şi pe ceilalţi de un sfert din cîştigul lor zilnic, faţă de mine devenise dintr-o dată „mărinimos" ? De fapt, pentru a doua oară „mărinimos". Căci „mărinimos" fusese şi atunci cînd, în plăcintărie, îmi propusese să mă primească în ceata lui.

— ...Şi în ce loc se făptuieşte omorul ? continuă el. La „Hanul lui Agop". Nici nu e nevoie să-ţi vină în ajutor furtuna şi întunericul pentru ca într-un asemenea loc să poţi trimite un om pe lumea ailaltă, absolut fără riscuri. Dar ce-ţi spun eu ţie acestea ! Tu cunoşti mai bine decît mine toate amănuntele.

— Şi de ce aş cunoaşte amănuntele mai bine decît tine ?

Rocambole, care continua să se plimbe, se opri brusc în faţa mea, cercetîndu-mă cu privirea pe care nu i-o cunoşteam.

— Bine, dar e normal să te fi interesat toate amănuntele, se justifică el. E vorba doar de tatăl tău.

— Nu cunosc amănuntele, îi mărturisii adevărul. În chiar noaptea cînd s-a întîmplat nenorocirea, m-am îmbolnăvit, zice-se, din pricina furtunii. Adică, de frică. M-au dus la spital, şi cîteva săptămîni am fost ca pe lumea cealaltă.

— Da !... Da !... Te-ai speriat de furtună ! Acum îmi amintesc că am auzit de treaba asta.

M-am întrebat cum putuse să afle Rocambole de boala mea — amănunt cu totul lipsit de importanţă — dar n-am avut timp să reflectez prea mult, deoarece continuă să mă interogheze.

— Pe urmă însă, după ce ai ieşit din spital, nu ai fost de loc curios să afli în ce împrejurări a fost ucis tatăl tău ?

— Ba da ! Unchiul meu mi-a spus că tata a fost înjunghiat.

— Şi nu ai fost curios să afli, de pildă, din ce cauză a fost înjunghiat ?

L-am privit cu atenţie... „Ce vrea de la mine ? m-am întrebat. Oare, într-adevăr, îmi vrea binele sau..."

— Aş da orice să aflu motivul pentru care a fost ucis tata. Dar cum crezi că aş putea eu, la vîrsta mea, să descopăr ceea ce, după spusele unchiului meu, încă n-a aflat nici măcar poliţistul care cercetează cazul ? Sau poate că ştii tu ?

Rocambole, care se plimba prin cameră şi care tocmai ajunsese în dreptul uşii atunci cînd i-am pus întrebarea, se întoarse brusc, sfredelindu-mă cu privirea ochilor săi tot timpul neastîmpăraţi :

— Bravo ! Să ştii că-mi placi.

— Haide, nu-ţi mai bate joc de mine. De ce te interesează într-atîta povestea tatălui meu ?

— Nu-mi bat de loc joc ! Spune-mi, ce te face să crezi că aş putea cunoaşte motivul pentru care a fost ucis tatăl tău ?

— Mi-am zis că dacă nu l-ai cunoaşte, nu mi-ai fi pus întrebarea de mai adineauri.

— Serios ? ! Aşa te-ai gîndit ?

— Da !

— Din păcate, nu ştiu ! Deşi de cazul acesta m-am ocupat şi eu un pic.

— Cum adică te-ai ocupat ? Ce, eşti de la poliţie ?

— Sînt, pe dracu' ! Dar vezi, de unele cazuri îmi place să mă ocup... ca şi cînd aş fi de la poliţie. Ce vrei ? Fiecare om cu păsărica lui. Am şi eu una : s-o fac pe detectivul amator.

Cum naiba era să cred că un neisprăvit ca el ar putea să concureze poliţia !... Adevărat să fi fost, şi tot nu-l puteam crede.

— Cu ce scop ? am întrebat, străduindu-mă ca tonul vocii să nu-mi trădeze neîncrederea.

— Cu nici un scop ! Dacă vrei, pentru amorul artei. Ţi-am spus doar că asta e păsărica mea. Vezi tu mapele şi dosarele acelea de pe dulap ? Ei bine, află că ele conţin diferite piese în legătură cu diferitele cazuri de care m-am ocupat.

Se urcă pe un scaun şi luă de pe dulap o mapă care, după ce o deschise, mi-am dat seama că nu conţinea decît tăieturi din ziare.

— Uite, am păstrat în mapa asta cîteva „cupiuri" din presa locală.

„Cupiurile" erau cinci la număr. Pe fiecare era scris, cu creion roşu, numele ziarului, numărul şi data apariţiei articolului. Tot cu creion roşu erau făcute şi unele sublinieri.

Din cele cinci articole, un reportaj îmi atrase îndeosebi atenţia. Îl reproduc mai jos, încredinţat că el va interesa şi pe cititorii acestei cărţi :

În numărul de duminică, cititorii ziarului nostru au putut citi, la rubrica „fapte diverse", că un necunoscut a fost găsit înjunghiat în dimineaţa aceleiaşi zile pe un teren viran din port, numit „Hanul lui Agop".

În numărul nostru de azi sîntem în măsură să dăm noi şi senzaţionale amănunte.

UN TELEFON MISTERIOS

În dimineaţa zilei de duminică, telefonul din biroul comisarului Apostolescu zbîrnîi prelung.

Comisarul Apostolescu, de serviciu în ziua aceea, ridică receptorul :

— Alo ?

— Domnul comisar de servici ?

— Eu sînt. Cine-i ?

— Domnule comisar, duceţi-vă în port, la locul numit „Hanul lui Agop", şi veţi găsi acolo cadavrul unui necunoscut care a fost înjunghiat. Bună ziua !

Un clinchet scurt şi necunoscutul de la capătul celălalt al firului întrerupse convorbirea.

Comisarul rămîne o clipă pe gînduri. Să fie o farsă ? Nu era exclus ! Există destui amatori de asemenea glume proaste. Dar dacă totuşi comunicarea telefonică era adevărată ?

„Hanul lui Agop" !

Unde naiba se afla locul acela, comisarul Apostolescu habar nu avea.

Ridică receptorul :

— Dă-mi, te rog, Căpitănia portului. Alo ! Cine-i ?

— *Agentul Muşat.*

— *Aici e comisarul Apostolescu. Ascultă, Muşat, am fost anunţat că s-a întîmplat o crimă pe un teren viran numit „Hanul lui Agop".*

— *Aoleu ! Tocmai azi, duminică !*

— *Va să zică nu ştii nimic !*

— *Nimic, domn' comisar.*

— *Bine ! Aşteaptă-mă ! Iau o trăsură şi vin la tine.*

Nu mai tîrziu de jumătate de oră, comisarul Apostolescu şi agentul Muşat se aflau la „Hanul lui Agop".

HANUL LUI AGOP

În prelungirea străzii Misitiilor şi pînă departe, în apropierea Docurilor, se înşiră, pe mai multe rînduri, magaziile, asemenea unor nesfîrşite şi ciudate trenuri de marfă. Magaziile acestea au fost construite de către proprietarii lor — cerealişti — pe vremea cînd încă nu existau silozuri, pentru a adăposti în ele tot ceea ce produce binecuvîntatul nostru pămînt, de la grîu şi pînă la seminţele de floarea-soarelui. Cohortele acestor foste magazii de cereale vorbesc despre epoca de glorie a portului nostru, cînd cerul era străpuns de sutele de catarge ale vaselor de tot felul, începînd cu corăbiile şi sfîrşind cu cargoboturile. Astăzi, aceste magazii sînt în cea mai mare parte goale, cu acoperişurile fără olane şi pe jumătate putrezite, cu grinzile roase pe dinăuntru — atît cît mai au ce roade — de carii, cu duşumelele zdrumicate de dinţii ascuţiţi ai şobolanilor, mari mai cît nişte mîţe.

Din loc în loc, şirurile de magazii se întrerup. Unul sau doi pereţi, niciodată patru, între ei movile de moloz, acoperite cu bălării şi puiandri de

oţetari. Cu ani în urmă, înainte de primul război mondial, şi pe locurile acestea se înălţau tot magazii de cereale. Au zburat însă zepelinele nemţeşti şi au lăsat bombe. Unele au căzut în Dunăre, fără să producă pagube, altele pe chei, distrugînd caldarîmul, iar altele, din întîmplare, au nimerit magaziile, dărîmîndu-le.

Printre multele asemenea locuri, se află unul care poartă denumirea de „Hanul lui Agop". Probabil că unii dintre cititori îşi mai aduc aminte că acolo, cu mulţi ani în urmă, a fost ucis un om.

Şi iată că tot în acelaşi loc, după ani de zile, altcineva îşi găseşte sfîrşitul. Şi ceea ce este mai trist, nefericitul ar fi putut să şi zacă mult timp acolo — „Hanul lui Agop", aşa cum v-am mai spus, fiind un loc ocolit de toată lumea — dacă un telefon misterios nu l-ar fi vestit pe comisarul Apostolescu de cele întîmplate.

COMISARUL APOSTOLESCU INTRĂ ÎN SCENĂ

Trăsura care l-a adus în port pe comisarul Apostolescu s-a oprit o clipă în faţa căpităniei, ca să-l ia pe agentul Muşat, apoi şi-a continuat drumul spre „Hanul lui Agop".

Obişnuiţii portului, misiţi, samsari, barcagii, şlepari şi toată plevuşca de pe strada Misitiilor, care la ora aceea îşi beau cafeaua instalaţi la masele scoase în stradă, văzînd pe agentul Muşat, personaj bine cunoscut, într-o trăsură alături de comisarul Apostolescu, au înţeles că undeva, în port, se întîmplase ceva grav. Şi cum în bietul nostru orăşel, din prea mare plictiseală, locuitorii lui sînt gata să dea proporţii celei mai neînsemnate întîmplări, apariţia oamenilor în uniforme avu darul să învingă lenea consumatorilor şi să-i determine a

porni pe urmele vehiculului, mai ales că aceasta nu cerea din partea lor eforturi prea mari, deoarece cele două gloabe înhămate la trăsură se tîrau într-un trap atît de mărunt, încît numai cu mare indulgență putea fi numit astfel. Din acest motiv, atunci cînd oamenii legii coborîră la un pas de ruină, ca din pămînt apărură zeci de gură-cască.

Nu considerăm necesar să-l prezentăm cititorilor noştri pe comisarul Apostolescu. El are la activul său o serie de succese răsunătoare, care i-au dus faima pînă în capitală.

Faptul că de cazul acesta se ocupă acelaşi comisar Apostolescu, al cărui palmares strălucit este invidiat de cei mai dibaci copoi ai brigăzii speciale din Poliția capitalei, ne dă speranța că vinovatul nu va rămîne nepedepsit şi că îşi va primi, pînă la urmă, pedeapsa binemeritată.

*

Păşind în ruină, dintr-o singură privire, comisarul Apostolescu avu dovada că telefonul pe care îl primise nu fusese o farsă de prost gust:

Un om de statură mijlocie, slab, cu părul aproape cărunt, îmbrăcat destul de modest, zăcea pe spate, cu picioarele răşchirate, cu mîinile asemenea, cu ochii mari, deschişi şi imobili. Alături, un şiş cu un mîner lung de sidef, cu lama cel puțin de două ori mai lungă.

— Muşat, să fie anunțat procurorul de serviciu!

Acestea au fost primele cuvinte ale comisarului Apostolescu.

Ulterior, cînd în prezența procurorului Muşat percheziționă victima, se descoperi că asasinul făcuse să dispară tot ceea ce putea duce la identificarea victimei.

— *Domnule comisar, păi ăsta e domnul Andrei Mănăilă, electricianul.*

Cel ce vorbise era unul din nenumăraţii curioşi care, între timp, apăruseră ca din pămînt şi care se încumetaseră să se apropie pînă în spatele comisarului Apostolescu. După aceea, se găsiră imediat şi alţi binevoitori care să dea informaţii în legătură cu victima.

Iată cîteva:

Andrei Mănăilă, în etate de patruzeci şi cinci de ani, locuia pe strada Zidului nr. 19, cunoscută sub denumirea de strada Mascaralei. Căsătorit, cu un copil, elev în clasa a IV-a de liceu. Soţia — casnică. Profesiunea actuală — electrician la Uzina electrică a oraşului.

Mărturiile ulterioare ale vecinilor, ale şefilor, precum şi ale lucrătorilor de la uzină — toate excelente — atestează că Andrei Mănăilă a fost nu numai un om cu un comportament ireproşabil la uzină, ci şi un foarte bun soţ şi părinte. În cîteva cuvinte, un om care întrunea simpatii unanime, atît în cartier, cît şi la slujbă. Din acest motiv, cel puţin pînă la ora actuală, mobilul răzbunării pare cu desăvîrşire exclus.

În ziua aceea, Andrei Mănăilă pleacă de acasă în jurul orei douăsprezece, pretextînd că are unele treburi în oraş. În realitate, se duce la uzină, fiind în tura de după-amiază. (Un amănunt interesant: acasă lăsase vorbă să nu fie aşteptat la cină, deoarece se va duce direct la lucru, urmînd să intre în tura de noapte.)

În timpul lucrului, nimic neobişnuit în purtarea sa. Aceeaşi mină de fiecare zi, aceeaşi bună-dispo-

ziție și afabilitate ce contribuiseră, în cea mai mare măsură, a-l face simpatic tuturora.

La terminarea lucrului, în poarta uzinei, îl întîlnește un cunoscut care îl invită la un aperitiv. Refuză, motivînd că e obosit și că vrea să se culce cît mai devreme, deoarece a doua zi, fiind duminică, are proiectată o excursie, cu familia, în Baltă. Bineînțeles, nu era decît un pretext. Andrei Mănăilă vrea să scape de inoportunul său prieten.

Întîlnirea aceasta a avut loc în jurul orei douăzeci și unu. Întrebarea pe care și-o pun anchetatorii este următoarea: ce a făcut Andrei Mănăilă pînă la miezul nopții, poate chiar ceva mai tîrziu decît miezul nopții? Pentru că — după opinia medicului legist — asasinatul s-a produs după această oră. Investigațiile întreprinse în această direcție nu au dus pînă acum la vreun rezultat. Cu toate acestea, comisarul Apostolescu continuă să-și îndrepte cercetările pe această pistă, deoarece este convins — pe bună dreptate — că dezlegarea enigmei nu ar mai putea să întîrzie dacă ar izbuti să descopere în ce fel și-a petrecut Andrei Mănăilă aceste ore.

Cititorii noștri își amintesc, fără îndoială, că în noaptea de sîmbătă spre duminică o furtună cu totul neobișnuită s-a abătut asupra orașului nostru. Ei bine, se pune întrebarea: ce a căutat Andrei Mănăilă în timpul unei asemenea furtuni — nici oamenii cei mai bătrîni din orașul nostru nu-și amintesc de vreuna asemănătoare — la „Hanul lui Agop", de vreme ce drumul spre casă nu trecea, în nici un caz, pe acolo? Oare n-a fost doborît în alt loc și tîrît apoi acolo, spre mai mare siguranță?

Din cercetările întreprinse, o asemenea ipoteză pare exclusă. Dar atunci ce a căutat acolo? Oare trebuia admisă ipoteza — de altfel cea mai probabilă — că şi-a dat întîlnire cu asasinul la „Hanul lui Agop" ?

Ipoteza aceasta e cea mai ispititoare şi totuşi nu-i uşor de admis. Şi nu-i uşor de admis pentru că, presupunînd, prin absurd, că cei doi aveau să-şi comunice lucruri care nu trebuiau să fie auzite de nici o ureche omenească, pot fi imaginate zeci de alte locuri care să ofere aceeaşi siguranţă, dacă nu chiar mai mare. Oare trebuie să presupunem un apetit deosebit pentru romantic, fie din partea lui Andrei Mănăilă, fie din partea agresorului? Greu de admis. Şi în acest caz, din nou întrebarea: de ce, neapărat, tocmai acolo?

Să presupunem că locul a fost fixat de asasin, urmărind prin aceasta să se asigure că va putea să-şi pună planul în aplicare absolut fără riscuri. Dar în acest caz, cum de a acceptat Andrei Mănăilă? Nu trebuie oare să presupunem că îl cunoştea pe acela care îi propusese un loc de întîlnire atît de puţin obişnuit? Sau, chiar dacă nu-l cunoştea, chiar dacă locul de întîlnire i s-a părut suspect, totuşi, din anumite motive, nu a putut să refuze? Dar, în acest caz, cine e, în definitiv, acest Andrei Mănăilă? Nu cumva avem de-a face cu un alt fel de om decît ni-l prezintă cei care îl cunosc? Există unele păreri care susţin că nici ipoteza aceasta nu trebuie înlăturată din capul locului. După cîte am putut afla, în tinereţea sa Andrei Mănăilă a fost navigator şi mai mulţi ani a străbătut mările pe diferite vase şi sub diferite pa-

vilioane. Nu cumva mobilul crimei trebuie căutat în trecutul puţin mai tenebros decît şi-l închipuie unii al lui Andrei Mănăilă?

UN HÎRLEŢ, UN NASTURE ŞI URMA UNUI PICIOR DE COPIL

Iată numai cîteva din nenumăratele întrebări pe care şi le pun acei care încearcă să elucideze acest caz. Un hăţiş de întrebări din care, pînă în prezent, nimeni nu a putut ieşi. În orice caz, pe locul unde s-a întîmplat nenorocirea nu s-au descoperit indicii care să arunce măcar o dîră de lumină în bezna aceasta de nepătruns. Dimpotrivă...

Interesant, ochii lui Andrei Mănăilă, mari, bruni, încremeniţi într-o holbare care nu înseamnă groază, exprimau parcă o neţărmurită uimire. Cine ştie dacă nu cumva tocmai privirea aceasta răspunde la întrebarea pe care comisarul Apostolescu şi colaboratorii săi şi-o pun de-o săptămînă, fără să găsească, pînă la ora actuală, un răspuns satisfăcător.

Puţin mai încolo, aruncat în iarbă, un şiş cu mînerul lung şi cu plăsele din fildeş. După toate probabilităţile, o adevărată piesă de muzeu. Nu prea departe, un hîrleţ aruncat la întîmplare. Un hîrleţ care, după toate probabilităţile, numai de puţină vreme se găsea acolo. Altfel, ploile ar fi ruginit lama, ar fi putrezit mînerul. Cine l-a adus şi în ce scop, iată alte întrebări la care anchetatorii încă nu au putut răspunde. Oare făptaşul a intenţionat să-şi îngroape victima? Ori, presupunînd că aceasta i-a fost intenţia, de ce a renunţat? Nu cumva a existat totuşi un martor de a cărui prezenţă agresorul a luat cunoştinţă abia după ce a făptuit omorul, şi atunci, intrînd în panică, a dat

bir cu fugiții? Ipoteza aceasta nu este exclusă, dacă se are în vedere că cineva a anunțat prin telefon Chestura de ceea ce se întîmplase la „Hanul lui Agop". Fiindcă e greu, dacă nu imposibil, de presupus că însuși făptașul a avut grijă să se denunțe.

Dar ceea ce încîlcește și mai mult ițele, anulînd diferitele ipoteze sînt urmele unor pași de copil, întipărite vizibil în colbul din imediata apropiere a cadavrului. Nu încape îndoială că un copil a trecut pe acolo. Probabil un copil dintr-o mahala pînă la care nu a ajuns faima rea a „Hanului lui Agop" a nimerit acolo din întîmplare. Dar cînd? Înainte sau chiar în noaptea fatală? În ceea ce ne privește, ultimei presupuneri nu-i acordăm nici un fel de credit. Nu credem că există un copil care să fi avut curajul să se hazardeze pînă la „Hanul lui Agop" tocmai într-o noapte ca aceea. Și tocmai de aceea poate că pașii întipăriți pe colbul imaculat nu au nici o legătură cu tragica întîmplare.

A trecut o săptămînă de cînd cei însărcinați să elucideze acest caz nu-și mai găsesc odihnă. Deocamdată, nici un licăr de lumină în bezna care îi înconjoară.

Un șiș... un hîrleț... un nasture... urme ale unor pași de copil... Acestea sînt corpurile delicte: cam puține, nu? Totuși, pornind de la ele, anchetatorii vor trebui să ajungă la făptaș.

Anevoioasă sarcină pentru comisarul Apostolescu.

Am citit pe nerăsuflate reportajul. Împăturind tăietura din ziar, am întîlnit privirea lui Rocambole. Se uita la mine — cred că tot timpul lecturii nu mă slăbise din ochi. Eram încă uluit de ceea ce aflasem.

— Ei, ce spui? mă ispiti Rocambole.

— Ce să spun! Pentru mine, toate lucrurile acestea sînt atît de noi, atît de neașteptate, încît sînt, pur și simplu, uimit, zăpăcit.

— Reportajul nu e rău! Este el cam umflat, anume pentru mahalagii, dar dacă l-ar fi scris altfel, nu i l-ar fi publicat patronul gazetei.

— Spuneai că te-ai ocupat de acest caz...

— Știu ce vrei să mă întrebi, mă întrerupse Rocambole. Vrei să afli părerea mea personală. Așa-i?

— Bineînțeles!

— Îți repet ce ți-am mai spus: vezi toate mapele și dosarele acestea? Sînt cazurile de care m-am ocupat. Nu vreau să mă laud, dar într-unele am descoperit pista cea bună chiar înaintea celor de la Chestură. În altele, am bătut poteci lăturalnice, pînă cînd cei de la poliție mi-au luat-o înainte. Au fost însă cazuri, și nu puține, cînd am tot orbecăit prin beznă pînă m-am plictisit și atunci m-am lăsat păgubaș. Ei bine, din păcate, așa s-a întîmplat și cu cazul tatălui tău.

— Și înainte de a te plictisi — am insistat — nu ai izbutit totuși să-ți faci, cît de cît, o părere?

— Ipoteze se pot emite o mulțime. Dar ele rămîn doar ipoteze atîta vreme cît nu sînt confirmate de fapte. De pildă, numai autorul acestui reportaj cîte ipoteze emite. Îmi amintesc, atunci cînd l-am citit, m-a interesat următorul pasaj. Și luîndu-mi din mînă tăietura din ziar, citi accentuînd fiecare cuvînt:

„Interesant, ochii lui Andrei Mănăilă mari, bruni, încremeniți într-o holbare care nu înseamnă groază, exprimau parcă o nețărmurită uimire. Cine știe dacă nu cumva tocmai privirea aceasta răspunde la

întrebarea pe care comisarul Apostolescu și colaboratorii săi și-o pun de-o săptămînă, fără să găsească, pînă la ora actuală, un răspuns satisfăcător".

Aceasta dacă, bineînțeles, privirea tatălui tău exprima, într-adevăr, uimire, și nu-i cumva o năzărire a gazetarului, sau numai o floricică de stil.

— Și de ce pasajul acesta te-a interesat în mod deosebit ?

— Dar e simplu : dacă privirea tatălui tău exprima, într-adevăr, uimire, atunci e aproape sigur că îl cunoștea pe făptaș. Mai mult decît atît, e la fel de sigur că nu-l credea capabil de o asemenea faptă mîrșavă, și fiindcă nu-l credea în stare, atunci cînd și-a dat seama ce îl așteaptă, a fost atît de uluit, de stupefiat, încît nu a mai putut schița nici măcar un gest de apărare. Ei, ce părere ai ? Nu ar putea constitui aceasta o pistă ?

Conteni și se uită la mine întrebător. Eram însă atît de impresionat de cele ce aflam, încît nu am fost în stare să-i răspund.

— ...Sau, dacă ne gîndim la urmele acelea de pași de copil, continuă el, cumva parcă amuzat de uluiala mea. Gazetarul acela afirmă că nu există un copil — eu aș zice un băiat — care, pe o asemenea furtună, să se fi încumetat să iasă din casă, necum să se fi hazardat pînă la „Hanul lui Agop". Dacă el nu crede, treaba lui. Eu însă cunosc un băiat cu un asemenea curaj.

Și spunînd acestea, Rocambole mă sfredeli cu privirile lui pătrunzătoare.

„Cunoști un asemenea băiat ? Cine este ?" am întrebat numai în gînd, pentru că tare nu am avut curajul s-o fac, deoarece îmi era teamă să nu-mi răspundă :

„Băiatul acela eşti tu. Ale paşilor tăi sînt urmele descoperite în ruină, degeaba încerci s-o faci pe şmecherul cu mine, drăguţule!"

Da, fiindcă îmi era frică de un asemenea răspuns, nu l-am întrebat cine este băiatul acela.

M-am uitat din nou la el, pe furiş. Acum Rocambole nu mă mai sfredelea cu privirea lui pătrunzătoare, ci îşi reluase plimbarea, gînditor, rozînd, între dinţi, ţigaretul de chihlimbar.

— Ei, da! Cunosc un asemenea băiat! repetă după ce măsură de mai multe ori încăperea de la un capăt la altul.

Eu m-am făcut şi mai mic, dar m-am încăpăţînat să tac. Dar Rocambole, sfredelindu-mă din nou cu privirea, întrebă:

— Tu cîţi ani ai? Parcă cincisprezece!

— Cincisprezece! am confirmat cu o voce pe care nu mi-am recunoscut-o.

— Dacă ai cincisprezece ani, atunci care-i părerea ta? Un băiat la vîrsta asta ar putea să aibă atîta curaj?

— Nu ştiu! am îngăimat eu.

Dar Rocambole nu mă slăbi:

— Dar tu? Tu ai fi avut curajul să te duci, pe o noapte ca aceea, pînă la „Hanul lui Agop?"

Am simţit în clipa aceea ceea ce simţisem mai înainte, pe vremea cînd între mine şi Fane se dăduse lupta pentru supremaţie. În lupta aceasta pentru „supremaţie", multe mai fuseseră „probele" în urma cărora unul dintre noi trebuia să fie recunoscut de către băieţii de pe strada noastră ca şef suprem. Dar chiar şi în întrecerea la care Fane avea toate şansele să cîştige, fiind mai mare cu un an decît mine şi mai voinic, voinţa de a nu mă da înfrînt fusese atît de puternică, îmi sporise în

așa măsură forțele, încît de fiecare dată disputa dintre noi a luat sfîrșit cu un rezultat nedecis.

La fel s-a întîmplat și acum. Rocambole era cu cîțiva ani mai mare decît mine. Era și mult mai puternic. El deținea, de bună seamă, secrete mai multe și mai importante. Pe de altă parte, chiar în legătură cu cele petrecute la „Hanul lui Agop", pe cît se părea, el cunoștea mult mai multe amănunte. Dar în acest caz — și tocmai aceasta mă intriga cel mai mult — *ce* anume voia să afle de la mine? Și apoi în ce scop mă luase sub „protecția" lui? În ce scop îmi acordase un „regim preferențial" în comparație cu ceilalți băieți din ceata lui?

Rocambole contenise plimbarea. Se uita la mine, de la cîțiva pași, așteptînd răspunsul. Și cum mă privea așa, deodată mi s-a părut că privirea lui seamănă cu a Mițichii, pisica noastră, atunci cînd, după ce prindea un șoricel, îl lăsa, pentru o clipă, din gheare, poate ca să-i dea iluzia că a scăpat. Și fiindcă privirea lui îmi amintea pe a Mițichii, deși îl simțeam mult mai puternic, voiam nespus de mult să nu mă dau înfrînt, să nu mă las înghițit de el.

Îmi pusese direct întrebarea, aștepta răspuns, și eu nu mă puteam eschiva:

— Nu! Cred că n-aș fi avut curaj. De altfel, în noaptea aceea, de frica furtunii am cărunțit. Deși mă aflam în pat, acasă. M-am îmbolnăvit în așa hal, încît m-au internat la spital.

Rocambole începu din nou să se plimbe, cred că acum chipul său exprima nemulțumire.

— Păcat! l-am auzit murmurînd.

— Ce anume consideri că e păcat?

— E păcat că ești fricos. Și încă ce fricos! Mai rău ca un iepure.

— Așa sînt eu! Dar dacă n-aș fi atît de fricos ce ar fi?

Rocambole parcă abia așteptase să-i pun o asemenea întrebare.

— Dacă nu ai fi atît de fricos, poate te-ai hotărî să încerci a descoperi din ce motive a fost ucis tatăl tău.

— Crezi că ar fi suficient curajul? La vîrsta mea... Eu nu sînt detectiv amator ca tine și nu cred că am măcar un gram de talent pentru o asemenea treabă.

— Dar ce? Au intrat... anii în sac? Principalul e să vrei, să ai curajul.

„Ce vrea? Ce urmărește?" m-am întrebat.

— Cum *ani*? Spui asta ca și cînd ai fi sigur că poliția nu va fi în stare să-l descopere pe făptaș.

— Prostii! Ce înseamnă *convins*? În materia asta e stupid să ai dinainte convingeri. Totuși, un lucru pare aproape evident. Că individul a lucrat ca un artist în meserie. Pînă și poliția a obosit să-l caute. Așa că pe viitor poate dormi liniștit, în cazul cînd n-a dormit și pînă acum.

— Va să zică, nu mai e nici o speranță ca să fie prins?

Rocambole se opri în fața mea și, cu tonul unui profesor care se străduiește să vîre în capul unui elev prost un lucru elementar, mă dăscăli:

— Trebuie să știi că, după părerea specialiștilor, nu există „crime perfecte". Deci, nici aceasta. Astăzi, ea poate să pară așa. Mie... comisarului Apostolescu... gazetarului acela... *Dar mîine? Mîine* poate că altcineva, analizînd aceleași date ale problemei, descoperă ceea ce astăzi nimeni nu a observat: unde anume a greșit criminalul! Tu, spre pildă!

— Eu ? !

— Tu ! E doar tatăl tău. Dragostea pe care i-o porţi te înarmează cu nişte antene care lipsesc altora.

— Bine, dar eu...

— Mă dezamăgeşti, Răducule ! Trebuie să te obişnuieşti să cauţi cuvintelor şi celălalt înţeles, nu numai acela imediat. Ţi-am spus că s-ar putea ca mîine tocmai tu să descoperi greşeala comisă de făptaş. Pentru că, de vreme ce nu există o crimă „perfectă", înseamnă că s-a comis totuşi o greşeală. Dar tu nu trebuie să înţelegi că lucrul acesta se va întîmpla, într-adevăr, mîine. Acest *mîine* poate să însemne un an, doi, cinci, zece. Dar asta nu are importanţă. Important este altceva. Că, cel puţin, teoretic vorbind, e posibil ca tu să dezlegi cazul. Că în practică nu se va întîmpla aşa, asta e cu totul altceva.

Şi se uită la mine zîmbind din colţul gurii.

Mult aş mai fi vrut să-i pot striga :

„Nu ştiu ce urmăreşti. Nu ştiu ce aştepţi să afli de la mine. Dar te anunţ că nu voi avea linişte pînă cînd nu voi descoperi de ce a fost asasinat tatăl meu. Tu ai dreptate ! Cînd se va întîmpla lucrul acesta nu are importanţă. Peste un an, peste doi sau peste zece. Pot să-ţi jur însă că nu mă voi da bătut."

Acestea eram ispitit să-i strig. Dar în loc să-i vorbesc aşa, m-am trezit spunîndu-i :

— Şi de ce crezi că numai teoretic este posibil ca tocmai eu să fiu acela care să descopere ceea ce poliţia n-ar fi în stare ?

— Fiindcă ţi-ar trebui mult curaj ca să izbîndeşti într-o asemenea treabă.

— Poate, dacă aş şti că nu sînt singur, dacă aş şti că mă pot sprijini pe ajutorul cuiva, de pildă pe al tău, poate că atunci aş avea curajul...

— Să te ajut? întrebă cu un asemenea ton, de parcă în viaţa lui nu i se făcuse vreo propunere mai absurdă.

— Tu. Ai doar experienţă. Singur mi-ai spus că ai limpezit multe cazuri încîlcite, luînd-o înaintea ălora de la poliţie.

— Dar ţi-am mai spus ceva. Că în cazul care te interesează, am abandonat partida, recunoscîndu-mă învins. Nu mă văd în stare s-o iau de la capăt.

— Fără ajutorul tău asasinul va rămîne nedescoperit, am exclamat făţarnic, în speranţa că va vorbi mai mult.

Dintr-o dată, pe Rocambole se păru că toată discuţia îl plictiseşte.

— Cred că am pălăvrăgit destul. Tu ăi fi obosit — de, ca omul nou în meserie — iar eu trebuie să mă scol mîine mai de dimineaţă, fiindcă am de dat ultimul examen.

În drum spre casă, recapitulînd cele discutate cu Rocambole, am avut acelaşi sentiment de satisfacţie pe care îl încercasem de fiecare dată cînd înfruntarea dintre mine şi Fane se sfîrşea cu un rezultat nedecis.

CAPITOLUL VIII

Mai trecu o lună. Întrucîtva, mă obişnuisem cu meseria de vînzător de ziar. Datorită prestigiului de care se bucura Rocambole, ceilalţi — chiar şi „bătrînii" — mă acceptaseră în tagma lor, fără să mă aleg măcar cu o chelfăneală.

Dimineața desfăceam ziarele de Capitală, la ora prînzului gazeta locală, iar ceva mai tîrziu presa de după-amiază. Pe la orele opt sau nouă seara eram liber. Mîncam la un birt o ciorbă de burtă și un iaurt, apoi mă duceam acasă.

Încă lipsit de experiență, cîștigam destul de puțin, dar și din puținul acesta economiseam cea mai mare parte. Voiam ca atunci cînd mama va ieși din spital — șederea ei acolo se prelungise din păcate — să-i pun în palmă o sumă bunicică.

Faptul că Rocambole continua să-mi acorde un regim preferențial — cu alte cuvinte, să nu-mi pretindă nici un fel de contribuție la „fondul comun" — mă scutea de obligația de a urca în fiecare zi treptele hotelului „Metropol". De aceea, în decurs de o lună n-am făcut-o decît de două ori. Dar nici prima dată și nici a doua oară cu plăcere. Deoarece memoria păstrase nealterat fiecare cuvînt pe care Rocambole îl rostise ultima dată cînd stătuserăm de vorbă, în cele două rînduri cînd mi-am călcat pe inimă și am urcat treptele hotelului am făcut-o doar în speranța că se va ivi prilejul să reluăm discuția. Dar nici prima și nici a doua oară, deși era acasă, n-am putut să dau ochii cu el. Catina, ca un veritabil cerber, nu mă lăsă să intru la el, motivînd că „șeful studiază".

Era, fără îndoială, un pretext, fiindcă — tot de la ea aflasem — Rocambole trecuse cu succes și ultimul examen. Părea mult mai probabil că din anumite motive Rocambole refuza să mă vadă. Aceasta îmi dădea de gîndit — aș spune că mă neliniștea — deși, dintr-un anumit punct de vedere, îmi părea bine că nu pot să dau ochii cu el.

Dintre ceilalți, doar Gorila catadicsea să răspundă binețelor mele.

— Bună, ciracule ! Ce mai ala-bala ?

De altfel, Gorila era singurul care continua să manifeste față de mine bunăvoința de la început, să mă protejeze față de celelalte puşlamale şi să-mi dea sfaturi utile în legătură cu meseria de colportor. Totuşi şi el, ca şi ceilalţi, manifesta faţă de mine un fel de rezervă care nu izvora dintr-o neîncredere, ci dintr-un alt motiv pe care nu-l puteam sesiza. Aveam, cumva, sentimentul că în ceea ce numeam eu rezerva lor faţă de mine ei nu făceau altceva decît să asculte de un cuvînt de ordine care nu putea să pornească de la altcineva decît de la Rocambole ? Dacă indiferenţa manifestată de Băţ şi de Sugiuc nu mă afecta, în schimb mă indispunea deliberata şi evidenta rezervă a lui Gorila. Fiindcă, trebuie s-o mărturisesc, băiatul îmi devenise deosebit de simpatic.

De altfel, luna care se scursese fusese o lună de mare zbucium sufletesc. În aparenţă, viaţa mea se desfăşura normal : mă sculam cu noaptea în cap, ca să ocup un rînd bun la depozitar ; pe urmă, colindam străzile răcnind cît mă ţinea gura ştirile senzaţionale, închipuite sau reale, dar toate acestea le făceam mai mult absent. Întreaga mea fiinţă era preocupată de cu totul altceva. Doream, şi mă străduiam permanent, să retrăiesc întîmplările din noaptea uraganului. Voiam să confrunt ceea ce aflasem, citind tăieturile din ziare, cu propriile mele amintiri. Străduindu-mă şi izbutind o asemenea performanţă, o făceam în nădejdea că, proiectînd mereu şi mereu reflectorul amintirii asupra celor petrecute în ruină, voi ajunge să luminez bezna care învăluia întîmplarea în sine.

În parte am izbutit. Acuma devenise clar pentru mine că atunci cînd eu am ajuns la „Hanul lui Agop", făptaşul tocmai se pregătea să plece. Apărîndu-i pe neaşteptate în cale, se repezise la mine, fără îndoială ca să mă omoare. Şi dacă eu nu aş fi izbit cu hîrleţul, poate că, o clipă mai tîrziu, aş fi împărtăşit soarta tatălui meu. Dar poate că nu acesta fusese norocul meu, ci tocmai faptul că, imediat ce am lovit, am leşinat. Lovitura mea! Dar oare, într-adevăr, am şi apucat să dau cu hîrleţul? Îmi aminteam că-l ridicasem cu această intenţie, dar dacă am şi izbit cu el, asta nu-mi mai aminteam precis. Dacă l-aş fi pălit, oare asasinul m-ar fi cruţat? Furios, cu acelaşi hîrleţ mi-ar fi sfărîmat ţeasta. Nu, nu din mărinimie, mă cruţase, ci leşinul meu, întîmplat tocmai la timp, mă salvase.

Eram singura fiinţă care îl văzusem, care fusese în imediata lui apropiere şi cu toate acestea el rămăsese şi pentru mine la fel de necunoscut ca şi pentru toţi ceilalţi. Singurul amănunt mai precis: asasinul trebuie că era un om de statură neobişnuită. Pentru că, oricît de îngrozit fusesem atunci, era imposibil să-mi fi părut numai înalt ca un uriaş fără ca să fie şi în realitate. Dar chiar dacă, într-adevăr, asasinul era un om foarte înalt, la ce îmi folosea să ştiu aceasta? În oraşul nostru erau doar atîţia oameni înalţi, încît a identifica printre ei pe făptaş nu era o treabă mai uşoară decît aceea de a căuta un ac rătăcit într-un car cu fîn.

*

* *

Ce frumoasă era dimineaţa aceea de toamnă, cînd ne-am dus, eu şi unchiul Iancu, s-o scoatem

pe mama de la spital... Cerul parcă niciodată nu fusese atît de curat, parcă niciodată nu mai fusese atîta risipă de lumină aurie și domoală.

Cu unchiul Iancu mi-am dat întîlnire în parculeţul din centrul orașului. Cu cinci minute înainte de ora fixată, l-am văzut venind, într-o mînă cu un buchet de flori, în cealaltă cu un pachet care, după aparenţe, nu putea fi altceva decît un carton de prăjituri. Venea fără grabă, cu un mers caracteristic omului stăpîn pe sine, înalt, mlădios, îmbrăcat în obișnuitele lui haine lustruite, dar călcate impecabil. Îmbrăcase cea mai frumoasă cămașă pe care o avea și își pusese, de asemenea, cea mai frumoasă cravată. Colţurile batistei mijeau discret din buzunarul de la piept. În ceea ce privește pălăria — aceeași — o purta trasă un pic strengărește spre sprînceana stîngă.

I-am ieșit în întîmpinare și, cînd m-a zărit, mi-a surîs, agitînd buchetul în semn de salut.

— Bună dimineaţa, unchiule !

— Bună, Ducule, băiatule ! mi-a răspuns, plimbîndu-și ochii de la buchetul lui la al meu, pentru că aveam și eu în mînă un buchet de flori, parcă spre a se convinge care din amîndouă este cel mai frumos. Și fiindcă al meu era mai mare, am văzut o umbră de tristeţe — și cred că nu mi s-a părut — trecînd și întunecînd pentru o clipă bănuţii de lumină din ochii lui.

— Nu am întîrziat, Ducule ?

— Punctual, unchiule, ca întotdeauna.

— Asta o spui ca să-mi faci plăcere. Tu, dragul meu, ai putut constata, în nenumărate rînduri, cît de puţin punctual sînt. Te-am făcut de atîtea ori să mă aștepţi, nemîncat...

— Doar nu era din vina matale. Parcă poţi să pleci de la slujbă chiar în clipa cînd s-au împlinit orele de program...

— Mulţumesc, băiete! Eşti drăguţ ca totdeauna. Dar haide să ne grăbim, dacă pierdem tramvaiul ăsta, întîrziem.

— Lasă, unchiule, tramvaiul în pace! Luăm o trăsură. Mama o fi tare slăbită şi în vagonul ăsta hodorogit n-o să se simtă bine. Ce Dumnezeu! Azi e doar mare sărbătoare.

— Da, da, Ducule! Mare sărbătoare!...

Ne-am urcat într-o birjă. Birjarul era bătrîn, caii bătrîni, birja bătrînă.

— Cred că n-o să se rupă în două pînă ajungem, glumi unchiul Iancu.

Dar era totuşi, nu ştiu din ce motiv, mîhnit. M-am uitat la el cu coada ochiului. Privea absent în dreapta şi-n stînga şi în colţul gurii îi înflorea un zîmbet trist. Pe genunchi se odihneau cartonul cu prăjituri şi buchetul de flori...

Dragul meu unchi Iancu!... Florile şi cartonul cu prăjituri... Scăpase din vedere că mamei, abia sculată de pe boală, deocamdată îi erau interzise prăjiturile! Dar unchiul Iancu nu ştia să dăruiască altceva decît flori şi cartoane cu prăjituri. De ani de zile, acestea erau darurile lui invariabile, o dată pe lună, în ziua salariului.

Dar ziua aceasta nu era zi de salariu... Oare de la cine împrumutase unchiul Iancu banii pentru flori şi prăjituri?

Cînd am ajuns la spital, nu a trebuit să aşteptăm mult. Mama a apărut imediat. Cînd am văzut-o, mi-au dat lacrimile. Plîngeam de bucurie, dar plîngeam şi din cauză că mama era slabă, slabă cum nu mă aşteptam s-o găsesc.

— Ducule, dragul meu băiat!

Ne-am îmbrăţişat şi am plîns amîndoi.

Abia după aceea l-a descoperit şi pe unchiul Iancu. El a sărutat-o şi i-a întins florile. A vrut să-i dea şi cartonul cu prăjituri, dar în ultima clipă şi-a dat seama că nu era momentul cel mai potrivit şi a renunţat, înroşindu-se. Unchiul Iancu părea intimidat şi mi se întîmpla pentru prima dată să-l văd aşa.

— Mă bucur, Ana, că te văd sănătoasă.

— Bine te-am găsit, Iancule! Îţi mulţumesc pentru tot ceea ce ai făcut pentru noi.

— Nu, Ana! Am făcut mult mai puţin decît îţi închipui. Spre ruşinea mea, Ana!

Mama nu-i răspunse nimic. Se uită la mine întrebător, dar eu i-am surîs. Asta a liniştit-o.

Pe urmă am plecat. Mama la mijloc, strîngînd la piept cele două buchete, eu la dreapta, unchiul Iancu la stînga. O duceam fiecare de cîte un braţ spre trăsură.

Pe drum, mama m-a întrebat:

— Ce mai e pe acasă, Ducule? Cum te-ai descurcat singur, sărman băiat?

— N-ai nici o grijă, mamă. Totul e bine şi în ordine.

Într-adevăr, totul era în ordine. O vecină spălase şi dereticase în ajun. Tot ea pregătise şi de mîncare, numai bunătăţi pe care le putea mînca şi mama.

În sfîrşit, am ajuns. Din poartă chiar, unchiul Iancu ne-a părăsit. Mama a vrut să-l reţină la masă, dar a refuzat.

— Mulţumesc, Ana! Trebuie să mă întorc la slujbă. Am mult de lucru.

Nici nu apucarăm să intrăm bine în casă, că şi începură să vină vecinele. Şi vorbăreţe cum sînt, în general, femeile, am pierdut o mulţime de timp. Într-un tîrziu, am rămas singuri. Mama a privit împrejur, cu ochii umeziţi, masa pusă şi florile din mijloc, şi a izbucnit în plîns. Mi-am tras un scaun aproape de al ei şi am îmbrăţişat-o.

— Nu plînge, măicuţo. Bine că te-ai însănătoşit. Am să muncesc, ne descurcăm noi, n-ai grijă!

— Şi cu şcoala, Ducule?

— Deocamdată, să te faci matale sănătoasă. Pînă atunci o să muncesc eu. Mai tîrziu, vedem noi ce facem şi cu şcoala. N-am de gînd de loc să agăţ ghiozdanul în cui.

— Nu se poate, Ducule. Tu trebuie să înveţi. Tata nu mi-ar ierta niciodată dacă ţi-ai întrerupe şcoala din cauza mea. Apoi, în altă ordine de idei şi cu un alt ton: Văd, dragul meu băiat, că mă răsfeţi. De unde ai avut atîţia bani? Ţi-a dat unchiu-tu Iancu?

— Nu, mamă! Sînt bani cîştigaţi de mine. Am muncit pentru ei.

Ochii mamei mă priviră întrebători, dar în acelaşi timp cu severitate.

— Să nu-ţi fie teamă, mamă. Banii i-am cîştigat *muncind*. Nu-i o meserie lăudată, dar nici necinstită.

— Despre ce meserie e vorba? întrebă mama cu spaimă.

— Vînd ziare, mamă dragă!

— Asta numeşti tu o meserie? Dar cine vinde ziare? Toată scursoarea mahalalelor. Nu, dragul meu! Asta nu se poate. Gîndeşte-te ce ar zice tatăl tău, dacă ar trăi! Tu erai, Ducule, mîndria lui, speranţa lui. Să fim înţeleşi, dragul meu. Nu voi accepta nici în ruptul capului să vinzi ziare. Am

să mă înzdrăvenesc repede şi tu ai să-ţi continui şcoala. Sau dacă totuşi puterile nu mă vor ajuta şi va trebui să munceşti, cel puţin să-ţi cauţi o meserie de care nici ţie şi nici mie să nu ne fie ruşine.

Abia sfîrşi mama aceste cuvinte, cînd auzirăm, afară, în stradă, oprindu-se o trăsură. Ne-am privit amîndoi întrebători şi, tocmai cînd mama îmi făcu semn să mă duc să văd cine este, uşa se deschise şi în prag apăru o doamnă, pe care pînă în clipa aceea n-o mai văzusem niciodată. Spun o doamnă, fiindcă atunci aşa mi s-a părut, nu atît după îmbrăcăminte, cît mai ales datorită unei anumite prestanţe, care mai ales pe un băiat de vîrsta mea nu se putea să nu-l impresioneze. Era de talie mijlocie şi trecută de cincizeci de ani. Părul cărunt şi-l pieptăna cu cărare la mijloc. Trupul slab, parcă de schimnică, şi-l îmbrăcase într-o rochie neagră şi largă, ca o uniformă. Şi ceva cu totul neobişnuit, doamna care ne trecuse pragul era încălţată cu ghete bărbăteşti.

— Bună ziua ! ni se adresă închizînd uşa după ea. Eu sînt roaba lui Dumnezeu, Aurica. Poate aţi auzit de mine !

Desigur că auzisem. Multe se mai povestise despre coana Aurica, roaba lui Dumnezeu, care, deşi încă în viaţă, devenise de pe acum un personaj aproape legendar.

Fără îndoială, fantezia mahalalelor nu a fost de loc zgîrcită atunci cînd a împodobit-o cu toate virtuţile, şi nici nu s-a preocupat să ţină o socoteală absolut exactă atunci cînd a fost vorba să înregistreze actele ei de milostenie. Am motive să cred — ca rezultat al unor cercetări personale — că şi în acest caz mahalaua, totdeauna generoasă, a greşit

socoteala mult în favoarea ei. Cert este, însă, că ele erau variate şi numeroase. Dar din multele acte de caritate, faţă de unul, mai ales, coana Aurica manifesta o predilecţie constantă, şi tocmai acestui fel de caritate îşi datora ea, în cea mai mare măsură, faima de care se bucura. Aceea de a înzestra fetele sărace.

Pe de altă parte, ea, care — se spunea — risipea mii de lei în diverse acte de milostenie, pentru nevoile sale personale cheltuia mai puţin decît cel mai sărman om. Vara, o rochie de şiac ordinar, din care îşi confecţionează călugării şi călugăriţele rasele — de altfel, şi rochia ei semăna mai curînd a rasă decît a rochie — iarna, pe deasupra, un palton care fusese cîndva negru, dar care, în decursul anilor, devenise verzui. Ghete cu talpă groasă, ghete bărbăteşti, şi iarna, şi vara. Mai adăugaţi un fişiu, vara, o căciulă de lutru şi un manşon, iarna, amîndouă vechi şi roase, şi cu acestea am terminat prezentarea coanei Aurica din punct de vedere vestimentar.

Cînd auzi mama ce simandicoasă persoană ne trecuse pragul, se fîstîci în aşa măsură, încît uită să-i ofere un scaun. Dar coana Aurica, probabil obişnuită ca persoana ei să uluiască pe bietele şi necăjitele femei pe care le cerceta, fără să mai aştepte invitaţia noastră, îşi trase un scaun aproape şi se aşeză, răsuflînd adînc, de parcă ar fi urcat, pieptiş, dealul.

Trebuie să mărturisesc că nici eu nu eram mai puţin uluit decît mama. Mi-am revenit însă mult mai repede decît ea. Era acolo, în faţa mea, celebra coana Aurica, despre care auzisem atîtea vorbindu-se. O priveam cu o curiozitate flămîndă. Deşi

niciodată nu încercasem să mi-o închipui, totuşi acum, cînd o vedeam, mă decepţiona pur şi simplu. Mă decepţiona femeia aceasta în pragul bătrîneţii, înaltă cît un sergent de artilerie şi slabă ca moaştele unei sfinte, cu pielea obrazului lucioasă şi gălbuie, cu ochii mici, sfredelitori şi neastîmpăraţi. Avea o gură exagerat de mare, cu buze groase, care te făceau să te întrebi dacă fiinţa aceasta ştia să surîdă. Chipul bărbătesc şi colţuros era cu desăvîrşire lipsit de farmec.

După ce se aşează, cîteva minute se îndeletnici să ne examineze : pe mama, pe mine. Privirea îi era însă atît de indiferentă, încît mi-a fost imposibil să-mi dau seama ce impresie îi făceam.

După ce examenul luă sfîrşit, deschise geanta, o geantă din piele galbenă, veche şi murdară, exact de mărimea şi forma unei truse de medic, şi scoase de acolo o batistă cu chenar de doliu. O despături, îşi suflă zgomotos nasul, apoi, împăturind-o cu aceeaşi meticulozitate, o puse înapoi în geantă. Urmărind această lungă operaţie, am observat că, în deplină armonie cu chipul, mîinile erau de asemenea mari, bărbăteşti, cu degete groase şi, după toate aparenţele, puternice.

— Dragă madam Mănăilă — începu coana Aurica — am auzit de nenorocirea care te-a lovit şi am fost tare mîhnită. De mult am vrut să trec pe la dumneata, dar există atîtea necazuri şi nenorociri în oraşul ăsta, atîţia oameni care trebuie ajutaţi, încît pînă astăzi nu mi-am putut face timp. Ceea ce totuşi am făcut pentru dumneata atunci cînd am auzit că te-ai îmbolnăvit, a fost să dau un telefon la spital doctorului Perieţeanu, ca să ţi se acorde o îngrijire deosebită. Mi-a promis şi sper că s-a ţinut de promisiune. Nu ?

— Toată lumea a fost foarte drăguță cu mine și, într-adevăr, m-am bucurat de un regim special. Nu știu cum să vă mulțumesc...

— Nu mie să-mi mulțumești, draga mea, ci lui Dumnezeu. Nimic din ceea ce se întîmplă, bine sau rău, nu se face fără voia lui, slăvit să-i fie numele în vecii-vecilor. Și coana Aurica însemnă pe piept o mare și pravoslavnică cruce. Dragă madam Mănăilă, continuă ea, aș vrea să te ajut în măsura în care îmi stă în putință. Abia te-ai ridicat după o boală grea și, slabă cum ești, o bucată bună de vreme eforturile nu-ți sînt îngăduite. De altfel, nefiind obișnuită cu munca, ușor nu ți-a fost nici pînă a te îmbolnăvi, mai ales că, așa mi s-a spus, totdeauna ai avut o constituție cam firavă. E adevărat ?

— Da, într-adevăr — recunoscu mama — niciodată nu am fost prea voinică.

— Unde mai pui că ai și un copil de crescut, băiatul acesta care, după privire, pare a fi dezghețat. Dacă l-ai da la o meserie, te-ai ușura, e drept. L-ar îmbrăca și l-ar hrăni stăpînă-său. Dar, după cîte știu, e la liceu. În ce clasă ești ? mă întrebă cu vocea ei monotonă și lipsită de prietenie.

— În clasa a IV-a, doamnă. Dar m-am retras.

— Și de ce te-ai retras ?

— După ce s-a îmbolnăvit mama a trebuit să întrerup, ca să-mi cîștig singur existența. Mi-a părut rău, dar...

Coana Aurica nu mă lăsă să sfîrșesc :

— Ar fi păcat să nu continue, mai ales dacă îi place cartea, se adresă ea mamei.

— A fost premiant ! se grăbi ea s-o lămurească.

— Cu atît mai bine. Dar pentru asta îți trebuie bani. Pentru taxă, pentru cărți, pentru haine. În

situaţia în care te afli, e imposibil să te descurci, oricîtă bunăvoinţă ai avea. Îţi dai seama de lucrul acesta, nu-i aşa?

Mama clătină din cap şi lăcrimă.

— Vreau să te ajut, dragă madam Mănăilă, fiindcă am auzit că eşti o femeie de treabă şi foarte evlavioasă.

Că mama era o femeie de treabă, coana Aurica nu greşea. Se înşela însă considerînd-o foarte evlavioasă. Dimpotrivă, cred că era cea mai puţin evlavioasă din toată mahalaua.

— Cu trei mii de lei pe lună cred că te vei putea descurca. Băiatul va putea relua şcoala. Am să-l rog pe domnul Goraş, directorul liceului, să-l reprimească. Ce crezi, îţi vei putea ajunge din urmă colegii, Radule? Mi se pare că ăsta ţi-e numele.

— Voi putea, doamnă! abia am putut îngăima de surprins ce eram.

Cît priveşte pe mama, ea părea uluită.

Coana Aurica deschise geanta, scoase un plic şi-l puse pe masă.

— Aici, în plic ai întreţinerea pe prima lună.

Şi se ridică, gata de plecare.

— Scutită de grijile materiale — continuă ea — toată atenţia trebuie să ţi-o concentrezi de acum înainte asupra educaţiei fiului dumitale. Să-l creşti în frica lui Dumnezeu şi în respectul şi dragostea faţă de semenii lui.

Mama, care încă nu se dezmeticise complet, venea după ea, spre uşă, emoţionată, intimidată.

În prag, coana Aurica se opri:

— Rămîi sănătoasă, dragă madam Mănăilă!

Şi se mistui pe uşă.

Au trecut cîteva minute pînă cînd mama s-a dezmeticit de-abinelea.

— Ce-a fost asta, Ducule?

— Ce să fie, mamă?! Ne-a miluit coana Aurica, nu glumă. Uite, colea, pe masă, plicul. Luna viitoare vom primi un altul şi aşa mereu, în fiecare lună. Iacă-ne pensionarii „roabei lui Dumnezeu".

Am rostit cuvintele aproape cu mînie. Mai uşor sesizabilă a fost însă ironia. Cred că mama a intuit ambele nuanţe. A oftat numai şi pe urmă s-a dus să privească afară pe fereastră. Exact ce se petrecea în sufletul ei nu ştiam. Ceva însă ştiam: că atunci cînd va vorbi, va spune tocmai acele cuvinte care mă vor scuti să-i ţin o lecţie despre demnitate.

„Măicuţă — i-am vorbit în gînd — tare îmi mai eşti dragă şi nu înţeleg cum de a fost posibil cîndva să-mi fie teamă de tine."

— Ducule! am auzit-o chemîndu-mă după cîtva timp.

— Da, mamă!

— Ducule, tu ştii unde stă coana Aurica?

— Nu, mamă!

— Stă pe strada Căluşei. Dacă ai să întrebi pe cineva are să-ţi arate casa.

— Şi ce să caut la ea? Să-i duc înapoi plicul? Măicuţă, măicuţă, am ştiut că aşa vei face!

Am îmbrăţişat-o. Mama făcea eforturi să nu plîngă.

— Nu se făcea să primim pomana ei. Am să muncesc şi n-avem să murim de foame.

— Vom munci amîndoi, mamă.

— Nu, Ducule, tu trebuie să te reîntorci la şcoală. Ştii cît de mult ţinea tată-tu să înveţi carte. De dragul lui, de dragul meu, trebuie să mă asculţi. Îmi promiţi?

— Mamă, dar singură cum ai s-o scoţi la capăt? Eşti atît de slăbită, ai fost totdeauna atît de fi-

ravă... Cel puţin cîteva luni, pînă te întremezi puţin, să mă laşi să vînd ziare.

— Pentru nimic în lume, Ducule! se înverşună mama. Ai să te duci din nou la şcoală. Eu mă simt în putere şi peste cel mult o săptămînă voi fi în stare să lucrez. O vom scoate la capăt, n-ai grijă. Haide, du-te acum la coana Aurica şi înapoiază-i plicul. Să-i spui aşa: „Mama vă mulţumeşte, dar atîta vreme cît se simte în stare să muncească, nu poate primi ajutorul dumneavoastră".

Am luat plicul şi am plecat. Am ajuns pe strada Căluşei în mai puţin de un sfert de oră. Casa mi-a arătat-o un băieţel. O casă destul de arătoasă şi, după cum îmi puteam de seama, cu multe încăperi. Poarta era întredeschisă. În curtea mare, cu o grădină sălbăticită, pustie, nici măcar un cîine. Am urcat treptele ceardacului şi am sunat. Nu mi-a răspuns nimeni. Dar nici n-am auzit soneria. Bănuind că este stricată, am apăsat pe clanţa uşii. Am intrat într-un vestibul sărăcăcios, apoi într-un hol şi am bătut în uşa dinapoia căreia mi s-a părut că aud zgomot.

Mi-a deschis chiar coana Aurica, poftindu-mă să intru. Închipuiţi-vă o odaie de mărime obişnuită, spoită toată în alb, ca o cameră de spital. Pe jos, podele de scîndură, nevopsite. Într-un colţ, un pat cazon, cu o saltea de paie, acoperit cu o pătură de asemenea cazonă. Pe peretele dinspre răsărit, icoana sfîntului Niculae. Un iconostas, pe care odihnea un crucifix de lemn şi o carte de rugăciuni. Un dulap de haine demodat, o sobă de teracotă.

— Ce doreşti, băiete? mă întrebă cu vocea ei aspră, neprietenoasă.

— Mama vă restituie plicul şi vă mulţumeşte. Mi-a spus să vă spun, că atîta vreme cît se simte

în stare să muncească nu poate primi pomana dumneavoastră. Mama spusese „ajutorul dumneavoastră". Eu însă nu am putut rezista tentației și am înlocuit cuvîntul „ajutor" prin „pomană".

— Mamă-ta e o proastă. Să i-o spui din partea mea.

Și îmi smulse plicul din mînă.

— Nu! Mama nu-i proastă, doamnă. Are însă demnitate.

— Să-i spui să-ți dea la masă demnitate cu cartofi prăjiți. Satură! Du-te acum!

Plecînd de la coana Aurica, m-am dus să-l caut pe Rocambole la „Marele Cartier". (Așa obișnuia să numească el cele două cămăruțe de la hotel „Metropol".) Mi se părea ciudat și de loc întîmplător că „roaba lui Dumnezeu", dintre toți oamenii sărmani ai orașului nostru, tocmai pe noi ne alesese ca să ne ajute. Și fiindcă nutream o astfel de bănuială, speram că o discuție cu el — nici ajutorul lui doar nu-mi părea a fi dezinteresat — ar putea fi utilă.

În drum spre hotel, trecînd prin fața plăcintăriei lui Dimache, l-am zărit înăuntru, tăifăsuind cu madam Acrivi. Probabil că eram schimbat la față — nu știu în ce fel — pentru că imediat ce dădu ochii cu mine, mă întrebă:

— Ți s-a întîmplat ceva?

— În orice caz nimic rău.

— Stai că vin cu tine.

Cum am ieșit din plăcintărie, spuse:

— Ei? Dă-i drumul!

— Astăzi ne-a vizitat coana Aurica...

— Care coana Aurica? Trăsnita aia care-și prăpădește banii înzestrînd matracucile mahalalelor?

— Toată lumea o consideră aproape o sfîntă.

Mă transformasem, intenţionat, în apărătorul coanei Aurica. Luîndu-i apărarea, nădăjduiam că, în cazul cînd exista vreo legătură între ei doi sau dacă eventual cunoştea motivul pentru care voise ea să ne miluiască, în vreun fel oarecare se va trăda.

— N-au decît ! Mie însă nu-mi place tămîia şi nici femeile bisericoase. Dar să lăsăm asta ! Spune-mi, ce-a căutat la voi ?

— A venit să ne ajute.

— Da ? Şi în ce fel înţelege să vă ajute ? V-a dat acolo un pol de parale ?

— I-a promis mamei un fel de pensie lunară de trei mii de lei. Mama a fost atît de surprinsă încît nu s-a dezmeticit decît după ce coana Aurica a plecat, lăsîndu-ne pe masă plicul cu bani.

Rocambole fluieră a mirare şi uimire. Apoi, revenindu-şi, cu vocea vag ironică :

— Vezi, asta înseamnă să ai baftă. Cîţi nu sînt în situaţia voastră ! Ba mai rău încă. Şi cu toate acestea, mila Domnului nu se abate asupra lor sub chipul coanei Aurica. Spune şi tu ! Nu-i aşa că asta înseamnă noroc, nu glumă ?

I-am răspuns cam din vîrful buzelor :

— Nu ai motiv să fii ironic. Află că mama a refuzat să primească banii.

— Spui că mama ta a refuzat banii ? întrebă el cu neîncredere.

— I-a refuzat. Ce naiba ! Orice altă femeie cu demnitate ar fi făcut la fel. Gîndeşte-te. Cît de umilitor este să devii... pensionara coanei Aurica.

Rocambole începu să rîdă şi rîsul lui mă descumpăni cu totul.

— Ce dracu' îți veni ? ! De ce rîzi ?

Brusc, Rocambole redeveni serios :

— Să știi că maică-ta a fost extraordinară. Îți spun eu că a fost extraordinară.

Părea sincer. Eram și eu convins că, dintr-un anumit punct de vedere, fusese extraordinară. Numai că el, afirmînd-o, se gîndea probabil la cu totul altceva.

— ...Și de ce găsești că a fost extraordinară ?

— Pentru că oamenii cînd se află la mare ananghie, așa ca maică-ta, uită de demnitate. Mai ales femeile, îmi răspunse prompt. Dar simțeam că se gîndește la altceva.

Pe urmă, imediat, ca să schimbe discuția :

— Adineauri, pînă a nu apuca să-mi spui că a refuzat ajutorul, mă gîndeam că de vreme ce veți avea din ce trăi te vei lăsa de meserie.

— Cu toate că l-a refuzat, tot trebuie să mă las. Mama nici nu vrea să audă. Ține, neapărat, să merg din nou la școală. În orice caz, îți mulțumesc. M-ai ajutat tocmai cînd aveam mare nevoie.

— Dă-le la naiba de mulțumiri. Nu țin nici de cald și nici de foame. Unui băiat simpatic și mai ales isteț ca tine nu se putea să nu-i întind o mînă de ajutor.

— Mda... am îngăimat. Pe fața lui nu puteam citi nimic.

Am mers cîtva timp alături fără să ne vorbim. Rocambole privea indiferent, în dreapta și-n stînga. Era totuși evident că-l preocupa ceva, că se gîndea la ceva.

— Maică-ta cînd a ieșit din spital ? mă întrebă Rocambole într-un tîrziu.

— Astăzi !

— Astăzi va să zică !

Deşi rosti cuvintele cu tonul cel mai indiferent posibil, numai datorită întrebării lui, îmi sări în ochi *coincidenţa*: în ziua cînd mama a ieşit din spital, în aceeaşi zi am primit şi vizita coanei Aurica.

Cuvintele ei mi-au apărut într-o altă lumină:

„...Ceea ce totuşi am făcut pentru dumneata atunci cînd am auzit că te-ai îmbolnăvit a fost să dau un telefon la spital doctorului Perieţeanu, ca să-ţi acorde o îngrijire deosebită".

Cum, coana Aurica era informată de fiecare dată cînd o femeie sărmană se îmbolnăvea şi era internată la spital ? Şi oare pentru fiecare femeie sărmană internată la spital intervenea la doctorul Perieţeanu ?

— În orice caz, în legătură cu mama, coana Aurica a fost de la început bine informată, am vorbit dinadins tare.

— Ce-ai spus ? întrebă Rocambole.

— Spuneam că, în legătură cu tot ce s-a întîmplat mamei, coana Aurica a fost precis informată.

— Adică ?

— Închipuie-ţi ! Cînd mama s-a îmbolnăvit şi a fost internată la spital, coana Aurica a ştiut şi a intervenit ca să i se acorde o îngrijire deosebită.

— Serios ? După cum văd, e dată dracului coana Aurica asta !

— Dacă îţi place să te exprimi aşa, n-ai decît, i-am replicat, pentru a doua oară transformîndu-mă, în mod deliberat, în apărătorul coanei Aurica. Apoi, după o clipă: Eu însă nu pot înţelege !

— Ce anume nu poţi înţelege ? întrebă el repede.

— Cum izbuteşte ea să se informeze atît de prompt şi atît de bine ? Gîndeşte-te ! În oraşul nostru cîte nu se întîmplă !... Cîţi nu au nevoie să fie ajutaţi !... Cum de află ea toate nenorocirile care se abat asupra oamenilor ? Cum de a aflat ea de nenorocirea noastră ?

— Cazul vostru nu poate servi ca exemplu. Nu uita că despre voi au vorbit ziarele. Aşa că...

— Dar există zi în care ziarele să nu scrie despre vreo nenorocire ? Mă întreb, în primul rînd, dacă ziarul e singura ei sursă de informaţie.

— Poate că va fi avînd nişte oameni plătiţi special care o ţin în curent cu toate nenorocirile ce se abat asupra bieţilor noştri concetăţeni.

Zadarnică toată strădania mea. Rocambole nu părea de loc dispus să vorbească.

— Ei, dar te-am întrerupt, se scuză el. Continuă, te rog !

— În al doilea rînd, ce stă la baza filantropiei sale ? Căci, e sigur, nu pe toată lumea o ajută. Chiar dacă ar avea saci de bani, şi tot nu ar izbuti să aline toate suferinţele. De ce pe noi a vrut să ne ajute, şi încă împărăteşte, iar pe ţaţa Sultana nu, deşi anul trecut i-au murit în aceeaşi lună bărbatul, călcat de tren în docuri, şi băiatul cel mare, bolnav de plămîni ? Nu cred că nenorocirea noastră a fost mai mare decît a ei. Dimpotrivă. Pentru că, beteagă cum era, ce altceva ar fi putut face, biata de ea, decît ceea ce, de altfel, a şi făcut : să se sinucidă cu mangal ? Răspunde-mi, de ce pe noi ne-a ajutat, şi pe ea nu ?

— Măi băiete, de nepătruns sînt căile Domnului, spune la carte, şi nu-ţi mai sparge mintea ca să le pricepi !

Deşi vorbea cu mine de parcă nu m-ar fi luat în serios, am continuat îndîrjit :

— Apoi, de unde are femeia asta atîţia bani ? Şi de ce îi cheltuieşte cu amîndouă mîinile, în dreapta şi-n stînga ?

— Cum de ce ? Ca să-şi cumpere un loc în rai.

— Tu ai văzut-o ?

— Nu !

— Nu pare de loc a fi o bigotă.

— Vrei să spui că numai o bigotă îşi poate risipi averea în acte de binefacere ?

— Am vrut să spun că, deşi e mereu cu numele lui Dumnezeu pe buze, nu pare că îşi risipeşte averea doar pentru a fi pe placul lui Dumnezeu.

— Ce să-ţi răspund !... Ar trebui să te mulţumeşti cu explicaţiile pe care le-a găsit mahalaua.

— Şi care sînt acelea ?

— Mai întîi, în legătură cu originea averii trebuie să ştii că circulă azi multe variante. Una : că ea sau părinţii ei au găsit o comoară. Alta : că ar fi moştenit o avere mare de la un moş de-al ei, cîndva hoţ de drumul mare şi proprietar al unui han mare pe şoseaua dintre Brăila şi Galaţi. În ceea ce priveşte cea de-a doua întrebare : ce o determină să-şi risipească averea în acte de caritate, se zvoneşte că asta ar fi în legătură cu moartea fiului ei. Nu se ştie în ce fel, dar se pare că poartă şi ea o vină. Ca să şi-o ispăşească, se întrece pe sine însăşi în acte de milostenie.

— Dar adevărul ?

— Adevărul ? Cine îl poate şti ? În definitiv, ce te interesează adevărul ? Parcă are vreo importanţă dacă averea coanei Aurica a fost agonisită prin jafuri, la drumul mare sau prin alte mijloace, de vreme ce ea o risipeşte acum făcînd acte de caritate ?

Şi, de asemenea, nu cred că are vreo importanţă dacă dania de trei mii de lei pe care voia să v-o facă porneşte din dorinţa de a ispăşi unele păcate grele, sau pentru că această coană Aurica e, pur şi simplu, trăsnită.

...Şi acum, băiete, întrucît eu am unele treburi care nu suferă întîrziere, să ne despărţim. Nădăjduiesc însă că nu mă vei uita şi din cînd în cînd vei trece să mă vezi. Îmi va face mare plăcere. La fel şi băieţilor. De altfel, fiindcă mi-ai fost „cirac" şi fiindcă am o inimă largă, din cînd în cînd, am să mă interesez şi eu de tine, ca să văd cum îţi mai merge.

Şi se depărtă, cu mîinile în buzunar. Dar abia făcu vreo cîţiva paşi şi se reîntoarse:

— Uitam să-ţi spun că pentru vîrsta ta nu eşti de loc prost. Eşti deştept şi mai ales circumspect. Încă o dată: la bună vedere!

CAPITOLUL IX

Se înnoptase de puţină vreme cînd am intrat în casă. Am găsit-o pe mama cosînd. Între timp se mai întremase. Dar era încă palidă, nefiresc de palidă; şi de cîte ori o priveam, mi se strîngea inima de grijă şi de dragoste. Pentru că abia acum, de cînd nu mai era tata, descoperisem adevărata fire a mamei mele. Mama era, în fond, o biată femeie timidă, care căuta să-şi ascundă timiditatea înapoia unei aparente asprimi.

Cum mă văzu intrînd pe uşă, mama mă întrebă :

— Unde ai întîrziat atîta, Ducule ?

— Am mai stat de vorbă cu Fane. Ne-am plimbat puţin.

— Şi lecţiile, Ducule ?

— Lasă, mamă, că n-am să te fac eu de ruşine pe matale. Cu Fane trebuia doar să stau de vorbă.

Mama n-a mai zis nimic. Nu m-a întrebat de ce trebuia să stau neapărat de vorbă cu Fane. Şi dacă ea nu m-a întrebat, nici eu nu i-am spus. De altfel, nu credeam că ar putea-o interesa în mod deosebit. Fane lipsise din oraş trei zile. Lipsise şi ţaţa Leonora, mai-că-sa. Vreau să spun că plecaseră amîndoi din oraş, departe, tocmai la Aiud. Biletele de tren le cumpărase Fane din banii pe care îi economisise din leafa lui. Economisise leu cu leu, timp de mai multe luni.

„Cînd oi strînge bani destui ca să plătesc biletele de tren, o iau pe mama şi mă duc la Aiud să-l văd pe tata. Căci tata la închisoarea din Aiud se află acuma", îmi spusese el odată.

De atunci trecuseră multe luni. Şi uitasem. Dar Fane era un băiat care, atunci cînd îşi punea ceva în minte, oricît de mari ar fi fost greutăţile, nu se dădea bătut. Nu s-a dat bătut nici de data asta ; cînd a avut banii, m-a anunţat că pleacă.

— Să-i spui din partea mea că-i urez multă sănătate şi să se întoarcă acasă cît mai repede, i-am cerut să-i transmită lui nea Pandele.

Cînd s-a reîntors, Fane a venit să mă caute.

— Ei, ce face nea Pandele ?

— Bine nu face. Îl omoară cu zile, cîinii ! Şi fiindcă vedea că nu înţeleg, continuă : Nu l-ai mai recunoaşte. A slăbit să-l sufle vîntul. Tuşeşte mai tot timpul. El zicea că a răcit puţin. O spunea însă aşa, ca s-o liniştească pe mama. Eu cred că tuşea atîta

fiindcă are ceva la plămîni. I-or fi muncind mult, şi mîncarea-i pe sponci.

— Bietul nea Pandele !

— Nu-l compătimi. Tata nu-i om de compătimit ! vorbi el aspru.

— Ei, şi tu !... Se poate să nu-mi pară rău că-l chinuie acolo ?! Nu există om în mahala căruia să nu-i pară rău de el. Toată lumea ştie ce om a-ntîia e nea Pandele.

— Dacă l-ai vedea, ai înţelege că toate suferinţele îndurate nu l-au putut îngenunchea. Nu-i tata omul pe care să-l distrugi cu bătaia şi foamea. Pe urmă, în altă ordine de idei : Pe aici ce s-a mai întîmplat ? reluă el.

— Mai nimic. De fapt, chiar nimic.

Fane se încruntă fără motiv, aşa cum obişnuia el adesea, şi-mi spuse :

— Ştii, Ducule, i-am povestit lui nea Cărbunaru despre voi.

— Cine-i nea Cărbunaru ăsta ? l-am întrerupt.

— E mecanic la noi, la Şantier. E un om cu totul deosebit. Un om straşnic.

— Şi ce i-ai povestit lui nea Cărbunaru despre noi ?

— Păi totul ! Despre nea Andrei, despre ţaţa Ana, despre tine. Nea Cărbunaru zicea că nu-i place.

— Ce nu-i place ?

— Zicea că toată chestia asta cam pute.

— Care chestie, Fane ?

— Zicea nea Cărbunaru că la mijloc trebuie că nu e lucru curat.

— Mă, tu nu poţi vorbi ca oamenii ? Ce nu-i place lui nea Cărbunaru şi în legătură cu ce i se pare lui că nu e lucru curat ? m-am răstit la Fane.

— Nu i se pare lucru curat că filantroapa aia de coana Aurica tocmai pe voi s-a găsit să vă milosti-

veacă, şi tocmai cînd ajunseserăţi la mare ananghie.

Iată că aflam prin Fane că şi altcineva, cineva despre care acesta îmi spusese că e un om „straşnic", de asemenea avea îndoieli serioase că actul filantropic al coanei Aurica era cu desăvîrşire dezinteresat.

— Bine, dar nea Cărbunaru ce presupune ? Ce anume a putut să urmărească ea ajutîndu-ne ?

Fane ridică din umeri.

— Nea Cărbunaru nu ştie. Dar tocmai mărinimia asta a ei de a vă ajuta i se pare lui o treabă cam necurată.

— Fane, să ştii că nea Cărbunaru are dreptate. Ia gîndeşte-te şi tu ! De unde a ştiut ea exact ziua cînd mama a fost internată în spital, ca să intervină pentru ea la medicul-şef ? Cum se face că tocmai în ziua cînd i-au dat drumul, coana Aurica s-a înfiinţat la noi ca să ne ofere „pensia" ? Dacă a ştiut, înseamnă că era permanent informată despre tot ceea ce se întîmpla cu noi.

— Păi, da ! Asta e sigur. Aşa gîndeşte şi nea Cărbunaru.

— Or, dacă aşa au stat lucrurile, înseamnă că noi prezentăm pentru ea un interes deosebit. Fiindcă e absurd să presupunem că această cucoană este la curent cu tot ceea ce se întîmplă în familia fiecărui nevoiaş din oraş, zi de zi şi ceas de ceas. Este ?

— Fără doar şi poate !

— În acest caz, îmi pun întrebarea : de ce ne poartă atîta grijă ?

— Şi încă ce grijă, dacă te gîndeşti la suma pe care s-a oferit să v-o dăruiască lunar. Trei mii de lei nu e o sumă de lepădat.

— Bine, asta e clar. Dar în ce scop ?

Fane se gîndi cîteva minute.

— Păi, nu cunoşti proverbul ? „Interesul poartă fesul !“

— Vrei să spui că este direct interesată...

— N-aş putea pune mîna în foc. Dar aş putea pune amîndouă mîinile în foc, Ducule, că nu vă ajută spre a-şi agonisi comori în cer.

— Bine, Fane, dar nu-ţi dai seama că tot n-am înaintat măcar cu un pas ? Întrebarea rămîne aceeaşi : Ce urmăreşte coana Aurica ajutîndu-ne ?

— Asta nu ştiu. Dacă nu-i dă prin minte nici lui nea Cărbunaru, cum aş putea să-ţi răspund eu ! Nădejdea e tot la el. Ştii, nea Cărbunaru spunea că are să se mai gîndească el la treaba asta.

După aceea, considerînd discuţia încheiată, Fane îmi propuse să ne întoarcem acasă.

Nu aveam de loc chef de învăţat. Mă gîndeam la cele ce-mi spusese Fane, la cele discutate cu Rocambole, încercînd să găsesc unele relaţii între faptele ştiute. Mă gîndeam şi la tata, la trecutul tatei.

— Mamă, vorbeşte-mi despre tata !

Mama tresări şi mă privi cu ochii plini de lacrimi.

— Acum la ce ţi-ar mai folosi ?

— La ce mi-ar folosi ? Bine, dar eu nu pot uita ce i s-a întîmplat. Spune-mi, te-ai întrebat vreodată, mamă, ce a căutat acolo, la „Hanul lui Agop“ ?

— Dacă ai şti de cîte ori, Ducule dragă !

— Şi ?

— Ceasul rău !

— Lasă, mamă, ceasul rău ! Nu ceasul rău l-a înjunghiat, ci un om. Un om înalt, mamă. Printre cunoştinţele tatei nu cunoşti pe cineva înalt ?

— Dar de unde ştii tu, Ducule, că ucigaşul tatălui tău este un om înalt ?

M-am dezmeticit :

— Nu știu, mamă. Presupun doar că e înalt și voinic. Altfel, crezi că l-ar fi putut ucide ?

— Nu uita că era înarmat, pe cînd bietul tata...

Și mama lăcrimă.

— Trebuie să fii tare, mamă !... Și te rog încă o dată : vorbește-mi despre tata !

— Ce aș putea să-ți spun ?

— Orice, mamă. Orice mi-ai spune, cu orice ai începe, mă va interesa. De pildă, sînt mulți ani de cînd v-ați cunoscut ?

— Mulți. Eu aveam pe atunci optsprezece ani. Tatăl tău abia revenise în țară. Fusese plecat pe mare de la vîrsta de șaptesprezece ani. A colindat pe multe mări. Atunci ne-am cunoscut. Ne-am căsătorit. Și anii au trecut. Unii mai buni, alții mai răi, așa cum se întîmplă în viață. Omul nu are totdeauna ceea ce își dorește.

Mama conteni. Cei șaptesprezece ani de conviețuire cu tata îi sintetizase în cîteva fraze.

— Și ? întrebai.

— Asta e tot, dragul meu.

Într-adevăr, nu mă înșelasem. Mama era convinsă că îmi spusese tot ceea ce merita a fi spus.

Trebuia s-o ajut, întrebînd :

— Ziceai, mamă, că tata a plecat pe mare cînd avea șaptesprezece ani. Totuși, tata a fost un om cu oarecare știință de carte. Dacă la vîrsta de șaptesprezece ani a plecat pe mare, cînd a mai avut timp să învețe ?

— Spunea că a învățat de unul singur.

— Pe mare, mamă ?

— Știu eu ? Probabil că pe mare !...

— Și să cînte la pian tot pe mare a învățat ?

Mama păru o clipă încurcată.

— Nu știu dacă pe mare, sau în altă parte...

Am continuat să întreb :

— ...Și dintre rudele tatei nu mai trăiește nimeni ?

— Dacă ar trăi careva, ar fi venit la înmormîntare.

— Poate că totuși or fi existînd pe undeva, cine știe prin ce capăt de țară, niscai rude dinspre partea tatei. Nu crezi, mamă ?

— Nu, nu cred ! Tata mi-ar fi vorbit de ele. Dar, în definitiv, chiar dacă ar exista, la ce ți-ar folosi ?

— La nimic, bineînțeles. Întrebam doar așa, din curiozitate.

Minteam. Nu era o simplă curiozitate. Doream să descopăr vreo rudă în nădejdea că aș putea eventual afla de la ea ceea ce mama nu cunoștea din anii de tinerețe ai tatei.

— Ciudat ești în seara asta, Ducule ! Dar ce spun : în seara asta ! Știi, pe zi ce trece, mă conving că te-ai schimbat mult. Cum să-ți explic ? De la o vreme, ai început să privești cu neîncredere, de parcă încerci să descoperi ce se ascunde înapoia a ceea ce vezi. În ochii tăi nu mai citesc, ca mai înainte, nici încîntare, nici uimire, nici bucurie. De ce, dragul meu ? Ce s-a întîmplat, Ducule ?

— Nu știu, mamă ! poate că omul care l-a ucis pe tata mi-a ucis și mie copilăria.

— Taci, Ducule, cum poți vorbi așa !

— Doar singură ai spus că m-am schimbat.

— Într-adevăr, te-ai schimbat. Firea ta a început să se asemene mult cu a tatei...

— Dar cum era firea tatei ? am întrerupt-o.

— Închisă, Ducule. Firea tatei era ca o apă adîncă, adîncă, cu volburi multe, acolo, în afund, dar limpede și potolită la suprafață.

— Şi, mamă...

— Şi ce, Ducule ?

Ce rost avea să dau curs întrebării :

„Şi, mamă, te-ai priceput să le înţelegi, sau te-ai mulţumit doar să ştii că ele există ?“

Nu, asemenea întrebare nu-i puteam pune. Nu m-ar fi înţeles şi poate că ar fi fost mîhnită să descopere abia acum cît de puţin l-a cunoscut pe tata. Şi fiindcă mama aştepta un răspuns de la mine, am întrebat-o :

— Crezi, mamă, că semăn atît de mult cu tata ?

— Nici nu poţi să-ţi închipui cît de mult.

Draga mamă ! Era convinsă că firea mea semăna din zi în zi mai mult cu a tatei, deoarece din zi în zi mă înţelegea mai puţin. Presimţea la mine volburi cum presimţise şi la tata, dar aşa cum nu le înţelesese pe ale lui nu le înţelegea nici pe ale mele. Dacă la mine aşa-zisele volburi erau, de fapt, taine pe care le ascundeam cu grija unui om mare, nu cumva la fel şi la tata ceea ce luase ea drept volburi fuseseră, de fapt, taine ?

— Mamă, tata avea prieteni ?

— Cum poţi pune asemenea întrebări ? Desigur că avea.

— Atunci eu de ce nu-i cunosc ? De cînd mă ştiu, nu ne-a trecut pragul nici unul dintre ei.

— Mai de mult veneau să ne vadă. Tu nu ţii minte, pentru că erai prea mic. În ultimii ani, fiind tare strîmtoraţi...

— Din cauza aceasta, mamă, n-au fost la noi în casă petreceri ?

— Da, Ducule.

— Parcă barba Ştefanachi sau nea Grigore Dogaru o duc mai bine ? Şi cu toate acestea, măcar de ziua lor onomastică şi tot petrec oleacă.

— Așa e ! Numai că tata era de altă părere. El spunea că nu există ceva mai trist pe lume decît o petrecere de oameni săraci.

Deși îmi dădeam seama că întrebările mele o fac să sufere, nu mă puteam opri.

— Nu-i așa că tata nu a avut o fire veselă ?

— Într-adevăr, Ducule, nu a avut o fire prea veselă.

— Dar de ce, mamă ?

— Așa era firea lui, Ducule. Totuși, n-a fost un om posac.

— Știu, mamă, știu !... Tata era, de obicei, ca soarele într-o zi de primăvară, cînd ba se ascunde, ba iese din nori să strălucească. Poate că norii care îl învăluiau erau de fapt tristețea lui ?

Mama tresări.

— Tu ai înțeles bine, Ducule. Tata nu a fost fericit...

— Mamă, dar tata te-a iubit.

— Da, m-a iubit. Dacă aș fi știut că e nefericit din cauza mea, cred c-aș fi murit, Ducule. Cum, de asemenea, mi-aș fi dat viața numai ca să-l știu pe el fericit.

— Dar atunci de ce crezi, mamă, că era nefericit ?

— Nu știu ! De altfel, mi-a fost frică să-mi fac o părere.

— Asta n-o mai înțeleg, mamă !

— Da, mi-a fost frică. Și știi de ce ? Ca nu cumva, înțelegînd cauza, să ajung la convingerea că e pentru totdeauna nefericit. Pentru că, Ducule, eu am tot sperat că, pînă la urmă, noi — tu și eu — îl vom vindeca de marea lui nefericire.

Biata măicuță ! O iubeam mult. În dragostea aceasta era însă multă milă și multă duioșie. Milă, pentru că, la rîndul ei, nici ea nu fusese fericită. Și

duioşie, pentru că o simţeam o fiinţă slabă, care avea nevoie de sprijinul meu, deşi, de fapt, nu eram decît aproape un copil.

În schimb, descopeream acum cît de mult îl iubisem pe tata şi cît de mult îl mai iubeam încă. Îl iubisem cu o desăvîrşită admiraţie. Pe mama, în toate împrejurările vieţii mele, am simţit-o mama mea. Pe el însă, în nenumărate rînduri, îl simţisem şi altceva. Îl simţisem şi prieten. De aceea, nu o dată se întîmplase ca între noi să se stabilească un fel de nevinovată complicitate.

Tata murise, dar dragostea pentru el era acum mai puternică. Aş spune, mai curînd, că abia acum descopeream în ce fel îl iubisem.

Şi cu toate că nu aveam nici un fel de dovadă, stăruia în mine credinţa că trebuia să existe o legătură directă între moartea sa şi marea şi iremediabila lui nefericire.

— Mamă, mamă, dacă am cunoaşte ceva mai mult din trecutul tatei...

— La ce ţi-ar folosi, Ducule ?!... La ce ne-ar folosi ?!...

În clipa aceea se auziră bătăi brutale în uşă. Am sărit în picioare, mărturisesc, gîtuit de emoţie. Cît priveşte pe mama, de spaimă se făcuse şi mai palidă ca de obicei.

— În numele legii, deschideţi ! se auzi de afară o voce groasă şi răstită.

— Dumnezeule, poliţia ! exclamă mama, privindu-mă îngrozită.

Înţelegînd tîlcul fricii care i se citea în priviri, i-am spus :

— Mamă, fii liniştită. Nu am făcut nici o faptă necinstită. Îţi jur !

Apoi m-am dus de am deschis uşa.

În odaie năvăliră trei inşi, unul după altul, şi toţi trei cu cîte un umăr înainte, de parcă se pregăteau să forţeze o uşă nevăzută. Unul dintre ei scoase o foaie de hîrtie din buzunar şi, fluturînd-o pe sub nasul mamei, se răsti :

— Ordinul procurorului, semnat în regulă, pentru percheziţie.

Şi fără ca să-i dea răgaz să şi vadă ce scrie, vîrî hîrtia înapoi în buzunar.

Spre surprinderea mea, mama îşi regăsi imediat stăpînirea de sine.

— Cu ce ne-am făcut vinovaţi ? întrebă cu tonul acela pe care îl cunoşteam bine şi din pricina căruia, mai înainte, adesea îmi fusese teamă de ea. M-aţi fi crezînd poate gazdă de hoţi ?

Da, o recunoşteam pe mama de dinainte. Şi parcă îl auzeam pe tata :

„Să fim cuminţi, Ducule ! Mama e supărată. Munceşte mult, săraca".

Poliţistul care vorbise, făcînd semn celorlalţi să înceapă percheziţia, o lămuri fără să pară de loc intimidat de tonul puţin cam agresiv al mamei :

— Nu-i vorba de dumneata ! Ordinul de percheziţie e în legătură cu omul dumitale.

Mama sări cu gura pe el :

— Aşa ! El a fost înjunghiat şi, pînă la urmă, tot pe el îl găsiţi vinovat ? Halal de aşa poliţie !

— Mai tacă-ţi gura, femeie ! se enervă poliţistul. Ce facem noi e spre binele vostru. Vrem să cercetăm, poate găsim ceva care să ne pună pe urma criminalului. E clar acum ?

Între timp, ceilalţi doi poliţişti începuseră să scotocească prin casă. Locuinţa noastră era compusă din două camere şi o bucătărioară. Una era dormitorul

părinților mei, cealaltă, sufrageria, cu mobilă veche și demodată, moștenită de la bunica. Aici, pe o canapea, dormeam eu.

Polițiștii începură percheziția cu sufrageria, scotocind metodic, fără să neglijeze nimic.

Cel care arătase mamei ordinul de percheziție părea să fie șeful. Era un om de statură mijlocie, negricios la față, cu sprîncene aproape împreunate și cu ochii încrucișați. Ceea ce mă izbise în înfățișarea acestui om era nasul, cîrn și lat, în perfectă armonie cu sprîncenele groase și cu ochii de tăciune care priveau cruciș.

Dintre ceilalți doi, numai unul izbuti să se impună atenției mele. Era aproape de aceeași statură cu zbanghiul, dar mult mai slab și, poate, ceva mai tînăr. Avea o frunte cu coșuri, un nas coroiat, ochi verzi și neastîmpărați, ca de veveriță, și un ten măsliniu.

Sistemul de percheziție al acestui polițist cu ochi de veveriță era cu totul deosebit de al colegilor săi. În timp ce ceilalți doi transpirau, scotocind pe unde vrei și pe unde nu vrei, acesta, cu mîinile în buzunarele surtucului cadrilat, cerceta numai cu privirea. Se plimba de colo pînă colo prin casă și ochii lui de veverință scrutau totul. Și numai că-l vedeai oprindu-se și scotocind în vreun locușor care, dacă te gîndeai bine, putea constitui, într-adevăr, o bună ascunzătoare.

La început, am crezut că polițiștii cercetau la întîmplare. Curînd însă mi-am dat seama că ei căutau un anumit lucru, după toate probabilitățile vreo hîrtie, fiindcă în ascunzătorile posibile descoperite de polițistul cu ochi de veveriță altceva nu putea să încapă. Am dedus aceasta și din graba cu care s-a repezit unul dintre ei să desfacă un pachet în care

mama păstra toate actele : de naştere, certificatul de căsătorie, chitanţe pentru plata impozitelor etc.

După ce toate fură cercetate cu mare atenţie chiar de poliţistul cu ochi de veveriţă, acesta întrebă :

— Spune-mi, femeie, în afară de aceste hîrtii, altele mai ai ?

Avea o voce aproape stinsă şi subţire ca de scapete.

Auzindu-l cît de puţin politicos vorbeşte mamei, nu m-am mai putut stăpîni :

— Vorbeşte frumos cu mama, domnule !

Poliţistul cu ochi de veveriţă se uită la mine, măsurîndu-mă de sus pînă jos, cu sprîncenele ridicate a mirare, de parcă abia acum ar fi luat cunoştinţă de existenţa mea.

— Măi, microb, ţine-ţi gura, că altfel îţi aduni dinţii de pe jos !

— Să vă fie ruşine că un copil trebuie să ia apărarea unei femei ! se răsti mama la ei.

Poliţistul cu ochi de veveriţă, ca şi cînd nu l-ar fi privit de loc mustrarea mamei, reluă întrebarea :

— Te-am întrebat, femeie, dacă mai ai pe undeva şi alte hîrtii, în afară de astea.

— Nu ! Dar chiar dacă aş avea, tot nu ţi le-aş da, fiindcă vorbeşti ca un birjar.

— E doar spre folosul... dumitale, se hotărî el să fie mai politicos, după o oarecare ezitare. De altfel, cum doreşti ! Pînă la urmă, vom da noi de ele.

— Dacă aveţi timp de pierdut, atunci scotociţi cît poftiţi ! V-aş ruga numai să vă grăbiţi, pentru că băiatul trebuie să se culce. Altfel, întîrzie mîine la şcoală.

După ce răscoliră totul în camera mea, trecură în camera de dormit a mamei. Şi acolo, cu acelaşi

nepotolit elan, dar, în același timp, cu aceeași savantă și meticuloasă conștiinciozitate, se puseră să percheziționeze. Salteaua, plapuma, pernele, lenjeria și întreg conținutul șifonierului fură examinate. Fotografiile fură scoase din ramele lor, pereții ciocăniți, podelele cercetate cu mare atenție, pînă și un ghem de lînă nu scăpă vigilenței polițiștilor: firul fu desfășurat, iar ghemotocul de hîrtie pe care ea fusese strînsă, netezit. Bineînțeles că rezumatul unei lecții de istorie nu prezentă nici un fel de interes pentru polițiști.

Printre lucrurile aflate în dormitor, pe polițistul cu ochi de veveriță îl interesară, în mod deosebit, cele vreo cîteva zeci de volume de pe o etajeră.

— O să fii amabilă, doamnă — vorbi intenționat ironic — să ne împrumutați aceste cărți pentru douăzeci și patru de ore? Mîine ți le vom restitui. Nu ai nimic împotrivă, nu-i așa?

— Și dacă aș avea — replică mama — la ce mi-ar folosi? Tot ni le-ați lua.

— Bineînțeles!...

Și rînji, arătîndu-și dinții lungi și galbeni.

Făcu apoi semn unuia din polițiști să împacheteze cărțile și în timp ce acesta din urmă întindea pe jos ziare pentru pachet, polițistul cu ochi de veveriță i le azvîrlea, una cîte una, după ce, apucîndu-le de cotor, ca pe un cățel de ceafă, le scutura de cîteva ori.

Ultima carte care îi veni la mînă fu o ediție veche a romanului „Contele de Monte Cristo" apărută în fascicule, în format 25/20 cm, cu text tipărit pe două coloane, pe hîrtie ordinară de tipar. Prețul fiecărei fascicule era de zece bani. Ilustrațiile erau reproduse după originalul franțuzesc, iar ortografia folosită era veche de tot. De pildă, văzu

era scris *vĕzu*, ceas era scris *cés*, trecătoare era scris *trecĕtóre*, poate era scris *póte* şi aşa mai departe.

În cîte fascicule încăpuse popularul roman a lui Dumas n-aş putea să vă spun. Se pare că ele fuseseră multe. Fiindcă numai primul volum, legat în piele de viţel, era mai gros decît tomul unei enciclopedii. Coperta era hărtănită rău de tot, decolorată şi murdară. Cu toate acestea, de cînd mă ştiam, „relicva" stătea la loc de cinste pe scrinul bătrîn din camera părinţilor mei. *Relicva* !... Aşa botezase tata acel prim volum din romanul lui Dumas. Cu toate fuseseră trei şi împreună cu tata colindaseră pe toate oceanele pămîntului. Atunci cînd el se înapoiase ca să nu mai plece niciodată pe mare, mai aducea cu dînsul doar acest prim volum. Celelalte două se pierduseră. Şi fiindcă tata pretindea că îi purtase pe vremuri noroc, mama pusese cartea la loc de cinste acolo, pe scrin. E drept că şi lui îi făcea plăcere s-o vadă acolo. De multe ori — deşi nu era nevoie fiindcă mama avea grijă de aceasta — lua cîrpa şi o ştergea de praful care, de fapt, nu exista. Alteori o lua, o întorcea pe o parte şi pe alta de parcă ar fi vrut să ia cunoştinţă ce fel de obiect ţine în mînă. Şi de fiecare dată cînd făcea lucrul aceasta avea pe buze un surîs de îngăduinţă şi de duioşie totodată.

Cînd poliţistul cu ochi de veveriţă luă „relicva" şi începu s-o scuture ca să vadă dacă se găsea ceva între file, mama tresări şi se nelinişti. Faptul că poliţiştii se pregăteau să ne ia toate celelalte cărţi n-o necăjise prea mult. În schimb, atunci cînd îşi dădu seama că şi „relicva" va avea aceeaşi soartă fu cuprinsă de îngrijorare. Dar nu protestă şi nici nu se rugă de poliţist să i-o lase. Recurse la un şiretlic.

— ...Şi eu ce-am să-i spun coanei Frosa, domnule? i se adresă.

— Ce legătură are coana Frosa cu toată povestea asta? întrebă mitocanul cu ochi de veveriţă.

— Cartea e a coanei Frosa. Mi-a împrumutat-o s-o citesc. Dacă o iei, mîine ai să te trezeşti cu ea la Chestură ca să-ţi ceară să i-o înapoiezi. Ehei, dumneata n-o cunoşti pe coana Frosa. E o femeie amarnică. Are o gură...

— Într-adevăr, încă n-am avut onoarea asta, replică el ironic. Pe urmă, scuturînd cartea mai îndelung decît celelalte, întrebă: Şi zici că nu-i a voastră cărţulia asta?

— Nu.

— Bine!... Atunci am să ţi-o las ca să nu ai dificultăţi cu madam Frosa a dumitale. Vezi, nu sînt om rău.

Şi puse cartea înapoi pe bufet.

— Ceva mai tîrziu, cînd poliţiştii ocupaţi cu percheziţia nu ne dădeau nici o atenţie, mama îmi aruncă o privire triumfătoare. Mă bucuram tare mult că izbutise să-i păcălească. Dar în acelaşi timp îmi frămîntam creierii — fără folos — să găsesc explicaţia „mărinimiei" poliţistului cu ochi de veveriţă.

Poliţiştii aproape terminaseră de percheziţionat şi dormitorul cînd, întîmplător, privind spre fereastră, l-am zărit pe Rocambole. Dar numai o clipă. De aceea, în secunda următoare m-am îndoit. Fusese oare, într-adevăr, Rocambole? Şi în acest caz de ce venise? Oare ca să-mi comunice ceva, dar văzînd ce se întîmplă în casă găsise că e mai prudent să nu se arate? Sau, poate, informat, în prealabil, de vizita poliţiştilor, fusese curios să vadă cum aveau să se desfăşoare lucrurile?

Gîndurile acestea mi-au trecut fulgerător prin minte. Pentru că, imediat ce nu l-am mai văzut, m-am şi îndreptat spre uşă.

Întrebarea poliţistului cu ochi de veveriţă mă opri însă în prag.

— Unde te duci, puştiule ?

— Mă duc pînă afară ! pretextai, în speranţa că mă va lăsa să ies.

— Abţine-te ! Pînă nu terminăm noi treaba, nu te mişti de aici !

M-am resemnat, în speranţa că percheziţia nu avea să mai dureze mult. Mă înşelam însă. Abia peste o oră se pregătiră de plecare. Nici bucătăria şi nici podul nu scăpaseră curiozităţii lor.

Cînd terminară de cotrobăit peste tot, li se citea consternarea pe feţe. Era evident că nu descoperiseră ceea ce veniseră să caute.

Înainte de a ieşi pe uşă, poliţistul saşiu se răsti la noi :

— Nimănui să nu spuneţi nimic ! Băgaţi de seamă, altfel e de rău ! Mai ales tu, puştiule. Dacă nu-ţi ţii gura şi trăncăneşti, să ştii că o arestăm pe maică-ta şi n-o mai vezi curînd. E clar ?

Nu i-am răspuns.

În sfîrşit, plecară. Am ieşit după ei în curte. Noaptea era neagră şi umedă. Undeva, la un vecin, schelălăia un cotei.

— Dar-ar turbarea în tine, javră ! îl blestemă poliţistul care tot timpul nu deschisese gura.

În poartă, toţi trei se opriră, roată, se consfătuiră în şoaptă, apoi, spre marea mea surprindere, în loc să ia drumul spre oraş, coborîră malul, jos, în port.

Cînd nu i-am mai văzut, am închis poarta şi primul meu gînd a fost :

„Oare Rocambole se mai află pe undeva, prin apropiere ?"

— Rocambole ! l-am strigat încetişor, ca să nu mă audă mama din casă.

Nu-mi răspunse nimeni.

— Rocambole !

Nici de data asta nu mi-a răspuns.

— Ducule, vino mai repede în casă ! îmi ceru mama.

— Imediat, mamă !

Am intrat în casă cu părere de rău şi cu gîndul numai la Rocambole. Aveam sentimentul că nu plecase, că încă se ascundea undeva pe afară.

Mama observă că mă tot uit la fereastră.

— Sărman de tine ! Te-au speriat rău prost crescuţii ăia de poliţişti. Mereu te uiţi la fereastră. Nu-ţi mai fie teamă ! S-au dus şi, cel puţin în noaptea asta, n-au să se mai întoarcă. Acuma, haidem la culcare ! De atîtea emoţii, mă simt şi eu frîntă de oboseală.

— Foarte bine, mamă, să ne culcăm ! Noapte bună !

M-am întins pe pat îmbrăcat, fără vreun gînd premeditat.

„M-oi dezbrăca mai tîrziu, cînd mi s-o face somn !" mi-am zis.

Şi am fost convins că acesta era singurul motiv pentru care nu mă dezbrăcam.

Afară, coteiul continua să schelălăie. Mi-am amintit de poliţistul care îl înjurase. Dintre toţi, el transpirase cel mai mult, urcîndu-se pe scaun să caute pe dulapuri, vîrîndu-se pe sub paturi, căţărîndu-se pe scara podului. Fără îndoială, era cel mai mic în grad, pentru că ceilalţi doi îi porunceau, iar el se mulţumea să asculte fără să crîcnească măcar.

Orologiul de la biserica sf. Petru bătu ora zece. Era încă devreme. Mama, dincolo, după toate probabilităţile, adormise. M-am dat jos din pat şi, ferindu-mă să fac zgomot, ca să n-o trezesc, am deschis fereastra.

Luna încă nu răsărise, dar întunericul se mai destrămase puţin. Un vînt rece începuse să adie, prevestind schimbarea vremii. Pe cer, stelele se vedeau sus, sus, abia zărindu-se.

Şi în timp ce priveam cerul, deodată am simţit că nu mai sînt singur. Cineva se uita la mine ascuns undeva, pe afară. Lumina o uitasem aprinsă şi cel care mă pîndea putea să-mi urmărească toate mişcările, protejat de întuneric. Dacă nu mă înşelam cumva... Rocambole !...

Am încălecat pervazul ferestrei şi am sărit afară. Pe urmă, păşind în mijlocul curţii şi scrutînd întunericul, l-am strigat încetişor :

— Rocambole ! Nu te mai ascunde. Ştiu că te-ai pitit undeva, pe aici !

Dar invitaţia mea a rămas fără răspuns. Fără răspuns a rămas şi după ce am repetat-o de mai multe ori.

Asta sfîrşi prin a mă înciuda. Merita să-i joc o festă. Anume, să ajung înaintea lui la hotel, silindu-l astfel să-mi mărturisească în ce scop mă spiona.

M-am îndreptat grăbit spre spărtura gardului din fundul curţii pe unde puteam coborî direct pînă jos, în port. Dar abia am făcut cîţiva paşi, cînd am călcat pe ceva. M-am aplecat şi am ridicat obiectul pe care călcasem. Era un ţigaret lung, de chihlimbar, pe care l-am recunoscut imediat ca fiind al lui Rocambole.

Acum nu mai încăpea nici o îndoială. Rocambole se ascundea undeva, pe aproape. Şi o clipă am fost ispitit să mă reîntorc şi să strig, ca să mă audă:

„Vino şi ia-ţi ţigaretul pe care l-ai pierdut!"

Am ieşit prin spărtură şi am coborît în goană dealul.

Cînd am ajuns jos, în port, am mai avut norocul să prind şi tramvaiul care venea din Docuri, aşa că în numai zece minute am fost la hotel.

Patronul şi portarul hotelului îmi aruncă din loja lui o privire adormită, pe urmă continuă să scrie în registrul tot atît de plin de pete ca şi sacoul său.

Cînd am intrat pe uşă, Gorila mă primi cu bucurie zgomotoasă:

— Ce faci, fiule? Ţi-ai adus aminte şi de nişte pîrliţi ca de-alde noi?

— Bună seara! Am avut drum, pe aici, pe aproape, şi m-am gîndit să urc o clipă să văd ce mai faceţi. „Şeful" nu s-a întors încă, aşa-i?

— Ba da! Mi se pare că s-a culcat.

— Nu se poate!

În clipa aceea, uşa dinspre camera lui Rocambole se deschise şi el apăru în prag.

— Tu? Măi, măi, ce surpriză! Hai, vino să-mi spui cum îţi mai merge!

Am dat curs invitaţiei, dar eram atît de contrariat, încît Rocambole întrebă:

— Ei, dar ce ţi s-a întîmplat? Eşti cumva bolnav?

— Sînt sănătos. De altfel, un om bolnav nu face vizite la o asemenea oră.

„Dar dacă totuşi n-a fost Rocambole?"

Mi-am amintit însă de ţigaret şi am alungat îndoiala imediat.

— Atunci ţi s-a întîmplat ceva? continuă el să se intereseze.

— Da, într-adevăr, mi s-a întîmplat ceva! Dar de ce întrebi? Parcă tu nu ştii tot atît de bine ca şi mine?!

— Ce să ştiu?

— Haide, nu te mai preface.

— Zău dacă pricep ceva. Cum mă prefac?

— Nu mă întrebi cine erau cei trei musafiri nepoftiţi care ne-au vizitat şi care au cam speriat-o pe mama? am întrebat fără să-mi pierd calmul.

— Aţi primit vizita unor musafiri nepoftiţi?! se miră el.

— Încetează, Rocambole. Joci perfect, dar, zău că nu ai haz! Ce, parcă tu nu i-ai văzut? Te interesa atît să ştii cu ce se îndeletnicesc domnii aceia, încît, imprudent, te-ai apropiat prea mult de fereastră, trădîndu-ţi astfel prezenţa. Te-am văzut cu ochii mei.

— Ascultă, nu-mi plac de loc glumele de prost gust. Nu înţeleg ce urmăreşti cu povestea asta. Crezi că nu am altceva mai bun de făcut decît să spionez ce se întîmplă la voi acasă? La ce aş face-o?

— Va să zică, nu vrei să recunoşti că tu ai fost...

— Nu fi idiot!

— Atunci, probabil, ţigaretul ăsta — n-ai să negi cred că e al tău — s-a rătăcit în curte la noi datorită cine ştie cărui miracol.

Am scos mîna din buzunar şi, deschizînd pumnul, i l-am arătat.

Rocambole privi ţigaretul fără ca să-i tresară măcar un muşchi de pe faţă.

— Greşeşti! Ţigaretul ăsta nu-mi aparţine. Poftim! Uite-l pe-al meu!

Şi scoase din buzunarul halatului unul identic, la care, după ce îl plimbă de cîteva ori pe sub na-

sul meu, atașă o țigară. O aprinse și începu să fumeze cu poftă.

La așa ceva nu mă așteptam. Uluit, și furios în egală măsură, îl străfulgeram cu privirea. Încercasem să-mi măsor puterile cu el, și, dintr-o singură lovitură, mă trimisese la podea.

Probabil că aveam o mină tare caraghioasă, pentru că Rocambole, stăpînindu-și cu greu un zîmbet, căută să mă consoleze.

— Haide, nu mai fi așa de necăjit. Se mai înșală omul. Mă mir, însă cum ți-a putut trece prin minte că... aș putea să vă spionez. La ce-aș face-o? Ce dracu', ar trebui să mă cunoști mai bine!

Mă luă pe după umăr și mă sili să stau pe un scaun. Se așeză și el pe celălalt, față în față.

— Povestește-mi, mai bine, despre ce fel de vizită e vorba.

Acum nu mai puteam da înapoi. Trebuia să-i povestesc. De altfel, nu vedeam nimic rău în asta.

— Erau de la poliție...

— De la poliție! se miră Rocambole.

— De la poliție. Au venit să facă o percheziție. Căutau nu știu ce. Vezi, n-au clasat afacerea, așa cum ai crezut tu.

— Da, într-adevăr, m-am înșelat. Ei, și au găsit?

— După cît mi-am putut da seama, nu, deși au răscolit casa din pod și pînă în pivniță. Singura șansă care...

N-am mai continuat. Am observat că țigaretul pe care Rocambole îl depusese pe buza scrumierei ca să bea apă, deși identic cu acela pe care îl găsisem în curte, era nou-nouț. În schimb, celălalt cu care mă jucam, învîrtindu-l ca pe un titirez, era ros la capătul ce se ține în gură. Acum totul era clar. Rocambole înlocuise țigaretul pierdut cu unul nou.

— Continuă, te ascult, mă îndemnă el binevoitor.

— Spuneam că probabil speră să găsească ceva între filele cărţilor pe care ni le-au confiscat. Altfel nu văd de ce le-au luat cu ei.

— Mda ! Ce-or fi sperînd oare să găsească ?

— Ştiu eu ? !

Rocambole, care, între timp, îşi reluase locul, fuma privind gînditor scrumiera plină ochi.

— Va să zică, v-au confiscat toate cărţile.

— Nu ne-au lăsat decît „relicva". Adică o vechitură de carte. Nu mi-am închipuit însă că poliţiştii sînt chiar atît de prost crescuţi. S-au purtat cu mama cum nici că se poate mai urît.

— Ce vrei, dragul meu ! Meseria îi face să fie brutali. Aşa că ar trebui să le acorzi circumstanţe atenuante în cazul cînd... în cazul cînd au fost, într-adevăr, poliţişti.

— Cum, crezi că nu au fost poliţişti adevăraţi ? întrebai după ce-mi revenii puţin.

— De unde vrei să ştiu eu dacă au fost sau nu poliţişti ?

— Bine, dar ţi-ai exprimat îndoiala...

— Nu mi-am exprimat nici un fel de îndoială. M-am întrebat numai. E în obiceiul meu de a privi totdeauna lucrurile sub ambele aspecte. În orice caz, o asemenea ipoteză pare puţin probabilă.

— Dacă n-au fost poliţişti adevăraţi, atunci ce au fost ?

Rocambole ridică din umeri a nepricepere, în timp ce ochii lui mă cercetau compătimitor sau poate numai ironic.

— Asta nu mai ştiu, băiete !

— În orice caz, e mult mai probabil că n-au fost poliţişti.

Rocambole avu un rîs scurt şi aproape răutăcios.

— Vezi ce uşor crezi totul ! Ţi-am aruncat o nadă, şi tu, imediat, te-ai repezit s-o prinzi, ca un obleţ prostuţ ce eşti. Dacă te-ai fi gîndit mai mult, ai fi găsit nu unul, ci zeci de argumente care să pledeze împotriva unei asemenea ipoteze.

— ...Şi nada asta, cum spui tu, de ce mi-ai aruncat-o ?

— Aşa ! Ca să-ţi dau o lecţie. Am fost convins că ai să te prinzi.

— M-am prins ! În orice caz, mă mir că ţi-a putut trece aşa ceva prin minte. Se vede că ai stofă de detectiv.

— Am, mă, să ştii că am ! se lăudă Rocambole.

Nu credeam o boabă din cele ce-mi spunea. Ipoteza falşilor poliţişti probabil nu fusese o *nadă* pe care mi-o aruncase doar ca să se amuze. Totuşi, ceva nu înţelegeam. Fie că fuseseră sau nu poliţişti, de unde ştiuse Rocambole ora cînd cei trei aveau să ne viziteze ? Şi apoi, dacă, într-adevăr, în discuţia asta urmărise să mă pună în gardă, de ce, după aceea, căutase să mă convingă de contrariu, retractînd ?

În definitiv, ce trebuia să cred despre acest Rocambole ? Că, într-adevăr, îi plăcea s-o facă pe detectivul amator, şi în această calitate, mai norocos sau mai perspicace decît poliţia, descoperise pista cea bună ? Dar în acest caz, de ce nu-l dădea pe asasin pe mîna poliţiei ? Şi apoi, de ce mă minţise spunîndu-mi că încetase să se ocupe de „cazul" meu ?

Mai mult decît atît. Dacă Rocambole îl cunoştea pe făptaş, dar din anumite motive nu voia să-l dea pe mîna poliţiei, de ce se străduise, într-un mod destul de transparent, să-mi inoculeze — ca şi cînd

ar mai fi fost nevoie! — hotărîrea de a-l răzbuna pe tatăl meu?

Preocupat de aceste gînduri, am luat cunoştinţă cu oarecare întîrziere de propunerea lui:

— Şi acum, măi băiete, eu aş zice să mergem la culcare. Şi eu, şi tu, mîine dimineaţă, trebuie să ne sculăm cu noaptea în cap. Mi se pare că, dincolo, băieţii mei de mult mînă porcii la jir. Noapte bună!

Am dat bună seara şi am plecat.

Pe coridorul lung, nici ţipenie de om. Becul cu lumina puţină abia izbutea să împrăştie întunericul. În dreptul camerei Catinei m-am oprit şi am bătut la uşă.

— Bună seara! i-am urat, vîrînd capul pe uşă. Ce mai faci, Catina?

Catina tocmai turna în ligheanul de tablă conţinutul unei sticle care, după miros, părea a fi neofalină. Fu surprinsă, dar se strădui să n-o arate.

— Tu erai? Ce surpriză!

Ochii mi se opriră pe pata mare de pe o fustă atîrnată de speteaza scaunului.

Catina, băgînd de seamă pe ce mi se opriseră privirile, începu să-mi explice:

— Fir-ar a dracului să fie! M-am dus să duc făraşul cu gunoi şi mi-am murdărit fusta cu vopsea! Domnu' Petcu n-a avut altceva mai bun de făcut decît să vopsească o dărîmătură de magazie din curte. Pe întuneric, de unde era să ştiu eu?

Minţea. De vină că ea îşi pătase fusta cu vopsea nu era domnul Petcu, ci eu, care vopsisem, la îndemnul mamei, chiar în după-amiaza zilei, magazioara unde ea spăla rufele.

— Haide, intră să stăm puţin de vorbă.

— Nu te supăra, dar e tîrziu şi mi-e că mîine

dimineață n-am să mă mai pot trezi la timp. Am vrut numai să-ți dau bună seara.

— Ce-ai căutat la șef?

— Am venit să-i văd pe băieți.

— Așa!... Înțeleg!... Înțeleg!... Ți s-a făcut dor de ei. Mai ales de șef, nu-i așa?

Ironia era evidentă. Am imitat-o:

— Și de tine! Ați fost cu toții foarte buni cu mine.

— Văd că nu vrei să fim prieteni, îmi replică ea înciudată. În cazul acesta, fă bine și te cară!

Și îmi închise ușa în nas.

„Haide, mi-am făcut-o dușmancă, în ciuda avertismentului lui Rocambole."

Am coborît scările în goană. În drum spre casă, mereu întorceam capul ca să mă conving dacă nu cumva sînt urmărit. În același timp, mă gîndeam la descoperirea făcută.

Va să zică, nu numai Rocambole, dar și Catina se aflase ascunsă undeva în curte, atunci cînd noi primisem vizita falșilor polițiști. Probabil că el plecase mai înainte de a se termina percheziția, astfel nu-mi explicam cum de ajunsese înaintea mea la hotel. În schimb, Catina, din motive necunoscute mie, mai rămăsese, ascunsă lîngă magazioara proaspăt vopsită. Din ascunzătoarea ei, mă văzuse plecînd și probabil imediat după aceea se întorsese și ea la hotel.

Descoperirea mă uimea, dar mă și dezorienta. Nu mai pricepeam nimic. Ce urmărea Rocambole, și ce anume Catina? Lucrau mînă în mînă, sau fiecare pe cont propriu? Și, în acest ultim caz, în care dintre ei puteam să mă încred?

Între timp, am ajuns. Am intrat în casă pe fereastră și, după ce m-am dezbrăcat pe întuneric,

m-am vîrît în așternut, hotărît să rămîn treaz, ca să mă pot gîndi la toate cîte se întîmplaseră. Dar cum am pus capul pe pernă, am adormit.

Dimineața m-a trezit mama :

— Scoală-te, Ducule ! E tîrziu și ai să întîrzii de la școală !

Am sărit din pat și, pe jumătate adormit, am început să mă îmbrac. Somnul nu mi-a fugit decît după ce m-am spălat cu apă rece.

Ca în fiecare dimineață, înainte de a pleca la școală, am intrat în camera mamei să-mi iau rămas bun. Am găsit-o dereticînd. Își pusese un șal pe umeri și o broboadă pe cap, pentru că deschisese fereastra și era o dimineață friguroasă.

— Gata, Ducule ?

— Gata, mamă. Sărut mîna !

— Mergi cu bine !

Urarea ei de fiecare dimineață o însoțea cu un sărut pe frunte.

Tocmai cînd mă pregăteam să ies pe ușă, am observat că „relicva" nu mai era pe etajeră.

— Mamă, unde ai pus „relicva" ? am întrebat-o.

Mama o căută cu ochii și, negăsind-o, mă privi nedumerită :

— N-am umblat cu ea. Să știi că bădăranul ăla de polițist pînă la urmă s-a răzgîndit. O fi șterpelit-o fără să observăm.

— Probabil, mamă.

Dar am spus-o numai pentru ca să n-o neliniștesc.

Realitatea era că imediat după plecarea falșilor polițiști eu însumi o așezasem exact în locul unde stătea ea de obicei.

...Și totuși dispăruse !

CAPITOLUL X

De cînd fusesem reprimit la şcoală era prima zi cînd lipseam. M-am dus în grădina publică. M-am aşezat pe o bancă şi am început să ronţăi seminţele de dovleac pe care le cumpărasem de la moş Husein, negustorul de acadele, rahat, năut şi pistil de caise, cu prăvălia pe roate, cunoscut şi îndrăgit de toţi liceenii oraşului.

Era umed, frig şi pustiu în toată grădina, tristă şi dezolantă în dimineaţa aceea de început de iarnă. Dar frămîntat de gînduri, nu prea simţeam frigul. Stăteam pe o bancă de pe aleea teilor. În faţa mea aveam întreaga panoramă a portului. În stînga, docurile. În dreapta, debarcaderul. Vag ajungea pînă la mine zumzetul unui elevator care încărca cu cereale un vas sub pavilion turcesc. Era atîta linişte !... După evenimentele din ajun, liniştea îmi părea nefirească. Şi doar nu trecuseră decît douăzeci şi patru de ore de cînd sunaseră sirenele remorcherelor şi aceea din docuri, de cînd răbufniseră împuşcături.

Trei zile docherii fuseseră în grevă. Lor li se alăturaseră elevatoriştii, manufacturiştii, cărbunarii. În cea de a treia zi, întrucît se temeau să nu se alăture greviştilor şi ceilalţi muncitori portuari, autorităţile aduseseră armata. Docurile fură ocupate de jandarmi. Cordoane de poliţişti — de „curcani" cum le spuneam noi — barau toate vadurile care duceau în port. Ca să-i sperie pe docheri, fuseseră trase salve în aer. Cei mai dîrji dintre ei fuseseră arestaţi. Îi văzusem din spatele cordoanelor de poliţişti, cum erau escortaţi de jandarmi. Mulţi dintre ei erau plini de sînge pe

față. Femeile, nevestele greviștilor, se căinau și-l blestemau pe prefect.

Pînă spre seară, „liniștea" — cum scrisese ziarul „Slova" — fu restabilită. Autoritățile promiseseră să satisfacă cererile docherilor. Dar gîndurile mele nu se opriră mult timp asupra evenimentelor petrecute numai cu o zi înainte. Îmi reveniră în minte cei trei polițiști — s-au falși polițiști — care cotrobăiseră prin casă, fiecare într-alt fel, parcă după o metodă proprie; o vedeam pe mama frămîntîndu-se pe scaun mai mult înciudată decît înfricoșată; îl vedeam pe Rocambole apărînd pentru o clipă la fereastră, asemenea unei vedenii; mă vedeam în curte, după plecarea polițiștilor, și retrăiam senzația aceea ciudată că cineva, protejat de întuneric, mă pîndește, spionîndu-mi toate mișcările; mă vedeam apoi gonind pe străzile pustii spre hotel; reconstituiam, cuvînt cu cuvînt, convorbirea cu Rocambole și cu Catina; vedeam agățată de speteaza scaunului fusta murdărită de vopsea verde și, în sfîrșit, retrăiam clipa cea mai uluitoare, aceea cînd am constatat dispariția cărții.

Retrăiam toate aceste întîmplări încercînd să le leg între ele, să găsesc o explicație, cît de cît valabilă. Ce trebuia să cred despre cei trei? Fuseseră ei, într-adevăr, niște falși polițiști, așa cum îmi sugerase Rocambole?

„Dar dacă n-au fost polițiști — m-am întrebat în gînd — atunci ce au fost? Niscai hoți?" Puțin probabil. Hoții și-ar fi dat imediat seama, de cum ne-au trecut pragul, că într-o casă ca a noastră — casă de oameni nevoiași — oricît ar transpira căutînd, lucruri de preț nu aveau să găsească. Or

ei cotrobăiseră, cu pricepere și perseverență, din pod și pînă în pivniță.

Dacă nu fuseseră polițiști și nici hoți, atunci cei trei *mitocani* — cum îi numise mama — într-un fel sau altul erau amestecați în asasinarea tatălui meu. Numai asasinul tatălui meu putea fi interesat în percheziționarea locuinței noastre. Probabil acesta, prin complicii săi, încercase să pună mîna pe vreun act compromițător pentru el, care probabil se afla undeva, în casă, ascuns de tata. Altă explicație nu găseam.

Și dintr-o dată mi-am amintit de o întîmplare care venea să întărească presupunerea, întîmplare de care cititorii au luat cunoștință. Mai spre începutul acestei cărți am povestit că, într-o noapte, întorcîndu-mă acasă, am fost victima unei agresiuni. Presupusesem atunci că cel care mă lovise fusese un borfaș surprins asupra faptului. Acum, după vizita nedorită a celor trei *mitocani*, înclinam să cred că, de fapt, și atunci tot despre o „percheziție" fusese vorba. Or, dacă nu mă înșelam, însemna că între ele există o strînsă legătură. Poate că după primul eșec, deoarece avusesem ghinionul să mă întorc acasă înainte ca el să fi terminat de scotocit peste tot, asasinul tatălui meu încercase, pentru a doua oară, să găsească probabil o hîrtie compromițătoare.

Mă obseda dispariția cărții. Bănuiala mea s-a oprit de la început asupra Catinei. Dacă falșii polițiști n-o șterpeliseră, și nici Rocambole — acesta plecase înainte de a se fi terminat percheziția — atunci numai Catina s-a putut strecura în casă după plecarea mea, ea care, sigur, se mai afla în curte, pitită lîngă magazia proaspăt vopsită. Ce nu-mi era clar, și nici nu izbuteam să-i găsesc

vreo explicație, era motivul pentru care o furase. Dar, dacă nu mă înșelam, de ce *mitocanul* cu ochi de veveriță se arătase „mărinimos"? Presupusese oare că, nefiind a noastră, nu putea fi ascunsă între filele cărții hîrtia pe care o căuta? Sau tocmai fiindcă nu era polițist adevărat, considerase că e mai prudent ca cei de la Chestură să nu afle, prin coana Frosa, că în timpul nopții trei indivizi, dîndu-se drept polițiști, percheziționaseră casa văduvei lui Andrei Mănăilă?

Și apoi cine era și ce urmărea această Catina, cu care — din cu totul alte motive decît Rocambole — și Gorila îmi spusese că nu-i bine să mă aflu în raporturi de dușmănie? Trebuia să văd oare în ea o prietenă, așa cum în mai multe rînduri ținuse să mă încredințeze? Dacă nu avea vreo legătură cu falșii polițiști — și după toate probalitățile nu avea — atunci nu trebuia să cred că ea îmi voia, cu adevărat, binele?

Asemenea gînduri îmi treceau prin minte și, pe măsură ce mă împotmoleam în ele, o neliniște din ce în ce mai apăsătoare punea stăpînire pe mine. Mă simțeam singur, neputincios, amenințat de primejdii. Îmi storceam creierii să găsesc răspunsuri multor întrebări, dar ele mi se refuzau cu încăpățînare, fiindcă de fiecare dată altele veneau să zdruncine ceea ce considerasem, pentru o clipă, o concluzie definitivă.

Pe nesimțite, frigul mă pătrunsese și, clănțănind din dinți, am început să mă plimb pe aleile pustii. Liniștea nu era tulburată decît de vîntul care gemea, ușurel, printre crengile desfrunzite ale copacilor.

„Tată, tată, oare niciodată n-am să-ți cunosc taina?" m-am trezit vorbind tare.

M-am oprit şi m-am uitat în jur, să mă conving dacă nu m-a auzit cineva. În toată grădina nu era nici ţipenie de om. Mergeam încet spre ieşire. Spun încet, fiindcă abia mergeam, deşi ardeam de curiozitate s-o văd pe Catina.

Am pornit-o spre hotel „Metropol". Dar după puţin timp mi-am schimbat hotărîrea. Am luat-o spre Chestură, decis să-l caut pe comisarul Apostolescu şi să-i povestesc tot ceea ce ni se întîmplase, mie şi mamei, în noaptea trecută.

Iată-mă ajuns. Şi tocmai în clipa cînd mă pregăteam să intru în curtea chesturii, cineva, venit din spate, mă luă de braţ, silindu-mă să merg. Pînă să mă dezmeticesc, depăşisem binişor clădirea.

Cel care îmi strîngea braţul ca într-o menghine, silindu-mă să merg, era *mitocanul* cu ochi de veveriţă.

După ce ne-am îndepărtat, fără a-mi slăbi de loc braţul din menghina pumnului său, îmi spuse:

— Ascultă, puştiule! Vreau să-ţi dau un sfat, două. Ciuleşte urechile şi bagă bine la cap! Află că lu' domn' comisar Apostolescu nu-i place să asculte poveştile unui mucos ca tine. Deci, să nu care cumva să te pună dracu' să mai calci pe aici. Trebuie să uiţi că există strada asta şi mai ales clădirea din faţa căreia te-am luat cam cu anasîna. Ai băgat la cap?

Bine! Ăsta e primul sfat pe care ţi-l dau. Dar ia spune-mi, pe maică-ta o iubeşti, nu-i aşa?

— Ce întrebare?!

— Dacă o iubeşti, atunci e musai să-ţi ţii gura. Dacă sufli cumva ceva acolo — ştii tu unde — în douăzeci şi patru de ore maică-ta are să dispară şi n-ai s-o mai vezi niciodată. Am fost clar?

— !...

— Al doilea sfat este s-o convingi și pe ea să-și țină gura și să nu trăncănească vrute și nevrute despre ceea ce s-a întîmplat azi-noapte. În fine, al treilea sfat : să-ți vezi de școală și să nu-ți vîri nasul acolo unde nu-ți fierbe oala. Asta e tot, puștiule. Și acum mînă măgarul și caută să nu mă superi, că va fi rău de voi amîndoi, dar în primul rînd pentru maică-ta !

Bineînțeles, nu am așteptat să mi-o spună a doua oară. Am plecat. Am plecat abia tîrîndu-mi picioarele. Mă simțeam obosit de parcă aș fi străbătut pe jos kilometri întregi. Și cu toate acestea, istovirea venea dinăuntrul meu. Amenințarea individului cu ochi de veveriță nu mă înspăimîntase atîta, cît mă deznădăjduise, fiindcă mai mult decît oricînd pînă acum îmi dădeam seama de neputința mea. De neputința noastră, a mea și a mamei mele. În definitiv, ce eram noi ? Două ființe nevolnice ! Și undeva în umbră, mereu cu ochii pe noi, o ființă care putea oricînd să ne strivească. Eram noi în stare să luptăm împotriva ei ? *Noi ?* De fapt, termenul nu este exact. Fiindcă pe mama nu trebuia s-o pun la socoteală. Ea habar nu avea de ceea ce se întîmpla în realitate și nici nu avea rost s-o informez. Nu aș fi făcut altceva decît s-o înfricoșez. Eram, de fapt, singur, și eu singur trebuia să acționez în așa fel încît, fără să pun în primejdie viața mamei, să sfîșii pînza de mister care mă înconjura din toate părțile. Dar cum ? În ce fel să procedez ca să izbutesc ? Puteam oare singur să lupt împotriva celor trei indivizi, poate asasinii tatălui meu sau poate numai complicii lui ? Dar parcă numai împotriva acestora ? Oare nu și împotriva lui Rocambole ?

Oare nu și împotriva Catinei ? Cum puteam ține piept eu tuturor acestora, în cazul cînd nu mai erau și alții ?

Și cu toate acestea, o oră mai tîrziu, cînd mi-am mai revenit puțin, uitînd de „sfatul" *mitocanului* de a nu-mi vîrî nasul unde nu-mi fierbe oala, am pornit-o spre hotel „Metropol".

Bucuros că domnul Petcu, lipsind din boxa lui, nu mă vedea intrînd în hotel, înainte de a urca treptele, am luat de la tablou cîteva chei. Pe urmă, fără să mă grăbesc, mi-am continuat drumul. Și nu mă grăbeam fiindcă aveam îndoieli că voi izbuti să intru în posesia „relicvei", în cazul cînd încă se mai găsea aici la hotel. Ca să izbutesc, aveam nevoie de o șansă extraordinară : băieții să fie cu toții plecați, Catina să nu fie acasă sau s-o fi chemat „șeful", iar una din cheile luate de la tablou să se potrivească la ușa ei.

În ceea ce privește prima condiție, nu trebuia să-mi fac griji. Era ora cînd sigur nici unul din băieți nu se afla acasă. În schimb, existau destul de puține șanse ca tocmai acuma Catina să se afle la Rocambole, sau ca vreuna din chei să se potrivească.

Am ajuns sus, în capul scărilor. Coridorul se întindea înaintea mea, lung, prăfuit, mai întunecat acum, cînd nu era luminat de becul anemic. Am început să calc încet, pe vîrful picioarelor.

Ca să ajung la „apartamentul" băieților, trebuia să trec pe dinaintea camerei Catinei. Ajungînd în dreptul acesteia, am observat cheia în broască. Asta putea să însemne fie că ea, Catina, se afla înăuntru, fie că ieșise pentru cîteva minute, probabil ca să se ducă la Rocambole. Șansa mă favoriza. Iată că

nici nu trebuia să mă folosesc de vreuna din cheile de la tablou. Mi-am lipit urechea de ușă și am ascultat. Era liniște. Nu se auzea nici un zgomot. Atunci, fără să mai stau pe gînduri, am apăsat pe clanță. Ușa nu se deschise. Era încuiată pe dinafară. Am descuiat-o, am deschis-o, am scos cheia, am intrat și m-am încuiat pe dinăuntru.

Odaia Catinei era mult mai întunecoasă decît a băieților, pentru că ferestrele dădeau spre curtea interioară. În schimb, era curată și aranjată cu mai mult gust. Așternutul fusese strîns și, contrar așteptărilor mele, Catina măturase și dereticase. Spun contrar așteptărilor, pentru că, obișnuit fiind s-o văd mereu cu aceeași rochie, cu părul strîns doar în creștetul capului cu cîteva spelci, mi-o închipuisem ca pe o ființă trîndavă, obișnuită să lenevească în pat de dimineață și pînă seara.

Ordinea desăvîrșită contrazicea părerea pe care mi-o făcusem despre Catina. Totul era curat și fiecare lucru pus la locul lui. Pe masă, într-o vază rudimentară de pămînt ars, un buchet de flori de munte din acelea care nu se veștejesc.

În afară de pat, un lavoar și o masă sub fereastra deschisă, un dulap cu o singură ușă, de mărimea, forma și calitatea obișnuite în hotelurile de mîna a treia.

Dulapul m-a atras ca un magnet. M-am apropiat și l-am deschis. Era plin cu lenjerie și rochii. Nu-mi amintesc dacă erau și de bună calitate. De altfel, pe atunci nu mă pricepeam să deosebesc lucrurile de îmbrăcăminte și după calitate.

Am început să caut cartea. Dacă „relicva" fusese șterpelită de Catina și dacă acum se găsea ascunsă în dulap, era imposibil să nu dau peste ea, chiar la o percheziție sumară. Era doar o coșcogeamite căr-

ţoaie. Dar operaţia se dovedi mai anevoioasă. Am căutat-o în nişte geamantane, ascunse sub pat, într-o comodă, în spatele cărţilor dintr-o modestă etajeră, în noptieră. N-am găsit-o nicăieri. Îmi pierdusem orice nădejde că aş mai putea-o descoperi, cînd deodată mi-a venit în minte să caut sub perină. Am căutat şi am găsit. Tocmai acolo am găsit-o. Asta putea să însemne că dimineaţa, înainte de a se da jos din pat — poate chiar şi aseară — citise din carte. Am răsuflat uşurat şi am strîns-o la piept, ca pe o fiinţă dragă.

În clipa aceea, cineva încercă uşa, apăsînd pe clanţă.

Am încremenit locului de spaimă.

— E cineva înăuntru?

Era Catina aceea care întreba. Nu i-am răspuns. Îmi storceam creierii, căutînd o soluţie care să mă scoată din impas. Să-i deschid? Da, să-i deschid şi să-i spun:

„Am venit, Catina, să-mi iau înapoi cartea asta care îmi aparţine şi care, nu ştiu prin ce minune, a ajuns la tine sub perină"!

Da, putea fi şi aceasta o tactică: a o brava. Dar de unde ştiam eu ce importanţă avea pentru Catina vechea noastră „relicvă"? Dacă, procedînd în felul acesta, îmi riscam chiar viaţa?

— Marco, tu eşti? Ce-i gluma asta de prost gust? Deschide imediat! vorbi din nou Catina.

Catina, luîndu-mă drept acel Marco, încă nu bănuia că cineva străin se furişase în camera ei. Trebuia să iau o hotărîre, înainte de a-şi da seama de eroare. De fapt, nu prea aveam ce să hotărăsc. Camera se afla la etaj şi o altă ieşire nu exista. Eram nevoit să-i deschid. Dar, mai înainte de a face aşa, m-am repezit la fereastră. Chiar pe

lîngă pervaz, în dreapta, cobora burlanul de tuci. Dacă alunecam de-a lungul lui, puteam să ajung jos fără primejdie.

Nu am mai stat mult pe gînduri. Am zvîrlit mai întîi servieta, apoi cărţoiul şi, după ce am încălecat fereastra, prinzîndu-mă cu braţele şi cu picioarele de burlan, am început să alunec uşurel. Am ajuns cu bine jos. Mi-am luat servieta şi „relicva" şi am ieşit pe poarta care dădea pe stradelă.

În sfîrşit, scăpasem. „Relicva" se afla la mine şi Catina nu avea să afle niciodată cine i-o şterpelise. Nu mă văzuse nimeni urcînd şi, în consecinţă, nu avea motiv să mă bănuiască.

„În orice caz — mi-am spus — trebuie s-o ascund într-un loc unde să nu poată fi găsită, în cazul unei noi percheziţii". Şi m-am gîndit la Fane.

Pe căi ocolite, am revenit în grădina publică. Era doar prea devreme să mă reîntorc acasă. Mama — înţelegînd că n-am dat pe la şcoală — ar fi fost tare necăjită. Căci în ochii ei, a „chiuli" echivala cu un păcat capital şi de neiertat. În drum, mi-am cumpărat dintr-un debit un ziar, iar la o dugheană nişte sfoară. Şi tot acolo, în dugheană, am făcut din vechea şi hărtănita carte un pachet de toată frumuseţea. Aducea mai curînd a cutie decît a carte. Am procedat astfel, în primul rînd, pentru că am observat că prea mulţi ochi se opreau curioşi asupra şcolarului ce eram, cu servieta sub un braţ şi o coşcogeamite cărţoaie sub celălalt. În al doilea rînd, îmi era mai comod s-o duc astfel.

În grădină, m-am aşezat din nou pe o bancă, avînd în faţă panorama largă a portului. Între timp, soarele biruise norii, străpungîndu-i, alungînd ceaţa. Vîntul se molcomise. Cîteva vrăbii se

certau într-un tei desfrunzit. Înspre docuri, o locomotivă de manevră gîfîia, plimbînd de colo, colo, niște vagoane goale.

Am privit cîteva minute portul, toropit de o inexplicabilă oboseală, apoi, învingîndu-mi truda care parcă mă paralizase, am scos din buzunar foaia de hîrtie pe care o găsisem între filele „relicvei" și pe care, instinctiv, o vîrîsem în buzunar, atunci cînd o descoperisem sub pernă.

Am recunoscut cu emoție scrisul tatălui meu. Pe bucata de hîrtie — era de fapt o foiță — el caligrafiase următoarele bizare cifre și litere :

100 — 11 — 7 — C.D.C.
I.M.C. — 23 — 10 — 200
U — 24 — 5 — 250
H.P.D.G. — 26 — 6 — 350

Sub cifrele și literele de mai sus, Catina adăugase tot cu creionul :

WALTHER ! WALTHER ! WALTHER !

Ciudată criptogramă ! Ciudată și, după cum îmi puteam da seama, pentru mine imposibil de dezlegat. Pe urmă, ce legătură exista — dacă exista — între criptogramă și acel Walther, al cărui nume Catina îl adăugase de mai multe ori ? Oare Walther acesta era una și aceeași persoană cu Marco, omul pe care, fără îndoială, îl așteptase Catina și cu care mă confundase ?

Cine știe dacă, în timp ce eu stăm pe bancă și mă gîndeam la toate acestea, Catina și Marco acela nu făceau planul cum să pună din nou mîna pe „relicvă" și, eventual, cum să se scape de acela care se încumetase să le încurce socotelile.

Involuntar, am privit împrejur cu teamă. Aleea era pustie, soarele aurea covorul de frunze și li-

nistea era desăvîrșită. Pe o altă alee, un elev și o elevă se plimbau ținîndu-se de mînă, emoționați și fără să-și vorbească.

Am oftat și am privit din nou hîrtiuța cu cifrele și literele scrise în grabă de tatăl meu. Oare să aibă vreo legătură cu viața lui?

Și iată că acum pentru prima dată am simțit nevoia să revăd, ziua și pe lumină, locul unde tatăl meu fusese omorît. Am simțit nevoia să revăd locul acela în speranța că poate voi înțelege, în mai mare măsură decît acum, în ce fel fusese ucis tatăl meu.

M-am ridicat și am pornit-o spre faleză, de unde puteam coborî în port.

„Hanul lui Agop" nu era departe. Dar în loc să merg într-acolo de-a dreptul, am ieșit mai întîi pe chei și abia după aceea, făcînd un ocol, am revenit între magazii. Era atîta liniște, încît te puteai crede pe un alt tărîm, de basm, unde tot ceea ce reprezenta viața fusese vrăjit să încremenească într-un somn fără trezire.

Cînd am ajuns, nu eram nici emoționat și nici trist. În schimb, dintr-o dată m-am simțit trudit, atît de trudit, încît trebuia neapărat să mă așez undeva, ca să mă odihnesc. Mi-am alcătuit un fel de scaun din pachet și servietă.

Am privit de jur împrejur. Soarele punea aur pe zidurile năruite, care abia se mai cunoșteau. Pe locul unde mă așezasem, și împrejur, terenul era aproape neted. Mai încolo, înspre capătul celălalt al fostei magazii, cîteva movile. La început, ele fuseseră de moloz. Mai tîrziu, vîntul adusese de aiurea praf, care s-a tot depus. Vegetația nu a încetat să se arate. Au crescut buruieni, măsălariță, urzici, cîțiva lăstari de oțetari.

Era liniște. O liniște calmă, firească ; nimic din tot ceea ce vedeam nu-ți putea sugera că pe locul acela, într-o noapte cu furtună neobișnuită, un om fusese ucis mișelește : tatăl meu. Și fără voia mea am vorbit tare :

„Tată, tată, cum de ai putut să te lași ademenit tocmai în locul acesta ?“

Bineînțeles, întrebarea mea a rămas fără răspuns. În schimb, fulgerător, am retrăit clipa cînd, la lumina lanternei, mi-am dat seama că în timpul leșinului zăcusem cu capul pe pieptul tatălui meu. Am căutat cu privirea locul și l-am recunoscut imediat. Era în stînga mea. M-am ridicat și m-am apropiat.

Am început să-mi vorbesc mie însumi :

„Iată, pe locul acesta se găsea mogîldeața, adică făptașul. Eu mă găseam aici cînd am ridicat hîrletul. Pe urmă, după ce m-a doborît, trebuie că pe acolo a plecat...“

Abia acum am știut ce mă adusese în ruină. Deși trecuse atîta vreme și cu toate că înaintea mea, și cu mai multă competență, cercetaseră cei de la poliție, sperasem că poate voi descoperi eu ceva, ceva care scăpase ochilor lor. Am început să cercetez terenul metru cu metru, dînd deoparte buruienile, scormonind molozul cu vîrful pantofului. Și în timp ce mă îndeletniceam cu treaba aceasta, deodată am auzit în spatele meu un chicotit, care — așa mi se păru atunci — nu avea nimic omenesc în el. Părea că se tînguie un animal, sau o pasăre, necunoscute mie.

Am privit dincotro venea chicotitul și atunci am văzut un omuleț, doar cu puțin mai înalt decît mine, care mă privea și chicotea.

Omulețul, un bătrîn trecut de șaizeci de ani, avea niște sprîncene stufoase și albe, o bărbuță ca

de țap, rară și colilie, un nas coroiat și o față plină toată de încrețituri. Șapca de mușama, dată mult pe spate, descoperea o frunte înaltă, brăzdată și ea de cele mai ciudate crețuri care se pot închipui. De sub sprîncenele groase și din adîncul orbitelor, mă priveau doi ochi mici și negri. Era îmbrăcat într-o scurtă de piele atît de decolorată, încît era imposibil să ghicești care fusese culoarea inițială, și hărtănită rău, de parcă un dulău și-ar fi încercat tăria colților în ea. Pantalonii bufanți erau într-o stare ceva mai bună, ca și jambierele de piele. Bocancii, fără a fi noi, îți atrăgeau imediat privirile prin aceea că erau proaspăt văcsuiți.

Bătrînul omuleț, cu mîinile vîrîte în buzunare, se apropie de mine, ținîndu-se drept și călcînd apăsat. Chicotea mereu și chicotitul semăna cu behăitul unui ieduț.

— Bravo, măi băiete, bravo! Să știi că-mi place un băiat ca tine. Și să mai știi că eu nu sînt prea darnic în laude.

Mi-am încrețit fruntea a mirare, fiindcă nu pricepeam de ce mă lăuda.

— Nu înțeleg. Ce anume îți place la mine, moșule?

Moșul nu-mi răspunse imediat. Continuă să chicotească. Nu-mi răspunse decît după ce își aprinse pipa pe care, în prealabil, și-o înfundase cu tutun.

— Îmi place că ești un băiat curajos. Locul ăsta e ocolit pînă și de oamenii mari, ca să nu mai vorbesc de băieți ca tine. Dar tu știi, măi băiete, care e cel mai mare dușman al omului?

— Nu știu, moșule.

— Dacă nu știi, atunci află de la barba Panaiotachi. Cel mai mare dușman al omului e frica. Și

oamenii cu cît sînt mai neştiutori de carte, cu atît mai mult sînt robii fricii.

În sfîrşit, ştiam acum cine-i omuleţul din faţa mea, îmbrăcat atît de caraghios.

Barba Panaiotachi! Auzisem povestindu-se atîtea despre el... Era o figură populară în toate tavernele şi cîrciumile din port, unde, cîteodată, chefliii îşi băteau joc de el. Popularitatea lui barba Panaiotachi se datora talentului cu care ştia să povestească întîmplări extraordinare. Atunci cînd începea să povestească, toţi muşteriii tavernei îl ascultau cu gura căscată, uitînd să mai soarbă din pahare sau să tragă din pipe.

Despre barba Panaiotachi se povesteau multe. Îmbarcat pe o corabie, încă de la vîrsta de paisprezece ani, barba Panaiotachi colindase, ani şi ani de zile, mările. Multe văzuse şi cu multe se îndeletnicise el în viaţa lui zbuciumată de lup de mare. Despre toate acestea îi plăcea lui să povestească, seară de seară, într-una din cîrciumile din port.

După nume şi după înfăţişare, barba Panaiotachi era grec. Dar după vorbă şi după unele preferinţe culinare, ai fi jurat că-i romîn. Vorbea limba corect, se prăpădea după pîrjoale, fleici şi antricoate, şi dacă i se muia puţin inima lui aprigă, apoi aceasta se întîmpla numai atunci cînd lăutarul îi cînta la ureche vreun cîntec de inimă albastră. Cei care îl cunoscuseră în tinereţea lui povesteau că, în ciuda puţinătăţii trupului, fusese voinic şi aprig la mînie. Din cînd în cînd — cam la vreo doi, trei ani — revenea în oraşul nostru, oraşul lui de baştină. Ce îl aducea din cînd în cînd „acasă" pe barba Panaiotachi, nimeni nu ştia. Rude — se spunea — nu avea şi, de altfel, niciodată nu se hazarda dincolo

de port. Orașul aproape că nu-l cunoștea. Cît timp rămînea pe uscat, își petrecea zilele și nopțile numai în port, prin taverne și cîrciumi.

După cel mult o săptămînă pleca, spre marea satisfacție a tuturor, și apoi multă vreme iarăși nu se știa mai nimic despre el. Revenea după cîțiva ani, de fiecare dată mai îmbătrînit, dar tot dîrz, tot vînjos.

Asta pînă într-o zi, cînd barba Panaiotachi s-a reîntors pentru a nu mai pleca niciodată. S-a reîntors bătrîn, slăbit, potolit, de nerecunoscut. Parcă era un altul, întru nimic asemănător petrecărețului barba Panaiotachi de altădată. Nici căutătura nu-i mai era chiar atît de aprigă, nici vorba repezită și nici nu se mai mînia din te miri ce. Ceva se petrecuse în sufletul lui, dar ce anume, nimeni n-a putut afla.

Primul care și-a dat seama că barba Panaiotachi se schimbase a fost patronul „Cotoiului roșu". Barba Panaiotachi, după ce a băut cîteva cinzeci de drojdie și a mîncat niște cașcaval, la plecare, înainte de a ieși pe ușă, a mulțumit.

Așa ceva nu se mai întîmplase de cînd îl știa el pe pirat.

Scurt timp după aceea, toată lumea portului s-a convins că barba Panaiotachi nu mai era cel dinainte și, de asemenea, scurt timp după aceea, lașii, ei cei dintîi, au simțit că pot să devină cutezători. La început, glume nevinovate, care puteau trece și drept măguliri ; pe urmă, pe măsură ce s-au convins că barba Panaiotachi primește glumele pasiv, abia cu un zîmbet de îngăduință pe buze, au trecut la atac direct și, pe nesimțite, aprigul barba Panaiotachi de altădată deveni calul lor de bătaie.

— Uite-l pe pirat ! Ce mai ala-bala, piratule ?

— Mulțumesc, bine !... Mulțumesc, bine !...

Şi barba Panaiotachi, dînd bineţe în dreapta şi în stînga, se aşeza la un colţ de masă şi aştepta cuminte să fie cinstit de careva. De fiecare dată se găsea nu unul, ci mai mulţi. De altfel, din faima şi maniile lui de odinioară, cu atîta mai rămăsese: ambiţia de a mînca şi a bea fără să plătească. Nimeni nu-l văzuse cheltuind măcar un singur gologan. Totuşi, mîncarea şi băutura pe care alţii i le plăteau — cantitativ din ce în ce mai puţine, pe măsură ce anii treceau — şi le cîştiga în mod cinstit: povestind fel de fel de întîmplări de pe mare trăite de el sau numai auzite.

Dacă ţinem seama de emoţiile puternice pe care, prin povestirile sale, le stîrnea în sufletele auditorilor săi, trebuie să recunoaştem că barba Panaiotachi îşi plătea cu prisosinţă ţoiul de ţuică sau de drojdie, bucata de brînză sau de caşcaval, cele cîteva măsline sau pîrjoala la grătar. Poate că tocmai de aceea nimeni nu-l considera propriu-zis un cerşetor şi poate din acelaşi motiv, în ciuda faptului că laşii făcuseră din el calul lor de bătaie, glumele şi ironia nu depăşeau totuşi anumite limite, nu ale bunei cuviinţe, ci, mai curînd, ale prudenţei, consecinţa reminiscenţelor *prestigiului* de care se bucurase, cu ani în urmă, petrecăreţul şi irascibilul barba Panaiotachi.

Oamenii erau obişnuiţi să-l vadă în fiecare seară, să-l asculte povestind întîmplări extraordinare şi să-l cinstească. Pe urmă, după ce acesta pleca şi nu-l mai vedeau, uitau de el. Nimeni nu se întreba ce face, dacă şi unde îşi are culcuşul. Dintr-un anumit punct de vedere, barba Panaiotachi încetase de a mai fi un om, devenind un decor necesar. Poate că tocmai din acest motiv, dacă se întîmpla vreodată ca să întîrzie — de obicei se arăta prin cîrciumi

aproximativ la aceeași oră — de fiecare dată se găsea careva să întrebe :

— Dar ce-o fi cu barba Panaiotachi de nu se arată astăzi ?

— Să nu fi dat ortul popii ! își dădea cu părerea un altul.

Dar barba Panaiotachi, care nu se grăbea de loc să dea ortul popii, pînă la urmă se arăta în cîrciumă, mai îmbătrînit, dar ținîndu-se încă drept ca o lumînare.

Acesta era omul pe care îl aveam în fața mea. Auzisem vorbindu-se despre el, dar de văzut îl vedeam acum pentru prima dată.

— Va să zică, matale ești barba Panaiotachi.

— Da, eu sînt. Ai auzit de mine ?

— Cine n-a auzit ?

— Ia spune-mi ! Ce cauți tu în locul ăsta ocolit de toată lumea ? mă întrebă vorbindu-mi cu multă bunăvoință și privindu-mă cu bunătate.

Ce puteam să-i răspund ? Puteam să-i spun ce mă adusese acolo ? De aceea am început să mă bîlbîi :

— Am venit... am venit... așa ! Treceam pe aici și...

Barba Panaiotachi rîse cu îngăduință.

— Treceai prin apropiere și ai dat pe aici să vezi cum arată locul. Nu-i așa ?

— Întocmai, barba Panaiotachi.

— Dar de scormonit ce tot scormoneai prin moloz ? Ai pierdut ceva ?

— N-am pierdut nimic.

— Și nici în buruieni n-ai pierdut nimic ?

— Nici, barba Panaiotachi.

— Măi băiete, nu crezi că ar fi mai bine dacă

n-ai mai minți ? De ce vrei să se supere barba Panaiotachi. Spune-mi, vrei, într-adevăr, să se supere ?

— Nu !

— Atunci de ce nu-mi spui ce cauți aici ? Ai venit poate să descoperi vreo comoară ?

— Nu, barba Panaiotachi. De altfel, comorile nu se dezgroapă ziua-n amiaza mare, i-am replicat competent.

— Asta așa-i. Dar atunci de ce ai venit ?

— Barba Panaiotachi, eu sînt feciorul lui Andrei Mănăilă...

— Cine-i ăsta Andrei Mănăilă ? N-am auzit de el.

— Ăl de-a fost omorît aici, atunci cînd cu uraganul.

— Cum ? Tu ești băiatul *lui* ?

Am dat din cap.

— Sărmane copil !

Și palma lui barba Panaiotachi începu să mă mîngîie pe creștet.

— Barba Panaiotachi, dar matale ce cauți aici ?

— Eu ? Eu stau pe aici pe aproape. Adică, foarte aproape. De la mine de acasă te-am văzut cînd ai venit. Tare m-am mai mirat că un băiat ca tine se încumetă să vină pînă aici. Mă tot întrebam, cine vei fi fiind și ce cauți. Dar acuma nu mai mă mir. Numai că ai bătut drumul de pomană. Înaintea ta au căutat alții. *El* n-a lăsat nici o urmă. E șiret ca o vulpe și setos de sînge ca un tigru.

— De unde știi, barba Panaiotachi ?

— L-am văzut.

— Atunci îl cunoști pe ucigaș, barba Panaiotachi ?

Barba Panaiotachi mă privi lung, apoi, pornind-o înainte, îmi spuse :

— Vino cu mine, băiete !

Mi-am luat servieta şi pachetul şi l-am urmat. Am ieşit din ruină, am trecut linia ferată ruginită şi cu traversele putrezite. Dincolo începea un alt rînd de magazii. Barba Panaiotachi mă duse către una din ele, care încă se mai ţinea în picioare. Veche, dărăpănată, ca şi toate celelalte. Descuie uşa cu o cheie mare, cum nu mai văzusem alta, şi, făcîndu-mi loc, mă îndemnă să trec primul pragul. M-am supus fără nici un fel de ezitare.

Înăuntru, în primele clipe, fiindcă veneam de afară, din soare, mi s-a părut că e întuneric. Mi-au trebuit cîteva minute pînă să-mi obişnuiesc ochii cu clarobscurul de acolo. De fapt, în încăpere ar fi fost lumină de-a binelea dacă fereastra nu ar fi fost într-un asemenea hal de murdărie.

Magazia în care mă adusese barba Panaiotachi era împărţită în două încăperi. Prima, aceea în care mă aflam, era lungă cam de patru metri şi lată de trei. O policioară, lîngă fereastră, cu trei rafturi, în care continuau să putrezească două registre cu scoarţe scorojite şi prăfuite, precum şi o masă asemănătoare unui pupitru mă lămuriră că partea aceasta din magazie servise, pe vremuri, ca birou.

Acum, aici locuia barba Panaiotachi. De-a lungul unui perete, un mindir de paie, pe un pat improvizat din patru pari şi cîteva scînduri, fără cearşaf. Pentru învelit, două pături cazone, vechi şi găurite de molii. Biroul-pupitru, care servea drept masă, era acoperit cu ziare vechi şi îngălbenite. Un castron şi un taler din tablă emailată, ambele pudrate cu un strat gros de praf, dovadă că mult timp nu mai fuseseră folosite. Într-un colţ, o sobiţă de tuci şi, aproape, într-o ladă, cărbuni. În sfîrşit, o lampă cu petrol.

— Aicea locuiești, barba Panaiotachi ? l-am întrebat, impresionat de ceea ce vedeam.

Barba Panaiotachi nu-mi răspunse. Deschise o altă ușă și de data asta trecu el cel dintîi pragul.

Acolo fusese magazia propriu-zisă. Era întunecoasă la fel ca prima încăpere și mirosea groaznic a mucegai.

În capătul celălalt, aproape de perete, o scară de lemn ducea în pod. O scară rudimentară, confecționată, fără îndoială, de către barba Panaiotachi. Către scara aceasta se îndreptă. Cu toate că era aproape verticală, o urcă sprinten, fapt care putea să însemne vigoare, dar și un exercițiu îndelung.

— Vino după mine ! mi-a cerut.

L-am ascultat. În pod era mai multă lumină decît jos, în magazie. Lumina intra prin cele două răsuflători. Barba Panaiotachi se îndreptă spre una din ele.

— Ia privește, băiete !

De acolo de sus, „Hanul lui Agop" se vedea perfect, la o depărtare nu mai mare de treizeci de metri.

— Vezi ? mă întrebă barba Panaiotachi, mîngîindu-și cu satisfacție bărbuța lui de țap. Nu-mi dădeam seama încă de ce, dar părea tare bucuros și mîndru.

— Da ! De aici se vede bine locul...

— Da, da, se vede bine. De aici, din ascunzătoarea asta, poți vedea tot ceea ce se întîmplă *acolo*.

— Numai că pentru asta trebuie ca cineva să stea mereu la pîndă, barba Panaiotachi.

— Ei și ? Parcă am altceva mai bun de făcut ?

— Barba Panaiotachi — riscai — poate știi matale cum s-a întîmplat...

— Cum s-a întîmplat ce ?

— Cum a fost omorît tata...

— Desigur că am văzut !...

De emoţie, am crezut că-mi voi pierde răsuflarea. Am aşteptat să continue, dar, după cît îmi puteam da seama, nici gînd nu avea s-o facă.

— Barba Panaiotachi, te rog, povesteşte-mi. A fost doar tatăl meu... Trebuie neapărat să ştiu cum s-a întîmplat.

Se posomorî brusc şi-mi răspunse aproape răstit :

— Ce să-ţi povestesc, măi copile !... A fost înjunghiat, şi gata. Ce altceva ţi-aş mai putea spune ?

— Spuneai că l-ai văzut pe asasin...

— L-am văzut !

— Îl cunoşti ? Cine-i ?

— *El* !

— Bine, dar cine e ştii ? Ştii cum îl cheamă ?

— Nu ! Nu ştiu.

— Dar cum arată ştii ? Doar l-ai văzut. N-ai putea să mi-l descrii un pic ?

— Prostule ! Cum îţi închipui că el se arată vreodată cu adevărata lui faţă ? Tu ai văzut marea ? Nu ai văzut-o ! Dar cînd ai să mai creşti, are să te ajungă şi pe tine boala de care numai puţini băieţi ca de-alde tine scapă. Ai să te faci atunci marinar, ai să străbaţi toate mările pămîntului şi ai să te întrebi : care naiba o fi faţa adevărată a mării ? Uite, eu am îmbătrînit pe mare şi nu ţi-aş putea răspunde. Ei bine, măi băiete, aşa cum nu ştiu care-i faţa adevărată a mării, pentru că mereu şi-o schimbă, la fel nu ţi-aş putea spune cum arată *el* cu adevărat.

— Atunci poate ai putea să-mi spui de ce l-a ucis pe tata ?

— De unde vrei să ştiu !

Şi întorcînd spatele răsuflătorii, începu să coboare scara podului cu aceeaşi agilitate cu care se urcase.

— Barba Panaiotachi, ce aş putea face ca să dau de urma ucigaşului ?

— La ce ţi-ar folosi ? Ca să te răzbuni ?

— Nu în primul rînd pentru asta, barba Panaiotachi.

— Nu în primul rînd, mă îngînă el. Dar în al doilea rînd ? Vrei poate să-l omori ?

— Există şi alte căi, ca să-şi primească pedeapsa. Dacă dumneata îl cunoşti, să-l dăm pe mîna poliţiei, care îl caută. Ştii unde ar putea fi găsit ?

— Nu ştiu. Şi apoi, eu pe copoi niciodată nu i-am putut suferi. Singura nădejde ar fi să mai dea pe aici... Şi are să dea, asta-i sigur...

— De unde ştii ? am întrebat sceptic.

Barba Panaiotachi mă apucă de bărbie, silindu-mă să mă uit în ochii lui :

— Ascultă ce-ţi spun : va veni !

— Ce să mai caute aici ?

— Dacă îţi spun că va veni, aşa se va întîmpla ! Toţi ucigaşii simt nevoia să mai dea pe la locul unde au făcut să curgă sînge. Şi dacă vine...

— Ce se va întîmpla ? întrebai presimţind răspunsul.

— Dacă vine am să mîntui pămîntul de el !

Îl credeam în stare, de aceea am început să mă rog de el :

— Să nu faci una ca asta, barba Panaiotachi !

Gîndul că ucigaşul tatălui meu ar putea să moară înainte ca eu să aflu motivul pentru care îl omorîse mă deznădăjduia.

— Şi de ce nu, măi copile ? N-ai spus tu că trebuie să ne răzbunăm ?

— Dacă îl omori, barba Panaiotachi, n-am să ştiu niciodată de ce l-a ucis pe tata.

Barba Panaiotachi rîse scurt şi poate ironic. Spun

poate, pentru că nu știu dacă și cuvintele cu care însoți rîsul fură rostite serios :

— Bine, înainte de a-l pedepsi, am să-l pun să se spovedească.

Un gînd — care însemna în același timp o nouă speranță — îmi veni în minte. Nu cumva barba Panaiotachi îl cunoștea pe ucigaș, dar din anumite motive, necunoscute mie, nu voia să mi-o mărturisească ? L-am întrebat cu șiretenie :

— Barba Panaiotachi, ai vrea să ți-l aduc aici ? Spune-mi unde îl pot găsi și ți-l aduc.

— Mai întîi, nu știu de unde l-ai putea lua. În al doilea rînd, să-l aducă soarta, nu să-l momesc eu. Dacă îl mînă încoace, înseamnă că îi este scris să-și primească pedeapsa prin mîna mea. Dar tu, măi băiete, crezi că-l poți păcăli așa de ușor pe barba Panaiotachi ? Ehei, află că eu sînt uns cu toate alifiile și n-am să mă las tras pe sfoară de un băiețaș ca tine.

— Săptămîna viitoare împlinesc șaisprezece ani, barba Panaiotachi.

— Eu am șaizeci și opt. Așa că tu, chiar dacă ai avea douăzeci, pentru mine tot copil ai fi. Să știi însă că nu sînt supărat pe tine. Ești un băiat isteț și curajos. Acum, haide, du-te ! Văd că stai ca pe ghimpi.

— Mă așteaptă maică-mea, barba Panaiotachi.

— Bine ! Bine !... Vezi, să nu spui la nimeni unde mi-e culcușul.

— Nici o grijă, barba Panaiotachi. N-am să spun. Îți jur !

— Bine, bine... Du-te acum ! Și... mai vino să mă vezi din cînd în cînd.

— Am să vin, barba Panaiotachi.

Nu era o simplă făgăduință.

CAPITOLUL XI

De cînd reintrasem în posesia „relicvei" n-o mai văzusem pe Catina şi nici ea nu încercase să mă caute. Cît priveşte cartea, îi găsisem o ascunzătoare sigură : acasă la Fane, în pivniţă, într-o ladă plină cu nisip.

Pe Catina am găsit-o în odaia băieţilor. Stătea tolănită în patul lor şi citea o carte ferfeniţită. Rocambole lipsea. Lipseau şi ceilalţi. De altfel, la ora aceea ar fi fost de mirare să găsesc pe careva acasă.

Catina păru bucuroasă că mă vede.

— Ce faci, boierule ? Foarte frumos din partea ta că nu-ţi uiţi prietenii.

— Bună ziua, Catina ! Dar de ce mă boiereşti ? Sau e şi asta o poreclă ?

Catina zîmbi şi se întinse în pat, pe spate, vîrîndu-şi palmele sub ceafă.

— Cu voia dumitale, ţîfnă, tot o poreclă. Ce să fac ? M-a luat gura pe dinainte. Dar cînd te-am văzut intrînd pe uşă, dichisit, cu servieta sub braţ, puţin a lipsit să mă ridic şi să-ţi spun : „Sărut mîna, domnişorule !"

Nu eram de loc dichisit. Mantaua mea de uniformă, lustruită pe la coate, îmi rămăsese scurtă la poale şi mîneci.

— Văd că vrei să-ţi rîzi de mine, Catina.

— Ba de loc. Ce, nu-i adevărat ? Pe lîngă nişte pîrliţi ca de-alde noi, tu eşti aproape un boier.

Şi îmi arătă rochia ei ieftină de stambă, răsucindu-se în pat. Mi-am amintit însă de garderobul din camera ei, plin cu rochii.

— Spune-mi, nu-i nimeni acasă ? am întrebat.

— Nu !

— Nici şeful ?
— Nici !
— Păcat !
— Ia nu mai umbla cu chestii de-astea. Ce, vrei să mă faci să cred că, venind încoace, ţi-ai închipuit că ai să găseşti pe careva ? La ora asta ? Haida de !
— Atunci de ce am venit ? am întrebat, spre lauda mea, cu tonul cel mai natural.
— Ei, de ce !... Poate ţi-oi fi zis mătăluţă : „Nespălaţii ăia m-au ajutat cînd m-am aflat la mare ananghie. Nu se face să creadă că acum nu mai vreau să mai ştiu de ei. Pe de altă parte, nici nu face să pierd timpul cu nişte coate-goale ca ei. Ia, mai bine să-i caut cînd ştiu că n-am să-i găsesc. În schimb, sigur, am să dau de Catina. Cu ea termin repede : „Ce faci, Catina ? Nu-s acasă băieţii ? Tu eşti bine, mersi ? Atunci la revedere şi n-am cuvinte !...“ Este sau nu, studentule ?
— Şi asta-i tot o poreclă ?
— Nu, domnule bîzdoc ! Dar „bîzdoc“ să ştii că e poreclă.
— Mi-ai promis odată că n-ai să mă mai porecleşti.
— Şi tu mi-ai promis să ai încredere în mine.
— Şi nu am ?
Catina mă privi amuzată.
— N-ai, măi, nas de cîrpă. Dar nu mă mir ! Probabil că scîrnăvia de şef m-a încondeiat cum a vrut şi cum s-a priceput mai bine.
— Şeful te-a vorbit totdeauna numai de bine.
— Haide, nu-i mai lua apărarea, fiindcă am să încep să te urăsc şi pe tine. Spune-mi mai bine dacă s-a uscat vopseaua de pe maghernița aia a voastră ? Din pricina ei mi-am stricat o bunătate de fustă.
Dacă, între timp, nu aş fi învăţat să mă stăpînesc,

cred că aş fi rămas cu gura căscată. Cum, Catina recunoştea că în noaptea „percheziţiei" se aflase şi ea acasă la noi? Oare ce urmărea prin această recunoaştere tardivă?

— Dar de unde ştii tu, Catina, că magazia a fost vopsită? am întrebat cu prefăcută uimire. Voiam să cîştig timp în aparenţă, că doar, doar voi izbuti să înţeleg ce urmăreşte.

— Nu ţi-am spus pînă acum?

— Ce anume?

— Că mi-am pătat fusta cu vopsea în noaptea aceea cînd v-au percheziţionat casa poliţiştii.

— Nu mai spune !...

— Şi, desigur, eşti curios să ştii ce am căutat acolo.

— Parcă tu, în locul meu, n-ai fi!

— Fără îndoială. De aceea, mă şi grăbesc să-ţi spun. L-am urmărit pe şef. L-am urmărit crezînd că se duce la... o femeie. Habar n-aveam că acolo locuieşti.

— Ei, şi ce-ţi păsa ţie? Tu doar îl urăşti!

— Îl urăsc, prostule, tocmai pentru că îl iubesc! Îl urăsc, deoarece nu mă bagă în seamă. Şi dacă îl prind cu o altă femeie, e vai de el.

Ochii frumoşi ai Catinei se umplură de lacrimi.

Dar lacrimile ei nu mă impresionară, cum nu mă impresionă nici ameninţarea la adresa lui Rocambole.

— Va să zică, şi şeful a fost?

— Ţi-am spus doar că pe el l-am urmărit.

— Spune-mi, Catina! Ce-a căutat şeful la noi?

— El nu ţi-a spus? Că doar de aceea ai dat atunci imediat fuga, aici: ca să-l întrebi.

— L-am întrebat. Dar n-a vrut să recunoască nici în ruptul capului.

— Şi tu l-ai crezut!...

— L-am crezut.

— Ar trebui să-l mai întrebi.

— Pot să mă refer și la tine ?

Catina se gîndi cîtva timp înainte de a-mi răspunde.

— E o întrebare la care nu mi-e ușor să-ți răspund. Dacă socoți că-ți poate folosi la ceva, da. Eu însă, care îl cunosc mai bine, nu cred că ai proceda prea înțelept. Șeful e foc de deștept și ar fi în stare să te convingă că ne-am înșelat, și tu, și eu. Pe de altă parte, dacă am în vedere raporturile din ultimul timp dintre noi doi, cred că ai avea mult mai mult de cîștigat dacă nu i-ai pomeni de mine. Mi-e teamă să nu creadă că l-am turnat dinadins. Și...

— Și ?

— Mi-e frică de răzbunarea lui. Ce draçu' ! Ar fi trebuit să înțelegi lucrul acesta fără să mai întrebi !

Ultimele cuvinte Catina le spuse răstit, privindu-mă cu mînie.

Deocamdată înregistram. Eram incapabil să înțeleg ce urmărește, în fond. De aceea, am reluat întrebarea de la început :

— Spune-mi, dragă Catina, ce a căutat șeful la noi ?

Catina avu un rîs scurt și ironic :

— Ce le fu dat urechilor mele să audă !... *Dragă* Catina. Nu mi-ai spus așa niciodată, prisnel ! Ești șiret și fățarnic. Crezi că mă poți duce de nas așa de ușor ? Te crezi prea deștept, băiețaș. Ei, ei, dar ce-i cu botișorul ăsta de copil rîzgîiat ? Uite, am să-ți spun, măi coconelule, ca să nu zici că sînt fată rea. Vrei să știi ce a căutat șeful la voi ? Ei bine, părerea mea e că numai curiozitatea l-a mînat într-acolo.

Explicația mă dezamăgi cu desăvîrșire.

— Să admitem că acesta a fost motivul. Dar cum îți explici că șeful a știut dinainte de descindere ? Mai mult încă. A cunoscut și ora exactă cînd urma să aibă loc.

Catina se plesni cu palma peste frunte :

— Așa-i, tu n-ai de unde să știi !

— Ce să știu ?

— Că șeful e omul poliției !

— Omul poliției ?

— Te miri ? Toată lumea știe !

Am vrut s-o întreb ce înțelegea ea prin „toată lumea", dar am renunțat. În schimb, am întrebat :

— Și, ca om al poliției, ce trebuie să facă ?

— Simplu ca bonjur ! Mai trage cu urechea la ce spune unul sau altul prin diverse localuri unde intră și vinde ziarele, mai toarnă pe cîte un nenorocit din ăla de operează prin tramvaie, mai dibăcește vreo casă de „randevu" clandestină, pe scurt, face de toate, să nu-i fie de deochi ! Ei, dar ce ai rămas așa ? Parcă te-ar fi plătit careva în scăfîrlie cu un ciomag. Nostim mai ești, mă tiriplic ! Tu ce credeai despre șef ?

Am ridicat din umeri.

— Mi-am închipuit că este un fel de detectiv amator.

Catina îmi aruncă o privire disprețuitoare :

— Pe dracu' ! În lumea asta a noastră, toți aceia care fac asemenea treburi ca de-alde șeful au un nume.

— Ce fel de nume ? am întrebat distrat, pentru că lumea la care se referea și în care se includea nu mi se părea de loc a fi, într-adevăr, și a ei.

— Li se spune turnători ! Și, de obicei, nici unul nu are parte de viață lungă.

— De ce ?

— Pentru că, pînă la urmă, se găseşte careva din cei turnaţi să-l trimită pe lumea cealaltă. Probabil că nici şeful nu are multe pîini de mîncat.

— Adineauri mi-ai spus că-l iubeşti. Dar din nepăsarea cu care vorbeşti despre posibila lui moarte nu s-ar crede lucrul acesta.

— Bineînţeles că-l iubesc. Dar ţi-am mai spus că-l şi urăsc. Atunci cînd îl urăsc, aş dori să-l ştiu mort.

— Cine vă poate înţelege pe voi, femeile ! am exclamat exact cu tonul cu care odată l-am auzit pe barba Ştefanachi pronunţînd această sceptică reflecţie.

— Ai constatat-o tu, personal ? întrebă Catina cu intenţie vădit ironică.

— Va să zică, tu crezi că şeful, ştiind mai dinainte că poliţia ne va face onoarea să ne viziteze, a fost curios să vadă cum va decurge percheziţia.

— Aşa cred. Altă explicaţie nu găsesc.

„Minţi de îngheţi apele, Catina ! am apostrofat-o în gînd. Ştii doar tot aşa de bine ca şi mine că nici individul cu ochi de veveriţă şi nici complicii săi nu sînt de la poliţie." Tare, însă, am spus cu totul altceva :

— Dacă toţi cei de la poliţie sînt la fel ca cei care ne-au făcut percheziţia, zău că nu se deosebesc prea mult de hoţii adevăraţi.

— Aşa !... Şi cum de ai ajuns la o asemenea concluzie ? întrebă Catina cu voce tărăgănată, indiferentă.

— Au trecut cîteva luni bunişoare de cînd ne-au confiscat cărţile şi pînă acum nici gînd să ni le restituie. Şi am continuat imediat, străfulgerat de un gînd pe care îl găseam excelent : Cel puţin mama toată ziua îi blesteamă. Nu atît pentru celelalte cărţi, cît pentru „relicvă".

— Relicvă ? Ce fel de relicvă ? se interesă Catina, cu o voce tot atît de indiferentă.

— Un prim volum, legat în piele, din romanul lui Dumas, „Contele de Monte Cristo". Pînă şi pe acela l-au confiscat. Şi încă în ce mod !... Mai întîi, unul dintre ei, prefăcîndu-se numai, s-a înduplecat să i-l lase. La plecare, însă, l-a şterpelit fără ca noi să observăm. Abia a doua zi am constatat că nu-l mai aveam. De aceea îţi spuneam mai adineaori că, dacă cei de la poliţie sînt toţi la fel ca ăia care-au făcut percheziţia, atunci nu se deosebesc prea mult de hoţii adevăraţi.

I-am debitat toată povestea cu tonul cel mai natural posibil, şi dacă nu era dracu' în persoană, atunci sigur nu sesizase că-i îndrugasem braşoave.

— Într-adevăr, nu s-au purtat chiar frumos cu voi ! conchise Catina, gînditoare. Pe urmă imediat : Şi de ce îi spui cărţii „relicva" ?

— Nu eu am botezat-o aşa, ci coana Frosa.

— Asta cine mai e ?

— Coana Frosa e proprietara cărţii. Îi spune aşa fiindcă e o ediţie veche, apărută în fascicule, pe la începutul secolului. Tu ce părere ai ? Să mă duc la poliţie şi să cer înapoi cărţile ?

— Eu cred că atunci cînd nu vor mai avea nevoie de ele au să vă anunţe ei, ca să le luaţi. Dar, dacă ţii neapărat, atunci du-te şi cere-le.

Nu ştiu de ce, dar mie mi s-a părut că ultimele ei cuvinte în felul acesta trebuiau tîlcuite : „Îndrăzneşte şi du-te de le cere înapoi !"

— ...Şi cu şcoala cum merge, tiriplic ? mă întrebă Catina tot distrată.

„Vrea să schimbe discuţia. În acest caz trebuie să-mi iau picioarele la spinare", mi-am zis.

— Merge!... Merge! i-am răspuns în doi peri, fiindcă eram convins că o interesa să afle dacă fac progrese la şcoală tot atîta de puţin cît mă interesa pe mine o problemă complicată de mecanică.

— E foarte important să fii un elev bun, tiriplic! Foarte important!...

— Desigur că e important. Mama visează doar să mă vadă mare cărturar, i-am ţinut eu isonul.

— Cărturar? De ce neapărat cărturar? Nu ţi se pare că... meseria de cărturar e cam plictisitoare? Şi apoi, nu cred că tu ai o fire de cărturar.

— Aşa! Dar ce fel de fire crezi tu, Catina, că am?

— Ce fel de fire? În ochii Catinei miji pentru o clipă o lucire ironică şi răutăcioasă. În orice caz, nu o fire de cărturar, băieţaş, se eschivă ea.

— Ăsta nu e un răspuns, Catina! insistai.

— În nici un caz o fire de găgăuţă. Rîse amuzată de propria-i glumă, pe urmă ca să schimbe vorba: Dacă vine şeful, ce să-i spun? Ai ceva să-i comunici în mod special?

— Absolut nimic. Aşa cum ţi-am spus, am trecut să vă văd. Şi fiindcă mi-am dat seama că indirect mă invitase să plec, am adăugat: Mai dau eu pe aici altă dată. Acum am şters-o.

— La revedere, tiriplic! Dacă mai treci pe la băieţi şi se întîmplă să nu fiu aici, caută-mă la mine în cameră.

Fane mă aştepta în poartă.

— Unde ai fost, Ducule? mă întrebă el, ieşindu-mi în întîmpinare.

— Am stat de vorbă cu Catina.

— Ai fost acolo, la ei?

— Da!

— Mai zilele trecute spuneai că dacă treci prin viaţă ca un lunatic, aşa cum spunea nenea Iancu, de vină, în primul rînd, sînt împrejurările dinafară, care te silesc să te gîndeşti mereu şi mereu la nea Andrei. Mi-ai făgăduit atunci ceva, Ducule, nu?

— Ţi-am făgăduit ca, deocamdată, să stau liniştit şi să nu caut primejdia cu lumînarea. Ţi-am făgăduit, şi totuşi nu mi-am putut ţine făgăduiala. M-am dus să stau de vorbă cu Catina. Trebuia să stau de vorbă cu ea.

— Şi cu ce cîştig te-ai ales?

— Cu unul singur. Dacă m-a bănuit cumva, la ora asta nu mai crede că eu am fost acela care i-a şterpelit cartea.

Şi i-am relatat pe scurt discuţia avută.

— Să sperăm că te-a crezut.

— Încolo... Nu ştiu acum mai mult decît ştiam azi-de-dimineaţă. Atîta doar, că s-au mai adăugat şi alte întrebări la acelea cărora pînă acum nu le-am găsit un răspuns cît de cît mulţumitor.

— De pildă!

— Este Rocambole, într-adevăr, un „turnător" cum pretinde Catina?

— Eu m-aş prinde că este!

— Ai vreo dovadă? l-am întrebat.

Fane ridică din umeri.

— Dovadă n-am, dar după mutra lui... În orice caz, numai după cum arată un om nu poate fi judecat. Tu ai dreptate.

— Pe urmă: de vreme ce indivizii cu percheziţia nu au fost de la poliţie, cum de au ştiut şi Rocambole, şi Catina ziua şi ora cînd vom fi călcaţi de bandiţii aceia? Sau: Într-adevăr, Ca-

tina l-a urmărit pe Rocambole? Iată numai cîteva din întrebările care s-au adăugat celorlalte.

— Ia stai, Ducule. Totuşi, cu un oarecare cîştig parcă tot te-ai ales.

— Crezi? am întrebat sceptic.

— Uite cum gîndesc eu. Dacă cei trei indivizi ar fi fost de la poliţie, atunci Rocambole, fiind de-al lor, chiar că nu avea ce să caute la voi în curte. Asta mie mi se pare clar ca lumina zilei.

— Asta şi pentru mine e clar. Dar e prea puţin, Fane.

— Dacă ăia nu sînt de la poliţie — continuă el fără să ţină seamă de întreruperea mea — şi e sigur că nu sînt, atunci ce legătură există între Rocambole şi cei trei pungaşi? Să fie oare complice cu ei? Trebuie să credem că, în timp ce trei dintre ei percheziţionau casa, cel de al patrulea, adică Rocambole, a rămas afară să-i păzească?

— Nu putem accepta o asemenea ipoteză, i-am replicat. Ea pare absurdă, şi numai pentru faptul că Rocambole a plecat mai înainte ca percheziţia să se fi terminat.

— Deci, dacă Rocambole ăsta nu are nici o legătură cu ei, atunci nu ne rămîne decît să presupunem că el, aflînd, nu ştim pe ce cale, de percheziţie a vrut, urmărind tot nu ştim ce, să vadă cum va decurge. Or, cred că şi ăsta e un cîştig, Ducule.

— Evident că da, Fane! m-am bucurat. Este un cîştig: acum putem face unele diferenţieri. Individul cu ochi de veveriţă şi complicii săi o categorie, Rocambole o alta, şi Catina... Catina? Foarte probabil, cea de-a treia categorie. Problema care se pune este următoarea: cu excepţia

primei categorii, care trebuie exclusă din capul locului, în cine aş putea să mă încred oare?

— După mine, Ducule, în nici unul. Nici în Rocambole şi nici în Catina.

Seara, m-am dus cu mama la cinematograf. Rula un film cu Bette Davis — nu-mi aduc aminte cum se numea — şi mama ţinuse neapărat să-l vadă. Spectacolul s-a terminat pe la zece şi jumătate. Am pornit-o spre casă pe drumul cel mai lung, fiindcă noaptea era frumoasă şi fiindcă mama voia să vadă vitrinele de pe strada Regală. Plimbarea noastră a durat aproape o oră. Mama era puţin melancolică. O impresionase destinul tragic al eroinei. Nu-mi închipuisem că era atît de sentimentală.

Cînd am intrat în casă, am simţit că ceva nu este în ordine, dar nu-mi dădeam seama, din primul moment, ce anume. Asta pînă în clipa cînd ochii mi s-au oprit pe sertarele scrinului. Unul dintre ele nu era la fel de bine închis ca celelalte. Încolo, totul era în perfectă ordine. Nu m-am îndoit că, în lipsa noastră, din nou cineva avusese curiozitatea să ne scotocească prin lucruri. Dar cine? Faptul că acela nu lăsase la plecare obişnuita harababură mă ispitea să cred că fusesee Catina, a cărei aplecare spre ordine îmi era cunoscută. Venise să caute cartea, ceea ce însemna că nu crezuse minciuna pe care i-o debitasem. Dar acum, după percheziţia discretă şi fără rezultat, probabil că avea să mă mai bănuiască.

Zorile m-au găsit treaz, dezbătînd pe toate feţele diversele ipoteze pe care mintea mea, în ciuda oboselii, nu înceta să le scornească. Ipoteze care, toate, se îndreptau spre barba Panaiotachi.

* * *

Am ajuns la cinematograf cu cinci minute înainte de începerea spectacolului. Nu-mi aduc aminte ce film rula, dar ţin minte numele protagonistului: Eddy Polo. Un film de aventuri în care eroul principal, după o mulţime de peripeţii extraordinare şi pline de primejdii, captura, de unul singur, o întreagă bandă de criminali.

Am plecat de la film încîntat şi, trebuie să mărturisesc, dorindu-mi forţa fizică şi dibăcia eroului.

Noaptea era umedă. Cîţiva nori se fugăreau pe cerul puzderie de stele. Am grăbit pasul, dar nu ca să ajung mai repede acasă. La cîţiva zeci de metri depărtare se afla hotelul „Metropol". Într-acolo mă grăbeam.

De cîtva timp îmi făcusem obiceiul ca în după-amiezile cînd nu aveam mult de învăţat să dau tîrcoale hotelului. Mai exact spus, să supraveghez intrarea în hotel. Speram să *descopăr* ceva. Acest „ceva" se referea la Catina.

Peste drum de hotel, dar nu chiar faţă în faţă, exista pe atunci o cofetărie. „Cofetăria Kiriazi". Era micuţă, însă destul de drăguţ mobilată. În ciuda faptului că prăjiturile nu erau mai proaste decît cele de la cofetăriile de pe strada Regală, amatorii de dulciuri o cam ocoleau. Din acest motiv, domnul Kiriazi era amabil cu puţinii lui clienţi, chiar dacă aceştia nu erau decît nişte „puştani" ca d-alde mine.

Stînd la o măsuţă de lîngă fereastră puteam vedea pe toţi aceia care intrau sau ieşeau din hotel. De acolo i-am văzut pe băieţi plecînd sau înapoindu-se la orele obişnuite. De acolo am

văzut o mulțime de indivizi cu mutre suspecte dispărînd în hotel. I-am văzut și de fiecare dată m-am întrebat: „Ăsta s-o fi ducînd la Catina sau la Rocambole?"

Fără îndoială că pînda mea s-ar fi soldat cu rezultate mai bune dacă ar fi fost efectuată „dinăuntrul cetății", și nu de la „porțile" ei, mai ales că accesul nu-mi era interzis.

Cu toate acestea, eu mă mulțumeam cu supravegherea de la fereastra cofetăriei Kiriazi. De ce? Fiindcă pînda mea — după cum știți — viza o singură persoană: pe Catina. Și fiindcă numai pe ea o viza, în două rînduri, cînd de la postul meu de observație am văzut-o plecînd în oraș, m-am luat după ea. Din păcate, urmărirea nu a dus la nici un rezultat. În ambele cazuri s-a întîlnit cu niște ofițeri și cu o mașină de piață au plecat cu toții înspre Lacu' Sărat, probabil în vederea unei petreceri cu lăutari.

În seara aceea, rezemat de trunchiul unui castan de pe bulevard, priveam fereastra luminată de la camera Catinei.

„Ce-ar fi să urc?"

Dar n-am urcat. A trecut o jumătate de oră, apoi altă jumătate. Pe urmă, lumina s-a stins.

„Pesemne că s-a culcat. Acuma ar cam trebui să-mi iau și eu picioarele la spinare și să mă duc acasă."

Dar tot n-am plecat. Și iată că așteptarea mea de data asta n-a mai fost zadarnică. Am văzut-o pe Catina ieșind din hotel și pornind pe bulevard, în direcția opusă. Am lăsat-o să se îndepărteze puțin și m-am luat după ea. Sub pașii mei, foșneau frunzele uscate.

„Unde s-o fi ducînd la ora asta?“ mi-am zis, făcînd paşi mai mici, ca să măresc distanţa dintre noi.

Era îmbrăcată cu un pardesiu strîns pe corp, mai scurt decît rochia. Cu gulerul ridicat, cu mîinile vîrîte în buzunare, Catina mergea voinicește, dar fără să facă impresia că se grăbeşte. Mi-am potrivit paşii după ai ei, ca distanţa să rămînă mereu aceeaşi.

Am mers aşa, unul în spatele celuilalt, pînă în dreptul străzii Căluşeilor. Credeam că va traversa strada şi îşi va continua drumul pe bulevard cînd, spre surprinderea mea, o coti la dreapta, pe linia tramvaiului, în direcţia cimitirului.

Ascuns după un copac, am aşteptat să se mai îndepărteze, fiindcă acum, nemaiadăpostindu-mă copacii, distanţa dintre noi trebuia mărită. Dar tocmai cînd mă pregăteam să continui urmărirea, de pe cealaltă parte a bulevardului, şi tot de dinapoia unui copac, apăru Gheorghiţă, chelnerul.

Cîteva clipe, crezînd că vine spre mine, prudent, m-am oprit locului. Mă înşelam însă. Gheorghiţă, chelnerul, o coti la stînga, în direcţia în care dispăruse şi Catina. L-am lăsat să se îndepărteze, apoi am pornit-o şi eu într-acolo.

Dar nu mică mi-a fost surprinderea cînd, scurt timp după aceea, am constatat că, la rîndul său, şi Gheorghiţă, chelnerul, o urmăreşte pe Catina.

Acum eram doi care ne ţineam după ea. Cea mai uşoară sarcină a mea era. Pentru că Gheorghiţă, preocupat, pe de o parte, să n-o piardă din ochi, iar pe de alta, să nu-şi trădeze prezenţa, nici prin gînd nu-i trecea că, la rîndul lui, era urmărit. În plus, eram avantajat şi de faptul că, talonîndu-l, de fapt o urmăream pe Catina.

Am mers așa mai bine de un sfert de oră, lăsînd în dreapta și-n stînga cîteva străzi.

„Unde s-or fi ducînd?“ m-am întrebat nedumerit.

Cîteva minute mai tîrziu a început să se zărească poarta cimitirului, înaltă, cu bolta de zid. Acolo, fiind capul liniei de tramvai, un bec puternic lumina toată piațeta.

Cîteva minute mai tîrziu, toți trei treceam de piațetă și ne continuam drumul de-a lungul zidului.

Deși terenul era descoperit, din cauza întunericului distanța dintre noi se micșorase simțitor.

Trecuse mai bine de o jumătate de oră de cînd îl talonam pe Gheorghiță, chelnerul. Deodată îl văd că se oprește și că se face una cu pămîntul. M-am oprit și eu. L-am imitat și atunci cînd a început să se tîrască pe burtă, asemenea unei reptile. Abia acum mi-am dat seama cît de aproape eram amîndoi de Catina. Și tot acum am înțeles de ce Gheorghiță, chelnerul, după ce trecuse de piațetă, în loc să meargă de-a lungul zidului, făcuse un ocol spre dreapta, peste cîmp: fiindcă bălăriile și gunoaiele de pe maidanul din preajma cimitirului îi ofereau prilejul să micșoreze distanța care îl despărțea de Catina, fără să-și trădeze prezența.

Catina se oprise cam pe la jumătatea zidului. Cîteva clipe rămase locului, probabil spre a scruta împrejurimile, apoi am auzit-o imitînd strigătul huhurezului. Mi-am dat seama ce se întîmpla abia cînd am văzut-o cățărîndu-se ca o pisică pe o scară de frînghie aruncată peste zid, la semnalul ei, de către cineva dinăuntrul cimitirului. Pe urmă am văzut-o mai întîi pe coama zidului, apoi dispărînd în partea cealaltă.

În clipa următoare, Gheorghiță, chelnerul, se ridică și, cu mîinile vîrîte în buzunarele pantalonilor, se apropie la rîndul său de zid. Privi cîtva timp în sus, parcă spre a calcula distanța, apoi, făcînd un salt, într-adevăr, acrobatic, izbuti să se prindă de coama zidului. Restul fu o treabă ușoară pentru el.

Dar eu cum să ajung sus? O săritură de panteră ca a lui Gheorghiță, chelnerul, constituia o performanță pe care n-o puteam realiza, cu toată dorința mea. Mi-am adus însă aminte că în apropiere se găsea o bina. Străfulgerat de nădejde, am alergat să caut niște cărămizi pe care, punîndu-le unele peste altele, să mă pot prinde de coama zidului.

Am găsit însă altceva mai bun — o scîndură groasă cît o dușumea. Am tîrît-o după mine, am proptit-o de zid, m-am descălțat și, cu pantofii legați cu șireturile, pe după gît, am început urcușul.

În sfîrșit, am ajuns sus. De acolo, am privit jos, în cimitir. Dar atît Gheorghiță, cît și Catina dispăruseră fără urmă.

Nu știu dacă mi-am dat drumul jos, sau am alunecat. Cred că a doua presupunere e cea adevărată. De pățit, nu am pățit însă nimic.

Eram singur. În fața mea, nu mai departe de zece-cincisprezece metri, o alee mergea paralel cu zidul. Din aleea aceasta altele, perpendiculare, duceau spre inima cimitirului, unde, de altfel, se afla și biserica. Pe care dintre ele o pornise Catina, urmărită de Gheorghiță, chelnerul?

Am scrutat întunericul, mi-am încordat auzul. De văzut, n-am văzut nimic. În schimb, mi se păru că aud, înspre stînga, pași. Am pornit într-acolo. Dar imediat mi-am dat seama cît de greu,

dacă nu imposibil, îmi va fi să dau de urma lor. În dreapta, în stînga, mereu se întretăiau alte şi alte alei care duceau în toate direcţiile cimitirului.

„Încotro s-o apuc?“ m-am întrebat, oprindu-mă la o răscruce. Şi fiindcă nici un fel de raţionament nu-mi putea ajuta, am pornit la întîmplare. Mergeam aşa, în neştire, cînd deodată am încremenit locului. Am auzit, vag, paşi şi am simţit că dacă merg mai departe, mă pîndeşte primejdia. M-am lăsat încet la pămînt şi, de-a buşilea, am părăsit aleea, pitindu-mă înapoia unei cruci din marmură neagră. Cîteva minute n-am mai auzit nimic. Era o linişte desăvîrşită. Şi tocmai cînd mă pregăteam să ies din ascunzătoarea mea, am văzut strecurîndu-se, tot printre morminte, un om. Deşi nu-l puteam vedea la faţă, după înălţime, dar mai ales după felul cum se furişa, am fost sigur că e Gheorghiţă.

Venea, probabil, de pe aleea paralelă cu aceea pe care abia o părăsisem, pentru că altfel ne-am fi întîlnit şi, pe cît puteam să-mi dau seama, căuta să se apropie, ferindu-se să facă zgomot, de un cavou impunător, a cărui marmură albă strălucea ireal în lumina de staniol a lunii.

La început, nu l-am recunoscut. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că era cavoul coanei Aurica. Gheorghiţă, chelnerul, către acolo se îndrepta, cu infinite precauţii. Mai precis, către un chepeng care era deschis. Cînd ajunse, scoase din buzunar un revolver, îl armă, pe urmă începu să coboare scara, pe care o bănuiam de metal, la fel ca toate scările similare.

Cînd nu l-am mai văzut, am încercat să mă apropii mai mult de cavou. N-am izbutit să fac decît doar cîţiva paşi, cînd răbufnitura unui foc

de revolver, urmată imediat de o alta, mă ţintui locului. Două focuri de revolver trase acolo, jos, în cripta unde coborîse Gheorghiţă, chelnerul. În tăcerea atotcuprinzătoare, zgomotul împuşcăturii făcu — sau poate numai mi se păru — să clocotească depărtările. Şi fiindcă, de emoţie, nu mi-am putut da seama după zgomot dacă cele două focuri fuseseră trase de acelaşi revolver, am fost convins că Gheorghiţă, chelnerul, o omorîse pe Catina.

Incă nu apucasem să mă dezmeticesc, cînd prin deschizătura chepengului începu să-şi facă apariţia un om. Întîi capul, apoi umerii, spinarea... Deşi era întors cu spatele, mi-am putut da seama că nu era Gheorghiţă, chelnerul. Era un alt bărbat. Urca încet, tot cîte o treaptă, şi parcă opintindu-se. Cînd, în sfîrşit, izbuti să iasă pe jumătate din criptă, proptindu-se bine pe picioare, trase afară un corp neînsufleţit. Era al lui Gheorghiţă. Cîteva clipe mai tîrziu, din criptă apăru şi o femeie. Am recunoscut-o imediat. Se sfătuiră amîndoi, pe urmă se aplecară şi apucînd cadavrul, unul de cap, celălalt de picioare, dispărură în direcţia opusă aceleia în care mă aflam.

Frica m-a înhăţat dintr-o dată. Dacă cei doi, Catina şi complicele ei, prindeau de veste că mă aflu şi eu acolo, sigur că mă aştepta şi pe mine aceeaşi soartă. Şi, colac peste pupăză, tocmai luna, care pînă atunci luminase nestînjenită, fu acoperită de un nor. Bezna mă învălui din toate părţile. Eram singur, singur în bezna compactă şi neagră.

Am început să alerg la întîmplare, cît puteam de repede. Alergam şi puţin a lipsit să păţesc ceea ce păţeşte vînatul hăituit de gonaci : să intru în bătaia puştilor. Numai că, în cazul meu, vînă-

torul era intendentul cimitirului care, alarmat de zgomotul împușcăturii, ieșise să vadă ce se întîmplase. Norocul meu a fost că, observîndu-l la timp, mi-am schimbat direcția.

Cît timp am mai rătăcit prin cimitir, nu știu. Am izbutit să mă orientez abia cînd luna a ieșit din nori. Mă aflam în apropierea zidului. Un copac își întindea crengile pînă dincolo, în stradă. M-am cățărat pe trunchiul lui și, cîteva minute mai tîrziu, am fost afară, în plin cîmp.

Nimerisem zidul dinspre calea ferată. Am pornit-o de-a lungul liniei și, după aproape o oră, am ajuns acasă, frînt de oboseală și emoții, murdar de noroi și zgîriat pe față. Mama se culcase fără să mă mai aștepte.

A doua zi nu m-am mai dus la școală. Mi-a fost imposibil să mă trezesc la timp. Mă istoviseră emoțiile din timpul nopții. Abia spre prînz, sătul de somn, m-am dat jos din pat. Primul lucru pe care l-am făcut cînd am plecat de acasă a fost să cumpăr ziarul local, nerăbdător să aflu dacă fusese descoperit cadavrul lui Gheorghiță.

Ziarul relata — la rubrica „fapte diverse" — că în cursul nopții fusese descoperit pe o stradă din imediata apropiere a cimitirului cadavrul unui oarecare Gheorghe Mustață, chelner la o cîrciumă din port. „Ținînd seama de meseria victimei, se presupune că mobilul crimei a fost răzbunarea. Poliția cercetează".

Cît am fost de surprins citind succinta relatare e ușor de înțeles. În primul rînd, fiindcă — era scris negru pe alb — cadavrul fusese găsit pe o stradă din apropierea cimitirului. În al doilea, fiindcă întîmplarea era consemnată la rubrica „fapte diverse", cînd alte cazuri, de minimă im-

portanță, deveneau evenimente „senzaționale", relatate în ample reportaje cu titluri pe trei coloane. În al treilea rînd, era de mirare că intendentul cimitirului nu ținuse să informeze poliția că auzise și el niște împușcături, dar înăuntru și nu în afara cimitirului.

Primul lucru pe care l-am făcut după ce am citit laconica și anodina relatare din ziar a fost să mă duc să revăd, la lumina zilei, locul unde Gheorghiță, chelnerul, o sfîrșise cu viața. Am luat tramvaiul, bătrîn aproape cît orașul, care, după ce m-a purtat pe mai multe străzi o jumătate de oră, scrîșnind și gemînd din toate încheieturile, m-a lăsat la destinație.

De data asta am intrat în cimitir pe poarta principală. Un moșneag zdrențăros bătea în dungă un clopot mic, doar cît un ghiveci de flori, în timp ce pe aleea principală o lume pestriță urma un sicriu alb. Se auzeau plînsete, în timp ce o bocitoare, probabil de profesiune, se văicărea într-una.

Am ocolit înmormîntarea și, tăind de-a dreptul printre morminte, am ajuns la cavoul coanei Aurica.

La început, am privit de departe, cu inima bătînd de emoție. Pe urmă, cînd mi-am mai revenit, m-am apropiat. Am avut chiar curajul să trec peste grilaj și să pășesc pînă în imediata apropiere a celor două chepenguri, ambele cu obloanele lăsate. Dar ceea ce m-a mirat cel mai mult a fost faptul că erau prevăzute cu zăvoare.

„Oare chepengurile de la toate criptele cimitirului sînt încuiate?" m-am întrebat.

Am verificat. Nici unul nu era.

După cele întîmplate în timpul nopții, îmi venea greu să cred că cele două chepenguri fuseseră

prevăzute cu încuietori numai de teama eventualilor profanatori de morminte. Pe de altă parte, părea cel puţin straniu că, în graba de a se descotorosi cît mai repede de cadavru, Catina şi complicele ei găsiseră timp să le încuie. De altfel, eu nu-i văzusem făcînd aceasta.

Cele întîmplate în cursul nopţii, al căror martor fusesem, mi se păreau mai curînd urzeala unui vis absurd decît realitate. Ridicînd neputincios din umeri, m-am dus să mă odihnesc puţin pe o bancă de marmură albă. Complexul funerar al cavoului coanei Aurica avea, printre altele, şi o mică grădină: un patrulater cu gazon şi straturi cu flori. Chiar din dreptul uşii camerei-cavou, o potecuţă presărată cu nisip mărunt ducea în grădină. Acolo, sub o salcie plîngătoare, tunsă cu multă măiestrie în formă de umbrelă, se afla o băncuţă şi o masă rotundă, ambele din marmură albă.

Pe băncuţa aceea m-am aşezat. Cu coatele pe masă şi cu tîmplele în palme, am început să mă gîndesc. Era atîta linişte, atîta calm, şi soarele care izbutise să iasă din nori mă învăluia într-o căldură atît de plăcută, încît o clipă mi-a trecut prin minte că locul acela ar fi ideal pentru învăţat în perioada de examene.

M-am aşezat pe băncuţă cu intenţia de a mă odihni, dar şi de a reflecta la ceea ce se întîmplase în timpul nopţii. N-am izbutit. Pentru că, neputîndu-mi dezlipi ochii de la cele două chepenguri, deodată am observat în gazonul tuns de curînd o dîră subţire şi uscată de sînge.

„Gheorghiţă, chelnerul!“ am murmurat.

M-am ridicat, îndreptîndu-mă spre ieşire.

THEODOR CONSTANTIN

FIUL LUI MONTE CRISTO

EDIȚIA A DOUA
REVĂZUTĂ

VOL. II

EDITURA
TINERETULUI

CAPITOLUL XII

De ziua mea onomastică, mama mi-a dăruit o servietă. Pentru a sărbători evenimentul, se hazardase şi în alte cheltuieli. În locul modestului prînz pregătise un adevărat ospăţ, la care îl invită şi pe unchiul Iancu. De asemenea, pregătise multe şi variate prăjituri de casă, cu care să-mi tratez colegii.

Strădaniile culinare ale mamei, în parte, au fost inutile. Şi au fost aşa, fiindcă, pînă la urmă, am renunţat să-i invit, deşi ştiam că mama avea să fie mîhnită. Dar, pur şi simplu, n-am putut. N-am putut, fiindcă abia acum mi-am dat seama cît de străini îmi erau şi, mai ales, cît de străin le eram. Simţindu-mă altfel decît ei, parcă de o altă vîrstă, nu mă solicitau la jocuri, după cum nici nu-mi căutau prietenia. Prezenţa mea le inhiba parcă elanul, îi stînjenea, răpea ceva din farmecul jocului. Dîndu-şi seama că sînt altfel decît ei, nu simţeau nevoia să întindă antene de înţelegere pînă la mine. Şi, într-adevăr, eram *altfel* decît ei. Nu mai eram copil. Copilăria mea murise acolo, la „Hanul lui Agop". Pentru ei toţi, eu eram Ducu-Năucu, băiatul în prezenţa căruia deveneau aproape sfioşi. Sfioşi, pe de o parte, fiindcă, o dată cu copilăria, îmi murise veselia, rîsul, spontaneitatea, pe de altă parte, fiindcă şi eu, la rîndul meu, nu eram în stare să fac drumul în întîmpinarea lor.

Şi nu eram în stare fiindcă mă simţeam prea *bătrîn* faţă de ei, nişte *copii*, spre fericirea lor încă nişte *copii*.

De altfel, şi profesorii ajunseseră să-şi dea seama că, după moartea tatălui meu, devenisem un „băiat ciudat". „Ciudăţenia" aceasta avea însă pentru fiecare dintre ei un alt conţinut. De pildă, domnul Corbu, dirigintele clasei, credea că ea este consecinţa unei interiorizări superioare vîrstei pe care o aveam. Bănuitor, ironic şi puţintel cam zbir, odată, în consiliul profesoral, spusese despre mine: „Elevul Mănăilă cumpără mult şi vinde puţin. Elevi de-ăştia mie nu-mi plac, fiindcă te judecă şi te cîntăresc, domnilor, cu cîntar de farmacie. Închipuiţi-vă ce ar însemna dacă toţi elevii ar fi ca el şi ne-ar cîntări pe noi, profesorii, cu un asemenea cîntar". Alţii, printre care şi profesorul de religie — poreclit şi „popa Căţuie" — erau de părere că „ciudăţenia" mea consta într-un fel de dezechilibru sufletesc, datorită eredităţii şi mediului în care trăiam, după părerea lor format din lepădături fără de Dumnezeu, care nu călcau cu anii pe la biserică.

Singurul profesor care nu s-a mulţumit numai să constate „ciudăţenia" mea, dar, intuind-o, a căutat să ajungă pînă la sufletul meu, înlăturînd lianele singurătăţii, ca să mă ajute, a fost profesorul Barbu Moroianu. Numai că la puţină vreme după aceea a survenit moartea lui tragică, despre ale cărei împrejurări cititorii vor afla din paginile ce urmează.

Pe de o parte, atitudinea de indiferenţă sau de bunăvoinţă lipsită de căldură din partea profesorilor mei — cu excepţia amintită — iar pe de alta, jena, sfiiciunea şi stînjeneala colegilor mei

avuseseră darul ca, pe nesimțite, să mă îndepărteze și de unii, și de ceilalți și să devin, fără voia mea, un băiat și mai „ciudat".

Veți înțelege acum mai bine de ce — spre mîhnirea mamei — la aniversarea mea nu am adus pe nici unul dintre colegii mei. În schimb, l-am invitat pe Fane. Așa că, în ziua sorocită, eram cu toții patru, fiindcă mama l-a poftit și pe unchiul Iancu.

Numai că, în ciuda bunătăților pregătite, veselia a lipsit dintre noi, din motivele pe care le veți afla imediat.

În dimineața acelei zile se petrecuse un fapt care indignase întreaga noastră mahala.

Deși era duminică, din obișnuință, mătușa Brîndușa se instalase pe lavița din fața porții, cu coșul plin cu semințe alături, în așteptarea cumpărătorilor. De la „tejgheaua prăvăliei" — așa numea ea lavița din fața porții — văzu femeile plecînd după cumpărături în piață — de obicei tocmai în Piața Săracă, cea mai îndepărtată, dar cea mai ieftină — bărbații coborînd în port să se bărbierească sau să se tundă. Fără să se miște de pe lavița ei, la fel ca în fiecare duminică — mătușa Brîndușa află, întrebînd pe cumetrele întoarse de la cumpărături, prețul zarzavaturilor, al fructelor, al păsărilor și, în general, prețul tuturor mărfurilor oferite spre vînzare în piață. Informațiile obținute le aducea imediat la cunoștința celorlalte femei. Era suficient să iasă una în poartă sau să treacă strada, spre a împrumuta de la o vecină o mînă de mălai, o ceapă sau te miri ce altceva, ca mătușa Brîndușa s-o oprească și s-o informeze, dintr-o răsuflare, de prețul cartofilor, al ardeilor grași sau al vinetelor, ca un veritabil buletin vorbit al primăriei. După

aceea, într-un limbaj presărat cu multe cuvinte de ocară, își manifesta indignarea împotriva precupeților care nu voiau să scadă prețul la roșii, la „țucără", la castraveți sau la ardei grași. Dar ceea ce părea mai curios — mi-a rămas de neînțeles și pînă astăzi — era că mătușa Brîndușa se arăta cel mai mult indignată de urcarea prețurilor sau de menținerea lor ridicate la unele produse al căror gust era necunoscut, dacă nu tuturor, atunci marii majorități a ființelor omenești aciuiate în mahalaua Mascaralei.

— Ce zici, Domnico ! Unde se trezesc hoții ăștia de precupeți de au ajuns să vîndă perechea de curcani cu cinci sute de lei ? Auzi : cinci sute de lei !

— Cinci sute de lei ! se mira vecina, care nici nu știa gustul cărnii de curcan, așa după cum nu-l știa nici mătușa Brîndușa.

— Da, soro, cinci sute de lei ! Totul s-a scumpit. Cega se vinde azi cu treizeci de lei kilogramul, iar prețul nisetrului a mai crescut cu zece lei la oca. Zău că nu mai este de trăit.

— Da, e greu, e tare greu ! recunoștea interlocutoarea ei, gîndindu-se la prețul fasolei, al verzei sau al cartofilor, hrana de fiecare zi alor ei și a tuturor familiilor din toate mahalalele bogatului și cosmopolitului nostru oraș.

Și lăsînd-o în plata Domnului, se grăbea să se întoarcă acasă ca să-și vadă de gospodărie. Mătușa Brîndușa continua însă să-și manifeste indignarea împotriva precupeților care scumpiseră prețul la cegă și nisetru, cu toate că niciodată nu mîncase soiurile acestea de pește boieresc și cu toate că ea ar fi fost bucuroasă să poată cumpăra o „oca" de

obleți, ca să facă o saramură, sau o „oca" de bibani sau plătică.

Desigur, mulți dintre dumneavoastră vă veți întreba: cum de izbutea mătușa Brînduța să se informeze de prețul tuturor „delicateților" — expresia îi aparținea — fără să părăsească „tejgheaua prăvăliei". Explicația e foarte simplă. În fiecare dimineață, mătușa Brînduța oprea cîte o femeie care, cu coșul în mînă, se grăbea spre piață.

— Bună dimineața, Anuțo! Te duci la piață?

— Mă duc! Poate se vinde în hală căpățîni de berbec.

— Și la care piață te duci?

— Păi la Piața Mare.

— Atuncea te rog să întrebi cu cît se vinde perechea de curcani.

— Bine, am să întreb! se învoia cealaltă, care îi cunoștea meteahna.

Pe alta o ruga să se intereseze de prețul nisetrului sau al cegii, pe alta de cel al șvaițerului, al untului, al smîntînei și al altor bunătăți pe care mătușa Brînduța nici nu îndrăznea să viseze că ar putea să le mănînce.

În duminica aceea, cînd eu împlineam șaptesprezece ani, mătușa Brînduța, care deschisese „prăvălia" încă din zorii zilei, izbutise să afle prețul tuturor zarzavaturilor din piață, al diferitelor soiuri de pește, al păsărilor și ouălor, ba chiar și al bananelor expuse în vitrina magazinului cu delicatese al domnului Mircea abia din ajun, și tocmai își manifesta indignarea față de țața Leonora, mama lui Fane, că niște „păcătoase de banane" costau atîția bani — pot să jur cu mîna pe inimă că mătușa Brînduța nu mîncase în viața ei banane — cînd își făcu apariția Traian Pantea. Privi o clipă

la dreapta, la stînga, pe urmă o porni întins spre „prăvălia" mătuşii Brînduşa.

Acesteia însă, atunci cînd îl văzu apărînd în poartă, i se înecară cuvintele în gît de mirare. Şi avea de ce să se mire mătuşa Brînduşa. Fiindcă era pentru prima dată cînd Negru-Împărat apărea astfel îmbrăcat: cămaşă verde, diagonală, pantaloni bufanţi, cizme cu scîrţ şi pistol la şold.

Negru-Împărat mergea ţanţoş prin mijlocul străzii, călcînd apăsat şi trăgînd cu coada ochiului în dreapta şi în stînga, să se convingă dacă îl vede careva din vecini. Cînd ajunse în dreptul dughenei mătuşii Brînduşa, trecu strada ca să se aprovizioneze cu porţia zilnică de seminţe.

— Bună dimineaţa, mătuşă Brînduşa.

— Bună dimineaţa, domnu' Traiane.

— Alimentează-mă, dar repede, că sînt grăbit.

Şi îşi căscă cele două buzunare ale pantalonilor, ca mătuşa Brînduşa să i le încarce.

Cînd ele fură pline, mătuşa Brînduşa, care, atunci cînd voia, avea o limbă al naibii de ascuţită, întreabă, prefăcîndu-se neştiutoare:

— Te-ai angajat la Circ, domn' Traiane?

Negru-Împărat, care tocmai voia să-şi aprindă ţigara, stinse chibritul, vîrî cutia în buzunar, iar ţigara într-un portţigaret de piele, pe urmă răspunse cu o voce calmă:

— Asta nu-i uniformă de Circ, ci uniforma Gărzii de Fier, cum prea bine ştii, hoaşcă bătrînă. Şi ca să-ţi treacă pofta să mă mai iei peste picior, vreau să-ţi dau o mică lecţie, doar ca avertisment.

Spunînd acestea, Negru-Împărat puse mîna pe coşul plin cu seminţe şi-l zvîrli tocmai în mijlocul străzii.

— Asta a fost doar o mică lecție! mai adăugă el, după care, întorcîndu-i spatele, se pregăti să plece.

Dar mătușa Brîndușa se repezi la el și, apucîndu-l de diagonală, începu să țipe:

— Tîlharule! Banditule! Să-mi plătești marfa, porc de cîine! Săriți, oameni buni! Negru-Împărat își bate joc de bătrînețele mele, trăsni-l-ar Dumnezeu și arde-l-ar focul să-l ardă de hingher!

— Dă-mi drumul, babo, că altfel e rău de tine. Am să-ți ard una peste gură de are să te pupe nepoată-ta rece.

— Cum nu ți-e rușine, domnule, să-ți pui mintea cu o femeie bătrînă și sărmană? îi luă apărarea țața Leonora. Plătește-i încaltea semințele!

— Să-i plătească dracu', nu eu!

Și se smuci o dată tare, scăpînd de mătușa Brîndușa, care, pierzîndu-și echilibrul, se prăbuși la pămînt. De acolo, de jos, continua să țipe, să-l blesteme și să ceară ajutor vecinilor.

Primul care a alergat să vadă ce se întîmplă a fost nea Sava Frangulea. A ajuns în stradă atunci cînd mătușa Brîndușa se prăbușise la pămînt și cînd Negru-Împărat apucase să facă vreo cîțiva pași. Văzînd coșul răsturnat în mijlocul drumului și semințele împrăștiate, nea Sava a înțeles imediat ce se întîmplase, mai ales că Negru-Împărat, îndepărtîndu-se, ca să-și pună în ordine uniforma, se tot trăgea de poalele cămășii.

— Ce, mă domnule, începurăți să vă puneți acum mintea pînă și cu femeile bătrîne? se răsti la el nea Sava, aținîndu-i calea.

— Golanule!... Tîlharule!... Să-mi plătești marfa! Toată să mi-o plătești! continua să țipe mătușa

Brînduşa, în timp ce ţaţa Leonora îi ajuta să se ridice de jos.

— Măi omule, eu te sfătuiesc să te dai la o parte pînă nu mă înfurii ! se răsti la nea Sava Negru-Împărat, încercînd să-l dea deoparte cu braţul.

Dar nea Sava nu se dădu urnit.

— Decît să-mi dai mie sfaturi, voinicosule, mai bine ai scoate banii şi ai plăti bătrînei.

— Nu-i plătesc nimic. A insultat legiunea şi am pedepsit-o.

Despre Nea Sava nu se putea spune nici că este un om care îşi iese uşor din fire şi nici că excela prin curaj. Dimpotrivă. De la el am auzit pentru prima dată proverbul: capul plecat sabia nu-l taie, proverb de care ţinuse seama în toate împrejurările vieţii sale chinuite şi lipsite de bucurii. Totuşi, refuzul lui Negru-Împărat a izbutit să-l mînie.

— Mă domnule, află de la mine că eu fac ceva pe legiunea voastră şi pe voi toţi, la o adică. Mie să-mi spui : îi plăteşti sau nu ?

— Aşa, domnule Sava !

Şi fiindcă nea Sava îi pusese mîna în piept, ca să scape, Traian Pantea îl izbi în cap cu tocul revolverului, atît de tare, încît celălalt se prăbuşi.

— Daţi-vă la o parte, că vă împuşc pe toţi, ameninţă Negru-Împărat pe cei care apucaseră să facă roată în jurul lor, în marea lor majoritate femei.

Ameninţarea îşi făcu efectul. Cercul se desfăcu şi Pantea putu pleca. În urma lui se ridică un uragan de huiduieli şi blesteme.

— Ciomăgarilor !... Huooo ! Ucigaşilor !... Nu v-ar mai răbda pămîntul lui Dumnezeu !... La atîta doar

sînteţi buni: să ciomăgiţi şi să căsăpiţi oamenii, arhanghelii mamei voastre de arhangheli !...

Cînd s-a mai potolit puţin zarva, nea Grigore Dogaru, care tocmai picase de la frizer, aflînd ce se întîmplase, propuse ca atît mătuşa Brînduşa cît şi nea Sava Frangulea, împreună cu cei care fuseseră martori, să plece imediat la circumscripţia de poliţie ca să înainteze o plîngere.

Cuvîntul lui nea Grigore Dogaru avea în mahalaua noastră aproape aceeaşi greutate ca a lui nea Mihalache Suru. Era un om mărunt de statură, de cel mult patruzeci de ani, care avea o voce blajină şi sfătoasă. Lucra la fabrica de cuie. Căsuţa în care locuia el şi cu nevastă-sa — ţaţa Niculina — deşi era mică şi cu ferestrele atît de joase, încît se putea uita prin ele, înăuntru, broasca, arăta totdeauna de parcă abia atunci ar fi văruit-o. Cît priveşte curtea, ceva mai mare decît o batistă, în toată mahalaua nu găseai o alta cu atîtea flori — din primăvară şi pînă toamna tîrziu — şi cu atîţia pomi fructiferi.

Dar nea Grigore Dogaru nu era numai un lucrător priceput, la fabrica unde lucra, nu numai un bun gospodar, dar avea şi o minte ascuţită. Dacă cineva aflîndu-se în vreun impas şi avînd nevoie de un sfat se ducea să i-l ceară, putea fi sigur că de la nimeni altul nu ar fi putut primi unul mai bun.

Pentru toate aceste motive, cuvîntul lui avea mare greutate în mahalaua noastră. Aşa că, atunci cînd el a propus ca mătuşa Brînduşa şi nea Sava Frangulea să facă plîngere la comisariat, toată lumea a fost de acord. Imediat, un grup format din vreo cincisprezece persoane — în frunte cu nea Grigore Dogaru — a pornit-o spre circumscripţie.

În drum, în timp ce treceam prin faţa casei unui medic — am uitat să vă spun că mă luasem şi eu după grup — tot nea Grigore a fost acela care a propus ca nea Sava să fie pansat şi, cu acest prilej, să i se ceară medicului să consemneze în scris, sub formă de certificat medical, gravitatea rănii.

Înăuntru au intrat numai nea Sava şi cu nea Grigore. Ceilalţi am rămas să aşteptăm afară. Medicul l-a pansat pe nea Sava, dar cînd a auzit că fusese rănit de un haidamac în cămaşă verde, a refuzat să-i elibereze un certificat medical, deşi începuse să-l scrie.

— Dumneata te-ai ales numai cu capul spart. Dacă îţi dau certificat medical, ăia sînt în stare să năvălească peste mine în casă şi să mă împuşte!

— Atunci, domnule doctor — se mînie nea Sava — îţi mulţumesc fiindcă mi-ai oblojit capul, dar îţi spun: să-ţi fie ruşine de la obraz! Îţi temi pielea mai rău ca un iepure.

Cînd am ajuns la comisariat, vardistul de la poartă pe mine nu m-a lăsat să intru. Zicea că sînt copil, şi pe spusele mele domnul comisar nu are să pună bază. Au intrat toţi ceilalţi. Eu am rămas în stradă să-i aştept. Aşteptarea a durat cam jumătate de oră. S-au întors mînioşi. Nea Frangulea înjura cumplit pe „banditul" de comisar, care, aproape pe faţă, ţinuse partea lui Negru-Împărat. Pînă la urmă, ca să scape de ei, le făgăduise că-l va chema la secţie ca să-l ancheteze.

— Au să-l cheme, cînd mi-oi vedea eu ceafa! se necăji nea Grigore.

— Toţi sînt o apă şi-un pămînt, tîlharii, uscali-s-ar măduva în ei! îi blestemă mătuşa Brînduşa, pe care, atunci cînd era vorba de blesteme, nimeni n-o întrecea.

Cînd m-am întors acasă, l-am găsit pe unchiu' Iancu aşteptîndu-mă de o jumătate de oră. Mamei îi adusese cîteva flori, iar mie, ca de obicei, un carton cu prăjituri.

— La mulţi ani, Ducule!... Şi mult noroc în viaţă!

— Mulţumesc, unchiule! Să trăieşti şi matale încă mulţi ani!

Fane veni abia atunci. Era îmbrăcat cu un costum nou, luat de „gata", mult mai larg pe el decît s-ar fi cuvenit. Dar parcă niciodată nu mi-am dat seama cît de drag îmi era ca în clipa cînd a intrat pe uşă, voinic şi greoi ca un adevărat pui de urs.

— Sărut mîna, ţaţa Ana!

— Bună ziua, Fane! Doamne, că mare şi voinic ai mai crescut, să nu-ţi fie de deochi!

Fane se apropie de mine şi ca în vremurile bune, îmi trase una cu palma peste braţul stîng.

— Păi, fiindcă e ziua ta onomastică, la mulţi ani şi să te văd mîine, poimîine mare cărturar!

— Mulţumesc, Fane!

Ne-am îmbrăţişat.

— Uite că era să uit!

Şi scoase din buzunar un creion mecanic, bicolor. Era darul lui.

Ne-am aşezat la masă. Festinul pregătit de mama se desfăşură într-o atmosferă nu prea veselă. Fane nu era de felul lui vorbăreţ. Şi apoi, în faţa mamei, devenea totdeauna timid. Eu, de asemenea, nu aveam o fire prea comunicativă. Singurul care s-ar fi priceput să spargă gheaţa şi să ne dezlege şi nouă limbile era unchiul Iancu. Dar, după cît se părea, unchiul Iancu nu avea chef de vorbă. Aşa

că biata mama se căznea, fără a izbuti decît în mică măsură, să întreţină conversaţia.

Pe unchiul Iancu nu-l mai văzusem de mult. Îmi părea puţin mai slăbit şi mai îmbătrînit. Iar ochii, ochii lui buni, în care, de obicei, jucau bănuţi de aur, erau trişti, ca niciodată de trişti.

La început, cînd ne-am aşezat la masă, abia dacă s-a atins de mîncare. Mai tîrziu, la insistenţele mamei, dar mai ales stimulat de cele cîteva pahare de vin pe care le-a golit, a început să mănînce cu mai multă poftă. Cumva s-a mai înviorat, i-a revenit şi buna dispoziţie.

— Va să zică, Ducule, încă puţin şi iacă-ne flăcău!

— Ei, pînă la flăcău, mai va!

— Lasă, că nici mult nu a mai rămas! Ca mîine te văd cu mustaţă sub nas.

— Ia nu-i mai vîrî gărgăunii ăştia în cap, Iancule. E încă un copil.

— Lasă, mamă! Matale chiar şi atunci cînd am să am douăzeci de ani, tot copil ai să mă crezi.

— Chiar aşa, Ana! Acum el e capul familiei, glumi unchiul Iancu, golind încă un pahar de vin şi privind la cealaltă sticlă, plină, care aştepta, cuminte, pe bufet, să-i vină rîndul.

Apoi, cu acelaşi ton, dar cu tristeţea din priviri mai accentuată:

— Tu, băiatule, urci — şi vîrful dealului tău e tocmai sus, sus. Pînă acolo mai ai de străbătut cale lungă. Pe cînd eu... De mult am început să cobor. Ca mîine, poimîine ies la pensie, dacă, bineînţeles, mă vor ţine pînă atunci.

— Şi de ce să nu te ţină? se nelinişti mama.

— De ce? Nenea Pîrvu spune că din cauză că nu ştiu să-mi ţin gura. Nenea Pîrvu ăsta, colegul

meu, mai are un an și iese la pensie. El, săracu', o viață de om și-a ținut gura și uite că, fără doar și poate, va ajunge să-și vadă visul cu ochii : pensioara !... Eu însă nu pot fi ca nenea Pîrvu, și pace.

— Dar ce faci, Iancule ? insista mama. Te „încontrezi" cu șefii ?

— Cînd e nevoie, mă încontrez și cu șefii. Dar nu pentru asta au să mă dea ei afară, dacă au să mă dea.

— Atunci e vorba de politică. Așa-i, Iancule ?

— Vezi tu, Ana, ne așteaptă vremuri grele, Fierbe cazanul satanei și teamă mi-e că ticăloșii care ne conduc au să vîre și țara noastră să fiarbă. Vai de ea, săraca !

— Mai bine ți-ai ține și tu gura.

— Dacă ești cinstit și vrei să rămîi așa față de conștiința ta, nu se poate și nu trebuie să-ți ții gura, așa cum mă sfătuiești tu și cum mă sfătuiește și colegul meu, nenea Pîrvu. Fiindcă, Ana, ei mai pun la cale trădarea țării, a poporului.

— Așa este... zise Fane. Nea Cărbunaru spunea că în vremurile grele, care ne așteaptă, fiecare om cinstit trebuie să simtă alături umărul altui om cinstit.

— Să știi că bine spune nea Cărbunaru al tău. Lucrează la voi la șantier ?

— Da... Ehei, ce mai om e nea Cărbunaru ! se înflăcără Fane.

— Poftim ! Acum ați început să discutați și voi politică. Dă-o ciorilor ! Astăzi e ziua onomastică a lui Ducu, Iancule !

— Ai dreptate, Ana ! Ei, Ducule, băiatule, încă o dată îți urez la mulți ani. Și s-o iubești pe maică-ta ! S-o iubești mult !

— Bineînțeles că o iubesc! i-am răspuns, surprins că-mi face o asemenea recomandare.

— Da, sigur că o iubești. O merită cu prisosință. Și apoi tu ești singura ei nădejde.

Pe urmă, unchiul Iancu, văzînd că mama începuse să se înduioșeze, ca s-o înveselească, începu să povestească o întîmplare de la el, de la slujbă. Și, într-adevăr, izbuti. Ba chiar reuși să ne facă să rîdem și pe noi, adică pe Fane și pe mine. Molipsiți de veselia lui, ne-am oprit și noi să povestim întîmplări caraghioase: Fane — de la Șantier, eu — de la școală. Și așa, timpul a trecut pe nesimțite.

Cînd unchiul Iancu s-a ridicat, pregătindu-se de plecare, afară se întunecase.

— Ana, cred că e timpul să-mi iau picioarele la spinare. Vinul ăsta al tău e tare bun și, dacă mai rămîn, teamă mi-e că scap caii, ceea ce nu ar fi un exemplu prea bun pentru băieții ăștia. Și dacă nu ai nimic împotrivă, îi iau cu mine, ca să mă conducă o bucată de drum.

— Te ducem pînă acasă, nene Iancule! se oferi Fane.

Mama ne-a petrecut pînă la poartă. Înainte de a se despărți de noi, îl întrebă încă o dată, îngrijorată:

— Spune-mi, Iancule! Cu slujba ta e o chestie chiar atît de serioasă?

— Lasă, Ana, nu-ți mai face griji. Și așa ai tu destule. Noapte bună!

Am plecat toți trei. Pe strada Mascaralei, nici țipenie de om. Noaptea era întunecoasă și umedă. Unchiul Iancu pășea între noi, ținîndu-ne de braț. Mergea cu pași vioi și fredona o melodie cu cadență

de marş. Ferestrele lui nea Sava erau toate luminate.

— Văd că la nea Frangulea e lumină. Pesemne că nu se simte bine, observă Fane.

— A scăpat uşor, măi băieţi. Se putea să-l şi împuşte licheaua aia. Pe urmă, oftînd şi strîngîndu-ne de braţ: Da, măi băieţi, ne aşteaptă vremuri grele!

— Ce crezi, unchiule, că ar putea să se întîmple? l-am întrebat.

— Multe, măi Ducule, băiete. Ziceai că secătura de Pantea pentru prima dată de cînd s-a mutat pe strada voastră a apărut în cămaşă verde?

— Pentru prima dată.

— Vedeţi voi, ăsta nu e lucru curat. Pînă acuma derbedeul s-a ferit să afle careva din mahala ce hram poartă. Ziceai că pînă astăzi făcea impresia unui om de treabă, liniştit, care saluta mai întîi el pe toată lumea. Şi iată că dintr-o dată scoate de la naftalină cămaşa verde şi, de pe unde îl ţinea ascuns, pistolul şi se arată în văzul lumii îmbrăcat în uniformă ca rîndaşii de la Circ în timpul spectacolului, cum bine i-a mai zis-o mătuşa Brînduşa. Mai mult decît atît, nu întîrzie să-şi dea pe faţă arama de huligan. Distruge „prăvălia" mătuşii Brînduşa şi, fără să se gîndească prea mult, sparge cu patul pistolului capul lui nea Sava al vostru. Ei bine, măi băieţi, dacă haimanalele astea au început să ridice capul, nu-i a bine. Înseamnă că se pune ceva la cale, ca să li se dea ţara pe mînă. Şi ăştia atîta aşteaptă, ca s-o ofere plocon lui Hitler, cu toate bogăţiile ei.

— Nea Cărbunaru zicea că bătălia va fi pe viaţă şi pe moarte şi că, pînă la urmă, cei ce vor binele poporului îi vor birui pe fascişti. Numai că oamenii

trebuiesc lămuriți. Trebuie să li se deschidă ochii ca să vadă cine le este prieten adevărat și cine dușman.

— Bine mai spunea nea Cărbunaru al tău!

— Dacă vrei, nene Iancule, vino într-o zi la poarta Șantierului, cînd lăsăm lucrul, și vă fac cunoștință. După cîte îl cunosc eu pe nea Cărbunaru, cred că are să-i placă și lui să te cunoască. Că doar nici dumitale nu ți-e drag fascismul.

— Mai vorbim noi despre asta. Acum cred că e cazul să vă întoarceți. M-ați condus destul.

— Te ducem pînă acasă, unchiule!

— Ce mai, te ducem pînă acasă, nene Iancule, mă susținu Fane.

— Bine, măi băieți, dacă țineți voi neapărat...

Ne-am continuat drumul în tăcere. Unchiul Iancu se gîndea la ceva neplăcut pesemne, fiindcă mereu se încrunta. Mă gîndeam și eu la cele spuse de el.

După ce am mers așa, în tăcere, cam un sfert de oră, unchiul Iancu vorbi din nou:

— Va să zică, sînteți prieteni!...

— Sîntem! am confirmat.

— Prieteni buni, buni?

— De bună seamă, adăugă Fane.

— Dacă sînteți așa de buni prieteni, atunci vreau să-ți spun mai întîi ție ceva, Fane.

— Ascult, nene Iancule.

— Tu, Fane, ești cu picioarele mai pe pămînt decît Ducu. De altfel, e și firesc. Tu, acolo, la Șantier, înveți nu numai o meserie. Tu ai intrat în viață, sau dacă vrei, te-ai luat încă de pe acum la trîntă cu ea. Se pare că nea Cărbunaru ăsta al tău, te-a ajutat încă de pe acum să înțelegi nu numai că viața este o luptă, dar, mai mult decît

atît, ţi-ai putut da seama despre ce anume luptă este vorba. Aşa-i, Fane ?

— Eu, nene Iancule, am învăţat de la tata despre ce fel de luptă este vorba. Căci pe tata doar de aceea l-au închis, fiindcă lupta ca păcătoasa asta de viaţă să nu mai fie cu dosul în sus. Am învăţat de la tata, dar am simţit, am înţeles exploatarea numai după ce nea Mihalache m-a dus să lucrez la Şantier.

— Tu eşti mai mare decît Ducu ?

— Mai mare cu un an.

— Aşa ! Află de la mine că nu datorită vîrstei, ci fiindcă ai simţit nedreptatea pe propria ta piele eşti mai *matur* şi calci mai vîrtos pămîntul sub tălpile bocancilor tăi decît Ducu. Tocmai de aceea, tu, Fane, trebuie să ai grijă de el.

— Cum poţi vorbi aşa, nene Iancule ! rîse Fane ca de lucrul cel mai nostim de pe lume. Ce, Ducu are nevoie de dădacă ? Păi atunci, nene Iancule, îţi spun eu că nu-l cunoşti de loc pe Ducu, zău aşa !

— Stai puţin, băiete, să ne lămurim. Poate că nu m-am exprimat suficient de clar. Desigur, Ducu nu are nevoie de dădacă. El are nevoie de un prieten care să-l tragă în jos de poala surtucului uniformei lui de licean atunci cînd el îşi desprinde prea mult picioarele de pămînt, sau să-i deschidă ochii asupra primejdiei ce-l paşte, atunci cînd n-o vede sau se face că n-o vede. Acuma ţi-e clar, Fane ? Ducu are nevoie de un prieten, şi nu de o dădacă.

— Matale îi poţi fi prieten mai cu folos, nene Iancule, îi replică Fane, care, după cît se părea, nu era de loc convins că ar putea face faţă însărcinării pe care i-o dădea unchiul Iancu.

— Noi, oamenii mai în vîrstă, Fane, oricît ne-am strădui, nu întotdeauna izbutim să ne dăm seama foarte exact ce fel sînt cei mult mai tineri decît noi. De aceea, în ciuda bunelor noastre intenţii, de multe ori călcăm în strâchini şi, în loc să ajutăm, mai rău stricăm. Asta în general. Dacă mă refer la mine, trebuie să recunosc, nu fără adîncă părere de rău, că tocmai în împrejurări deosebite nu am izbutit să-i fiu de vreun ajutor lui Ducu.

— Nu-i adevărat, unchiule! am protestat, impresionat de mîhnirea care se degaja din tonul cu care vorbise.

— Ba da, Ducule. Să ne gîndim la timpul cît maică-ta a fost la spital. Ce-am făcut eu pentru tine? Ţi-am asigurat o masă caldă pe zi, şi aceea ca vai de lume! Şi în ce condiţii! Pînă la urmă, tu, un copil, te-ai arătat mai întreprinzător şi ai dovedit mai multă iniţiativă decît mine. Că iniţiativa ta nu a fost din cele mai fericite, asta e altceva.

— Zău, unchiule, că nu are rost să-ţi faci atîtea reproşuri.

— Dar, băiatule, nu e vorba de reproşuri. Este vorba că, în raporturile dintre noi doi, mă Ducule, băiatule, cînd a fost vorba să te ajut în vreun fel, am călcat în strâchini. De pildă, am călcat în strâchini şi atunci cînd ai venit la mine ca să-mi spui revoltat că mama şi-a vîrît în cap să te ducă să-ţi citească popa Dediu. Îţi aminteşti ce mi-ai mai spus atunci, Ducule?

— Îmi amintesc! Ţi-am spus că „misterul" care învăluie sfîrşitul tragic al tatei întinează memoria lui. Ţi-am spus că nu e suficient ca noi să ştim că tata a fost un om cinstit, dar că trebuie s-o afle şi ceilalţi, care, într-un fel sau altul, se îndoiesc de acest lucru.

— Da, aşa mi-ai vorbit. Şi eu ce ţi-am răspuns? Că o asemenea încercare, abstracţie făcînd de greutatea ei, este cu mare primejdie pentru tine.

Era sfatul unui prieten mai mare. Dar oare am izbutit să-ţi schimb hotărîrea? Nu! Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că eu, în drum spre sufletul tău, Ducule, am călcat în gropi. De aceea sfatul meu n-a avut nici un ecou în sufletul tău. Răspunde-mi cinstit: aşa-i că n-am izbutit să-ţi schimb hotărîrea?

— Nu mi-am schimbat-o. Nu-mi dau seama în ce măsură mă pîndesc primejdii, dar chiar dacă ele există, şi oricît de mari ar fi, nu mă pot determina să-mi schimb hotărîrea.

Într-o noapte am avut un vis ciudat. Se făcea că mă aflam undeva pe un cîmp. Era noapte neagră, neagră. Eram singur în bezna desăvîrşită. Şi dintr-o dată am simţit că nu mai sînt. În jurul meu mai erau şi alte fiinţe. Nu una, ci multe, nenumărate. Nu le vedeam, nu le auzeam. În schimb, le simţeam: mişcîndu-se, apropiindu-se, îndepărtîndu-se, învăluindu-mă din toate părţile. Curios şi straniu totodată în acest vis era că, deşi nu vedeam şi nu auzeam nimic, fiinţele acelea existau, vii, în preajma mea.

De ce ţi-am povestit acest vis? Pentru că, unchiule, am această ciudată impresie că şi în viaţa de fiecare zi, cînd sînt treaz, se întîmplă ceva asemănător. Moartea tatălui meu e învăluită într-o beznă la fel de neagră ca aceea din vis. Oricît mă străduiesc să „văd" sau să „aud" ceva, nu izbutesc. Şi totuşi, la fel ca în vis, mă simt înconjurat de fiinţele vii ale tainei tatălui meu, pe care nu le pot vedea, dar care mă pîndesc din toate părţile. Aceasta îmi dă speranţa că, într-o zi, datorită cine

ştie cărei împrejurări, bezna se va risipi şi voi *vedea*. Atunci voi cunoaşte adevărul.

Unchiul Iancu lăsă să treacă minute în şir pînă să vorbească din nou :

— Vezi, Ducule, că am avut dreptate cînd ţi-am spus că am călcat în strâchini ? Nu te-am putut determina să-ţi schimbi hotărîrea. Şi presupun că nu ţi-o vei schimba nici de acum încolo, fiindcă tu, Ducule, băiatule, dintr-un anumit punct de vedere, ai devenit robul propriei tale hotărîri. Mă tem că nu ţi-o vor putea schimba nici măcar pericolele reale, care, trebuie s-o afli, există. Să nu-ţi închipui că încerc să te sperii. Există şi sînt neliniştitoare, fiindcă am ajuns la concluzia că asasinarea tatălui are un substrat politic.

— Substrat politic ? m-am mirat, deodată şi în acelaşi ton cu Fane.

— Nu aş putea pune mîna în foc, măi băieţi, dar teamă mi-e că nu greşesc presupunînd lucrul acesta.

— Bine, unchiule, dar tata nu era înscris în nici un partid politic. Ţin minte că într-o discuţie cu nea Mihalache spunea că nu a votat măcar o singură dată în viaţa lui.

— Faptul că nu a făcut politică de nici un fel nu exclude posibilitatea ca Andrei să fi fost ucis din motive politice, măi băieţi. Pricepeţi ?

— Eu nu ! mărturisi Fane.

— Nici eu ! am recunoscut la rîndul meu.

— Ia gîndiţi-vă puţin ! Poate că altul sau mai mulţi, care fac o *anumită* politică, au căutat, din motive pe care nu le cunoaştem, să se scape de el.

— Bine, dar asta nu e decît o presupunere, am obiectat.

— Evident că nu-i decît o presupunere. Dar dacă totuşi e ceva mai mult decît o presupunere, îţi dai seama de primejdia care te paşte, Ducule, băiete, încercînd să-ţi vîri nasul în treburi care după socoteala lor, nu te privesc?

— Fără puţin risc nici nu se poate, unchiule. Şi oare pentru tata nu merită să risc puţin, dacă numai cu acest preţ voi ajunge să aflu adevărul?

Unchiul Iancu ridică din umeri a neputinţă, pe urmă oftă adînc.

— Tu, Ducule, nu ai de unde să ştii dacă rişti mult sau puţin. Deocamdată, poate că încă nu rişti nimic. Primejdia va începe însă să-ţi dea tîrcoale abia din momentul cînd, încăpăţînat cum eşti, vei izbuti să descoperi ceva, şi în felul acesta să-i stînjeneşti pe aceia care din acelaşi motiv au căutat să se scape şi de taică-tu. Tu ce părere ai, Fane?

— Dacă e la mijloc ceva cu politică, nene Iancule, atunci lucrurile trebuiesc bine chibzuite. Asta nu înseamnă că de frica primejdiei să dea bir cu fugiţii. Nici eu în locul lui n-aş renunţa. Pe de altă parte, nu prea îmi vine să cred că, oricît s-ar strădui el, ar putea afla ceva. Cărţile de şcoală nu-l învaţă ce trebuie să facă şi să dreagă ca să-l dibuiască pe ucigaş. Eu îţi spun deschis, Ducule, gîndul meu şi te rog să nu te superi pe mine: nu cred că tu vei putea izbîndi într-o treabă atît de încurcată, atîţa vreme cît poliţia s-a dovedit neputincioasă. Sau nu a vrut să intervină.

— Bravo, Fane! îl lăudă unchiul Iancu. Asta înseamnă că am avut dreptate cînd ţi-am spus că tu calci cu picioarele pe pămînt.

— Pe urmă — continuă Fane — tocmai fiindcă tu habar n-ai ce trebuie să faci ca să dai de urma ticălosului, nu cred că te paşte vreo primejdie

sericoasă din partea lui. Eu cred că îi pasă de tine tot atît de puţin cît i-ar păsa unui elefant de un purice.

— Bine că ai făcut această precizare! i-am replicat, fără intenţia de a fi ironic.

Nu mă simţeam de loc jignit de cele spuse de Fane. Dimpotrivă, ascultîndu-l, deşi nu-l aprobam, mă bucuram. Pe măsură ce vorbea, descopeream că Fane nu era aşa cum mi-l închipuisem eu: un pui de urs, cu vorbă domoală, superior mie prin forţa fizică, dar nu şi prin sprinteneala atît a reacţiilor imediate, cît, mai ales, a minţii. A fost şi acesta un prilej ca să-l admir pe unchiul meu, căruia îi fuseseră de ajuns cele cîteva ore cît durase petrecerea noastră, ca să-şi dea seama mai bine decît mine de adevărata lui fire.

— Dar asta numai deocamdată, ţinu el să precizeze. Mai tîrziu, peste cîţiva ani, dacă şi atunci vei fi tot atît de hotărît să-l descoperi pe ucigaş, abia atunci va începe să fie cu primejdie pentru tine. Fiindcă atunci te vei pricepe să-l stinghereşti pe asasin.

— Vrei să spui, Fane, că ar fi mai înţelept dacă aş aştepta pînă cînd am să devin major? l-am întrebat, de data asta într-adevăr puţin ironic.

— Te cunosc atîta măcar, Ducule, ca să-mi dau seama că asta nu se va întîmpla. Începe cercetările, şi dacă, într-un fel sau altul, îţi voi putea fi de vreun folos, să ştii că nu mă dau înapoi.

Acum fu rîndul unchiului Iancu să intervină:

— Cred că îţi dai seama, Ducule, că tu ai nevoie de ajutorul lui Fane. De ajutorul *prietenului* tău Fane. Tu începi să semeni din ce în ce mai mult cu taică-tu, care avea parcă două suflete.

— Am, cu alte cuvinte, ca şi tata, două suflete?

— Exact!

— Şi ţi-e teamă ca nu cumva să păţesc şi eu la fel?

— Da, Ducule, mi-e teamă!

— Nu înţeleg, nene Iancule! mărturisi Fane. Adică, ce fel de suflet era acela pe care îl ascundea nea Andrei şi din pricina căruia spui matale că a sfîrşit-o prost?

— De multe ori am avut impresia că Andrei, din cauza acelui suflet, trecea prin viaţă ca un lunatic. Ei bine, eu simt că şi Ducu are un suflet de lunatic. Da, da, Ducule. Din cauza celor întîmplate, în noaptea aceea înspăimîntătoare cînd ai avut proasta inspiraţie să te duci la „Hanul lui Agop" ca să dezgropi comori. De atunci, obsedat de o singură idee — descoperirea adevăratei cauze a morţii lui Andrei — treci prin viaţă absent faţă de tot ceea ce se întîmplă în jurul tău. Nu te condamn şi nimeni nu te-ar putea ţine de rău că vrei să afli adevărul. Grav e însă altceva: că, făcînd din aceasta unicul tău ţel în viaţă — cel puţin pentru prezent — păşeşti spre realizarea lui întocmai ca un lunatic. Fără să priveşti nici la dreapta şi nici la stînga, ignorînd cu desăvîrşire primejdiile. Ei bine, de Fane tocmai de aceea ai nevoie, Ducule, băiete!... El, care calcă bine cu picioarele pe pămînt, cred că ar putea să te ajute atîta vreme cît vei mai continua să treci absent prin viaţă, absent faţă de tot ceea ce nu este în legătură cu ţelul pe care ţi l-ai propus. Ţi-e clar, Ducule?

— Nu ştiu dacă mi-e chiar foarte clar. Fane mi-e însă prieten şi de un prieten adevărat ai totdeauna nevoie.

— Dar ţie, Fane, ţi-e clar ce pretind de la tine?

— Cred că da, deşi n-aş putea explica prin cuvinte.

— Nici nu e nevoie... Atunci ne-am înţeles, băieţi. Ţie, Ducule, băiatule, în primul rînd, dar şi ţie, Fane, vreau să vă spun, ca să ştiţi, că voi încerca şi eu, aşa cum voi crede că e mai bine, să descifrez taina bietului Andrei.

Dar iată că am ajuns acasă. Noapte bună, băieţi!

După ce ne-am despărţit de unchiul Iancu, am pornit să facem calea întoarsă. Mergeam ţinîndu-ne de braţ, fără să ne vorbim. Care erau gîndurile lui Fane nu ştiam. Eu mă gîndeam la cele spuse de unchiul Iancu. Cîtă dreptate avusese! Într-adevăr, treceam prin viaţă ca un lunatic. Parcă un perete de sticlă mă despărţea de lumea din jurul meu. La şcoală mă număram printre cei mai buni. Învăţam. Dar interesul pentru învăţătură era oarecum periferic. Cu un interes periferic luam cunoştinţă de evenimentele care se petreceau în viaţa dinafară de mine. Luam cunoştinţă, dar numai cu un interes periferic, înhăţat fiind de celelalte evenimente din imediata mea apropiere, aş zice de drama pe care o trăiam, în care eram — abia mai tîrziu aveam să-mi dau seama — spectator şi actor în acelaşi timp. Da, între mine şi lumea dinafară se interpusese parcă tot timpul un perete de sticlă. Stăpînit de dorinţa de a reabilita memoria tatălui meu şi luînd cunoştinţă dindărătul acestui perete de evenimentele grave ce se succedau vertiginos, pînă a nu o afla de la unchiul Iancu nu prea avusesem habar cît de dramatice erau zilele pe care le trăia ţara întreagă.

— Fane, să ştii că unchiul Iancu a avut dreptate. Eu am trecut pînă acuma prin viaţă ca un lunatic. Din păcate, teamă mi-e că şi de acuma încolo tot aşa se va întîmpla.

— Mda ! Şi mie mi-e teamă. Dar dacă nu poţi altfel...

— Cel puţin deocamdată nu pot, Fane. Şi ştii de ce nu pot ? Fiindcă presupunînd că eu aş face eforturi ca să mă dezmeticesc, nu m-ar lăsa *ei*.

— Care ei ?

— Cei care, într-un fel sau altul, au vreun amestec în asasinarea tatălui meu, ca şi aceia care, chiar dacă nu sînt direct amestecaţi, cunosc despre crimă mult mai multe decît mine sau eventual decît acel comisar Apostolescu : Rocambole, Catina, individul cu ochi de veveriţă şi complicii săi, poate barba Panaiotachi, poate coana Aurica.

— I-ai băgat pe toţi în aceeaşi oală, observă Fane. Care dintre ei crezi că au un amestec direct şi care doar cunosc mai multe decît comisarul Apostolescu ?

— Asta n-am de unde s-o ştiu !... Dar toţi ăştia intervin mereu în viaţa mea, menţinîndu-mă într-o stare de permanentă surescitare nervoasă. Gîndeşte-te numai la cele întîmplate în ultimele luni : percheziţia, furtul „relicvei", regăsirea ei în camera Catinei, urmărirea mea de către individul cu ochi de veveriţă şi ameninţarea lui categorică în cazul cînd aş îndrăzni să trec pragul Chesturii, asasinarea lui Gheorghiţă, chelnerul...

— Fir-ar al naibii să fie ! Numai cît mă gîndesc la toate acestea, şi începe să mă doară capul. Dar despre unele nici nu mi-ai vorbit, îmi atrase atenţia cu intenţia abia bănuită de reproş.

— E drept că nu ţi-am vorbit. Şi nu numai despre acestea. Mi s-au mai întîmplat şi altele pe care tu,

de asemenea, nu le cunoşti. Cum să-ţi explic ? Vezi tu, Fane, cel mai groaznic lucru pînă astăzi a fost că, în vîrtejul ameţitor în care am intrat din noaptea cînd am avut, cum spunea unchiul Iancu, proasta inspiraţie de a mă duce să caut comori la „Hanul lui Agop", tot timpul m-am simţit singur. Singur, fiindcă *taina* mea mi se părea că n-o puteam împărtăşi nimănui. Puteam eu să mă duc la unchiul Iancu şi să-i spun : „Unchiule, eu l-am ucis pe tata" ? E drept, mai tîrziu am putut — şi a fost un mare noroc — fiindcă altfel mi-ar fi fost imposibil să îndur o asemenea suferinţă. Sau, puteam să vin şi să mă destăinuiesc ţie, cînd tu, atunci cînd m-am ridicat după boală, ţi-ai rîs de părul meu alb, crezînd că albisem de frică ? Gîndeşte-te cît am suferit, Fane ! De cînd a murit tata au trecut aproape doi ani. Atunci nu aveam decît cincisprezece. Să ai numai cincisprezece ani, să fii prins în vîrtejul unor evenimente, cărora chiar un matur nu ar şti să le facă faţă, şi să fii singur ! Să te zbuciumi, să suferi, să-ţi fie frică, să simţi că te dor creierii de atîta sforţare ca să găseşti răspuns la zeci şi zeci de întrebări care dau năvală, şi pe deasupra să fii singur !

Da, Fane, aşa s-a întîmplat cu mine. Dar în seara asta ştii care e cel mai mare cîştig pentru mine ? Faptul că, datorită unchiului Iancu, am descoperit adevărata semnificaţie a prieteniei. Un an întreg viaţa mea a fost doar un lung monolog. Cînd mi-a fost greu, cel mai greu, Fane, cînd n-am ştiut dacă trebuie sau nu să iau o hotărîre, cînd am avut nevoie de un sfat, de un cuvînt încurajator, am monologat, Fane. Eu însumi am fost prietenul meu, sfătuitorul meu, şi dacă vreodată se va întîmpla ca, analizînd această perioadă a vieţii mele, concluziile să nu mă mulţumească, nimănui altcuiva nu i-aş

putea reproşa decît mie însumi. De acum încolo însă...

— Stai, nu te înflăcăra, Ducule! Nu începe acum să-ţi închipui că eu am să-ţi pot da cine ştie ce ajutor ca să descoperi adevărul adevărat în legătură cu nea Andrei. Dar dacă vom chibzui împreună...

— Ştii ce-ţi cer eu, Fane, cel mai mult? l-am întrerupt.

— Ce?

— Îţi cer să mă ajuţi a vedea în jurul meu şi ceea ce este mai important decît propria mea dramă.

CAPITOLUL XIII

Patruzeci şi opt de ore mai tîrziu se întîmplă un eveniment care avea să însemne începutul unui şir întreg de nenorociri pentru ţara noastră: dictatura militaro-fascistă. Chiar în seara aceleiaşi zile mahalaua noastră avea să resimtă într-un chip dureros instaurarea „statului legionar". Curînd după ce s-a înnoptat, o maşină s-a oprit în faţa casei lui nea Sava Frangulea. Din ea au coborît trei haidamaci în cămăşi verzi şi cu pistoale grele pe şold. Au năvălit în casă şi l-au ridicat cu forţa, aşa cum se găsea, în cămaşă şi izmene. L-au urcat în maşină, şi duşi au fost. A doua zi l-au găsit oamenii împuşcat pe un maidan.

Traian Pantea, poreclit Negru-Împărat, se răzbunase.

În după-amiaza celei de a treia zile, toată mahalaua noastră s-a înşirat înapoia dricului care ducea spre locul de veşnică odihnă trupul ciuruit de gloanţe al lui nea Sava. Pînă şi Mustafa, cafegiul, şi-a închis dugheana şi a urmat sicriul. Numai de cînd mă ştiam eu murise multă lume în mahalaua Mascaralei, dar se întîmpla pentru prima dată ca turcul să ia parte la înmormîntarea cuiva.

N-am să uit, cred, niciodată înmormîntarea lui nea Sava. De obicei, ceremoniile de genul acesta, cel puţin acelea de pe strada noastră, eráu zgomotoase. Poate că mai aproape de adevăr ar fi dacă aş spune că jalea rudelor celor răposaţi era zgomotoasă. Înmormîntarea lui nea Sava Frangulea a fost cea mai liniştită şi totodată cea mai impresionantă din toate la cîte am asistat. După ce sicriul, purtat pe braţe, a fost depus în dric şi după ce acesta a pornit, înapoia lui s-au înşirat rudele, o delegaţie de muncitori de la Rizerie şi toată suflarea omenească — inclusiv copiii — din mahalaua noastră. În drum, deoarece se aflase în tot oraşul din ce cauză murise nea Sava, s-au ataşat convoiului mereu şi mereu alţi trecători, încît, atunci cînd am ajuns aproape de cimitir, strada era o mare de oameni.

Mulţimea mergea în tăcere, gravă, tristă şi întunecată. Nimeni nu bocea. Numai ţaţa Marioara, soţia lui nea Sava, lăcrima sub vălul care îi acoperea faţa. Nu s-au auzit plînsete nici măcar atunci cînd sicriul a fost coborît în mormînt. Şi cu toate acestea nu cred că au existat multe înmormîntări la care durerea să fi fost mai sinceră, deşi numai puţini din cei ce umpleau cimitirul îl cunoscuseră pe cel răposat.

Înainte ca sicriul să fie coborît, pe frînghii, în groapă, unul dintre muncitorii de la Rizerie a rostit o cuvîntare. Au fost doar cîteva cuvinte. Cred că a spus cam așa :

— Vreau să-ți spun în aceste clipe de rămas bun că noi, tovarășii tăi de muncă, te plîngem tot atît de mult ca și cei mai apropiați ție : mama și soția ta. Te plîngem fără lacrimi, fiindcă lacrimile ni le șterg mînia și indignarea împotriva criminalilor care te-au ciuruit cu o cruzime bestială. Nu vom uita niciodată de ce a trebuit să plătești cu viața, după cum nici pe tine nu te vom uita niciodată ! Adio, frate Sava !

La vreo două săptămîni după înmormîntarea lui nea Sava, Traian Pantea s-a mutat din mahalaua noastră. Un camion i-a încărcat boarfele și mobila în mai puțin de o jumătate de oră și dus a fost. Lîngă șofer a luat loc mamă-sa, „coana Bibița", cum o strigau femeile din mahala pînă a nu se întîmpla asasinarea lui nea Sava Frangulea, „mama banditului", cum i-au spus după aceea.

În ziua cînd s-au mutat, atunci cînd camionul a trecut prin fața „prăvăliei" mătușii Brîndușa, aceasta nu s-a putut abține să n-o huiduiască :

— Huo ! Mumă de tîlhar ! Duce-v-ați unde și-a înțărcat dracu' copiii !

A doua zi, toată mahalaua a aflat că Pantea se mutase cu mamă-sa în casa unui negustor evreu, care fusese arestat, iar familia lui evacuată. Și tot cu acest prilej am aflat că, pentru „merite deosebite" — împușcarea lui nea Sava pesemne se enumera printre aceste „merite" — fusese numit șeful poliției legionare din oraș.

În cele două săptămîni, pînă a nu se muta, Traian Pantea îşi făcea apariţia pe stradă de patru ori pe zi, îmbrăcat în uniforma lui de arhanghel al morţii. Dimineaţa, de două ori la prînz şi o dată seara şi se părea că nu bagă de seamă sau că nu-i pasă de privirile încărcate de ură cu care îl urmăreau femeile atunci cînd se întîmplau să se afle la porţi. Nu băga în seamă sau nu-i păsa că bărbaţii treceau pe trotuarul celălalt cînd îl vedeau, după cum se prefăcea că nu aude atunci cînd vreo femeie din mahala, mai curajoasă, vorbind tare, atîta cît era necesar ca să ajungă pînă la urechile lui clăpăuge, se căina că biata ţară a ajuns să fie condusă de toţi borfaşii, de ucigaşii şi de toate lepădăturile care de mult ar fi trebuit să înfunde închisorile.

Ura şi dispreţul mahalalei nu-l impresionau de loc. Dimpotrivă, parcă dinadins, ca oamenii să-l urască şi mai tare, nu se sfii, ca la numai cîteva zile după înmormîntarea lui nea Sava să înceapă a opri oamenii pe stradă şi să le propună :

— Ei, cînd ai de gînd să treci pe la sediu ?

— N-am ce să caut !

— Să te înscrii, măi nene. Dacă te înscrii, îţi dau un ciolan să rozi din el toată viaţa.

— Nu cred să am timp, domnule Pantea.

— Mai gîndeşte-te ! Are să vină ziua cînd ai să umbli tu să te înscrii şi nu are să se mai poată, fiindcă atunci vom fi destui.

Omul îl înjura în gînd şi-şi vedea de drum. Unii, mai fricoşi, îi promiteau că au să treacă... într-o zi, numai ca să nu-l refuze pe faţă. Dar de dus, nici unul nu s-a dus. Aşa că nici cît timp a locuit în mahalaua noastră şi nici după aceea partidul haidamacilor n-a izbutit să recruteze pe strada noastră măcar un prozelit. Dar era să uit. A existat, totuşi,

un singur caz: Matilda, vînzătoare la „Drogheria Păunescu" de pe strada Regală, fata lui nea Miron Tufescu, barcagiul. În mahalaua noastră nu s-a ştiut că Matilda se înhăitase cu legionarii. Dar pînă la urmă s-a aflat. Nu ştiu cine a văzut-o intrînd în sediul lor. Altul a descoperit-o mărşăluind într-o coloană de „cetăţui".

Cei care o văzură se grăbiră să-l vestească pe nea Miron, care se făcu Dunăre de supărare.

— Cum, bre, să-mi facă ea mie ruşinea asta? Lasă că o învăţ eu minte!

Seara, cînd Matilda s-a întors acasă, nea Miron a chemat-o la el:

— E adevărat, fată, că te-ai înhăitat cu „verzii"?

Matilda n-a negat. Mai mult, a căutat să-l convingă pe tată-su că ar face bine să se înscrie şi el la legionari.

Atunci nea Miron n-a mai putut răbda. A luat o frînghie pregătită mai dinainte şi s-a pus cu bătaia pe ea. Dacă nu interveneau nişte vecine miloase, ar fi omorît-o.

De bătut n-a mai bătut-o, dar judecata nu s-a terminat doar cu atît. A făcut un balot cu toate lucrurile ei şi le-a zvîrlit peste gard în curtea ţaţei Păuna, care, după ce o scăpase din mîinile lui tată-su, o luase s-o adăpostească pentru la noapte.

— Eu de tine nu mai vreau să ştiu, blestemată şi tîrîtură ce eşti! Să te duci la *ăia*, nemernico! Ei să-ţi dea casă, ei să-ţi dea mîncare şi să te îmbrace, i-a strigat peste gard nea Miron. Tîrfă dacă te făceai şi tot mi-ar fi fost mai puţin ruşine de oamenii din mahala decît îmi este acuma!

Ameninţarea lui nea Miron n-au fost cuvinte rostite la mînie. Începînd din seara aceea, n-a mai primit-o acasă şi nici n-a mai vrut să ştie de ea.

— Am avut o fată, dar mi-au omorît-o haidamacii ! se căina cînd se întîmpla să întîrzie cu vreun prieten la un pahar de vin.

Nu numai cînd era băut, dar chiar şi treaz, nea Miron o considera ca şi moartă pe Matilda. La numai o săptămînă de cînd o alungase, a cumpărat un berbec întreg, a pus-o pe ţaţa Păuna să-l gătească pilaf şi a chemat mahalaua la „pomana Matildei". Oamenii s-au crucit. Aşa ceva nu mai văzuseră.

— Am avut o fată, o fată frumoasă şi mi-au omorît-o haidamacii !

Numai atunci, pentru prima şi ultima dată, l-a văzut mahalaua noastră plîngînd.

*

*

Excursia în baltă cu unchiul Iancu şi Fane a fost amînată vreo trei duminici. De fiecare dată unchiul Iancu ne anunţa din timp că e prins cu alte treburi.

În sfîrşit, în a patra duminică, dimineaţa tare, cînd soarele abia da să răsară, am coborît dealul, jos, în port, pe potecuţa pe care nu mai coborîsem de pe vremea cînd ne jucam „de-a hoţii şi vardiştii".

La „Pescărie", odihnindu-se pe o babà, ne aştepta unchiul Iancu.

— Uite-l colo ! îmi atrase atenţia Fane, care îl descoperise încă de departe.

— Aţi venit, băieţi ? Bravo, n-aţi întîrziat nici o secundă ! ne lăuda unchiul Iancu.

Cîteva minute mai tîrziu, bărcuţa noastră aluneca pe apele tulburi ale fluviului, tăind pieziş curentul. Ramele mînuite cu dibăcie de braţele puternice ale unchiului Iancu făceau ca luntriţa

să înainteze cu viteză. Fane se întorcea din cînd în cînd spre mine şi ochii lui parcă îmi spuneau:

„— Ei, ce zici? Aşa că nea Iancu e un om şi jumătate?"

Întrucît eram cu totul de acord cu el, zîmbeam şi înclinam capul afirmativ.

A fost o petrecere extraordinară. Unchiul Iancu, care era un om vesel, ştia să ne facă să rîdem cu lacrimi, fiindcă ştia să povestească admirabil, dar mai ales fiindcă se pricepea să pescuiască tot atît de bine ca un pescar adevărat.

După ce ne-am ospătat nu numai cu merindele aduse de acasă, dar şi cu peştele prins cu undiţa, pregătit ad-hoc de către Fane, care se pricepea grozav la o asemenea treabă, unchiul Iancu a trecut, aş zice, la partea a doua a programului nostru, pentru care, aveam s-o aflu acum, ne invitase în Baltă.

— Acuma, măi băieţi, să discutăm şi lucruri mai serioase. De altfel, în afară de faptul că am dorit să ne facem de cap cîteva ore, toţi trei aici, în Baltă, şi pentru discuţia asta serioasă v-am invitat. În bojdeuca mea nu-mi place să primesc musafiri. Acasă la voi tot nu se putea, fiindcă ar fi însemnat s-o speriem de pomană pe maică-ta, Ducule, iar în altă parte nu ştiu unde ne-am fi putut vedea fără să fim stînjeniţi... Dragă Ducule, băiete, vreau să discutăm despre o problemă care te priveşte pe tine. Îţi aduci aminte, ultima oară cînd am stat toţi trei de vorbă, ţi-am făgăduit să te ajut şi eu ca să dezlegi taina morţii lui Andrei. Mai înainte de a afla în ce fel am încercat să te ajut, poftim, ia şi citeşte *cartuşul*, încercuit cu roşu, din ziarul acesta.

Şi unchiul Iancu îmi întinse un ziar împăturit în opt, pe care îl scoase din traista cu merinde.

Ziarul se numea „Făclia" şi, cu toate că era anunţat săptămînal, avea o apariţie neregulată. Amănuntul acesta îl cunoşteam de pe cînd vîndusem şi eu ziare. Altele însă, mult mai interesante, aveam să aflu acum de la unchiul Iancu.

Am desfăcut ziarul şi am găsit imediat articolul.

COMISARUL APOSTOLESCU ARE CUVÎNTUL

Cititorii ziarului nostru îşi mai amintesc de monstruosul asasinat săvîrşit la „Hanul lui Agop". Atunci, în împrejurări cu totul ciudate, muncitorul Andrei Mănăilă, electrician la Uzina electrică a oraşului, a fost înjunghiat cu o lovitură de pumnal care i-a străpuns inima.

Cu anchetarea acestui caz a fost însărcinat comisarul Apostolescu. Iată însă că au trecut doi ani, şi criminalul care a pus capăt vieţii lui Andrei Mănăilă continuă să se plimbe în libertate.

În numele opiniei publice din oraşul nostru ne simţim obligaţi să punem cîteva întrebări comisarului Apostolescu :

1. *Este adevărat că dosarul acestei afaceri tenebroase a fost închis la numai cîteva luni de la comiterea asasinatului ?*

2. *Ce l-a determinat pe comisarul Apostolescu să suspende cercetările, ştiut fiind că ceea ce caracterizează activitatea dumisale — şi-i asigură reuşitele — este tocmai perseverenţa ?*

3. *A fost aceasta o iniţiativă personală sau domnia-sa nu a făcut decît să asculte de sugestia sau ordinul cuiva ? În acest caz, opinia publică vrea să cunoască numele aceluia care a dat un asemenea ordin, şi motivele.*

4. *În elucidarea cazului a epuizat oare comisarul Apostolescu absolut toate căile de investigaţii? Cu alte cuvinte, crede domnia-sa că se afla în faţa unei „crime perfecte"?*

5. *Nu cumva Andrei Mănăilă a fost ucis din cu totul alte motive decît acelea îndeobşte cunoscute sub denumirea de „obişnuite"?*

6. *Atmosfera de senzaţional creată în jurul acestei crime, ca şi referirile perfide privitoare la „trecutul tenebros" al victimei nu cumva au fost dinadins întreţinute, pe de o parte, spre a deruta pe anchetatori, iar pe de alta, spre a terfeli memoria unui om recunoscut ca onest de către toţi cei ce l-au cunoscut?*

Comisarul Apostolescu are cuvîntul!

— Ai citit?

— Da!

— Bun! Acum să-ţi spun ce s-a întîmplat după apariţia articolului. Mai întîi, ziarul a fost suprimat din ordinul chestorului poliţiei legionare. Aceeaşi poliţie legionară l-a arestat pe proprietarul ziarului şi, schingiuindu-l, l-a silit să mărturisească numele autorului articolului. De frică, omul a divulgat numele... meu, fiindcă eu am conceput textul „cartuşului".

— Dumneata, nene Iancule? întrebă Fane, luîndu-mi-o înainte.

— Eu, dragii mei băieţi. Consecinţa: sînt patru zile de cînd am fost dat afară din serviciu. Bineînţeles, nu acesta a fost motivul oficial. Dar nu mi-a fost de loc greu să-l ghicesc pe cel real.

— Şi acum, fără serviciu, ce ai să te faci? l-am întrebat îngrijorat de soarta lui.

— De foame n-am să mor, fii sigur! Şi acum, Ducule, după ce ai aflat ce urmări a avut articolul, să tragem concluziile. Că asasinarea lui taicătu are un substrat politic, nu mai încape nici o îndoială. Concret, despre ce anume poate fi vorba nu ştiu. Cel puţin deocamdată. În orice caz, un lucru e sigur: că taică-tu, cu toate că nu a militat în cadrul vreunui partid, avea totuşi, ca orice muncitor cinstit, convingeri democratice. Aceasta ar fi prima concluzie, băiete...

Mai află că de ieri comisarul Apostolescu a fost avansat şi mutat la Bucureşti. E clar deci că ancheta nu va fi reluată. Dimpotrivă, nu ar fi exclus să dispară, ca prin minune, şi dosarul. Asta ce înseamnă? Înseamnă că asasinul tatălui tău sau aceia în numele cărora a lucrat sînt destul de puternici ca să împiedice, cu orice preţ, descoperirea vinovatului. Asta este a doua concluzie.

Va să zică: un ziar suprimat. Girantul acestuia arestat de poliţia legionară, bătut şi schingiuit ca să divulge numele autorului articolului; autorul articolului pus în douăzeci şi patru de ore în cadrul disponibil; comisarul care a anchetat cazul avansat, chipurile, şi mutat la Bucureşti; probabil, dosarul dispărut fără urmă. Cu alte cuvinte, asasinul sau cel care îl apără, la primul pericol mai serios, a acţionat prompt şi sigur. De acord?

— De acord, unchiule.

— Bun! Iată că există un băiat curajos, care nu se sperie nici de criminal şi nici de cei care îl susţin. Un băiat care îşi propune ca unic ţel în viaţă reabilitarea memoriei tatălui său, ucis în împrejurări misterioase de un criminal rămas necunoscut. Ei bine, să presupunem că băiatul acesta ar fi în stare să facă lumină acolo unde comisarul

Apostolescu a găsit de cuviință că e mai prudent pentru el să nu scapere măcar un chibrit. Știi ce s-ar întîmpla? Băiatul acesta curajos ar fi strivit ca o gîză, fără să mai apuce să spună nici pis.

— Dacă am înțeles bine, nene Iancule, matale ești acum convins că mă paște o primejdie reală dacă mă amestec.

— Da, Ducule. Și aceasta este cea de a treia concluzie.

— Totuși trebuie să aflu, unchiule.

* * *

„În definitiv, ce primejdie mă paște dacă am să fac o «plimbare» prin cimitir?“ mi-am zis, ca să mă mint singur.

Numai că în loc să mă plimb, cum am intrat pe poarta cimitirului, m-am dus întins la cavoul coanei Aurica. De fapt, nu chiar pînă acolo, ci pînă la un mormînt de om sărac, din apropiere. Un biet mormînt părăsit. Ca nu cumva să dau cuiva de bănuit, fiindcă prin cimitir, la ora aceea, era lume destulă venită să îngrijească de morminte, am început să-mi fac acolo de lucru anume, să îndrept crucea care în curgerea anilor se strîmbase. Dar la un moment dat, cînd nu a mai fost nimeni prin apropiere, m-am apropiat pe furiș de cavoul coanei Aurica și am picurat ceară de la o lumînare aprinsă în crăpătura dintre rame și chepengurile propriu-zise. Am procedat în felul acesta, deoarece voiam să verific, ulterior, dacă mormîntul continua să mai fie folosit de Catina și de complicele ei.

La cimitir am revenit abia după patru zile. Am verificat, și iată că între timp vinișoara de ceară

de la unul din chepenguri dispăruse. Dovada era făcută.

N-am mai întîrziat o clipă acolo. M-am întors la mormîntul anonim de care am mai vorbit. Adusesem niște flori și am început să le sădesc. Și în timp ce mă îndeletniceam cu treaba aceasta, mă tot întrebam cum aș putea să descopăr taina criptei cu zăvoare și încuietori.

Dar iată că în timp ce tocmai aprindeam candela la mormîntul pe care îl luasem, ca să zic așa, în patronaj, cineva, care se afla chiar în spatele meu, mă întrebă :

— Măi, dar pe cine ai tu îngropat acolo, măi ?

Și fiindcă prevăzusem că odată avea să mi se pună o asemenea întrebare, am răspuns fără nici un fel de ezitare :

— Pe bunica.

— Așa, pe bunica ! Și ți-o amintești, măi, pe bunică-ta, măi ?

Cel care îmi vorbea, un om cam la vreo șaizeci de ani, mărunt, cu o față rotundă și smeadă și cu niște ochi negri și neastîmpărați, era îmbrăcat cu niște cioareci ferfeniți pe la glezne și cîrpiți la genunchi. În loc de haină purta o flanelă din lînă țărănească, roșie, nici ea într-o stare mai bună. Ciorapi nu avea în picioare și era încălțat, în loc de ghete, cu niște galoși sparți. În cap purta o pălărie de pîslă veche, decolorată, cu borul lăsat în jos și tare încrețit.

Am răspuns cu prudență :

— Nu, fiindcă a murit mai demult, cînd încă nici nu mă născusem.

— Da' maică-ta trăiește ?

— Trăiește !

— Măi, şi zici că ăsta e mormîntul bunichi-ti, măi ?

Faptul că-mi punea pentru a doua oară întrebarea mă cam nelinişti. Totuşi, m-am ţinut tare.

— Da, al bunichii.

— Maică-ta ţi-a spus ?

— Mda !

— Şi atîţia ani, măi, de ce n-a avut grijă să-i aprindă o lumînare, măi ?

— Păi să vezi... Noi am fost plecaţi în alt oraş... la Bîrlad. Ne-am întors de puţină vreme şi...

— Păi, maică-ta a greşit mormîntul, măi. Îţi spun eu. De treizeci de ani de cînd îngrop morţii, apăi am învăţat să cunosc, măi, cimitirul ăsta, măi, cum nici că se poate mai bine. La cîţi nu le-am săpat eu groapa ! Sute şi sute ! Ce vrei ! Treizeci de ani, nu glumă. Pe mine, măi băiete, dacă ai să mă întrebi cine zace în fiecare groapă, îţi spun dintr-o răsuflare, măi. Că nu ţi-aş putea spune şi numele, asta-i altceva. Dar n-am să greşesc niciodată să-ţi încurc un mormînt de muiere cu unul de bărbat. Ferit-a sfîntul ! De pildă, aici, dedesubt, am îngropat un bărbat, şi nu o femeie, măi.

— Eşti sigur, moşule ? l-am întrebat cu prefăcută îndoială. Să fi greşit, oare, mama ? După atîţia ani, nici nu ar fi de mirare.

— A greşit ! Ăsta-i mormîntul unui popă. Unul de-i zicea popa Cinzeacă, fiindcă îi plăcea să tragă zdravăn la măsea. Ehei, mare dăndănaie a fost şi cu popa ăsta !... De dimineaţa pînă seara numai în beţii şi-n crailîcuri o ducea. Asta pînă într-o zi cînd, cine ştie din ce pricină, şi-a pus ştreangul de gît. Auzi, popă să-şi facă singur seama ! Aşa ceva nici că se mai pomenise. A fost mare tulbu-

rare printre poporenii lui. Vlădica n-a dat voie nici să fie prohodit şi nici să fie îngropat în cimitir. A poruncit să i se facă groapă afară, pe cîmp, şi să fie înmormîntat fără popi şi fără lumînare, ca un păgîn. Noroc, măi, că s-a găsit un gropar cu inima bună, unul Tase. Adică eu, măi!

— Matale!

— Da, eu!

Şi arătă cu degetul în direcţia inimii pe care singur şi-o calificase ca fiind bună.

— Dar, ia spune-mi, şi neamurile popii nu ţi-au fost recunoscătoare pentru treaba asta?

— Ei, m-au cinstit ele cu un pol de parale, nu zic nu. Dar crezi că pentru asta am făcut-o? Să ştii, măi, că de bani nu prea am dus eu lipsă în viaţa mea, cu toate că mulţi n-am avut niciodată. Cum ţi-am spus, trebuinţe puţine. Nici tu nevastă, nici tu copii, nici tu neamuri. Ce să fac cu banii? Cînd eram tînăr, cheltuiam mai pentru un strop de băuturică, mai pentru niscai mărgele, panglici sau alte zorzoane pentru cîte o fată care îmi plăcea. Dar toate cu socoteală.

Pe măsură ce am îmbătrînit, apăi şi plăcerile astea au început să dea brînci inimii din ce în ce mai rar. Şi dacă n-a mai trebuit să cheltuiesc bani pentru asemenea desfătări, atunci pentru ce altceva i-aş mai fi cheltuit, măi? Aşa că, măi băiete, odată m-am trezit că banii au început să-mi prisosească.

— Şi ce ai făcut cu ei? nu m-am putut stăpîni să-l întreb.

— Ce-am făcut? I-am dat în păstrare lu' domnu' Manole.

— Cine-i domnul Manole?

— Domnu' Manole, *adiministratorul* ţintirimului.

Aflam acum că Manole era prenumele domnului Miclescu, intendentul cimitirului, omul pe socoteala căruia circulau o mulţime de poveşti, care, după cele mai competente păreri, toate păreau a fi adevărate.

Domnul Miclescu era o fărîmă de om gras atîta, încît semăna cu un butoi de bere. Ochii, în afară de faptul că erau încrucişaţi, aveau şi pleoapele bolnave de blefarită. Dar domnul Miclescu nu era un om ros de complexe. Zilnic îl vedeai pe strada principală la orele cînd lumea ieşea să se plimbe, totdeauna în tovărăşia cuiva din aşa-zisa protipendadă a oraşului.

Închipuiţi-vă o bucăţică de om, îmbrăcată în haine confecţionate din cea mai bună stofă şi lucrate la cel mai bun croitor din oraş. Închipuiţi-vi-l păşind alături de un om cu statura normală, vorbind tare şi afectat, însoţind cuvintele de gesturi largi, nu mai puţin afectate — şi veţi avea imaginea domnului Manole Miclescu, intendentul cimitirului.

Văr primar cu şeful local al unui partid politic, ceruse şi obţinuse postul de intendent al cimitirului, post pe care îl păstra de ani de zile, independent de partidele care se perindau la putere.

Domnul Manole Miclescu, luîndu-şi slujba în primire, se puse pe treabă, hotărît să smulgă de pe urma ei maximum de profituri. Prima măsură pe care o luă fu să supună unui impozit pe toţi acei care trăiau pe lîngă şi de pe urma cimitirului: clopotarul, groparii, vînzătoarea de tămîie, lumînări şi cărbuni aprinşi pentru căţui şi cădel-

niţe, femeia care îngrijea de candelele de pe morminte, florăresele. Toţi şi toate fură obligaţi să plătească sau să-şi schimbe meseria.

Dar scurt timp după aceea, intendentul nu se mai mulţumi să perceapă doar impozite. Pe unii dintre cei înşiraţi mai sus îi sili să devină salariaţii lui.

Bineînţeles, nu despre toate cele relatate mai sus aveam cunoştinţă atunci cînd groparul Tase a început să-mi vorbească de domnul Miclescu. Dar chiar şi puţinul pe care îl ştiam despre intendent mi-a fost suficient ca să-mi dau seama cît de prost inspirat fusese bietul om atunci cînd îi încredinţase, spre păstrare, economiile sale.

— Va să zică, domnul Manole e bancherul dumitale!

Cuvîntul păru că-l amuză:

— Ehe, bancher! Ăsta zic şi eu bancher. Cu el nu păţeşti, măi, ce-a păţit Safta. Safta e baba care vinde lumînări.

— Ce-a păţit?

— Păi strînsese şi ea, într-o viaţă de om, cinci mii de lei. Cinci mii! Bani grei, măi băiete! I-a pus la bancă. Aia de dădea dobîndă mare. Cum îi zicea, măi?

— Nu ştiu!

— Stai că mi-am amintit: Elino-romînă. A dat banca faliment şi banii ei s-au dus pe apa sîmbetei. Vezi, măi, dacă s-a lăcomit la dobîndă mare! Mie nu-mi trebuie dobîndă. Eu i-am spus lu' domnu' Manole: „Cîţi îţi dau, atîţia să-mi dai înapoi, atunci cînd ţi-oi cere!"

— Şi ai vreo hîrtie de la domnul Manole?

— Ce-mi trebuie hîrtie? Doar nu ne cunoaştem de ieri, de alaltăieri! Nu are să se bucure la banii mei! Că la el banii... ca la turci!

— Ai mulţi bani în păstrare la el?

Groparul privi împrejur, apoi cu voce intenţionat mai înceată:

— Păi atîţia ani de cînd îi tot dau, să se fi strîns ca la vreo treizeci de mii!

— Cît?

— Treizeci de mii!

Suma mi se păru uriaşă. Mă uitam la el şi nu-mi venea să cred. Omul acela cu cioarecii ferfeniţă, cu flanela peticită, încălţat cu galoşi sparţi şi legaţi de picioare cu sîrmă era posesorul unei sume de treizeci de mii le lei!

— Şi ce ai de gînd să faci, moşule, cu atîta bănet?

Bătrînul ridică din umeri:

— Vezi, tocmai asta e! Încă nu m-am hotărît. Dacă aş avea ceva rude, le-aş lăsa lor tot. Dar aşa!... M-am gîndit să-i cheltui pentru sufletul meu.

— Cum, adică, pentru sufletul matale?

— Pentru păcatele mele, băiatule, vreau să-i cheltui. Să mai împuţinez o parte din ele. Bătrîn sînt. Ca mîine, poimîine mă culc seara şi dimineaţa nu mă mai trezesc. Şi după cîte înţeleg, ziua aceea nu mai e departe. Au început să se arate semne!

Ultimele cuvinte le rosti încet, de parcă mi-ar fi mărturisit o taină.

— Ce fel de semne?

— Semne de dincolo. Ehei, măi, multe mai înţelege omul atunci cînd se împlineşte sorocul să le înţeleagă! Dar pînă atunci... Iaca omul tînăr e ca orbul şi surdul faţă de semnele de dincolo. Ia-mă

pe mine drept pildă. De treizeci de ani, în fiecare vară aici dorm. Pun capul pe pămînt seara şi mă trezesc dimineaţa, orb şi surd la toate cele ce se petrec în jurul meu. Şi cu toate astea, cîte nu se întîmplă aici! Trupurile s-au prefăcut în tină, dar sufletele trăiesc. Eu le-am auzit vorbind...

— Ai auzit sufletele vorbind? Cum pot vorbi sufletele?

— Parcă eu ştiu! Dar le-am auzit, măi băiete, măi, aşa cum te aud pe tine.

— Nici copiii nu te-ar crede, moşule!

— Parcă ce, îţi cer eu să crezi? Dar de auzit le-am auzit. Era mai înspre toamnă... Într-o noapte mă trezesc din somn voci. Una subţire, de femeie, alta groasă de bărbat. La început am crezut că visez. M-am tras de mustaţă şi m-am încredinţat că sînt treaz. „Eu nu am încredere de loc în băiat", spunea sufletul de femeie. „Aş! Dinspre partea lui nici o grijă. E încă un copil", răspunse sufletul de bărbat. Nu vorbi prostii! se îndîrji sufletul de femeie. Nici nu-ţi poţi închipui de ce-i în stare ipocritul ăla, ascultă-mă pe mine!"

Ce şi-au mai vorbit nu am mai putut auzi. Se îndepărtaseră şi pînă la mine nu mai ajungea decît un murmur. Da, măi băiete, măi! Am auzit eu, cu urechile mele... Era pe la miezul nopţii şi în tot ţintirimul, nici ţipenie de om, în afară de mine.

— Poate le-ai şi văzut? am întrebat amuzat.

— Atunci nu! Dar în altă dată, da. Am văzut un duh. L-am văzut mai multe nopţi.

— Cum arăta?

— Era învesmîntat în alb. Arăta ca un fum alb. A dispărut cam prin locul ăsta unde ne găsim noi.

— Pesemne că duhul pe care l-ai văzut şi-o fi avînd sălaşul în vreunul din mormintele astea. Poate într-acela, care e cel mai arătos.

Şi arătai cu mîna spre cavoul coanei Aurica.

— Mai ştii ! că ori de cîte ori l-am văzut, tot înspre partea asta se pornea.

Şi bătrînul gropar se depărtă fără nici un cuvînt de rămas bun, ca şi cînd ar fi fost sigur că, la reîntoarcere, tot acolo avea să mă găsească.

*

* *

Mama cîrpea nişte ciorapi. Eu învăţam. A doua zi aveam teză la ştiinţele naturale. O materie care nu-mi plăcea de loc. Făceam eforturi să mă concentrez, dar fără să izbutesc. Mereu îmi aminteam de cele aflate de la moş Tase, groparul.

Ce mă intriga în cea mai mare măsură era discuţia celor două *suflete* care, nu încăpea nici o îndoială, avusese loc între Catina şi complicele ei. După toate probabilităţile, *copilul* despre care Catina avea o părere atît de proastă eram eu.

Începu să mă doară capul. Mi-am prins tîmplele în palme şi am închis ochii.

— Eşti obosit, dragul meu !

— Mă doare puţintel capul.

În clipa aceea se auzi o bătaie puternică în uşa tindei. Mama se sperie atît de tare, încît scăpă din mînă ciorapul.

— Cine o mai fi, Dumnezeule ?

Şi dădu să se scoale.

— Stai liniştită, mamă ! Mă duc eu să văd cine bate.

Înainte de a ieşi, m-am uitat la ceas. Era ora zece.

Am deschis uşa. Un necunoscut aştepta în prag.

— Aici locuieşte doamna Mănăilă ? întrebă cu o voce veselă.

— Da !

— Aş putea să-i vorbesc ?

Am deschis larg uşa ca să-i fac loc să treacă.

— Mamă, domnul te caută pe matale ! am vestit-o, introducîndu-l pe necunoscut în bucătărie.

Mama se ridicase între timp şi se uita la el, nedumerită şi neliniştită.

— Doamna Mănăilă ? Omagiile mele, doamnă !

Se plecă în faţa ei şi, curtenitor, îi sărută mîna.

Mama, care nu era obişnuită să i se spună doamnă şi nici să i se acorde asemenea curtenitoare atenţii, se înroşi de plăcere.

— Poftim, luaţi loc ! îl invită mama, arătîndu-i un scaun.

— Mulţumesc, doamnă ! Sînteţi foarte amabilă. Îmi îngăduiţi să-mi scot pardesiul ? E o căldură infernală, aici, la dumneavoastră.

Şi abia după ce şi-a scos pardesiul, l-am putut vedea mai bine.

Era un om înalt, ciolănos, cu un cap perfect de dolicocefal, cu faţa măslinie şi puţin suptă. Ochi mari, negri şi strălucitori, cum nu mai văzusem pînă atunci şi cum nu mi-a mai fost dat să întîlnesc alţii la fel nici după aceea. Sprîncene groase şi, fără nici o exagerare, circumflexe. Frunte dreaptă, nu prea înaltă, dar care părea îngustă din cauza părului negru care pornea chiar de la bumbii frunţii. Părul lins şi pomădat era pieptănat cu cărare la mijloc. Nasul corect, parcă un pic prea subţire, cu nări permanent neliniştite, adulmecînd parcă. O mustaţă mexicană, probabil şi ea pomădată, deasupra unor buze groase şi roşii. Pornind de la tîmple, şi numai pe o fîşie tare îngustă, ur-

mînd linia maxilarelor, o bărbuţă, care se îmbogăţea, încreţindu-se uşor, drept pe bărbie.

Necunoscutul era îmbrăcat în haine de seară, negre şi purta încălţăminte de lac. Albul imaculat al plastronului scotea şi mai mult în evidenţă culoarea măslinie a pielii, negrul lucios al ochilor, părului şi bărbii.

Avea o voce sonoră, se exprima cu uşurinţă şi în fraze alese, dar nu puteai şti dacă vorbeşte serios sau dacă, înapoia excesivei politeţi, nu se ascunde doar ironie.

Nu numai înfăţişarea, dar şi cuvintele mi-l făcură antipatic. Era ceva diabolic în înfăţişarea acestui om, în strălucirea ochilor, în zîmbetul cu care ţinea să sublinieze unele cuvinte.

Cît priveşte pe mama, abstracţie făcînd de primele clipe, de asemenea străinul o impresiona neplăcut. Cred că n-aş greşi afirmînd că, pur şi simplu, o înfricoşa.

— Stimată doamnă — începu necunoscutul cu vădită afectare — în primul rînd îngăduiţi-mi să vă cer scuze pentru ora nepotrivită la care mă înfăţişez dumneavoastră. Am fost însă nevoit să trec peste etichetă, deoarece mîine dimineaţă părăsesc oraşul.

Mama deschise gura, să spună că-i acceptă scuzele, dar, probabil, neştiind dacă intră sau nu în uzanţa bunelor maniere, renunţă, mulţumindu-se să-şi încline capul într-un anumit fel pe care eu l-am găsit graţios, dar care, spre lauda ei, n-o angaja cu nimic.

— Numele meu, stimată doamnă, este Prejan. Sînt naturalizat francez, locuiesc la Paris şi conduc, în calitate de director, o societate de export.

Mă găsesc în oraşul dumneavoastră numai de cîteva ore şi intenţionez să-l părăsesc cu primul tren. Am venit aici, de la Bucureşti, cu un dublu scop: în primul rînd, pentru a îndeplini faţă de dumneavoastră un comision din partea bunului meu prieten Bazain, un renumit fabricant de jucării, iar în al doilea rînd, pentru a aduce omagii doamnei Beatrice Corday, soţia consulului Franţei, care îşi sărbătoreşte în seara aceasta ziua ei de naştere. Trebuie să ştiţi că mă leagă de soţii Corday o veche, o foarte veche amiciţie, care se întinde pe o perioadă de cincisprezece ani. Aşa se explică de ce mă prezint în faţa dumneavoastră într-o ţinută puţin obişnuită pentru vizite, mai ales neanunţate.

Cît timp vorbise, ochii lui se opriseră de mai multe ori asupra mea, cercetători.

O clipă tăcu şi apoi începu din nou să vorbească:

— Şi acum, doamnă, îmi veţi îngădui să vă informez care este scopul vizitei mele. V-am spus mai adineauri că sînt trimis la dumneavoastră de către bunul meu amic, domnul Bazain. Probabil că numele acesta nu vă spune nimic şi că îl auziţi pentru prima dată.

— Da, domnule! confirmă mama, aruncîndu-mi în acelaşi timp o privire întrebătoare.

— E foarte firesc, stimată doamnă. Şi ştiţi de ce? Pentru că soţului dumneavoastră nu i-ar fi făcut niciodată plăcere să vorbească despre domnul Bazain, fostul lui asociat.

Mama se uită la mine, eu la ea şi apoi amîndoi la acel ciudat domn Prejan.

— Da, doamnă, soţul dumneavoastră — şi cu acest prilej vă rog să primiţi tardivele mele con-

doleanţe pentru nenorocirea care v-a lovit — a fost asociatul amicului meu, Bazain, acum vreo... vreo... poftim că am uitat cîţi ani mai sînt de atunci. Dar cred că asta nu are importanţă pentru dumneavoastră, nu-i aşa ?

— Desigur, nu are importanţă ! repetă mama maşinal.

— După cum, fără îndoială, ştiţi, soţul dumneavoastră a călătorit mult. Ştiţi, de asemenea, că în Franţa a locuit mulţi ani. În anii aceia s-au cunoscut soţul dumitale şi domnul Bazain. Trebuie să mai ştiţi, doamnă, că pe vremea aceea, vă rog să-mi iertaţi expresia, domnul Bazain cam trăgea mîţa de coadă, de altfel ca şi soţul dumneavoastră. Bineînţeles, amîndoi visau să scape de sărăcie. Idealul comun i-a apropiat şi s-au împrietenit. S-au împrietenit într-un moment favorabil, cînd domnul Bazain tocmai moştenise cîteva zeci de mii de franci de la o mătuşă şi cînd soţului dumneavoastră i-a venit marea idee — cum spune şi astăzi amicul meu Bazain — de a-şi încerca norocul în industria de jucării. Domnul Bazain a acceptat să-şi investească banii în această afacere. Şi cum soţului dumneavoastră îi mai veniră în minte şi alte idei, tot atît de inspirate, în scurt timp întreprinderea începu să prospere, spre marea satisfacţie a amicului meu Bazain.

Dar, doamnă, se pare că soarta oamenilor pe pămînt este să nu se înţeleagă, chiar atunci cînd sînt prieteni şi se stimează reciproc. Pentru a nu mă menţine, stimată doamnă, doar la generalităţi, trebuie să vă spun că, din păcate, neînţelegerea s-a ivit şi între cei doi asociaţi. Conflictele, la început minore şi rare, se înmulţiră, luînd din zi în zi forme mai violente. Veţi fi, poate, curioasă

să cunoaşteţi natura acestor conflicte. Pe scurt, doamnă, trebuie să vă spun că domnul Bazain reproşa soţului dumneavoastră că are mult prea multe idei şi că punerea în practică a unora dintre ele ar duce la prăbuşirea întregului edificiu. Pe de altă parte, soţul dumneavoastră reproşa domnului Bazain că, datorită prudenţei lui excesive, întreprinderea este ameninţată să rămînă o biată făbricuţă.

Neînţelegerea adîncindu-se din zi în zi mai mult, sfîrşi prin a-i exaspera pe amîndoi, dar mai ales pe soţul dumneavoastră, a cărui fire, vă rog să-mi iertaţi sinceritatea, se pare că era mult mai violentă decît a domnului Bazain, amicul meu. Pe scurt, soţul dumneavoastră a cerut desfacerea asociaţiei, iar domnul Bazain nu s-a opus. Marea dificultate însă s-a ivit în clipa cînd s-a pus problema să ia fiecare ceea ce i se cuvenea. Practic, lucrul acesta părea imposibil, pentru că aceasta ar fi însemnat, de fapt, lichidarea întreprinderii. Domnul Bazain, socotindu-se cel mai îndreptăţit să pună condiţii, deoarece el fusese acela care venise cu capitalul, propuse soţului dumneavoastră, succesiv, mai multe soluţii de compromis, pe care acesta le refuză. Le refuză şi, dintr-un fel de culanţă de neînţeles, se retrase. Domnul Bazain a rămas singur şi, în ciuda pronosticurilor soţului dumneavoastră, izbuti cu prudenţa care îl caracteriza — şi care lipsea soţului dumneavoastră — să transforme mica făbricuţă în cea mai mare întreprindere de jucării din întreaga Franţă. Trebuie să ştiţi însă, doamnă, că domnul Bazain, care este un om extrem de cinstit, nu a uitat o clipă că prosperitatea lui prezentă se datoreşte într-o în-

semnată măsură ideilor fostului său asociat. De aceea, a depus la bancă într-un cont special suma de bani care reprezenta partea din activul întreprinderii în momentul cînd soţul dumneavoastră a ieşit din asociaţie. Îmi veţi îngădui, doamnă, să vă comunic, spre ştiinţa dumneavoastră, că această parte reprezintă suma de cinci sute de mii de franci francezi.

Mama, care de multe ori mă uimea printr-un extraordinar simţ de adaptabilitate, nu se dezminţi nici de data asta, punînd o întrebare care, mie, nu mi-ar fi trecut prin minte :

— Fii amabil, domnule, şi spune-mi ce reprezintă suma asta în lei ?

— Circa un milion, doamnă. Dar din motivele pe care aveţi să le cunoaşteţi imediat, echivalenţa în lei nu prezintă pentru dumneavoastră nici un fel de interes. Aşadar, îngăduiţi-mi să continui, doamnă. Domnul Bazain nu s-a mulţumit să ţină la dispoziţia soţului dumneavoastră ceea ce i se cuvenea, ci a şi întreprins unele investigaţii, pentru a-i da de urmă. Spre marele său regret, investigaţiile nu au dus la nici un fel de rezultat. Aceasta, pînă mai acum o lună, cînd, numai din întîmplare, i-a dat de urmă, dar, din păcate, prea tîrziu, mult prea tîrziu. Prin mine, vă transmite condoleanţe şi ţine să vă asigure că, în ciuda neînţelegerilor din trecut, a păstrat tot timpul soţului dumneavoastră o sinceră afecţiune. Totodată, stimată doamnă, domnul Bazain vă aduce la cunoştinţă că suma de cinci sute de mii de franci francezi vă stă la dispoziţie, dar numai în anumite condiţii.

Mama încă nu-şi revenise din uluială.

— Ce fel de condiţii, domnule? murmură ea.

— Nu e vorba, de fapt, decît de o singură condiţie pe care, anticipînd, nu mă îndoiesc, stimată doamnă, că o veţi accepta. Doamnă, domnul Bazain doreşte ca dumneavoastră, împreună cu fiul dumneavoastră — şi mă măsură din cap pînă în picioare cu ochii lui de lac — să vă mutaţi în Franţa. Domnul Bazain se va îngriji de viitorul acestui tînăr inteligent şi simpatic, în aşa fel, ca, atunci cînd îşi va termina studiile, să-şi poată alege cariera care îi va plăcea cel mai mult. De asemenea, domnul Bazain se angajează să obţină, la vremea potrivită, naturalizarea pentru dumneavoastră şi fiul dumneavoastră. Dacă acceptaţi — şi îngăduiţi-mi să vă spun că nu văd motivul pentru care aţi refuza — mă angajez ca, în cel mult o săptămînă, să obţin paşapoartele. În vederea cheltuielilor ocazionate de plecare, am mandat din partea domnului Bazain să semnez un cec pe numele dumneavoastră în valoare de zece mii de lei.

Şi pentru a întări cuvintele, scoase din buzunarul de la piept un carnet de cecuri — vedeam acum pentru prima dată un carnet de cecuri — şi cu un stilou de aur de toată frumuseţea, completă suma.

— Poftiţi, doamnă, cecul e în regulă.

Şi întinse mamei dreptunghiul de hîrtie pe care cele cinci cifre erau scrise cu cerneală albastră.

— Domnule, încă nu am acceptat! îi replică mama, prefăcîndu-se că nu observă hîrtiuţa care valora zece mii de lei.

„Bravo, mamă!“ o aplaudai în gînd, mîndru de ea.

Emisarul domnului Bazain rîse scurt — rîsul suna mai curînd a mîrîit — şi puse cecul pe masă, în faţa mamei.

— Într-adevăr, încă nu mi-aţi spus că acceptaţi. Dar faptul că am anticipat nu cred că are vreo importanţă.

— Domnule, aş vrea să vă pun o întrebare...

— La dispoziţia dumneavoastră, doamnă.

— Aş vrea să vă întreb: dacă banii aceia de care ne-aţi vorbit ni se cuvin, de ce atunci domnul Bazain al dumneavoastră pune condiţii?

Hotărît, în împrejurări deosebite mama ştia să devină admirabilă.

— O întrebare foarte legitimă, scumpă doamnă, şi am să încerc să vă răspund cu sinceritatea care mă caracterizează, chiar dacă răspunsul meu vi se va părea cinic.

Trebuie să ştiţi că banii, în egală măsură, sînt şi nu sînt un drept al soţului dumneavoastră. Sînt din punct de vedere subiectiv, adică dacă ţinem seama de sentimentele de afecţiune ale prietenului meu, Bazain, faţă de fostul lui asociat; nu sînt, din punct de vedere obiectiv, pentru că soţul dumneavoastră a renunţat la toate drepturile sale, semnînd în acest sens o hîrtie, care se află în seiful domnului Bazain. Şi tocmai bazîndu-se pe faptul că, obiectiv — dacă vreţi, de drept — nu datorează nimic răposatului dumneavoastră soţ, îşi permite domnul Bazain să pună condiţia pe care am avut onoarea să v-o aduc la cunoştinţă.

— Domnule, eu sînt o femeie simplă şi nu mă pricep în chichiţe dintr-acestea avocăţeşti. Chiar dacă există o asemenea hîrtie semnată de soţul meu, poate la supărare, după legile omeniei, banii ni se cuvin fără nici un fel de condiţii.

Îmi venea s-o sărut. Dar fiindcă n-o puteam face de faţă cu străinul, m-am dus să stau lîngă ea.

— Absolut de acord cu dumneavoastră, doamnă. De altfel, şi prietenul meu, domnul Bazain, dacă a capitalizat, într-un cont separat, ceea ce a considerat că se cuvine soţului dumneavoastră, a făcut-o ascultînd tocmai de această lege a omeniei.

— Atunci de ce pune condiţii ? se îndîrji mama.

— Nu vă pot ascunde, doamnă, mîhnirea mea că mă puneţi în situaţia de a apăra pe domnul Bazain, a cărui cinste ireproşabilă este deasupra oricărei bănuieli sau învinuiri. O fac, deşi ştiu că el nu m-ar aproba, deoarece sînt încredinţat că, punînd o astfel de întrebare, v-aţi exprimat doar nedumerirea. Aflaţi, doamnă, că această condiţie, mai bine-zis această presupusă condiţie, nu este decît forma, poate puţin cam originală, prin care prietenul meu, domnul Bazain, se străduieşte să se comporte în conformitate cu legea omeniei de care vorbeaţi. Domnul Bazain, dragă doamnă, este un om extrem de bogat, dar, ca mai toţi cei bogaţi, este şi un om extrem de original. De ce vă relatez acest lucru ? Pentru ca să înţelegeţi mai bine cele ce vă voi spune. Vă rog să luaţi notă că prin mărturisirea pe care intenţionez să v-o fac îmi depăşesc mandatul. De asemenea, vă rog să luaţi notă că e o părere absolut personală, căreia îi puteţi sau nu acorda creditul cuvenit, în măsura în care poate conta în ochii dumneavoastră cuvîntul unui om pe care îl vedeţi, în seara asta, pentru prima dată.

Doamnă, domnul Bazain nu are familie. Soţia i-a murit acum cincisprezece ani, iar unicul său fiu, acum trei ani, într-o expediţie geografică în Hima-

laia. Cu excepţia unui nepot, pe care îl repudiază din motive care nu interesează, nu ştiu să mai aibă şi alte rude. Ei bine, doamnă, părerea mea este că domnul Bazain ţine să vă ştie în Franţa pentru că intenţionează ca, la timpul potrivit, să încredinţeze fiului fostului său asociat conducerea întreprinderilor sale. Iată, doamnă, motivul pentru care am ţinut să subliniez că prietenul meu, domnul Bazain, este nu numai bogat, dar şi extrem de original. Dar, încă o dată, aceasta este părerea mea personală, căreia, repet, sînteţi liberă să-i acordaţi sau nu credit.

Şi acum, pentru a încheia, vă rog să consideraţi că vă vorbeşte un prieten, cu toate că nu am avut cinstea să vă cunosc pînă acum o jumătate de oră. Şi ca prieten, vă spun că pe fiul dumneavoastră îl aşteaptă un viitor strălucit.

În sfîrşit, emisarul domnului Bazain cîştigase victoria. Mama, care, spre lauda ei, rezistase eroic insinuantelor sale atacuri, era acum la pămînt. Bunul ei simţ capitulase în faţa perspectivelor strălucite care mă aşteptau acolo, în Franţa. Îmi dădeam seama ce se petrecea în sufletul ei, privindu-i ochii, care i se luminaseră de o lăuntrică încîntare.

Ce mai vrăjitor era emisarul domnului Bazain! Se oferea să ne scoată din sărăcie şi din mahalaua Mascaralei şi să ne ducă într-o lume plină de minuni — Parisul — despre care auzisem că se şi numea, de altfel, „oraşul minune".

În locul liceului nostru, cu săli de clasă urîte şi friguroase, cu coridoare nu mai puţin urîte, mă vedeam într-un colegiu francez, pe care mi-l închipuiam ca un fel de palat transformat în şcoală. Mă vedeam, apoi, student la Sorbona, mă vedeam

colindînd muzeele, frecventînd teatrele. Cît privește întreprinderile domnului Bazain, care, după spusele străinului, trebuiau să devină într-o zi ale mele, ele rămîneau învăluite în negură, pentru că imaginația mea era opacă la asemenea tentații.

Dar numai pentru o clipă tentația domnului Bazain mă stăpîni. În clipa următoare mi-am amintit că tatăl meu fusese ucis la „Hanul lui Agop" și pe dinaintea ochilor mei s-au perindat într-o clipă toate întîmplările neobișnuite prin care trecusem în anii ce se scurseseră.

Și atunci vraja s-a risipit. Instinctul, pe care acele împrejurări neobișnuite mi-l ascuțise, mi-a dat de veste că nu trebuie să avem pic de încredere în emisarul acelui domn Bazain.

Acesta, crezînd că bătălia era definitiv cîștigată, începu să dea vădite semne de plictiseală.

— Vai, ce repede trece timpul! Îmi veți permite, doamnă, să mă retrag. N-aș vrea ca soții Corday să fie neliniștiți din cauza întîrzierii mele. Începînd de mîine, pornesc demersurile pentru obținerea pașaportului. Vă rog ca și dumneavoastră să grăbiți pregătirile de plecare în așa fel, încît peste șapte zile să vă puteți îmbarca. Căci, pentru a evita neplăcerile călătoriei cu trenul, am reținut locuri pe cargobotul „Bayard". E un vas admirabil, care transportă și pasageri. Vă rog să nu uitați că, de azi în șapte zile, la orele șase dimineața, „Bayard" ridică ancora.

— Domnule, mama nu acceptă condițiile domnului Bazain! Vreau să spun că nu acceptă să părăsească țara!

Vorbind în locul mamei, pentru a mă asigura că nu mă va contrazice, i-am strîns conspirativ brațul.

O auzii răsuflînd uşurată, parcă i-aş fi luat o piatră de pe inimă.

— Îmi permit, doamnă, să vă atrag atenţia că n-ar trebui să îngăduiţi acestui tînăr simpatic să se amestece într-o treabă atît de importantă. V-o spune un prieten, şi vă rog să credeţi că eu nu aş îngădui fiului meu asemenea... asemenea libertăţi.

— Domnule, fiul meu a avut încuviinţarea să vorbească în numele meu.

— Cum, doamnă ?! Refuzaţi ?

— Da, domnule !

— Dar vă daţi seama ce... ce — iertaţi-mi expresia — ce prostie faceţi ?

În faţa acestei izbucniri, care părea sinceră, mama avu din nou o ezitare. Îmi aruncă o privire nesigură.

Mi-am trecut braţul pe după umerii ei şi i-am făcut semn să nu accepte.

— Nu ştiu, domnule, dacă fac o prostie, aşa cum spui dumneata. Dar de plecat, nu plec !

— Doamnă, e hotărîrea dumneavoastră definitivă ?

— Definitivă, domnule !

— Atunci, doamnă, mă spăl pe mîini ca Pilat. Prietenul meu, domnul Bazain, va fi dezolat. Dar am încercat tot ceea ce mi-a stat în putinţă. În locul dumneavoastră, doamnă, n-aş fi dat cu piciorul unei asemenea şanse, care nu se iveşte decît o singură dată în viaţa unui om. Dar, pe cît se pare, şi îngăduiţi-mi să v-o spun, sînteţi în aşa măsură sub tutela acestui răsfăţat tînăr, încît, din slăbiciune, îi sacrificaţi viitorul. Un viitor, aşa cum am mai avut onoarea să vă spun, strălucit. Doamnă, omagiile mele ! Tinere prea răsfăţat, noapte bună !

— Ducule, condu-l pe domnul! Ia-ţi paltonul pe tine, să nu răceşti.

— Bine, mamă!

L-am condus pînă în stradă, unde îl aştepta o trăsură. Birjarul aţipise pe capră. Caii sforăiau, îşi rodeau zăbalele şi băteau cu copitele caldarîmul străzii.

În poartă, domnul Prejan îmi spuse cu ton prietenos:

— Doamne, ce caraghioşi sînteţi voi, tinerii!

— Şi dumneavoastră aţi fost tînăr, domnule!

— Desigur! Am fost tînăr şi am fost şi eu caraghios.

— Şi de ce găsiţi că sînt caraghios?

— Spune-mi, tinere dragă, îţi plac poveştile?

Neştiind ce urmăreşte, i-am răspuns cu prudenţă:

— Unele dintre ele, da!

— Îngăduie-mi să-ţi spun una scurtă, care cred că are să te intereseze.

— Vă ascult, domnule!

— A fost odată un băiat, să zicem cam de vîrsta dumitale. Şi băiatul acesta era tare curios. Îşi vîra nasul peste tot şi voia să ştie o mulţime de lucruri care nu-l priveau de loc. Da! Vezi, însă, că erau şi oameni cărora nu le convenea ca băiatul ăsta curios să-şi vîre nasul în treburile lor. Ei bine, ştii ce s-a întîmplat? Pun rămăşag că nu ghiceşti.

— Nu!

— Vezi? Ţi-am spus eu!. Şi totuşi, e foarte simplu. Într-o zi, oamenii aceia, plictisiţi să se tot împiedice de băiatul curios, şi-au zis: „Dacă băiatul ăsta e atît de curios, ce-ar fi să-l trimitem să cerceteze cum arată fundul Dunării? Pentru curiozitatea lui nestăvilită, fundul Dunării repre-

zintă un cîmp larg de cercetare". Zis şi făcut!... L-au prins pe băiat, i-au legat un bolovan de picioare şi l-au trimis să exploreze fundul Dunării... Şi ştii ce s-a întîmplat? Pun rămăşag că nici de data asta n-ai să ghiceşti.

— Ba ştiu... A murit! murmurai.

— Că a murit, asta e de la sine înţeles. Dar în ce fel a murit, n-ai să ghiceşti. Mai bine să-ţi spun eu. Peştii, plictisiţi şi ei de curiozitatea nepotolită a băiatului, s-au hotărît să se scape de el. Au însărcinat pe somn şi pe ştiucă să-l prindă şi să-l mănînce. E de prisos să-ţi mai spun că somnul şi ştiuca n-au putut decît să asculte de o asemenea poruncă, mai ales că venea de la soborul tuturor peştilor. Ei, ţi-a plăcut povestea?

— Nu, domnule!

— Bravo! Îmi place sinceritatea dumitale, tinere. Dar, apropó! Să ştii că mama ta şi cu tine aţi făcut astăzi o mare prostie. Ei, la revedere acum şi nu uita povestea pe care ţi-am spus-o.

Cînd am intrat pe uşă, mama tresări.

— A plecat?

— A plecat!

— Parcă ar fi fost diavolul!

— Da, diavolul în haine de seară.

CAPITOLUL XIV

A doua zi spre prînz, la ora cînd primul schimb înceta lucrul la Şantier, m-am dus să-l aştept la ieşire pe Fane. În ajun, unchiul Iancu prevăzuse

ce avea să se întîmple dacă cei ce-l uciseseră pe tata aveau să-şi dea seama că începeam să-i stînjenesc. După toate probabilităţile, lucrul acesta se şi întîmplase, fiindcă asupra înţelesului povestioarei cu băiatul curios trimis să cerceteze fundul Dunării nu exista nici un fel de dubiu. Povestioara lui Prejan nu fusese decît un avertisment.

„Bagă de seamă, băiete! Dacă mai continui să-ţi vîrî nasul acolo unde nu-ţi fierbe oala, te trimitem să ţii tovărăşie lui taică-tu pe lumea ailaltă."

Ar însemna să mint dacă aş afirma că ameninţarea nu şi-a atins scopul. Dimpotrivă, abia din clipa cînd afectatul domn Prejan m-a lăsat singur, îndreptîndu-se grăbit spre capătul străzii dinspre oraş, am fost cu adevărat conştient de primejdia care mă ameninţa. Cu toate acestea, conştiinţa primejdiei iminente nu m-a împiedicat a doua zi dimineaţa, în drum spre şcoală, să fac un ocol ca să trec prin faţa casei locuite de consulul Franţei. Am făcut chiar ceva mai mult. Întîmplîndu-se tocmai atunci să iasă din casă o slujnicuţă cu coşniţa în mînă, am intrat în vorbă cu ea şi, însoţind-o pînă la piaţă, am putut afla că în ajun nu avusese loc nici un fel de recepţie la consulat. Şi nu avusese loc deoarece doamna Corday, soţia consulului, lipsea din ţară de mai bine de şase luni.

Întrucît era greu de presupus că haina de seară era ţinuta obişnuită a domnului Prejan, am căutat să aflu dacă în ajun nu avusese loc vreo altă festivitate la care participanţii ar fi fost obligaţi să îmbrace haina neagră. Dar fie că nu m-am priceput eu la asemenea investigaţii, fie că nu avusese loc vreo asemenea reuniune, cert e că nu am putut afla nimic.

În schimb, mi-am pierdut mai toată dimineaţa, aşa că nu mai m-am dus la şcoală. Am mai hoinărit prin oraş şi la ora cînd ştiam că se lasă lucrul la Şantier m-am dus să-l aştept pe Fane.

După cîteva minute a sunat sirena şi au început să iasă muncitorii. Ieşeau grupuri-grupuri şi eu căscam bine ochii ca nu cumva să-l scap. Tocmai de aceea, poate, nu l-am băgat în seamă pe Fane decît atunci cînd s-a oprit la un pas de mine.

— Ce cauţi aici, Ducule? mă întrebă el.

— Am venit să te iau. Aş vrea să-ţi vorbesc.

Fane se întunecă.

— Să mergem atunci! propuse, luîndu-mi braţul.

M-am lăsat dus. După ce ne îndepărtarăm puţin, Fane îmi spuse:

— Ştii, nea Cărbunaru n-a fost azi la lucru, şi nici nu are să mai vină...

— L-au arestat?

— Umblă să-l aresteze. L-au căutat azi-noapte pe acasă, astăzi pe la Şantier. Deocamdată se ascunde.

— Dar de ce vor să-l aresteze? am întrebat eu cu naivitate.

— De ce? Pe tata de ce l-au arestat? Întrebi şi tu! Dar, spune-mi, s-a mai întîmplat ceva?

I-am povestit de vizita lui Prejan, de propunerea pe care ne-o făcuse, de avertismentul pe care mi-l dăduse înainte de despărţire. Fane ascultă fără să pună întrebări, rozîndu-şi unghiile. După ce am terminat, el a continuat să tacă.

— Ei, ce părere ai? Ce trebuie să credem în legătură cu propunerea acestui domn Prejan?

— Adică, ce a urmărit, în fond, făcîndu-vă o asemenea propunere?

— Exact!

— Uite cum văd eu chestiunea, Ducule. Dar mai întîi o întrebare: crezi că Prejan ăla vorbea în numele lui?

— Nu, nu cred!

— Dacă nu vorbea în numele lui şi nici în al domnului celălalt, fabricantul de la Paris — fiindcă ar fi o prostie să dăm crezare poveştii pe care ţi-a îndrugat-o — atunci în numele cui a venit să facă propunerea? Mare mirare ar fi dacă propunerea asta nu porneşte chiar de la asasinul lui nea Andrei.

— Bine. Cu asta sînt şi eu de acord. Altceva nu mi se pare chiar atît de clar: în fond ce-a urmărit?

— Ce altceva decît să vă atragă în cursă şi să vă facă de petrecanie: ţie şi mamei tale?

— Să presupunem că aceasta a urmărit. Dar dacă şi-a pus în gînd să se scape de noi, de ce neapărat în străinătate? Ce, aici n-o poate face? Fiindcă, Fane, nu trebuie să uităm cecul. Un cec de zece mii de lei. Dacă am fi acceptat, banii i-am fi cheltuit cu pregătirile de plecare. Or dacă asasinul, într-adevăr, şi-ar fi propus să ne trimită pe lumea cealaltă, crezi că n-ar fi putut-o face fără să mai cheltuiască zece mii de lei, plus celelalte speze de călătorie?

Fane se scărpină în cap.

— Ei, fir-ar al naibii să fie!... Mda! E şi aceasta o întrebare care cere un răspuns. Adică, ce îl împiedică pe asasin să se scape de voi aici, în ţară, şi pentru ca s-o facă e nevoit să vă expedieze peste graniţă? Asta-i problema, nu-i aşa?

— E şi aceasta una din probleme. Dar adineauri nu la ea m-am gîndit. M-am gîndit: oare, acela în numele căruia a vorbit Prejan a urmărit, într-a-

devăr, să se scape de noi, lichidîndu-ne în străinătate ?

— Asta e bună ! Nu cumva îţi închipui că dacă aţi fi acceptat, domnul Bazain acela v-ar fi aşteptat cu braţele deschise şi cu cecul de cinci sute de mii de franci pregătit ?

— Asta nu. Am căzut doar de acord că toată povestea cu domnul Bazain nu este altceva decît o momeală, şi s-au înşelat închipuindu-şi că noi, eu şi cu mama, sîntem chiar atît de naivi. Dar asta nu înseamnă că, propunîndu-ne să părăsim ţara, a urmărit neapărat lichidarea noastră.

— Atunci ce a urmărit ?

— Nu ştiu ! Poate...

— Poate ce ? întrebă nerăbdător Fane.

— Poate numai îndepărtarea noastră de aici. Poate că propunerea are vreo legătură cu articolul.

— Cu articolul ?

— Ei, nu e sigur. Mă gîndesc... Ai văzut cît de prompt au reacţionat. Atîta vreme cît au ştiut că sînt singur, nici nu m-au băgat în seamă. Apariţia articolului i-a făcut să-şi dea seama că eu şi mama avem prieteni. Dintr-un anumit punct de vedere, articolul a însemnat o ieşire la atac, şi nu din partea unui băiat ca mine. Tocmai de aceea au reacţionat aşa cum ştii că au reacţionat.

— S-ar putea să ai dreptate, acceptă Fane.

— N-o afirm nici eu cu certitudine. Este doar o presupunere. Dar nu mi-am spus gîndul pînă la capăt. Uite cum cred că au judecat ei. În definitiv, cine are în primul rînd interes ca să se facă lumină în legătură cu asasinarea tatălui meu ? Noi, adică eu, mama. Dacă noi am pleca din ţară, pe cine ar mai interesa cazul Andrei Mănăilă, mai ales în

asemenea condiţii, cînd toate căile legale de influenţare a opiniei publice se află doar la dispoziţia acelor care exercită dictatura fascistă în stat ?!

— Totuşi... Dacă stăm şi ne gîndim... În definitiv, nu crezi că lor puţin le pasă de voi ? Cu un bobîrnac v-ar strivi pe amîndoi.

— Păi nu spuneai tu că ei ne-au momit cu milionul lui domn' Bazain ca să ne atragă în străinătate şi acolo să ne cureţe ?

— Desigur că am spus.

— Dacă puţin le pasă de noi, şi dacă ei pot să ne strivească doar cu un bobîrnac, atunci de ce n-o fac aici în ţară ? Ce nevoie au să complice lucrurile şi să mai cheltuiască şi bani expediindu-ne în străinătate ?

Fane oftă dezorientat.

— Văd că iar am ajuns de unde am plecat : de ce e nevoie să vă facă de petrecanie în străinătate, şi nu aici ?

— Şi eu îţi răspund la întrebarea aceasta aşa cum ţi-am mai răspuns : mi se pare mai puţin probabil că ei — dacă intenţionează să se scape de noi — o pot face doar în străinătate, decît că, momindu-ne să părăsim ţara, urmăresc altceva decît asasinarea noastră.

Emisarul domnului Bazain apăruse în viaţa noastră, a mamei şi a mea, o clipă, pentru ca în cea următoare să dispară ; dar apariţia lui ne-a urmărit cîteva zile.

— Ştii, Ducule, omul acela nu-mi iese de loc din minte. Mă tot întreb ce a urmărit. Gîndeşte-te ! Ne-a pus la dispoziţie şi un cec de zece mii de lei.

— Te gîndeşti, mamă, că nu ar fi trebuit să-l refuzăm ?

— Asta nu ! Motiv însă nu am avut să refuzăm decît unul singur : că ne spunea inima să nu-i acceptăm propunerea.

— Oare ai crezut, mamă, o boabă din toată povestea îndrugată de Prejan ăla ?

— Cum era să cred !... Prea semăna a roman, nu-i aşa ?

— N-a fost, mamă, decît o momeală ca să părăsim ţara.

— Dar în ce scop ? Ce sîntem noi ? Eu, o biată văduvă care trudesc din greu de dimineaţă pînă seara, tu, un biet orfan. Cine şi de ce ar avea interesul să ne momească în străinătate ?

— Nu ştiu ! Poate că există vreo legătură între această propunere şi moartea tatei, mamă.

Mama clătină capul a neîncredere.

— Tare mi-e teamă, Ducule, că vezi în viaţa noastră măruntă şi necăjită întîmplări neobişnuite.

— Mamă — am vestit-o eu două zile mai tîrziu — află că nu există în toată Franţa un fabricant de jucării cu numele Bazain.

— Şi tu de unde ştii, Ducule ?

— De la unul din funcţionarii firmei „Continental S.A.“, mamă. Informaţia se bazează pe consultarea prealabilă a celui mai recent anuar de comerţ primit din Franţa, în care sînt trecute chiar întreprinderi de importanţă minimă.

— Atunci, dacă am fi acceptat, ce s-ar fi întîmplat cu noi, Ducule ?

— Nu ştiu, mamă !

De fapt, era întrebarea pe care mi-o pusesem şi eu, şi nu o singură dată. Clar atîta îmi era : că îi stînjeneam şi că, prin trimiterea noastră peste graniţă, voiau să se scape de noi. Dar ori de cîte

ori mă gîndeam la vizita domnului Prejan, mereu îmi aminteam cît de sincer contrariat fusese de refuzul nostru. Nu mai puțin sincer îmi păruse și atunci cînd îi spusesese mamei că, refuzînd, face o mare prostie. Oare ce interpretare trebuia dată sincerei sale contrarietăți dacă domnul Bazain nu exista decît în închipuirea lui ?

Dacă, la plecare, Prejan nu mi-ar fi debitat mica lui povestioară, care, de fapt, nu era decît un avertisment, aș fi fost înclinat să cred că nu fusese trimis de asasinul tatălui meu sau de cei care erau amestecați în această crimă și că acela în numele căruia vorbea nu ne voia neapărat răul.

Dar avertismentul dat de el făcea imposibilă altă explicație decît aceea că prin fictivul domn Bazain trebuia să înțeleg pe toți aceia care, în vreun fel sau altul, erau amestecați în asasinarea tatălui meu. Numai acestora nu le convenea curiozitatea mea, numai aceștia aveau interesul să mă sperie, amenințîndu-mă că, în cazul cînd nu-mi voi înfrîna curiozitatea, cu un bolovan legat de picioare voi fi trimis să explorez adîncul fluviului.

Nu numai teama, și în orice caz nu în primul rînd ea a contribuit să mă transforme, pentru scurt timp, într-un „băiat cuminte" în sensul dorit de emisarul ipoteticului domn Bazain, ci alte evenimente, de cu totul altă natură.

În primul rînd, acelea privitoare la domnul Barbu Moroianu, profesorul nostru suplinitor de istorie, numit în locul titularului chemat la o concentrare în calitatea lui de locotenent de rezervă.

Profesorul Barbu Moroianu era înalt, slab, binișor miop, din care cauză purta ochelari cu ramă și lentile groase. Infirmitatea sa, avea un picior mai

scurt decît celălalt, îl punea la adăpost de concentrări.

Nici că se putea un contrast mai mare între titularul catedrei, plecat la concentrare, profesorul Achile Stănescu, şi Barbu Moroianu, înlocuitorul său. Nu s-ar fi putut spune că Achile Stănescu nu era stăpîn pe materia pe care o preda, după cum, de asemenea, nu s-ar fi putut spune că la orele sale noi, elevii, ne plictiseam. Dimpotrivă. Achile Stănescu se pricepea nu numai să ne capteze interesul, dar să ne stîrnească chiar entuziasmul. Era un bun orator şi de cele mai multe ori confunda, fără voia lui, catedra cu o tribună. Avea o voce plăcută, caldă, pe care se pricepea să şi-o modeleze după voinţă. Cuvintele erau însoţite de gesturi, de obicei exagerate, dar niciodată supărător de exagerate. Profesorului Achile Stănescu îi plăcea să se asculte vorbind. Ascultîndu-se, se înflăcăra, vocea devenea puternică, cuvintele însoţite de gesturi corespunzătoare căpătau mai multă pregnanţă, transmiţînd auditoriului propria sa înflăcărare. De aceea, la sfîrşitul lecţiei simţeam cu toţii nevoia să aplaudăm. Dacă n-o făceam, era pentru că ne-o interzisese. Şi asta nu fiindcă nu i-ar fi făcut plăcere, ci fiindcă directorul nu permitea asemenea manifestări.

Profesorul Barbu Moroianu era cu totul altfel. În primul rînd, nu avea nici un pic de talent oratoric. În ciuda înălţimii sale, avea o voce puţin cam răguşită şi de loc puternică, poate din cauza plămînilor săi bolnavi. Pe de altă parte, nu folosea un limbaj grandilocvent ca Achile Stănescu şi nici frazele nu le construia armonios şi parcă fără nici un fel de efort. Dimpotrivă, adesea se întîmpla ca în mijlocul unei propoziţiuni să se poticnească, ideea să

rămînă suspendată în aer pînă la găsirea cuvîntului celui mai potrivit. Bineînțeles, din aceste motive nu izbutea să ne înflăcăreze, să ne entuziasmeze. În schimb, ne convingea. Cred că aceasta era deosebirea esențială dintre felul de a preda al unuia și al celuilalt. Achile Stănescu reușea de fiecare dată să ne *entuziasmeze.* Dar imediat ce lecția se termina, totul se risipea. Se întîmpla exact ca la un spectacol spumos. Asiști cu plăcere, izbutești să te amuzi copios, dar imediat după căderea cortinei încetezi să te mai gîndești la el. Profesorul Barbu Moroianu nu ne entuziasma — la sfîrșitul unei lecții nici unul din noi nu simțea nevoia să aplaude — în schimb ne *convingea.* Lecția nu se termina atunci cînd suna clopoțelul pentru recreație. Sau poate mai precis spus, abia după ce se termina ora începeai să te gîndești la cele auzite. Profesorul Achile Stănescu putea să-ți fie simpatic. Barbu Moroianu te impresiona. În primul rînd, prin erudiția sa. Lecțiile sale erau de istorie, dar și de economie politică, de sociologie, de istorie a culturii, de filozofie, erau, zic eu astăzi, lecții în care interpreta evenimentele, în măsura în care pe vremea aceea era posibil, din punct de vedere al materialismului istoric.

Profesorul Barbu Moroianu avea o metodă personală ca, indiferent de lecția pe care o preda, sau altfel spus, indiferent de secolul în care se întîmplaseră faptele istorice dintr-o anumită lecție, să ne pună la curent cu cele mai importante evenimente politice, întîmplate pe plan intern și internațional.

Pe vremea aceea, evenimentele care aveau loc pe arena internațională erau de așa natură, încît foarte puțini continuau să le ignore ca pe vremea cînd fuseseră băiețași în cursul inferior al liceului. Ra-

dioul și ziarele erau, bineînțeles, sursele de informare cele mai accesibile. Pe cei mai mulți îi interesa faptul nud. Luau cunoștință de el, dar de ce se întîmpla așa și nu altfel nu se pricepeau să-și răspundă. Atunci cînd era nevoie de explicație, de interpretări, acceptau, în general, cele oferite de ziare, și ignorau cu desăvîrșire faptul că fiecare ziar sau fiecare grup de ziare exprima interesele anumitor cercuri politice burgheze. Toate însă, într-o formă mai mult sau mai puțin vădită, oglindeau poziția de dependență față de Germania lui Hitler.

Profesorul Barbu Moroianu nu se mulțumea doar să consemneze evenimentul, ci căuta să-l explice, să ne arate adevăratele cauze și eventuale consecințe. Cînd blindatele lui Hitler au invadat Polonia, profesorul Barbu Moroianu nu s-a mărginit să consemneze evenimentul. Vorbindu-ne de dezastrul Poloniei, ne-a amintit de trădarea Cehoslovaciei de către Franța și Anglia la München, de întreaga politică de concesii a țărilor imperialiste față de Hitler, precum și de motivele reale ale acestor concesii. Cînd Carol al II-lea a abdicat și a fost instaurată dictatura militaro-fascistă a lui Antonescu, domnul Barbu Moroianu ne-a explicat ce forțe au împins la putere pe Antonescu și Garda de Fier, precum și consecințele acestui fapt pe plan intern și internațional.

Să nu credeți cumva că despre toate acestea domnul Moroianu ne vorbea la fel cum se poate vorbi astăzi. Dar avea un fel de a expune evenimentul, explicîndu-l prin altul, încît concluzia se impunea aproape de la sine. El lăsa să vorbească faptele, cifrele, citatele. Condamnînd și demascînd fascismul aproape în toate lecțiile, n-o făcea prin nu știu ce considerații teoretice. El ne explica ce este fascis-

mul nu definindu-l, ci furnizîndu-ne date şi fapte în legătură cu ceea ce reprezintă el ca nefast şi antiuman în diversele domenii de activitate omenească. Dacă ni s-ar fi cerut pe atunci să spunem ce este fascismul, poate că nici unul dintre noi nu ar fi fost în stare să dea o definiţie. În schimb, cu cîteva mici şi lamentabile excepţii, îl uram cu toţii. Datorită lecţiilor domnului Moroianu, devenisem imuni faţă de orice fel de încercări de prozelitism.

E de la sine înţeles că lecţiile pe care le ţinea profesorul Barbu Moroianu nu puteau fi pe plac, în primul rînd, acelora pe care îi înfiera : fasciştii. Printre profesori, pînă la venirea lui Antonescu la putere, era un singur simpatizant al mişcării legionare — după aceea au mai îmbrăcat vreo doi cămaşa verde — iar printre elevi de asemenea numărul lor era mic. La noi în clasă, de pildă, dintr-un număr de patruzeci de elevi, numai doi erau „verzi".

Şeful lor era unul din ultima clasă, pe nume Matache Şoldan, un găligan care dintre toate sporturile îndrăgise tocmai boxul. De la acesta a pornit ideea ca domnul Barbu Moroianu să fie boicotat prin neparticiparea la orele de istorie. Boicotul trebuia aplicat de ultimele trei clase din cursul superior, şi începutul trebuia să-l facem noi, întrucît clasa noastră avea prima oră.

Ne anunţaseră încă de dimineaţă ce hotărîseră, ameninţîndu-ne cu „muierea oaselor" şi „ruperea fălcilor", cu „ciomăgeala" şi „boiangeria" dacă vom cuteza să intrăm la ora „bolşevicului" de Moroianu. Mai mult decît atît, imediat ce a sunat de intrare, şi-au postat bătăuşii la uşă, ca să împiedice pe aceia care ar îndrăzni să-i înfrunte.

Cu excepţia cîtorva, mai fricoşi, ceilalţi nu ne-am lăsat intimidaţi. Ne-am prins cîte trei, trei de braţ şi aşa, în rînduri compacte, am pornit spre clasă. În faţa cordonului de haidamaci, majoritatea dintr-a şaptea şi a opta ne-am oprit, cerîndu-le să ne lase să intrăm în clasă. Bineînţeles, au refuzat din nou, ameninţîndu-ne cu „ciomăgeala" şi cu „ruperea ţurloaielor". Atuncea, ne-am tras puţin înapoi şi pe urmă, ca un berbece, ne-am repezit în cordon. L-am rupt, a urmat o busculadă serioasă, dar am ieşit pînă la urmă învingători. I-am pus pur şi simplu pe fugă. Curînd după ce ne-am ocupat locurile în bănci a intrat pe uşă domnul Moroianu. Ne-am ridicat în picioare şi am strigat cu toţii, într-un glas:

— Bună ziua, domnule profesor!

Domnul Moroianu s-a uitat din pragul uşii la noi, s-a plimbat şchiopătînd printre bănci, oprindu-se pentru o clipă în dreptul acelora dintre noi pe ale căror chipuri vînătăile, zgîrieturile şi umflăturile vorbeau destul de elocvent despre înverşunarea bătăliei. Pe urmă, urcîndu-se la catedră, ne spuse cu o voce care, din cauza emoţiei, suna gravă:

— Vă mulţumesc, băieţi.

Atitudinea noastră hotărîtă servi ca exemplu şi celorlalte clase. Boicotul împotriva profesorului Barbu Moroianu eşuă lamentabil.

Dar numai la o săptămînă după aceea, domnul Barbu Moroianu a fost arestat de poliţia legionară şi omorît pur şi simplu în bătaie.

L-am plîns ca pe un frate mai mare, fiindcă îl prinsesem drag. De altfel, şi profesorul ţinuse la mine, şi cred că nu numai fiindcă eram cel mai bun elev al lui. Îmi aduc aminte că mă invita la el acasă cel puţin o dată pe săptămînă. Locuia singur, în gazdă la o familie de profesori pensionari. Aproape

de fiecare dată cînd mă duceam la el, îl găseam cîntînd la vioară. Îmi făcea semn să iau loc şi continua să cînte. Nu ştiu cît de bine cînta. Mie însă mi se părea că mai frumos decît el altcineva nici că ar putea cînta. Cînd obosea, închidea vioara în cutia ei neagră şi pe urmă de fiecare dată mă întreba:

— Ei, cum ţi-a plăcut cartea?

Îmi punea întrebarea chiar atunci cînd nu-mi împrumutase cărţi.

— Nu mi-aţi dat nici o carte, domnule profesor.

— Nu? Atunci s-o citeşti pe asta. Cred că are să-ţi placă.

Acasă la el era altfel ca la şcoală. Timid, distrat. De multe ori, furat cine ştie de ce gînduri, uita pur şi simplu de mine. Putea să treacă şi jumătate de oră pînă să-şi dea seama că mai sînt acolo.

— Eşti încă aici! Te rog, scuză-mă că te-am neglijat. Dar, nu ştiu cum, am avut impresia că ai plecat.

Alteori, îmi propunea să ne „aerisim". Îi plăcea îndeosebi să se plimbe prin port, de-a lungul cheiului. Deşi trebuia să se sprijine la fiecare pas în baston, obosea greu. În timpul plimbării, devenea mai comunicativ. Nu mă mai săturam să-l ascult. Era o enciclopedie ambulantă. Sărea de la un subiect la altul, toate sugerate de cele ce observa în jurul său. În ciuda faptului că părea un om distrat — cred că şi era — avea un spirit de observaţie extraordinar. De la el am învăţat să văd aproape instantaneu şi ceea ce în mod obişnuit nu se impune de la prima vedere ochiului, după cum tot de la el am deprins să îndrăgesc unul din cele mai de preţ bunuri ale omenirii: lectura.

Prima dată cînd ne-am văzut după încercarea de boicot, mi-a spus, examinînd atent vînătaia de la ochiul meu stîng :

— Clasa voastră s-a purtat admirabil. În timp ce la cancelarie unii profesori, în frunte cu directorul, se prefăceau că nu ştiu ce se întîmplă pe culoar, la intrarea în clasă, voi i-aţi pus cu botul pe labe pe derbedei. Fapta voastră ar trebui să dea de gîndit multora. Aţi demonstrat că nu laşitatea, nu expectativa prudentă, ci solidaritatea şi lupta hotărîtă sînt armele cu care fascismul poate fi doborît.

*

* *

Un alt fapt care a contribuit să mă transforme — aşa cum am mai spus — pentru scurt timp, într-un „băiat cuminte" a fost şi ceea ce i s-a întîmplat unchiului Iancu.

Pe unchiul Iancu îl vedeam rar. Îmi era tot atît de drag ca şi mai înainte, dar cu toate acestea evitam, pe cît posibil, să-l întîlnesc. Vă mai amintiţi că după apariţia articolului în care comisarul Apostolescu era, de fapt, somat să reînceapă ancheta, unchiul Iancu fusese dat afară din serviciu. Vă mai amintiţi, de asemenea, pînă la ce dată el ocupase un post mărunt la Oficiul Stării Civile al oraşului. Principala lui atribuţie fusese să consemneze în anume registre naşterile şi decesele. (Înregistrarea căsătoriilor intra în atribuţiile altui funcţionar.) Din acest motiv, atunci cînd unchiul Iancu era bine dispus, îi plăcea să glumească pe socoteala destinului său care îl sorocise ca de cincisprezece ani să nu facă altceva decît să înregistreze toate naşterile şi decesele întîmplate în oraş.

„Singurul folos, Ducule — îmi spunea el — ştii care este? Ajungi să-ţi dai seama că atîta vreme cît soarele mai străluceşte pe cer viaţa este mai puternică decît moartea."

Cîtva timp a rămas fără slujbă. Pe urmă şi-a găsit una. Dar atunci cînd am aflat în ce fel de slujbă se angajase, am simţit un fel de strîngere de inimă dureroasă. Unchiul Iancu izbutise să capete doar postul de paznic la „Castel".

„Castelul" era, de fapt, turnul de apă al oraşului, ridicat în grădina publică. Nouă, pe vremea copilăriei, ni se părea uriaş şi eram, cred, tot atît de mîndri de această modestă construcţie, pe cît sînt parizienii de al lor Turn Eiffel.

Totuşi, nu era altceva decît un biet turn de apă şi a fi paznic la un asemenea „Castel" mi se părea o insultă la adresa inteligenţei şi priceperii unchiului meu. Se mutase acolo şi cu locuinţa. (Cocioaba în care stătuse ajunsese într-un asemenea hal de degradare, încît, existînd pericolul să se prăbuşească peste el, fusese nevoit s-o părăsească.) Patul, o somieră pe nişte căpriori rudimentari din lemn, aşternutul sărăcăcios, cărţile stivuite pe o masă şi pe jos, puţinele ustensile de bucătărie şi lampa de petrol au făcut asupra mea o asemenea impresie, încît mi-au dat lacrimile.

„Bietul unchiu Iancu! Dacă a acceptat o asemenea slujbă, trebuie că s-a aflat la mare ananghie!" mi-am zis.

Cu toate acestea, nu mi s-a părut că noua lui situaţie îl afectează prea mult. S-a bucurat că mă vede, s-a interesat de sănătatea mamei, a vrut să ştie ce s-a mai întîmplat în mahalaua noastră şi, la urmă, m-a invitat să urcăm pînă sus, ca să-mi arate panorama oraşului.

Într-adevăr, priveliştea era minunată. Oraşul întreg se vedea ca în palmă. Se vedea chiar, în depărtare, oraşul vecin.

— Ei, ce zici, Ducule, băiete, de *Castelul* meu? Nu-i prea rău de trăit aici, nu-i aşa?

— Mda! Nu-i rău, m-am declarat de acord numai ca să-i fac plăcere.

La plecare, mi-a cerut să mai trec din cînd în cînd pe la el.

Şi am mai trecut din cînd în cînd. De fiecare dată cînd îl vizitam, îl întrebam:

— Încă nu ţi-ai găsit o cameră, unchiule, să te muţi? Există doar atîtea în oraşul ăsta.

— Ce-mi trebuie. Crezi că în altă parte am să mă simt mai bine decît în *Castelul* ăsta al meu? Îţi spun eu că nu, măi Ducule, băiete.

— Lasă, unchiule! Asta nu e viaţă. Să trăieşti singur cuc, să n-ai cu cine schimba măcar o vorbă. Uite, ai putea să te muţi chiar în mahalaua noastră. Barba Ştefanachi are de închiriat o odaie şi un antreiaş.

— Deocamdată mai rămîn aici. Mai încolo, înspre iarnă, om mai vedea. Să ştii că nici aici nu mă simt de loc rău.

Într-o zi, era într-o sîmbătă, m-am dus să-l invit la masă pentru a doua zi, duminică, la prînz. Mă însoţea Fane. Mai înainte am dat o raită prin port. Amîndurora ne plăcea să ne plimbăm de-a lungul cheiului ca să vedem ce vase au mai intrat în port. Recunoşteam naţionalitatea fiecărui cargobot după pavilion. Şi cu cît vasul venea dintr-o ţară mai îndepărtată, cu atît mai mare era plăcerea pe care o simţeam atunci cînd priveam coşurile înnegrite, cabina căpitanului sau forfota de pe punte.

Soarele cobora spre asfinţit cînd, scurtînd drumul printre magazii, am început să urcăm dealul. Grădina Publică, de obicei populată la ora aceea, acum era aproape pustie. Ici-colo, pe cîte o bancă, perechi de îndrăgostiţi.

— Oare de ce o fi azi atît de puţină lume ? întrebă Fane.

Abia după ce am păşit pe potecuţa ce ducea spre *Castel* ne-am dumirit. De fapt, în grădină lumea era tot atîta ca de obicei. Numai că se adunase — formînd un grup compact — în faţa *Castelului.* Un sergent de stradă se silea să ţină la distanţă curioşii. Ceva mai în spate, un vlăjgan în cămaşă verde şi cu pistol la brîu privea încruntat mulţimea adunată.

Ne-am făcut loc amîndoi cu coatele şi am izbutit să ajungem pînă în primele rînduri. Deşi nu aveam nevoie de nici un fel de informare, am întrebat prosteşte :

— Ce s-a întîmplat ?

Cel pe care îl întrebasem ridică din umeri. Probabil văzuse lume adunată şi se vîrîse şi el în mulţime. Răspunsul, de care nu aveam de fapt nevoie, mi-l dădu un altul.

— Au venit să-l ridice pe paznicul *Castelului.*

— Dar ce a făcut ? am întrebat.

— O fi şterpelit ceva, îşi dădu cu părerea acela care nu răspunsese la întrebarea mea.

Celălalt îi replică dispreţuitor :

— Ce era să fure, domnule ? Apă ? Că în afară de apă, ce crezi dumneata că există în *Castel* ? Se vede că n-ai avut niciodată curiozitatea să-l vizitezi.

— Parcă e voie ! se scuză primul. Şi apoi, dacă n-a furat, atunci de ce l-ar aresta ?

— De ce ? Păi dumneata nu-l vezi pe ciomăgarul ăla cu cămaşă verde ? Aici e vorba de politică. Ăla trebuie că-i de la poliţia legionară. Ăştia nu se deranjează pentru niscai furtişaguri.

Pe urmă, speriat parcă de îndrăzneala lui, îşi făcu loc cu coatele şi dispăru.

M-am uitat la Fane. Se întunecase la faţă de mînie.

— Tu ce crezi, Fane ? l-am întrebat în şoaptă.

— Ăl de-a plecat a avut dreptate. De cînd Pantea al vostru a ajuns chestor, uite ce bine colaborează poliţia cu poliţia legionară.

Cîteva minute mai tîrziu, uşa *Castelului* se deschise şi în pragul ei apăru unchiul Iancu. Doi civili îl încadrau, ţinîndu-l fiecare de cîte un braţ. Era palid, atît. Nu mi-a făcut impresia a fi speriat. L-au urcat într-o maşină şi au plecat. În maşină s-a urcat şi haidamacul în cămaşă verde. Sergentul de stradă a plecat pe jos. Pe jos a plecat şi un comisar în uniformă. Lumea s-a împrăştiat prin grădină.

M-am luat după comisar.

— Dar ce a făcut, domnule comisar ? l-am întrebat cu prefăcută amabilitate.

— Dă-l în Dumnezeii mă-si ! Un comunist !

Comisarul se îndepărtă, tamponîndu-şi faţa transpirată cu o batistă care mirosea a lavandă.

Fane îmi luă braţul.

— Haidem, Ducule !

Am pornit-o spre casă.

— Ce crezi, Fane ? Oare să fie unchiul Iancu comunist ?

— Ăştia, acum, pe toţi antifasciştii îi consideră comunişti.

Fane — aveam s-o aflu mai tîrziu — avea dreptate. Unchiul Iancu nu era comunist. Şi tot mai

tîrziu aveam să aflu că, a doua zi, cînd şi cei de la Oficiul Stării Civile au luat cunoştinţă de arestarea fostului lor coleg, prietenul său care înregistra căsătoriile exclamă cu părere de rău:

— Şi doar i-am spus de atîtea ori să-şi ţină gura!

*

* *

S-a întîmplat într-o seară. Se întunecase de puţină vreme. Ploua! În camera de alături, mama, care nu se prea simţise bine, se culcase. Eu învăţam, şi învăţam cu plăcere. Şi în timp ce citeam absorbit de lectură, deodată o piatră, zvîrlită pe fereastră, sparse geamul şi căzu drept pe masa mea de lucru. Piatra era înfăşurată într-o bucată de hîrtie legată cu sfoară.

Am dezlegat sforicica şi, netezind hîrtia mototolită, am citit următoarele:

Am dibăcit dăce a fost înjungheat tată-tu, ştiu şi cine-i Ăla de la curăţat. Nu pot săţi spun păn scrisoare că-i de rău pentru mine. Vino mîine dimineaţă la barba Panaiotachi. Ştii tu unde. Noroc şi baftă. G.

Gorila cunoştea motivul pentru care fusese ucis tata... Gorila cunoştea pe asasin. Dar cum, pe ce cale izbutise să afle?

„Răbdare! Răbdare pînă mîine. Mîine ai să afli", îmi spuneam.

Pînă atunci însă mi se părea o veşnicie.

Extraordinarul Gorila cunoştea pe asasinul tatălui meu! Gorila dezlegase taina! Dar cum, pe ce cale? Şi dacă aflase, de ce nu venise să-mi bată în fereastră ca să-i deschid şi să-mi povestească totul, de-a fir-a-păr? De ce ţinuse doar să-mi aducă la

cunoştinţă vestea şi, mai ales, de ce îmi dădea întîlnire tocmai la barba Panaiotachi ?

De ce !... Era doar clar. Sau aproape clar. Fiindcă era urmărit. Sau, poate, casa noastră era ţinută sub observaţie. Pesemne, izbutind să scape de urmărire sau, profitînd de întunericul nopţii, izbutise să mă vestească pe o cale puţin obişnuită. Dar cum, cum de izbutise să afle ?

Şi iarăşi mi-am poruncit mie însumi :

„Răbdare ! Răbdare pînă mîine. Mîine ai să afli".

Am stins lumina şi m-am culcat. Gîndurile, emoţia mă împiedicau să adorm. Am izbutit însă pînă la urmă. Cît am dormit nu ştiu. M-am trezit brusc avînd sentimentul că mai este cineva străin în odaie. Aproape fără să răsuflu am întins mîna spre comutatorul veiozei. Lumina puţină izbutea totuşi să lumineze pînă şi ungherele.

— Este cineva aici ? am întrebat. Mai exact, abia am izbutit să îngaim.

Nu, nu era nimeni. Fereastra însă pe care o lăsasem întredeschisă era acum ceva mai mult deschisă. Imediat mi-am amintit de biletul lui Gorila. Îl lăsasem desfăcut, sub călimară. Am sărit din pat. L-am găsit. Era tot acolo unde îl lăsasem. Am răsuflat uşurat. Pesemne vîntul deschisese fereastra. Am închis-o. Am stins lumina şi m-am culcat. De data asta am adormit imediat.

A doua zi, m-am dus să hoinăresc prin port. Gorila îmi dăduse întîlnire la barba Panaiotachi, dar nu-mi fixase şi ora. După socotelile mele, mai devreme de ora prînzului nu putea fi disponibil.

Evident, sub pretextul difuzării ziarelor în port, şi-ar fi putut face drum pînă la barba Panaiotachi şi mai devreme. Dar exista printre vînzătorii de

ziare o lege, nescrisă, dar respectată cu sfințenie, ca să nu-și încalce unii altora sectoarele de activitate. Or, după cîte știam eu, portul nu făcea parte dintr-al lui Gorila.

Cu servieta sub braț, am coborît dealul. M-am dus la debarcader să asist la plecarea vaporului „Mircea", care făcea de cinci ori pe zi cursă regulată cu orașul vecin. Erau puțini călători. Totuși, covrigăreasa nu se putea plînge că nu are vînzare. Fiecare dintre ei, înainte de a se urca pe punte, își făcea o provizie respectabilă de covrigi.

Ceva mai departe de coșurile uriașe ale covrigăresei, moș Huseim, negustorul de camiș, strîngea în brațe borcanul în care își păstra marfa și privea surîzător apele repezi și mîloase ale Dunării.

Din cînd în cînd, de parcă abia s-ar fi deșteptat din somn, începea să-și strige marfa cu o voce tremurată și domoală :

— Camiș !... Camiș !... Bun camiș ! La moș Huseim, bun camiș !

De pe ponton venea miros de cartofi prăjiți. O femeie cu fustă roșie ieși din cabina pontonului cu un lighean cu zoi, pe care îl vărsă în Dunăre. O fetiță, ceva mai mare decît o șchioapă, se ținea de fusta ei.

Pe puntea de comandă a lui „Mircea", căpitanul Steriade își mîngîia bărbuța argintie, privind visător malul celălalt, unde niște sălcii plîngeau cu ramurile plecate pînă deasupra apelor mîloase.

Am părăsit debarcaderul numai după ce vasul a ridicat puntea. Ceva mai încolo, lîngă alt ponton, era ancorat „Ștefan cel Mare", care făcea curse regulate la Tulcea. Era un vas urît, mai mult pentru mărfuri. Ca totdeauna, pupa era încărcată cu butoaie cu untdelemn, damigene cu acid sulfuric,

baloturi de sfoară Manilla, lăzi de toate mărimile, cutii cu heringi și cu halva.

De pe vas venea miros urît de gudron, de pește sărat și acid sulfuric. În larg, un remorcher trăgea după el trei șlepuri mari, cu pavilion unguresc, iar departe, tocmai la cotitura pe care o făcea Dunărea dincolo de docuri, se zărea un cargobot pe al cărui pavilion se distingea o cruce încîrligată. În ultimul timp începuseră să-și facă apariția în portul nostru din ce în ce mai multe vase, remorchere și șlepuri cu cruci încîrligate pe pavilioane.

Mi-am continuat plimbarea pînă în docuri, am băut o cafea în cafeneaua lui Kirios Pahis, am căscat gura la o partidă pasionantă de carambolaș dintre doi greci care se intitulau, reciproc, căpitani, și abia pe urmă, spre prînz, am pornit-o spre bîrlogul lui barba Panaiotachi.

Cînd am ajuns, bătrînul se pregătea să plece.

— Bună ziua, barba Panaiotachi !

— Ce, mă ? Ți-ai adus aminte de barba Panaiotachi ?

Barba Panaiotachi arăta mai bătrîn, mai rupt și mai murdar decît ultima dată cînd îl văzusem.

— Am fost ocupat cu școala, de aceea n-am mai venit. Dar de uitat, nu te-am uitat, barba Panaiotachi.

— Haide, spune de ce ai venit ?

Nu era tocmai ușor să-i spun ce mă aducea la el. De altfel, văzîndu-l gata de plecare, eram puțin cam descumpănit.

— Plecai, barba Panaiotachi ?

— Mă duceam să dau o raită pe la cafenele. Să nu creadă dușmanii că am murit și să se bucure de pomană.

Şi puse mîna pe clanţă, făcîndu-mi semn cu capul să-l urmez.

După socotelile mele, Gorila trebuia să pice din moment în moment.

— Barba Panaiotachi, n-ai putea să mai întîrzii puţin ?

Barba Panaiotachi mă privi bănuitor, încruntîndu-se. Cu toată vîrsta înaintată, cînd barba Panaiotachi se încrunta, nu prea te simţeai bine.

— Şi, mă rog, de ce să mai întîrzii ? Ce tot dai din colţ în colţ ? Vezi că acuşi mă supăr. Spune-mi, de ce ai venit ?

În definitiv, era o prostie să-i ascund lui barba Panaiotachi scopul vizitei mele. Dacă Gorila îmi dăduse întîlnire la el, însemna că în barba Panaiotachi puteam avea încredere.

— Barba Panaiotachi, un prieten de-al meu mi-a dat întîlnire aici, la dumneata.

— Ce fel de prieten ? Eu nu cunosc pe nimeni. Tu eşti singurul care îmi ştii bîrlogul.

— Pe prietenul meu trebuie să-l cunoşti, barba Panaiotachi. Îi zice Gorila.

Barba Panaiotachi avu o tresărire abia perceptibilă. Apoi cu ton răstit :

— Mda ! Dar de ce-i spui Gorila ? Ce, nu are nume ?

— Are, dar nu i-l ştiu. Toţi îi spun aşa.

— Care toţi ?

Vorbea răstit şi, văzîndu-l mînios, am căutat să-l îmbunez.

— Păi, ceilalţi !... Băţ, Sugiuc, Rocambole...

Barba Panaiotachi se înseninâ dintr-o dată :

— Va să zică, toţi aveţi porecle, nu numai el ! Asta mai merge. Dar să ştii că are un nume. Îl cheamă Spiru.

Informaţia mi-o dădu cu voce scăzută, de parcă mi-ar fi împărtăşit cine ştie ce taină.

— Nu ştiam.

— Ai aflat-o acuma ! Dar...

Şi îşi duse degetul arătător la buze.

— N-ai nici o grijă, barba Panaiotachi. N-am să spun la nimeni.

— Şi ce fel de prieteni sînteţi ? Tu eşti băiat de şcoală, pe cînd el... un golan, săracu' !

— Prieteni, chiar, nu sîntem. Dar ne avem bine de pe vremea cînd am fost şi eu un golan ca el.

— Şi tu ai vîndut ziare ?

— Da ! A fost atunci bun cu mine. Dacă nu era el, m-ar fi ciomăgit ceilalţi. Ziceau că ce mai caut şi eu să le iau pîinea de la gură ?

— Şi zici că te-a apărat ?

Aveam impresia că barba Panaiotachi îmi pusese întrebarea doar pentru că îi făcea plăcere să-l vorbesc de bine pe Gorila.

— M-a apărat. Tot el m-a învăţat meseria.

— E el un golan, dar e băiat bun !

Şi ochii îi sticliră parcă de bucurie.

— Va să zică, el ţi-a dat întîlnire aici, la mine ? continuă să mă chestioneze.

— Da ! Pesemne, numai aici, la dumneata, s-o fi simţind în siguranţă.

Bătrînul tresări şi mă întrebă cu voce care trăda nelinişte :

— Ce vrei să spui ? Cum, adică, în siguranţă ? Crezi că îl paşte vreo primejdie ?

— Nu ştiu !... Nu cred... Trebuie însă să-mi comunice ceva foarte important şi foarte grav.

Barba Panaiotachi se nelinişti şi mai mult.

— Ce tot mă fierbi în zeama mea ! Spune repede, băiete. Ce vrea să-ţi spună Spiru ?

— Păi să vezi, barba Panaiotachi, Gorila a...

— Spiru ! se răsti la mine bătrînul.

— Spiru a aflat de ce a fost ucis tata. Mai mult încă. Îl cunoaşte pe ucigaş. Mi-a trimis azi-noapte un bilețel prin care îmi fixa pe astăzi o întîlnire aici la dumneata, ca să-mi dezvăluie numele asasinului.

— Bilețelul îl ai ?

— Îl am. Poftim !

— Citește-mi-l !... Eu nu ştiu carte.

I l-am citit.

— Împieliţatul ! De ce se vîră, ca prostul, unde nu-i fierbe oala ? Am să-i trag o scărmăneală... Şi cînd crezi că are să vină ?

— După socoteala mea, acum ar fi trebuit să fie aici.

Barba Panaiotachi îmi aruncă o căutătură urîtă, apoi trecu dincolo, în magazie. O străbătu cu paşi tinereşti şi începu să urce scara care ducea în pod. L-am urmat.

— Nu se vede ! murmură posomorît, după ce privi cîtva timp prin răsuflătoarea podului. Ia uită-te şi tu ! Ai ochi mai buni.

I-am luat locul la postul de observaţie.

— Se vede ?

— Nu, barba Panaiotachi.

— Oare cît o fi ceasul ?

În clipa aceea, orologiul de la biserica Sf. Nicolae bătu de trei ori.

— Trei ! Crezi că mai vine ?

— La ora asta... Dacă n-a picat pînă acum...

— Mai uită-te o dată şi, dacă nu-l zăreşti, vino jos.

Cînd am coborît, la rîndul meu, l-am găsit stînd pe mindirul lui de paie şi privind încruntat o pînză

de păianjen, mare mai cît un hamac. Creţurile fără de număr de pe obraz i se adînciră parcă, iar colţurile gurii lăsate dădeau chipului său un aer aproape fioros.

— Nu se vede ?

— Nu !

— Du-te şi caută-l ! Caută-l pe unde oi şti, dar să nu vii fără el !

— Am să-l caut şi ţi-l aduc, barba Panaiotachi.

— Du-te !

Am plecat într-un suflet.

Sectorul lui Gorila era Calea Călăraşi şi străzile laterale : L-am căutat întîi la tribunal. Nu era şi nici nu dăduse pe acolo. Am întrebat, alături, la un birou de copiat acte, unde ştiam că lasă totdeauna ziare. Stăpîna biroului mă informă că nici măcar pe cele de dimineaţă nu le adusese şi fusese nevoită să le cumpere de la debit. Am mai întrebat în vreo cîteva locuri, unde, de asemenea, ştiam că are abonaţi, dar în ziua aceea nimeni nu-l văzuse.

Neliniştit de-a binelea, am plecat să caut pe careva din ceata lor. Centrul oraşului era fieful lui Rocambole. L-am găsit fără prea mare greutate. Mai avea cîteva foi sub braţ şi tocmai se pregătea să intre într-un restaurant. Mă salută ducînd două degete la cozorocul şepcii şi vru să treacă mai departe.

— Stai un pic, Rocambole ! îl oprii, apucîndu-l de mînecă.

— Ce-i ? Ţi s-a întîmplat ceva ? De ce eşti aşa de agitat ?

— Nu ştii unde îl pot găsi pe Gorila ?

— Nu l-am mai văzut de azi-dimineaţă. Dar ce ai cu el ?

— Azi-dimineaţă a ridicat ziarele ?
— Le-a ridicat. Era al doilea, după mine.
— Totuşi n-a lăsat la nici un client ziare.
— Eşti sigur ?
— Absolut sigur. M-am informat.
— Curios !...
— Într-adevăr ! Tu ce părere ai ?
— Eu ? Nici una ! Dar, ia spune-mi ! Cum de ţi-a venit ţie, aşa, să te *informezi* despre Gorila ?
Era puţină ironie în tonul cu care întreba.
— Nu ştiu ce vrei să insinuezi — i-am replicat — dar iată cum stau lucrurile. Voind să-l rog ceva, am trecut pe la tribunal pe la ora cînd, de obicei, e de găsit. Un aprod mi-a spus că n-a dat pe acolo din ajun. Am întrebat la biroul de copiat acte, la madam Mavromatis, peste drum, la Robescu şi încă în vreo două locuri, dar toţi mi-au spus că nu l-au mai văzut de ieri.
— Asta-i bună !
— Şi acum ce-i de făcut ?
— Nimic ! Lasă-l în pace ! Pînă la urmă, apare el. Cine ştie pe unde o fi !
— Crezi ?
— Nu înţeleg de ce eşti aşa de neliniştit. Ai vreun motiv special ?
I-am răspuns cu tonul cel mai natural din lume :
— Nu !
— Nici nu cred că există motive de nelinişte. Noroc !
Şi intră în restaurantul „Tofică".
Am privit după el, descumpănit. Cum trebuiau interpretate ultimele lui cuvinte ? Dacă Rocambole, „şeful", mă asigura că nu existau motive de nelinişte, în mod normal ar fi trebuit să mă liniştesc. Şi într-adevăr, aproape m-am liniştit. Dar mi-am

adus aminte că barba Panaiotachi aştepta şi din nou înfrigurarea a pus stăpînire pe mine.

Am continuat investigaţiile. Am trecut mai întîi pe la hotel. N-am găsit pe nimeni acolo. Nici măcar pe Catina.

De la hotel am plecat la „restaurantul" unde obişnuiau ei să ia masa. „Restaurantul" — *Restaurantul Viespe* — era un birt ordinar, în gura pieţii, specializat în tuslamale, musacale şi ciorbe de burtă — la prînz, şi în grătar, începînd cu fuduliile de berbec şi sfîrşind cu fleicile — seara.

În locanda aceasta obişnuiau să ia masa băieţii şi aici am venit să-i caut.

L-am găsit pe Băţ. Înfuleca de zor o porţie de varză cu carne. L-am întrebat dacă nu-l văzuse pe Gorila.

— Aşteaptă ! Acu' pică şi el ! îmi dădu speranţă, după ce înghiţi aproape pe nemestecate o bucată de carne, care era, de fapt, o bucată de zgîrci.

Ce era să fac ? Am aşteptat. Între timp, a venit şi Sugiuc. Nici el nu-l văzuse.

— Dar ce treabă ai cu el ? se interesă Sugiuc.

— Am o socoteală cu el. N-am fost eu ciracul lui ?

— Pînă pică, înfulecă şi tu ceva ! îmi sugeră Băţ. Fac cinste.

— Mulţumesc, nu mi-e foame.

Timpul trecea greu şi Gorila nu se arăta.

— Dacă n-a picat pînă acum, nu mai vine, îşi dădu cu părerea Sugiuc.

Pică, în schimb, Rocambole.

— Ura, şefule ! îl salută Băţ. Ia o varză cu carne. E turbată, pă onoarea mea !

— Am mîncat în altă parte.

Am bănuit că venise pentru Gorila. Nu se aştepta să mă găsească acolo, dar nu-mi spuse nimic.

— Îl caută pe Gorila ! ţinu să-l informeze Sugiuc. Dar parşivu' de Gorila s-a dat la fund.

— Măi — îmi atrase atenţia Rocambole — să nu te vadă vreun pedagog de la liceu în localul ăsta, că te elimină.

Am ridicat din umeri, nepăsător.

— Mergem ?

— Mergem, şefule !

Am plecat cu toţii. Cred că dirigintele clasei mele ar fi fost surprins dacă m-ar fi văzut în tovărăşia lor. Mai ales că Băţ mă luase, familiar, de braţ.

Au pornit-o cu toţii spre hotel. M-am ţinut după ei, în speranţa că acum îl voi găsi acolo pe Gorila. Nu era. Nici Catina nu se reîntorsese.

Băţ şi cu Sugiuc se şi trîntiseră pe pat, aşa îmbrăcaţi. Rocambole se plimba prin cameră, cu mîinile la spate, gînditor.

Băţ aproape adormise, cînd Rocambole întrebă :

— Mă, voi îi cunoaşteţi culcuşurile ?

— Ale cui, şefule ? întrebă Sugiuc.

— Ale lui Gorila.

— Le cam ştim !

— S-o fi încurcat la biliard la vreo cafenea în Comorofca, îşi dădu cu părerea Băţ, scărpinîndu-se de zor în creştetul capului.

— Eu aş zice să plecaţi după el. Să nu fi scăpat dracului caii şi mai face vreo trăsnaie de pun sticleţii mîna pe el. Atunci cînd se îmbată, ştiţi cum e el.

— Bine, şefule! Dacă zici tu...

Am plecat toţi trei. Jos, în stradă, ne-am despărţit. Am luat drumul portului. Mă aştepta barba Panaiotachi. Intenţionam să dau o fugă pînă la el, să-i spun că încă nu dădusem de urma lui Gorila, şi apoi să mă întorc la hotel şi să aştept întoarcerea băieţilor.

Frămîntat de aceste gînduri, nici nu ştiu cînd am ajuns la bîrlogul bătrînului.

L-am găsit stînd pe mindirul lui de paie, exact în poziţia în care îl lăsasem.

Cînd am intrat pe uşă, nici n-a tresărit măcar. Mă întrebă numai cu o voce care tremura:

— Nu l-ai găsit?

— Încă nu! Dar pînă deseară dăm noi de el. Băţ şi cu Sugiuc au plecat în căutarea lui.

— Şi tu de ce te-ai întors?

— Ştiam că mă aştepţi...

— Şi ce dacă aştept? Parcă am altceva mai bun de făcut? Haide, du-te şi caută-l şi tu.

Am plecat. Am trecut pe acasă. Mama încă nu se întorsese acasă. Lucra croitorie acasă la cliente, şi de obicei se întorcea abia seara. Am mîncat în grabă ceva şi am plecat. Pe strada principală am văzut-o pe Catina. Însoţită de un locotenent, tocmai se pregătea să intre în cofetăria „Papacanaris".

Cînd am ajuns la hotel, am urcat treptele în goană. Băieţii încă nu se înapoiaseră. Neavînd chef să dau ochii cu Rocambole, am coborît. M-am învîrtit pe străzile din jurul hotelului vreo oră. Pînă la urmă, plictisit, am luat tramvaiul şi m-am dus la gară. Am ieşit în forfota de pe peron. Tocmai sosise un tren. Am aşteptat trenul următor şi apoi încă unul.

Cînd am plecat, se înnoptase de mult.

„Dacă nu i s-a întîmplat ceva — mi-am zis — la ora asta ori l-au găsit băieţii, ori s-a întors singur."

Am pornit-o pe jos. Cînd am ajuns la hotel, era ora nouă seara.

Am urcat treptele în goană şi am dat buzna în camera băieţilor. Băţ şi Sugiuc stăteau la masă şi înfulecau de zor o scrumbie. Alături de scrumbie era o „dublă", din care rupeau cu mîna. În dreptul fiecăruia, cîte o ceapă zdrobită, iar într-o farfurioară, sare.

Cum dădu cu ochii de mine, Băţ mă îmbie :

— Ia şi mănîncă. E grozavă. Avem şi nişte vin, pă cinste !

— Ce-i cu Gorila ? am întrebat, abia trăgîndu-mi sufletul.

— Naiba ştie pe unde s-a vîrît ! N-a fost chip să dăm de el.

M-am aşezat, maşinal, pe un scaun, privindu-i prosteşte. Înfulecau de zor, erau veseli.

— Bine, dar s-a mai întîmplat vreodată să dispară, aşa, o zi întreagă ?

— S-a mai întîmplat. Numai că, de fiecare dată, a găsit el cum să ne vestească. Dar n-ai grijă ! Apare el mîine dimineaţă, rupt de foame şi fără un sfanţ.

— Şeful e aici ?

— Nu, a plecat.

— El ştie că nu l-aţi găsit ?

— Ştie.

— Şi ce-a zis ?

— N-a zis nimic. Adică a zis ce zic eu : că trebuie să apară.

Şi Băţ mă îmbie din nou, făcînd din ochi spre scrumbie.

În clipa aceea intră pe uşă Catina.

— Deschide-ţi fereastra, că miroase a ceapă de te trăsneşte !

— Deschide, mă Sugiuc ! Acuşi leşină contesa, îşi rîse de ea Băţ.

Dar Catina, care păru că abia acum mă descoperă, mă întrebă :

— Aicea eşti ! Dar ce-i cu mutra asta de înmormîntare ?

— Ai auzit ? A dispărut Gorila !

— Şi eşti îngrijorat din cauza asta ?

— Nu ! Sînt numai intrigat. Toată ziua să nu dea nici un semn de viaţă...

— Nu-ţi mai face griji din pricina lui. O fi fugit în junglă. Mai ştii ?

Şi mă privi ironic.

CAPITOLUL XV

Plecînd de la hotel am avut sentimentul că n-am să-l mai văd niciodată pe Gorila. Nu ştiu de ce, dar, gîndindu-mă la el, mereu îmi aminteam de Gheorghiţă, chelnerul, împuşcat în criptă, la un miez de noapte. Poate că şi Gorila avusese un sfîrşit asemănător. Nu era de loc exclus ca, într-o zi, două cadavrul lui să fie găsit cine ştie pe unde.

Dintr-un anumit punct de vedere eram vinovat de moartea lui. Gorila aflase cine era asasinul tatălui meu. Asta însemna că totuşi misterul în care se învăluia nu era de nepătruns.

„Pînă la urmă — mi-am zis — mi se pare că mă aşteaptă şi pe mine soarta lui Gorila !“

Asemenea gînduri îmi treceau prin minte în drum spre bîrlogul lui barba Panaiotachi.

Trecînd printre magazii, deodată m-a străfulgerat bănuiala. Dacă totuşi nu fusese o părere şi cineva cu adevărat se strecurase în camera mea, cît timp dormisem ? Şi în cazul că aşa se întîmplase, în ce scop ? Nu cumva Gorila fusese totuşi urmărit ? Nu cumva urmăritorul său îl văzuse trimiţîndu-mi mesajul prin intermediul pietrei ? Şi nu cumva acesta pîndise să adorm pentru ca pe urmă, furişîndu-se prin fereastra pe care avusesem imprudenţa s-o las întredeschisă, să ia cunoştinţă de conţinutul bileţelului ? E drept, atunci cînd mă trezisem, căutîndu-l, îl găsisem acolo unde îl lăsasem. Dar aceasta nu însemna nimic. Probabil, după ce îl citise, poate la lumina unei lanterne, îl lăsase pe loc, dinadins ca să nu-mi trezească bănuieli. Cu cît mă gîndeam, cu atît mai mult înclinam să cred că aşa se întîmplase.

Cînd am ajuns acasă la barba Panaiotachi, lumina era aprinsă, dar el lipsea. L-am crezut plecat. Era însă în pod, la postul lui de observaţie, pîndindu-mi întoarcerea.

Cînd a revenit în cămăruţă, avea faţa răvăşită şi privea cu ochi răi.

— Nimic ? mă întrebă cu o voce sfîrşită, care contrasta cu privirea rea a ochilor.

— Pînă acum nimic, barba Panaiotachi. Băţ şi cu Sugiuc l-au căutat pretutindeni, dar nu i-au putut da de urmă.

— Sărmanul băiat ! murmură barba Panaiotachi.

Şi din ochii trişti, două lacrimi izvorîră şi se scurseră apoi, încet, pe obrajii brăzdaţi de zbîrcituri.

— Să mai aşteptăm, barba Panaiotachi, căutai să-l liniştesc, de altfel foarte surprins că dispariţia lui Gorila putea să-l afecteze în aşa măsură.

— Da, să mai aşteptăm pînă mîine. Parcă avem altceva mai bun de făcut ? Acuma du-te ! De bună seamă, te aşteaptă maică-ta acasă. Şi apoi, am şi eu treabă.

Văzînd că iarăşi revine la ideea lui fixă, m-am pregătit de plecare.

— Atunci, barba Panaiotachi, noapte bună ! Mîine am să te ţin în curent cu tot ceea ce se întîmplă.

— Bine, băiatule, bine... Noapte bună !

Cînd am ajuns acasă, mamă mă luă în primire :

— De ce ai întîrziat aşa de mult, Ducule ?

— Am fost la cinematograf.

— Şi lecţiile ?

— Nu-ţi face griji, mamă. Avem repetiţie.

— Haide de mănîncă.

Am ciugulit puţin fără poftă, apoi m-am culcat. În somn, l-am visat pe Gorila în podul lui barba Panaiotachi, supraveghind „Hanul lui Agop".

A doua zi am plecat mai devreme de acasă, pentru ca, în drum spre şcoală, să trec pe la hotel. Nutream speranţa că în timpul nopţii Gorila se înapoiase.

Băieţii erau cu toţii plecaţi. M-am dus să bat la uşa Catinei.

— Cine-i ? întrebă cu o voce de om de-abia trezit din somn.

— Eu sînt ! Iartă-mă că te deranjez. Vreau numai să întreb dacă s-a întors Gorila.

— Tu eşti nebun ! Numai pentru atîta lucru îmi strici somnul ? Nu s-a întors. Şi acum, lasă-mă să dorm !

Am plecat. În drum spre şcoală l-am întîlnit pe Rocambole cu un teanc de ziare. De data asta, cum mă zări, veni spre mine.

— Ştii, încă nu s-a întors !...

— Am aflat. Mi-a spus Catina mai adineauri. Am trecut pe la hotel.

— Dacă nici astăzi nu pică, mîine anunţ poliţia. Zău că nu pricep ce i s-o fi întîmplat prostănacului ăsta.

— Chiar nu pricepi ?

Întrebarea ar fi trebuit să rămînă doar în gînd. Dar, fără să vreau, am rostit-o tare.

Rocambole îmi aruncă o privire atît de dispreţuitoare, încît, materializată, sigur că m-ar fi putut strivi sub greutatea ei.

— Şi de ce crezi că eu aş pricepe, de pildă, mai mult decît tine ? mă întrebă cu o voce care împrumutase dispreţul din priviri.

— Pentru că... pentru că ţie, care eşti un fel de detectiv amator, îţi este mai uşor să găseşti o explicaţie.

— Nu e de loc sigur că dispariţia asta a lui Gorila ar putea suscita interesul unui detectiv adevărat. Şi ştii de ce ? pentru că Gorila avea un suflet bun, dar ca inteligenţă... Înţelegi ? Un om cu o inteligenţă atît de redusă nu cred că poate deveni un caz interesant nici măcar pentru un comisăraş de circumscripţie. Mai curînd cred că a făcut vreo găinărie şi acum se ascunde. Tocmai de aceea vreau să anunţ poliţia, ca să nu se spună, mai tîrziu, că l-am acoperit.

Vorbea atît de calm, atît de convingător, încît nu ştiam ce să mai cred.

— Mai treci pe seară ! Poate, pînă atunci, pică.

Ne-am despărţit. Seara, m-am dus din nou la hotel. Gorila tot nu apăruse. Băţ şi Sugiuc nu mai erau chiar atît de optimişti.

A doua zi, Rocambole a anunţat poliţia. Peste cîteva zile, la rubrica „fapte diverse", gazeta locală făcea cunoscut cititorilor dispariţia lui Gorila. Scurta informaţie sfîrşea cu stereotipa formulă : „Poliţia cercetează".

Dar pe Gorila parcă îl înghiţise pămîntul. Poliţia nu descoperi nimic, în cazul cînd întreprinsese cercetări serioase. În ceea ce mă privea, eram convins că avusese şi el soarta tatălui meu. Faptul că nu i se găsise cadavrul nu spunea nimic. Dunărea e adîncă.

În tot acest timp, m-am dus destul de des pe la barba Panaiotachi.

Barba Panaiotachi era de nerecunoscut. Se sălbăticise cu desăvîrşire. De fiecare dată l-am găsit sus, la postul său de observaţie, indiferent dacă era ziuă sau noapte. Cîteodată se bucura că mă vede, dar de cele mai multe ori mă privea tot timpul cu ochi răi şi nu scotea un cuvînt. Dacă vorbeam, mă lăsa să vorbesc ; dar dacă îl întrebam ceva, nu răspundea.

Abia la sfîrşit, cînd se plictisea să mă tot asculte, numai ce-l auzeam :

— Destul !... Acum, du-te !

Cînd era însă în toane bune, îmi cerea să-i vorbesc de Gorila. Şi fiindcă aceasta îi făcea mare plăcere, nu mă sfiam să brodez pe canavaua închipuirii. Aşa că, pînă la urmă, nu numai eu, dar nici Rocambole, nici Catina, nici Băţ şi nici Sugiuc nu ar fi putut recunoaşte în Gorila, cel creat de închipuirea mea, pe adevăratul Gorila.

Şi nu o dată s-a întîmplat ca la capătul cine ştie cărei întîmplări, al cărei erou era, bineînţeles, Gorila, bătrînul barba Panaiotachi, cu lacrimi în ochi, să nu murmure încet, abia auzit şi parcă numai pentru sine :

— Sărmanul băiat !

Care era explicaţia acestei mari afecţiuni nu-mi puteam da seama. Am încercat să-l trag de limbă pe bătrîn, dar de fiecare dată devenea surd şi mut.

*

* *

Era toamnă... O toamnă tîrzie, luminoasă şi îmbălsămată, care te gonea pur şi simplu din casă. Toamna lui patruzeci. Orele de curs erau un adevărat supliciu. Privirile, o dată cu atenţia, fugeau afară, prin fereastra deschisă spre soare şi lumină. La prînz, întreg liceul se revărsa în stradă gălăgios, exuberant.

Totuşi, peste oraş plutea tristeţea, plutea neliniştea, plutea oboseala şi un fel de spaimă. Dar toate acestea erau mai puţin evidente pe străzile din centrul oraşului. Pe strada Regală, de pildă, lumea ieşea să se plimbe la ore fixe, ca să dispară la ore fixe, aparent tot atît de veselă, de nepăsătoare şi de elegantă. La bodega „Blanduzia", la ora de aperitive, tot atît de greu era să găseşti un loc, la restaurantele „Francez" şi „Tofică" aceleaşi orchestre cîntau cu aceeaşi îndemînare valsurile lui Strauss sau ultimele şlagăre. Totul era în aparenţă ca mai înainte, ca totdeauna. Cu toate acestea, ceva era schimbat. În primul rînd, vedeai mult mai puţini bărbaţi ca altădată. Dintre cei întîlniţi pe străzi, cei mai mulţi purtau uniforme, majoritatea

ofițerești. Mai ales pe strada principală, unde gradele inferioare nu aveau voie să se plimbe. Printre ei, în mare număr, cei de rezervă. Îi cunoșteai după uniformele de trupeți, ajustate ad-hoc, după cizmele sau bocancii cazoni.

Hotărît, pe strada Regală și în „centru" nu prea se simțea că era o toamnă neobișnuită. Ca să-ți dai seama de aceasta, trebuia să te deplasezi pe străzile mărginașe. În mahalale, sărăcia îți apărea și mai hîdă ca de obicei. Aici abia neliniștea, teama de ceea ce sta să se întîmple era evidentă. Aproape din fiecare casă lipsea un bărbat, chemat la concentrare. În mahalaua noastră, de pildă, cît era ea de mică, primiseră ordine o mulțime. Nea Nicolae Opincă, nea Grigore Dogaru, Mușat, feciorul cel mare al lui nea Mihalache Suru și cîți alții.

Nu trecea zi ca mătușa Brîndușa să nu mă întrebe, considerîndu-mă om cu știință de carte:

— Ce se mai aude, Ducule? Are să fie sau nu război?

— S-ar putea să fie și război! Știu eu?

Era întrebarea pe care și-o punea nu numai mătușa Brîndușa, ci mai ales toate femeile din mahalaua Mascaralei, ai căror bărbați, frați, fii sau gineri se aflau undeva pe zonă. Cu toate doreau să nu fie război, să se întoarcă ai lor acasă, că „ce și cu cine avem noi de împărțit ceva?"

— Ce se aude, Ducule? Are să fie sau nu război? mă întreba și mama, seara, aruncîndu-și ochii pe ziarul pe care îl cumpăram zilnic.

— Nu știu, mamă!

— Să ne păzească Dumnezeu de război, Ducule!

Și mama, care nu era evlavioasă — la biserică se ducea din Paște în Crăciun — se închina cu multă cucernicie.

Nu prea aveam timp să mă gîndesc la un asemenea subiect sumbru. Aveam şaptesprezece ani. Nu ştiu cînd anume s-a întîmplat, dar la un moment dat mi-am dat seama că începusem să privesc altfel fetele. De pildă, pe Miuţa, sora lui Fane. Miuţa era cu un an mai mică decît mine. O puştancă pe care mai înainte nici n-o băgam în seamă. Dimineaţa, în drum spre şcoală, sau la prînz, la înapoiere, dacă se întîmpla să ne întîlnim, bucăţica de drum pe care o aveam de parcurs împreună o străbăteam cu paşi atît de grăbiţi, încît Miuţa, ca să se poată ţine de mine, trebuia aproape să alerge. Dar mie puţin îmi păsa şi chiar îmi era ciudă că se ţine după mine.

Asta pînă în ziua cînd am descoperit că Miuţa nu mai e chiar o „puştancă" şi nici o „mucoasă". Asta s-a întîmplat curînd, după ce, fără voia mea am început să categorisesc fetele. Asta-i frumoasă. Cealaltă urîtă. Doream să fiu în preajma lor, să le vorbesc, dar în acelaşi timp o mare sfiiciune mă cuprindea brusc atunci cînd vreuna se uita la mine. Plecam privirile şi, fără voie, grăbeam pasul. Doruri nelămurite îmi vibrau în suflet şi alternau cu neînţelese tristeţi. Sufletul meu începea să tînjească după dragoste. Şi atunci m-am aplecat asupra poeziilor lui Eminescu, pe care le-am citit de atîtea ori, încît am ajuns să le ştiu pe dinafară.

Atît de gingaşe te-asemeni
Cu floarea albă de cireş
Şi ca un înger între oameni
În calea vieţii mele ieşi.

Da, aşa îmi doream să fie fata pe care aveam s-o iubesc. Aşa o vedeam în închipuirea mea. De multe ori, cînd îmi ridicam ochii de pe paginile cărţii mi-

nunatului şi nefericitului vrăjitor al graiului romînesc, o vedeam cu ochii închipuirii plutind ca o nălucă. Clipeam de cîteva ori, şi vraja se risipea.

Şi fiindcă doream s-o văd şi într-aievea, reală, am început s-o caut. S-o caut pe străzile oraşului, dar mai ales pe unul din cele două bulevarde. O căutam mai ales pe acel bulevard, fiindcă la capătul lui dinspre Dunăre se afla clădirea liceului de fete.

Plecam de la şcoală la prînz şi ajungeam acasă pe la trei, sau chiar patru. De cele mai multe ori preferam drumul cel mai lung, care, de altfel, era şi cel mai frumos. O porneam mai întîi pe strada Gării, pe urmă o coteam la stînga pe bulevard. Îl străbăteam pînă la capătul lui dinspre Dunăre. Coboram apoi în port şi, de acolo, pe sub mal sau mergînd pe chei, după împrejurări, o porneam în direcţia docurilor, pînă ajungeam cam în dreptul străzii noastre. Atunci tăiam piezişprintre magazii, suiam înapoi dealul, intram prin spărtura gardului şi eram acasă.

Cînd ajungeam pe bulevard, mă încrucişam cu elevele de la liceul de fete care se duceau şi ele acasă. Şi iată că într-una din aceste plimbări am găsit-o pe aceea pe care o căutasem. Era aşa cum visasem să arate fata de care doream să mă îndrăgostesc.

Mergea încet, gîndindu-se la cine ştie ce, sau, poate, era şi ea vrăjită de toamna care părea mai curînd primăvară.

Ca s-o pot privi cît mai mult timp, am făcut paşii mici, mici de tot. Dumnezeule, cît de frumoasă era! Prinsă în plasa propriilor ei gînduri, a trecut încet pe lîngă mine, aşa că am putut-o vedea bine. Mai ales, i-am putut vedea ochii. Parcă

s-ar fi reflectat soarele în ei, ca într-o oglindă. De aceea i-am spus „fata cu ochii de aur".

Am lăsat-o să se îndepărteze, apoi am început s-o urmăresc. Avea un mers uşor, de parcă nici n-ar fi călcat pămîntul.

Cine era fata cu ochii de aur nu ştiam. N-o mai văzusem niciodată şi mă miram că în oraşul nostru exista o făptură atît de frumoasă. Eram ispitit să grăbesc paşii, s-o depăşesc ca s-o mai privesc o dată. Dar eram tare sfios. Mai mult, de teamă ca nu cumva să-şi dea seama că o urmăresc, părăsind bulevardul, am continuat să mă ţin după ea de pe unul din trotuarele străzii. De altfel, această măsură se dovedi inutilă. Înmlăştinată în cine ştie ce gînduri, fata părea a fi absentă la tot ceea ce se întîmpla în jurul ei.

M-a purtat pe multe străzi şi, în cele din urmă, am ajuns pe strada Fregatei.

Strada Fregatei era, cred, strada cu cele mai frumoase case din oraş. Aşezată în apropierea portului, ea fusese şi în parte mai continua să fie locuită de bogătaşii oraşului. Pentru cei ce locuiau în mahalaua noastră, trecerea pe cea mai „boierească" stradă din oraş era obligatorie. Numai că, din motivele arătate, cei mai mulţi preferau celălalt drum, mai lung, din port.

Şi fiindcă strada Fregatei nu e prea lungă, fata cu ochii de aur repede dispăru înapoia unei porţi.

Casa în care locuia era cunoscută sub numele de „casa cu ferestrele albastre" şi avea o poveste. O poveste pe care puţini şi-o mai aminteau, pentru că avea la bază multe fapte adevărate petrecute cu mulţi ani în urmă, cam pe la începutul secolului.

Pe vremea aceea, urbea noastră nu era nici atît de mare şi nici nu avea atît de multe case frumoase. Dar cele mai arătoase în partea aceasta a oraşului începeau să se construiască. Tot aici şi-a construit casa şi Nicolachi Mavrocardulas.

Era un bărbat ca la şaizeci de ani, încă voinic, înalt şi cu umerii largi. Purta barbă, o barbă neagră şi creaţă ca de arhimandrit. Priceput ca nimeni altul în afaceri, era în acelaşi timp şi un pasionat vînător. Pentru plăcerea vînătorii, ar fi fost în stare să renunţe la o afacere care i-ar fi adus un cîştig de mii de lei. Pleca de acasă pe cîte o săptămînă să colinde bălţile, după sălbăticiuni înaripate, sau coclaurile satelor din judeţ, după celelalte feluri de vînat.

Într-una din aceste expediţii, într-un cătun cam de pe la marginea judeţului, a descoperit pe aceea pe care avea să şi-o facă soţie. A descoperit-o în casa unui ţăran la care ceruse găzduire şi a cumpărat-o, pur şi simplu. A luat-o cu el în sanie, încotoşmănînd-o în blănuri, fiindcă era iarnă şi el plecase la vînătoare de lupi.

Pentru această fată de ţăran a pus Nicolachi Mavrocardulas — al cărui nume în traducere strictă înseamnă Niculiţă Inimioară Neagră — să se construiască bijuteria aceea de casă. Şi fiindcă, fudul, grecul voia să strălucească lîngă el o adevărată cucoană şi nu o biată fată de ţară, a găsit repede persoanele care să facă din ea o femeie de lume. Se spune că profesoarele, toate grecoaice pricepute şi cu aplecare spre rafinament, nu au trebuit să se străduiască prea mult, că frumoasa ţărăncuţă, în mai puţin de un an, se transformă într-o adevărată cucoană.

Iubind-o nebunește și crezîndu-se iubit, era fericit. Obișnuia să spună intimilor săi că cea mai bună afacere pe care o făcuse în viața lui fusese nevastă-sa. Dar fericirea lui nu ținu prea mult. Într-o zi, soția lui îl părăsi și se întoarse în sat la ea, unde trăia omul pe care îl iubea cu adevărat și pe care nici bogăția și nici huzurul nu izbutiseră s-o facă să-i uite.

Ce a urmat după aceea are mai puțină importanță. Nicolachi Mavrocardulas și-a lichidat afacerile și a plecat în Grecia. Casa a fost scoasă la vînzare și, bineînțeles, repede s-a găsit un cumpărător. În decursul anilor casa a avut mai mulți proprietari. Ultimul, un mare cerealist, locuia acolo nu de prea mult timp.

Înăuntrul acestei case dispăruse fata cu ochi de aur. Cînd am ajuns în dreptul porții, de pe trotuarul celălalt m-am oprit să privesc ceea ce se putea vedea printre zăbrelele porții înalte, vopsite în cafeniu. În cafeniu era vopsit și gardul din zid care se întindea și pe strada laterală.

O alee asfaltată, nu mai lungă de douăzeci de metri, se bifurca în apropierea unei mici terase pe care ajungeai prin părțile laterale, urcînd cîteva trepte de marmură albă. Jos, la capătul treptelor, de-a dreapta și de-a stînga, stăteau de pază doi lei, tot din marmură, ale căror coame, din cauza ploilor și intemperiilor, deveniseră verzui. Clădirea propriu-zisă nu avea etaj, dar era înaltă, după moda vremii cînd fusese clădită. Trei ferestre în stînga, trei în dreapta ușii de intrare. Tot în dreapta, în continuare, o ciudățenie din punct de vedere arhitectonic: un fel de rotondă din sticlă de culoare albastră. De aici și denumirea: „casa

cu ferestre albastre". Cît de mult se întindea clădirea în adîncime nu-mi puteam da seama din stradă. În stînga, ceva mai în fund, se vedeau dependinţele, construite în raport cu necesităţile vremii. Jos, grajdul, o hală pentru trăsuri şi o magazie pentru furaje; la etaj, locuinţele servitorilor. Deşi constituiau un corp aparte, din punct de vedere arhitectonic nu făceau notă discordantă, fiind clădite în acelaşi stil. Un alt zid, în diagonala celuia de la stradă, despărţea curtea de parc. În spaţiul din faţa clădirii, în afara aleii care te conducea pînă la terasa de la intrare, o alta, în dreapta, ducea către poarta de lemn pe unde se putea intra în parc. Restul spaţiului îl umpleau gazonul şi rondurile cu flori, cu excepţia celui din faţa dependinţelor, un fel de bătătură pardosită cu ciment.

„Va să zică aici locuieşte!" mi-am zis, pîndind ferestrele în speranţa că poate se va întîmpla minunea s-o văd apărînd la vreuna din ele.

Dar, bineînţeles, minunea nu se întîmplă. Oftînd, am făcut calea întoarsă, spre casă, de data asta pe drumul cel mai scurt.

Şi cum mergeam eu aşa, gîndindu-mă cît de mult mai este pînă a doua zi la prînz cînd poate aveam s-o revăd, deodată cineva îşi strecură braţul sub al meu.

— Ce cauţi pe strada asta, domnule licean?

Era Catina. Îmi luase braţul şi se uita la mine zîmbindu-mi.

Am încercat să-mi desprind braţul, dar ea, parcă intenţionat, mi-l ţinea strîns.

— Dă-mi voie să mă rezem un pic de tine. Am mers mult pe jos şi pe căldura asta am obosit.

Nu era de loc o căldură „excesivă“ și nici ea nu făcea impresia că ar fi obosită, dar pentru a nu fi nepoliticos, am lăsat-o să se rezeme de brațul meu.

— Nu mi-ai spus ce cauți prin cartierul ăsta, reluă ea.

„Dracu' să te ia ! Ce te privește pe tine ?“

Poate că Băț sau Gorila așa i-ar fi răspuns. Eu însă n-am crezut că-i prudent să-i vorbesc așa.

— Cum ce caut ? Mă duc acasă. E doar drumul cel mai scurt.

Catina, o clipă, păru că verifică în gînd.

— Da, într-adevăr, e drumul cel mai scurt. Apoi parcă mai mult pentru sine : Va să zică treci în fiecare zi pe strada asta...

Neștiind dacă întreba sau nu cu un anumit scop, am răspuns cu prudență :

— Cîteodată da, cîteodată nu. Depinde cît sînt de grăbit. Dar tu ? Tu ce cauți prin... mahalaua asta ?

— Ce să-ți spun ! Frumoasă mahala !... Mi-ar plăcea și mie să stau pe o asemenea stradă. Ție, nu ?

— Ba bine că nu !

— M-ai întrebat ce caut ? Ei bine, am să-ți spun, dar să nu te înroșești ca o fată mare. Am pe aici, pe aproape, un prieten și am fost să-l văd.

— Catina, eu o iau la stînga. În cinci minute sînt acasă.

— Stai să te mai conduc. Ți-e teamă să nu te vadă cineva cu mine ? Prostule, dacă te-ar vedea, știi ce ar zice ? „Are gust studentul ăsta al nostru ! Uite pe ce bucățică bună a pus mîna.“ Da, mă, așa și-ar spune oricine te-ar vedea cu mine. Numai tu, urîciosule, nu mă placi.

— Haide, Catina, să lăsăm gluma asta de prost gust. Ştii foarte bine...

— Nu te aprinde! Nu te aprinde! Ştii, mai înainte de a te întîlni tocmai mă gîndeam la tine. Mă gîndeam că, dintre noi toţi, tu ai fost cel mai afectat de dispariţia lui Gorila. Aveai o mutră... De cîte ori îmi amintesc, îmi vine să pufnesc în rîs. Parcă abia picaseşi de la înmormîntarea lui.

— Vezi, presimţeam că i s-a întîmplat o nenorocire...

Şi în gînd:

„În definitiv ce urmăreşte?"

— Nenorocire? Nu i s-a întîmplat nici o nenorocire.

— Va să zică tu continui să crezi că Gorila... a fugit în junglă?

— În junglă n-a fugit el, dar de fugit undeva a fugit.

— Nu înţeleg.

— Simplu, dragul meu. Mă mir că nu pricepi tu, care, de altfel, pricepi lucruri mult mai „deştepte".

Neştiind unde vrea să ajungă, am tăcut, prefăcîndu-mă că iau cuvintele ei drept un compliment.

— Dacă a dispărut, nu înseamnă neapărat că l-a răpit cineva, băieţaşule. Tot aşa de bine poate să şi însemne că a spălat putina.

— Nu mai spune! E o presupunere, care numai în capul unei fete inteligente ca tine putea lua naştere.

— Mă iei pe sus, studentule, dar cu mine nu se prinde. Nu ţi-o fi venind ţie să crezi, dar află, scumpete, că aşa s-au întîmplat lucrurile: Gorila a şters putina!

— Fie ! Dar de ce ?

— Uite, vezi ? Asta e, într-adevăr, o întrebare deşteaptă. De ce ? De pildă, ca să-şi pună pielea la adăpost.

Începuse să mă doară capul. În fond ce urmărea ?

— Poftim ! Ca să-şi pună pielea la adăpost... Dar ce a făcut ? A spart o bancă ? A jefuit pe cineva pe stradă ? A asasinat ? La adăpost !... De cine şi de ce ?

— Dragul meu, eu numai am emis o ipoteză. Tu crede ce vrei.

— Te rog, fă-mă să înţeleg. Crezi că a făcut vreo potlogărie şi a fugit ca să scape de închisoare ? Îl crezi capabil de o asemenea ticăloşie ? Tu îl cunoşti mai bine decît mine.

Catina rîse.

— Am crezut numai că-l cunosc. Dar cînd a dispărut mi-am dat seama că m-am înşelat. S-ar putea foarte bine să fi dat vreo lovitură şi s-o fi şters de frica puşcăriei. Dar tot aşa de bine s-ar putea să fie la mijloc şi altceva... mai delicat.

— Ce ?

— De pildă, să fi aflat, din întîmplare, nişte secrete care privesc unele persoane în suficientă măsură puternice ca să-l strivească pur şi simplu ca pe o muscă. Şi atunci, ca să se pună la adăpost, s-a dat la fund.

Hotărît, Catina ştia să joace tare. Cu un cinism revoltător, îmi dezvăluise parţial misterul dispariţiei lui Gorila. Şi nu m-aş fi mirat de loc dacă aş fi auzit-o continuînd :

„Ei bine, studentule, nu mă sfiesc să-ţi spun că noi i-am făcut de petrecanie, fiindcă aflase anumite lucruri care nu-l priveau".

Dar, pe cît se pare, Catina nu mai avea de gînd să continue.

— Va să zică, după părerea ta, dacă Gorila nu s-ar fi dat la fund, ar fi fost suprimat de aceia care îşi vedeau primejduită propria lor securitate. Am înţeles bine, Catina ?

— Nu era greu de înţeles.

— Totuşi există un semn de întrebare.

— Care ?

— Decît să se ascundă, nu ar fi fost mai normal să se ducă la poliţie şi să divulge tot ce ştie ?

— Uite, vezi, tocmai de aceea ţi-am spus mai adineauri că pe Gorila numai mi s-a părut că-l cunosc. El, dragul meu, e mult mai deştept decît l-am crezut noi, cu toţii. Probabil, s-o fi gîndit el şi la posibilitatea de care ai amintit, dar şi-a dat seama că persoanele în chestiune sînt prea influente ca să se poată măsura cu ele. Vezi dar — continuă ea — că acest Gorila, faţă de care tu ai o mare slăbiciune, este mult mai inteligent decît l-am crezut cu toţii, mai ales şeful. O asemenea purtare e cu atît mai lăudabilă cu cît se întîmplă adesea în viaţă ca unii oameni, mult mai deştepţi decît Gorila şi cu mai mult bun simţ, să nu-şi dea seama că încurcă drumul, să nu-şi dea seama că numai cu un bobîrnac ar putea fi striviţi. Ba se întîmplă chiar ceva mai mult : să fie avertizaţi şi cu toate acestea să nu se dea la o parte. Pînă la urmă o păţesc, sau, cum s-ar mai spune, şi-o fac singuri cu mîna lor.

— Cunoşti, Catina, asemenea cazuri ?

Îmi răspunse cu voce tărăgănată :

— Nu ! Dar presupun că ele există.

Catina se opri şi, înseninîndu-se brusc, îmi întinse mîna :

— Gata ! Mai departe nu te conduc, să nu mă vadă maică-ta. Ar fi în stare să se ia cu mătura după mine, că-i stric bunătatea de băiat.

Şi plecă pe drumul pe care venisem, mergînd încet de parcă ar fi ieşit să se plimbe.

„Încă un avertisment !“ mi-am zis, grăbind fără voie pasul.

Cîteva zile s-a întîmplat la fel. Drumurile noastre se încrucişau pe bulevard. Fata cu ochi de aur singură, eu singur. O lăsam să treacă, apoi mă luam după ea şi, de departe, o conduceam pînă acasă.

Asta pînă într-o zi...

Ca de obicei, pornisem pe urma paşilor ei. Micşorasem simţitor distanţa, convins că ea, mereu călătorindu-se cu gîndul cine ştie pe unde, habar nu avea că eram în urma ei.

Dar iată că de data asta, la un colţ de stradă, se opri, aşteptînd să mă apropii.

— Mă urmăreşti de şase zile ! De ce ?

Am calculat repede în gînd. Trecuseră exact şase zile de cînd o văzusem prima dată. Precizia aceasta, nu ştiu de ce, îmi displăcu.

— Pentru că... Nu ştiu cum să-ţi explic ! Dar dacă te-am jignit, te rog să mă ierţi.

Fata avu un zîmbet mic, poate de cochetărie, poate o amuza sfiiciunea mea.

— Nu m-ai jignit. Dimpotrivă... Înainte, drumul mi se părea nespus de lung. Dar de cînd ai început să mă urmăreşti, nu mi se mai pare aşa. Ştii, eu sînt puţin cam sălbatică. Mă sperii uşor. Mă sperie mai ales băieţii. Au un fel de a privi... nu ştiu cum. De tine însă nu m-am speriat. Tu ai o privire caldă, o privire plină de duioşie...

— Și eu care am crezut că ești absentă la tot ceea ce se întîmplă în jurul tău... Dar acum, că ne-am cunoscut, vrei să fim prieteni ?

Nu mi-a răspuns. În schimb m-a întrebat :

— Cum te cheamă ?

— Radu... Acasă îmi spun Ducu... Dar pe tine cum te cheamă ?

— Ingrid.

— E așa de frumos numele, încît eu n-aș putea să-ți spun altfel. E un nume nemțesc !

— Tata zice că în Scandinavia numele este destul de comun.

Mergeam alături, pe străzile tăcute și pustii la ora aceea. Eram aproape de aceeași înălțime. Mă uitam la ea ca la o minune. Mai tîrziu, după ani, am înțeles că frumusețea ei amintea frumusețea adevăratelor Ingride.

— Tu cîți ani ai ?

— Șaptesprezece.

— Sîntem cam de-o vîrstă. Dar deoarece eu sînt fată, de fapt, înseamnă că sînt mai mare decît tine. Înainte, la șaptesprezece ani, fetele erau măritate.

Și avu pe buze un zîmbet parcă ironic.

Abia acum mi-am dat seama de ciudățenia ochilor ei. Nu oglindeau ceea ce se petrecea în sufletul ei. Rămîneau mereu aceiași. Și atunci cînd se mira, și atunci cînd se întrista, și atunci cînd părea că o înveselește ceva.

Mă mîhniră, nu știu de ce, și cuvintele, și zîmbetul ei.

— Vrei să ne mai plimbăm puțin ? am întrebat-o. Dacă ai să mai întîrzii, ai tăi n-au să te certe ?

— Tata la ora asta încă nu s-a întors acasă. Tanti Hilda are să se supere puțin, dar are să-i treacă.

— ...Şi mama ta ?

— Nu am mamă ! A murit de mult, în Franţa, de unde am venit şi noi acum zece ani. Pe atunci nu ştiam o boabă romîneşte...

— Vorbeşti absolut fără nici un fel de accent străin.

— Asta numai datorită lui moş Mitru, intendentul casei. El mi-a fost un fel de guvernantă. Tanti Hilda n-a avut şi nici nu prea are timp să se ocupe de mine. Pasiunea ei este să muştruluiască servitoare ca un plutonier-major şi să facă pasienţe.

— Şi tatăl tău ?

— Tata e un om excepţional. Îl iubesc mult, dar şi mai mult mă iubeşte el. Dacă mi s-ar întîmpla o nenorocire, cred că s-ar omorî.

— Va să zică, Ingrid, în toată casa aceea mare...

— Da, în toată casa nu sînt decît eu, tata şi tanti Hilda. Nu-i mai pun la socoteală pe moş Mitru şi pe cele două servitoare.

— Dumnezeule, Ingrid, trebuie să te simţi tare singură...

— Poate mai puţin decît crezi tu. Ştii, m-am obişnuit. De altfel, nici nu am prea mult timp să mă plictisesc. Dimineaţa, la şcoală... După-masă, îmi fac lecţiile. Singură sau cu vreo colegă. Pe urmă, mai am cărţile — tata are o bibliotecă foarte mare — gîndurile. ...Şi uite, aşa trec zilele !...

Pe nesimţite, coborîsem dealul şi acum tăiam drumul printre magazii, ca să ieşim pe chei. Cînd am ajuns, am început să ne plimbăm înspre docuri. Dunărea, tulbure şi mîloasă, bodogănea în graiul ei de ape, ca o bunică rea. Malul celălalt nu se mai vedea. Apele ei potopiseră pînă hăt-departe. Nuferi mari pluteau pe deasupra.

— Ştii — îmi spuse ea — mi-ar place să mă plimb cu barca. Acolo, printre sălciile acelea, trebuie că e tare frumos.

— Cînd ai să vrei, Ingrid, îmi spui. Luăm o barcă şi te plimb prin baltă o zi întreagă.

— Dar te pricepi să vîsleşti ?

— Cum să nu ! Mă pricep să trag la rame, şi de înotat, înot ca un peşte. Să nu-ţi fie teamă : te duc şi te aduc teafără !

— Bine, într-o zi ai să mă duci cu barca în baltă.

— E minunat de frumos, Ingrid ! N-ai fost niciodată ?

— Ba da ! Duminica trecută m-a dus tata cu şalupa. Dar cu şalupa nu are farmec. Merge atît de repede şi face atîta zgomot ! Acolo parcă eşti pe alt tărîm.

— Trebuie, neapărat, să te plimb cu barca, Ingrid, ca să-ţi poţi da seama cît e de frumoasă balta inundată.

— Bine, Ducule, să mă duci !

Cînd am ajuns în apropiere de docuri, ne-am întors. I-am luat braţul. Nu s-a opus. Dimpotrivă, am simţit cum umărul ei se lipeşte de al meu.

— Ingrid ! E oare posibil să te doară sufletul de prea multă fericire ?

— Taci ! Uite ce frumos se vede oraşul acolo, sus, pe deal !

Soarele aurea totul. Casele, care se pierdeau în depărtare, luminate puternic de soare, păreau ireale. Parcă ar fi fost un decor uriaş pe scena nu mai puţin uriaşă a portului.

— Uite, Ingrid, de aici se vede bine, acolo pe deal, căsuţa noastră.

— Unde ?

— Uite acolo! Deasupra surpăturii celeia... O casă mică... Acolo stau eu.

— Acolo ? !

— Da ! Nu-i mare ca a voastră.

— Cu atît mai bine. Nu simţi nevoia să vorbeşti tare, ca să te auzi vorbind. Haidem să urcăm. Ce are să mă mai certe tanti Hilda... Dar puţin îmi pasă.

Am tăiat din nou drumul printre magazii. Ingrid mergea la braţul meu şi tăcea. Nu privea nici în dreapta, nici în stînga, ca şi cînd nimic din ceea ce vedea n-o interesa.

Am ajuns sus. Am dus-o pînă la colţul străzii. Acolo ne-am despărţit.

Mi-a întins mîna. O mînă mică şi caldă.

— A fost atît de frumos, Ducule !

Şi a plecat repede. Mai înainte însă i-am putut privi ochii. Ochii nu oglindeau nimic din vraja cuvintelor.

*

* *

De cîteva zile observasem pe străzi afişe de dimensiuni şi culori diferite, care anunţau apropiata apariţie a unui nou ziar local. Ziarul, cu apariţie zilnică, avea să se numească „Scrutator".

În afară de anunţurile lipite pe toate tabelele de afişaj din oraş, apropiata apariţie a ziarului mai era adusă la cunoştinţă publicului prin diapozitive, la cinematografe, precum şi prin fluturaşi difuzaţi de nişte ţigănuşi pe străzi, la orele cînd era forfota cea mai mare.

La apariţia primului număr, răsfoindu-l, cu toată lipsa mea de experienţă, nu mi-a fost greu să-mi

dau seama că „Scrutator" era o gazetă aservită intereselor Germaniei hitleriste.

În afara articolului de fond și a știrilor externe din pagina a patra, și în celelalte pagini, sub o formă sau alta, erau înserate note, informații scurte cu caracter cultural, sportiv sau tehnic care, pur și simplu, glorificau Germania lui Hitler.

Făcusem lectura ziarului pe stradă și tocmai cînd mă pregăteam să-l arunc undeva, din plăcintăria lui Apostoli Dimachi, „leul balcanic", ieși grăbit Băț. Era atît de grăbit, încît mai să mă răstoarne.

— Ce, bă, n-ai ochi? se răsti la mine, nerecunoscîndu-mă din prima clipă.

— Dar tu ce dai, așa, buzna peste oameni, măi Băț?

— Tu erai, studentule? Să știi, bă, că te îmbogățești. Nu te-am recunoscut neam! Ce mai alabala?

— Ce să fie? Nimic deosebit. Dar pe la voi? Nici o veste de la Gorila?

— Nimic! A intrat parcă în pămînt, dacă n-o fi cumva pămînt. Ei, dar ce zici dă șef? Așa că le-a rupt gura la toți?

— La ce te referi?

— La ce? la „Scrutator". Ia citește ce scrie aici!

Scoțînd dintr-o mapă de mucava un ziar, mi-l vîrî sub nas, indicîndu-mi ce anume să citesc: Director *Marius Dunăreanu.*

— Cine-i ăsta?

— Șeful, bă!

Și-mi arse una în umăr, de am crezut că mi-l rupe.

— Văd că de cînd n-am mai dat pe la voi s-au întîmplat multe.

— Grozav, şeful ! A copt-o el ce-a copt-o... dar şi cînd a plesnit-o. Ce mai ! Rupere de nori, nu alta ! Are el gazeta lui ? Are !... Şi încă ce gazetă. Pă domn' Mircea de la „Slova" să-l culegi acum pă făraş ! Ascultă la mine, bă studentule, că sînt „gazetar" bătrîn. Dacă ai gazetă, eşti cineva. Toţi se gudură pă lîngă tine, să nu-i torni la gazetă. Şi prefectul, cît e el dă prefect, se poartă cu mănuşi. Te supără unul, pac un articol. O face pă nebunu' ? Pac încă un articol ! Pînă la urmă, îl pui cu botul pă labe ! Ei, ce zici ? E sau nu dat dracului şeful ? Du-te să-l vezi. Şi strînge-i laba, că, zău, merită. E dat dracului !

— Am să trec deseară pe la voi.

— Unde pă la noi ? Pă la hotel ? Gata, s-a spart gaşca !... Şeful s-a mutat în oraş. Pă strada Poligon. Ce mai, cartier boieresc ! Nici nu se făcea. El, ditamai director dă ziar, să locuiască în păduchelniţa aia ! Şi dacă s-a mutat el... ne-am făcut şi noi catrafusele. Sugiuc s-a împăcat cu ai lui şi s-a dus acasă. Eu mi-am luat bocceluţa şi m-am mutat.

— Şi Catina ?

— Păi şi asta a plesnit-o bine. Cum şi ce fel, nu ştiu ! S-a mutat şi ea, nu ştiu pă unde. Şi acuma m-am cărat. Noroc ! Şi ducînd două degete la cozorocul şepcii, plecă bălăbănindu-se pe picioarele lui lungi ca nişte picioroange.

Rocambole, directorul ziarului „Scrutator" !... Rocambole, pe numele lui adevărat Marius Dunăreanu !... Dar, în definitiv, cine era acest Rocambole ? Desigur, nu pentru prima dată îmi puneam o asemenea întrebare. De fiecare dată cînd mi-o mai pusesem, răspunsul fusese mereu altul. Acuma ce trebuia să presupun ? Rocambole era, fără îndoială, finanţat de hitlerişti. Totuşi mie mi se părea

cel puţin curios că nemţii nu găsiseră altă coadă de topor, cu mai mult prestigiu. Într-un oraş mare, mai treacă-meargă. Dar într-unul ca al nostru, faptul că directorul noului cotidian pînă mai ieri vindea ziare pe străzi şi prin localuri conta. Or, dacă nemţii acceptaseră să-l finanţeze, însemna că îl apreciau în aşa măsură, încît erau convinşi că el va putea servi interesele lor mai bine decît cineva cu prestigiu.

Nu fiindcă aş fi fost convins că, stînd de vorbă cu Rocambole, aş putea afla cine ştie ce amănunte senzaţionale în legătură cu avatarul său m-am decis să-l caut, ci dintr-un calcul mult mai modest. Mi-am zis că, oricum, ceva tot aveam să aflu fie despre el, fie în legătură cu Catina.

Şi iată-mă trecînd pentru prima dată în viaţa mea pragul unei redacţii. Am intrat într-o încăpere nu prea mare, mobilată cu trei birouri ieftine, ca de percepţie. Înapoia unor boxe cu geamlîc se afla încă un birou. La acest birou — singurul de altfel — un individ cu părul cărunt şi cu ochelari citea nişte foi scrise cu creionul.

Era, cum aveam să aflu, secretarul de redacţie.

— Vreau să vorbesc cu domnul Dunăreanu.

— Cu domnul director ! ţinu acesta să precizeze.

— Da, cu domnul director.

— Domnul director e foarte ocupat. Ai adus ceva pentru gazetă ? Lasă-mi mie. Eu sînt secretarul de redacţie.

— Sînt un prieten al domnului director, şi dacă aţi fi atît de amabil să mă anunţaţi, sînt convins că mă va primi.

Secretarul de redacţie mă măsură din nou din cap pînă în picioare, cu o privire îngăduitoare şi

ironică. Cred că îl amuza pretenţia mea de a fi prieten cu directorul lui.

— A doua uşă pe stînga ! mă informă cu bunăvoinţă, în ciuda zîmbetului său ironic, şi spre surprinderea mea.

Cînd am păşit pragul, cîteva clipe n-am avut de loc impresia că omul de dinapoia biroului avea vreo legătură cu Rocambole pe care îl cunoşteam.

M-a impresionat mai întîi interiorul şi apoi omul. Biroul propriu-zis era masiv, negru şi cu înfloriturі de daltă. Un fotoliu cu spetează înaltă, capitonat cu piele neagră. În spatele fotoliului, o bibliotecă din acelaşi lemn şi de acelaşi model cu biroul, ticsită de cărţi. Într-un colţ al camerei, o casă de bani. Pe peretele opus, un fel de dulăpior care, ceva mai tîrziu, aveam să învăţ că se numeşte „bar". Pe jos, un covor persan, mare, aproape cît toată suprafaţa camerei.

Pe Rocambole, la început, nu l-am recunoscut. Cum era să-l recunosc, din prima clipă, în tînărul elegant şi cu ochelari cu ramă de baga pe nas ? Era îmbrăcat într-un costum de culoare gri. Din buzunarul de la piept ieşeau discret colţurile batistei. Cravata cu nodul mare, aşa cum se purta pe atunci, era de mătase naturală. Dar ceea ce îl făcea aproape de nerecunoscut erau ochelarii cu rame de baga. Dar nu numai atît ; totul îl făcea de nerecunoscut. Pînă şi părul castaniu, totdeauna cu inelele rebele, era acum domesticit, pomădat şi cu impecabile vălurele.

Şi cu toate acestea, niciodată nu-mi fusese mai profund antipatic.

— Îmi pare bine că te văd ! şi îmi întinse mîna. Ia, te rog, loc !

M-am așezat într-unul din fotoliile de piele. Rocambole îmi oferi portțigaretul.

— Iei o țigară ?

— Tot nu fumez.

— Ești acum flăcău mare și credeam că n-ai scăpat de viținl ăsta. Ce mai faci ?

— Ce poate să facă interesant un băiat de liceu ? Școală, casă, un film, o carte...

— O idilă ! mă întrerupse el.

L-am privit bănuitor. Făcea oare aluzie la idila mea cu Ingrid ? Dar figura lui, ca de obicei, era impenetrabilă.

— Pe scurt, o viață anostă de licean, am continuat.

— Mă bucur că ai venit să mă vezi. Îmi închipui că evenimentul a produs oarecare senzație în oraș. Nu ?

— Probabil ! Eu însă nu am de unde să știu.

— Unde mai pui că mi-am făcut și dușmani. Lui Mircea de la „Slova“ nu-i convine să aibă un concurent.

Vorbea cu dispreț și cu o siguranță de parcă toată viața lui nu făcuse altceva decît să conducă gazete.

— Nu te așteptai ca Rocambole să fie în stare să scoată o gazetă atît de bună, nu-i așa ? continuă el. Fără modestie, dragul meu, cred că m-am născut să fiu gazetar. Am dovedit-o cu acest prim număr.

Îmi era profund antipatic. Îmi fusese întotdeauna, dar parcă niciodată ca acum. M-am ferit să i-o arăt. Am insinuat însă :

— Ca să ajungi director de gazetă mi se pare că nici nu e nevoie să ai talent. Altceva ți se cere...

— Bani, vrei să spui, nu-i așa ?

— Da, bani! Te rog să nu-mi iei în nume de rău curiozitatea.

— Nu numai că nu ţi-o iau în nume de rău, dar mă grăbesc să ţi-o satisfac. Află că am găsit un Mecena. Nu a fost o simplă întîmplare. L-am căutat şi l-am găsit. Şi meritul meu este mare, deoarece Mecena al meu nu are decît patru clase primare, nu a citit în viaţa lui o carte sau un ziar, nu are alte trebuinţe decît cele fiziologice şi, pe deasupra, e şi zgîrcit. Te-ar interesa poate să ştii profesiunea acestui Mecena? Ei bine, e un cioplitor de pietre funerare.

Nu ştiu dacă ai auzit vreodată de numele Sotir Sotirescu. Atelierul lui? Închipuie-ţi o casă mică, aproape o casă de ţară, în fundul unei curţi mari. Sub acoperişul unui şopron aşteaptă rîndul spre a fi prelucrate multe alte blocuri de marmură albă şi neagră. E atîta materie primă acolo, încît din ea s-ar putea confecţiona atîtea statui cîte străzi există în oraşul nostru.

Ei bine, tocmai cantitatea aceasta de marmură m-a făcut să sper că domnul Sotir Sotirescu ar putea deveni Mecena al meu. Şi nu m-am înşelat. Nu-ţi vine poate să crezi?

— De ce să nu cred? am negat, deşi eram convins că mă minte. Nu-mi închipuiam că în oraşul nostru ar putea să existe un asemenea specimen.

— Zi, mai curînd, un asemenea idiot, ţinu să precizeze Rocambole.

— Bine, dar cum te poţi exprima aşa despre un om căruia îi datorezi situaţia ta prezentă...

— Pardon! Deşi am părerea că e un idiot, află că îl stimez, tocmai pentru marea lui naivitate.

Ia urmăreşte-mă puţin: Cine este, în fond, acest Sotir Sotirescu? Un cioplitor de piatră. Asta a în-

văţat, asta face de ani de zile, împreună cu doi lucrători. Comenzile, în ciuda concurenţei, nu lipsesc, pentru că îşi cunoaşte bine meseria. Şi banii se adună. Se adună întîi pentru că — zgîrcit — îşi plăteşte lucrătorii cu te miri ce, şi în al doilea rînd, pentru că nevoile lui sînt puţine. Fasole, mămăligă, borşuri, niscai sarmale şi apoi de la început. Asta de ani şi ani de zile. Nici tu nevastă, nici tu copii. O parte din bani îi bagă în materie primă. Are marmură pentru zece ani de acum încolo. Iată omul !...

...Şi într-o zi îi intră pe poartă un tînăr. Cere voie să privească crucile şi monumentele sale. Cioplitorul crede că e un client şi îl lasă.

Tînărul se opreşte ba în faţa unei cruci din marmură albă, ba în faţa unui monument cu îngeraşi. Priveşte de aproape, de departe, dă din cap şi ţistuie a mirare.

„Extraordinar, domnule Sotirescu ! Dumneavoastră sînteţi un mare artist. Priviţi această cruce !... O simplă cruce, nu-i aşa ? Dar ce linie are ! Elegantă şi, totuşi, solemnă. Crucea asta te predispune la reculegere, te îndeamnă la piozitate. Nu mai vorbesc de monumentul acesta. Îngeraşul este atît de viu, încît parcă aştepţi să-l vezi, din clipă în clipă, luîndu-şi zborul. Încă o dată, domnule Sotirescu, dumneata nu faci operă de artizanat. Dumneata eşti un sculptor adevărat... Un artist, un mare artist !..."

Omul nu prea ştie ce înseamnă artist, ce înseamnă sculptor, dar simte că e ceva de mare laudă. Vanitatea adormită undeva, în sufletul lui simplu, se deşteaptă, îl gîdilă şi gîdilatul acesta începe să-i placă. Mai ales îi face mare plăcere cînd tînărul îi spune :

„Domnule Sotirescu, eu am vizitat şi celelalte ateliere : al domnului Costiniu, al domnului Stere, al domnului Giovanni. Ei bine, îţi afirm pe cuvînt de onoare că toţi nu sînt decît nişte meşteşugari, pe cînd dumneata eşti un adevărat artist".

Abia acum i se precizează noţiunea de artist. Pînă a nu i-o spune tînărul, el s-a crezut un meşter priceput. Dar, iată, domnişorul afirmă — şi cu dispreţ — că ceilalţi pietrari nu sînt decît meşteşugari, pe cînd el e un *artist*. Asta înseamnă că artistul e ceva mai de valoare decît meşteşugarul. Şi bietul pietrar nu-şi mai încape în piele de satisfacţie.

La plecare, tînărul îi cere îngăduinţa să revină ca să-i mai admire „operele de artă".

Şi, într-adevăr, peste cîteva zile revine. Se preface că a descoperit un monument care i-a scăpat neobservat data trecută şi cade literalmente în extaz în faţa lui. Găseşte laude pentru tot ceea ce e plat şi şablon. Şi bietul pietrar, care pînă atunci niciodată nu se întrebase dacă monumentele lui sînt sau nu frumoase, pentru că ele erau făcute după cîteva canoane moştenite de la taică-su, începe să *vadă* şi el frumuseţea „operelor" sale.

La plecare, ca din întîmplare, tînărul îşi aruncă ochii pe firma de la poartă. O asemenea firmă pentru un artist ca el înseamnă o adevărată jignire. Trebuie neapărat înlocuită cu alta, care să sune astfel :

Sotir Sotirescu — sculptor funerar.

Şi pe o bucată de hîrtie scrie cuvintele. Firma trebuie făcută pe marmură neagră, cu litere aurii...

Rocambole conteni o clipă, ca să-şi aprindă o ţigară.

— ...Data următoare cînd m-am dus la el — continuă Rocambole — l-am întrebat dacă îi mai apreciase cineva „excepționalul talent". La răspunsul lui negativ, m-am arătat indignat. Cum, nimeni? Nici un gazetar nu s-a interesat de sculpturile sale, nici un gazetar nu a scris măcar un reportaj despre acel atelier unde fiecare monument reprezenta o autentică operă de artă? La răspunsul lui și de data asta negativ, indignarea mea nu a mai cunoscut margini. Am tunat și am fulgerat împotriva gazetarilor, toți niște șnapani, în stare să tămîieze niște false valori, în timp ce de adevărații artiști nici nu vor să știe.

Ei, dar cu totul alta ar fi situația dacă ar exista o gazetă care să aibă ca unic și nobil scop descoperirea talentelor adevărate. De pildă, o gazetă care să afirme negru pe alb că Sotir Sotirescu nu este un simplu cioplitor în piatră, un meșteșugar ca toți ceilalți proprietari de asemenea ateliere, ci un artist adevărat, cum nu se nasc mulți într-un secol.

Dragul meu, atîta i-am vorbit despre necesitatea unei asemenea gazete, unică posibilitate de afirmare și popularizare a adevăratelor valori, încît omul meu, pînă la urmă, s-a prins. Într-o zi, m-a întrebat cam cîți bani ar costa o asemenea treabă. Și crezi că m-am grăbit să-i fac socoteala, eventual prezentîndu-i o cifră mai mică ca să-l prind în nadă? Dimpotrivă, am refuzat, pur și simplu, să discut. „Mulți bani, domnule Sotir, și nu are rost să pierd timpul cu socotelile, care de altfel sînt destul de complicate. Dacă ar exista cineva dispus să cheltuiască atîția bani, ei bine, cred că orașul nostru ar trebui să-i ridice omului aceluia cea mai mare statuie."

Dar el atîta a insistat să-i prezint o socoteală, încît, pînă la urmă — vorbă să fie ! — m-a înduplecat. Şi i-am prezentat un buget în care capitolul cel mai mare era acel al investiţiilor. Trebuie să-ţi spun că tocmai asupra acestui capitol am avut cea mai mare strîngere de inimă. Dar, spre surprinderea mea, cu uimitorul său simţ de afaceri, şi-a dat seama că invenţia însemna plasament, aşa că nu a făcut nici un fel de obiecţie. Atîta îl furase ideea gazetei, încît chiar dacă suma ar fi fost dublă şi, pentru a face rost de ea, ar fi trebuit să-şi vîndă toate blocurile de marmură din şopron, sînt sigur că nu ar fi stat la îndoială.

Iată cum am izbutit să fac rost de bani ca să asigur apariţia regulată a „Scrutatorului". De necrezut, dar există şi asemenea monumente de naivitate ca alde domnul Sotir Sotirescu.

Şi Rocambole, strîmbîndu-se, strivi în scrumieră ţigara pe care abia o aprinsese.

Şi fiindcă era convins că mă socoteşte un al doilea monument de naivitate închipuindu-şi că îl cred, am adăugat :

— Asta cu atît mai mult cu cît nu prea păreai tu a avea stofă de gazetar, atît din punctul de vedere al vîrstei, cît şi al... condiţiei sociale. Nu te supăra că ţi-o spun, dar eu, în locul lui, nu ţi-aş fi avansat nici o sută de lei.

Rocambole rîse zgomotos, dar fără vreo notă falsă :

— Nu mă supăr de loc ! Nici eu în locul lui. Am uitat însă să-ţi spun că i-am propus să figureze ca director al gazetei, dar a refuzat, motivînd că, pe mine, în ciuda tinereţii mele, mă consideră competent să conduc ziarul, el mulţumindu-se cu rolul modest de susţinător material. Şi chiar cu riscul

de a crede despre mine că sînt un îngîmfat, în privinţa competenţei mele nu s-a înşelat.

— Evident !... Evident ! Mi se pare însă că primul număr nu oglindeşte de loc scopul pentru care naivul cioplitor ţi-a pus la dispoziţie banii lui. Nu popularizezi nici un talent necunoscut, nici măcar pe al bietului pietrar. El n-a obiectat ?

— Cum, chiar din primul număr ? L-am făcut să înţeleagă că ar însemna să dăm apă la moară răuvoitorilor, care ar putea să-l acuze că subvenţionează gazeta numai ca să fie tămîiat în paginile ei. Omul a înţeles. Dar lasă pe mine ! Am să public într-unul din numerele viitoare un reportaj pe jumătate de pagină despre crucile şi monumentele lui funerare, care au să-l facă celebru. Mai prost este că va trebui, ca să-i întreţin viu nobilul şi dezinteresatul său entuziasm, să descopăr din cînd în cînd cîte un talent. Şi cum nu prea cred să existe multe în oraşul nostru, teamă mi-e că voi fi nevoit să fac publicitate unor autentici papugii.

— Va să zică eşti în căutare de talente...

— Şi dacă ele nu există, atîta vreme cît am să am nevoie de banii lui Sotir, am să le inventez. Sper ca, în scurt timp, „Scrutator“ să se poată susţine din propria lui osînză. De altfel, am şi început să pregătesc terenul.

— Se şi vede ! insinuai.

— Adică, ce se vede ? mă întrebă surprins oarecum.

— Gazeta are o pronunţată culoare politică.

— Altfel nu se poate.

Nu ştiu de ce, dar aveam impresia că întorsătura pe care o luase discuţia noastră nu prea îi făcea plăcere.

— Desigur, un ziar trebuie să facă într-un fel sau altul politică. De exemplu, gazeta ta cum o întoarce şi cum o suceşte numai despre Germania lui Hitler vorbeşte.

Rocambole protestă :

— Desigur, mi-ar fi plăcut ca ziarul să aibă o poziţie mai neutrală. Dar, la ora actuală, n-o poate avea. Totuşi, este interesant că ai sesizat atitudinea favorabilă a „Scrutatorului" faţă de Germania lui Hitler, fiindcă totul e servit cu linguriţa şi presărat prin toată gazeta ca să nu prea bată la ochi. Ai un spirit de observaţie remarcabil, calitate esenţială pentru un gazetar. Dacă vrei să-ţi faci ucenicia în meseria asta, cu dragă inimă îţi pun coloanele ziarului la dispoziţie.

— Mulţumesc ! Nu mă ispiteşte de loc. Sau, chiar dacă într-o zi m-aş hotărî să încerc, mi-ar repugna să debutez tămîindu-l pe Hitler şi fascismul german.

— Dragul meu, faptul că ai opinii şi că ţii la ele este spre lauda ta. Ţi-aş da însă un sfat. Fii mai prudent atunci cînd e vorba de cele politice.

— Într-adevăr, n-am dat dovadă de prudenţă vorbind atît de puţin reverenţios despre Hitler.

— Dinspre partea mea nici o grijă ! Ce Dumnezeu, doar nu ne cunoaştem de ieri, de alaltăieri. Spune-mi, mai bine, cum mergi cu şcoala ? Dacă te ameninţă ceva, vreo corigenţă, informează-mă şi aranjez imediat. Cînd ai o gazetă, cîte nu se pot aranja. Sînt o forţă.

— Mulţumesc ! Am note bune la toate materiile.

Şi m-am ridicat, pregătindu-mă de plecare.

Redacţia ziarului „Scrutator" se afla în inima oraşului. Am trecut strada şi m-am urcat într-un

vagon de tramvai, care tocmai se pregătea să plece. Tramvaiul mergea pînă la cimitir.

Voiam să mă conving dacă măcar exista un cioplitor de piatră cu numele de Sotir Sotirescu.

Încă de departe am recunoscut firma. Era întocmai așa cum mi-o descrisese Rocambole. Din marmură neagră. Cu litere mari, aurii. Firma, impunătoare și elegantă, agățată de fațada unei case atît de scunde, părea ridicolă.

Am împins poarta și am intrat. În dreapta, sub un șopron, doi lucrători bătrîni tăiau cu un fel de joagăr un bloc de marmură. De pe prispă, o corcitură caraghioasă de spitz începu să mă latre.

Sotir Sotirescu era un om ca la cincizeci de ani, scund dar spătos, cu mustăți groase, care se prelungeau în unghi, ceva mai jos de colțurile gurii. Părul îi era aproape alb, dar bogat, și cu un fel de chică la spate. Ochii albaștri păreau și mai albaștri din cauza sprîncenelor sure. Era îmbrăcat cu niște pantaloni de doc, care fuseseră cîndva bleumarin, dar care acum erau aproape albi.

Probabil că tocmai stătea la masă, pentru că ieși din casă mestecînd. Am observat că avea niște maxilare deosebit de puternice.

— Ce dorești matale? mă întrebă cu gura pe jumătate plină, măsurîndu-mă din cap pînă în picioare. Cred că uniforma mea de licean nu prezenta garanția unui client serios.

— Dumneavoastră sînteți proprietarul atelierului?

— Eu sînt! îmi răspunse.

Am simțit că ceva în întrebarea mea îl nemulțumise.

— Aș putea să văd mai de aproape monumentele?

— Vrei să cumperi ? se interesă. Să ştii că sînt cam scumpe. Mai ieftine găseşti ceva mai jos, pe mîna stîngă, la atelierul lui Giuseppe.

— Nu vreau să cumpăr. Dacă nu vă deranjează, aş vrea să le privesc de aproape. Din stradă par tare frumoase.

Explicaţia nu fusese premeditată şi cu toate acestea nu aveam motiv să fiu nemulţumit de mine.

Spre surprinderea, dar şi spre dezamăgirea mea, l-am văzut bucurîndu-se ca un copil :

— Îţi plac monumentele mele, tinere ?

— Foarte mult. Ştiţi, fratele tatei e sculptor. Aşa că, deşi sînt tînăr, chiar foarte tînăr, totuşi puţin mă pricep în artă. Unchiul spune că am talent.

Am cîrpit minciuna pe nerăsuflate şi fără să roşesc un pic.

În schimb, se roşi pietrarul de plăcere.

— Ne străduim şi noi să le facem cît mai frumoase. Dar ce curios ! De ani de zile de cînd fac treaba asta nimeni nu a venit să-mi spună că-i plac monumentele acestea. Nici eu nu mi-am dat seama ce iese din mîinile mele. Şi iată că în ultimul timp, matale, tinere, eşti al doilea care vii să-mi spui că sînt un artist. Adică n-ai spus cuvîntul ăsta, dar asta ai vrut să înţelegi. Nu-i aşa ?

Din nevoia de a verifica cele spuse de Rocambole, mă găseam acum în situaţia de a-l îndopa cu încă o porţie de iluzie.

— Evident ! Asta am vrut să înţeleg. Şi mă bucur că şi altcineva vă preţuieşte. Asta înseamnă că nu am greşit în aprecierile mele. Dar aţi putea să-mi spuneţi şi mie cine anume, înaintea mea, v-a atras atenţia asupra valorii artistice a monu-

mentelor dumneavoastră? Vă întreb din pură curiozitate.

— E un... cum se spune? Are o gazetă a lui. E și el tînăr. Nu chiar atît de tînăr ca dumneata, dar tînăr. Un băiat foarte deștept. Foc de deștept!...

— Cred că vă referiți la Marius Dunăreanu, directorul noului ziar „Scrutator".

— Sigur că la el mă refer. Știi — și vocea îi deveni confidențială — mi-a spus că are să scrie la gazetă despre mine.

— O meritați cu prisosință. Am să urmăresc ziarul, ca să citesc articolul.

Nu mai avea rost să mai pierd timpul. Am bătut în retragere. Pietrarul mă conduse pînă la poartă. Era fericit.

Strîngîndu-mi mîna, mi-a zis cu o naivitate dezarmată:

— Păcat, tinere, că asemenea lucruri nu se cade a fi dăruite. Căci, pentru frumoasele cuvinte pe care mi le-ai spus, ți-aș fi făcut cadou cel mai frumos monument.

— Nu sînt superstițios... totuși...

— Înțeleg, tinere, înțeleg!

Am plecat pe jos spre casă, pradă celei mai desăvîrșite nedumeriri. Va să zică, Rocambole nu mă mințise. Sotir Sotirescu exista, exista acest monument de naivitate. Totuși, în ciuda, aș zice, aparenței evidente, îmi era imposibil să cred că „Scrutator" apărea cu banii lui Sotir Sotirescu. Omul, oricît de naiv părea a fi, era imposibil să se lase atît de prostește jefuit de Rocambole. Pe de altă parte, nici nu-mi făcea impresia a fi în așa măsură de

bogat încît să-şi poată permite un capriciu atît de costisitor.

Mult mai probabilă părea presupunerea că Sotir Sotirescu îi servea drept paravan.

CAPITOLUL XVII

În a doua jumătate a lunii noiembrie a nins. A fost mai curînd o fulguială. Înspre prînz, cînd a ieşit soarele, zăpada s-a topit. Soarele a scos multă lume pe stradă, mai ales şcolărime. Dar ea, şcolărimea, cu uşurătatea şi optimismul specific vîrstei, imprima oraşului o oarecare notă de falsă veselie. Oamenii mari însă erau îngrijoraţi, speriaţi. Se abătuse peste oraş un vînt de îngrijorare şi spaimă. Blindatele lui Hitler înseîngerau Europa. Antonescu şi legionarii, la putere, îşi făceau de cap, jefuind, schingiuind, omorînd. Pantea, noul chestor al poliţiei, teroriza întreg oraşul. Haidamacii lui arestau oameni nevinovaţi, îi tîrau la Chestură, unde erau schingiuiţi sub supravegherea directă a şefului lor.

Pe de altă parte, din zi în zi ploua mai des cu ordine de concentrare. Dacă îţi suna cineva la sonerie, dacă lătra cîinele în curte, sau dacă îţi bătea cineva în fereastră, tresăreai speriat : Nu cumva te-a găsit şi pe tine ţidula de culoare verde ? Se anunţa un „sezon" îmbelşugat pentru cei care lucrau la birourile de mobilizare ale unităţilor, începînd de la şef — de obicei un căpitan — pînă la ultimul furier. Cei care primeau ordine de che-

mare şi voiau să scape trebuiau să „ungă" pe careva de la biroul mobilizării. Avea cu ce, pînă seara se întorcea acasă. Nu avea, era tuns, echipat cu zdrenţe şi mînat să facă instrucţie pe un cîmp plin de scaieţi şi de colţii babei. Din cauză că unii se duceau, iar alţii se întorceau de la concentrare, trenurile păreau nişte stranii ciorchine. În gări erau luate cu asalt, şi numai cei mai voinici şi mai descurcăreţi izbuteau să ocupe locuri în compartiment; ceilalţi, sus, pe acoperişul vagoanelor, să-i bată vîntul, să-i ardă soarele, să-i ude ploaia.

Strada Mascaralei, cît era ea de mică, n-a fost uitată de birourile de mobilizare ale regimentelor de infanterie, artilerie, grăniceri, pontonieri şi nu mai ştiu ce alte unităţi militare care îşi aveau garnizoana în oraşul nostru. Sandu Dogaru, băiatul lui nea Grigore Dogaru, primise printre primii ordin de chemare. Nepotul lui barba Ştefanachi, grec naturalizat, de asemenea. Dar parcă numai ei! Aproape nu exista casă de unde să nu fie măcar un băiat plecat la concentrare.

Multă durere era în mahalaua Mascaralei, mahalaua noastră. Dar de o atît de mare durere ca a ţaţei Niculina Dogaru, mama lui Sandu, sufletul nici unei alte femei de pe strada noastră n-a fost bîntuit.

Sandu primise ordin de concentrare de la o unitate tocmai din Craiova. A fost repartizat la aruncătoare. Într-o zi, la poligon, în timp ce făceau trageri cu brandurile, cum s-o fi întîmplat, un proiectil a explodat, rupîndu-l în bucăţi. Cînd ţaţa Niculina a primit înştiinţarea că Sandu s-a prăpădit, a căzut latră la pămînt. Un ceas întreg s-au chinuit vecinele pînă s-o readucă în simţiri. Dar

chiar dacă n-a murit, nici femeie cu mintea întreagă n-a mai fost după aceea biata ţaţa Niculina. Cine ştie ce zdruncinare s-o fi petrecut în capul ei. Tulburarea minţii în aceasta consta: nu voia să creadă că Sandu murise. Nu, Sandu nu murise. Rănit, fusese internat în spital şi acum era pe cale de vindecare. De la o zi la alta trebuiau să-i dea drumul ca să se reîntoarcă acasă. Era aşa de nerăbdătoare să-l vadă, încît se scula de dimineaţă tare şi dădea fuga în gară. Se aşeza pe o bancă de pe peron şi aştepta. Aştepta trenurile. Îmbrăcată în rochie cernită, cu un şal negru pe umeri şi cu o broboadă pe cap, de asemenea neagră, aşa cum stătea ea pe un colţ de bancă, nemişcată ca o stană, părea o statuie a durerii. Nu se însufleţea decît atunci cînd oprea în gară vreun tren. Alerga atunci de la un capăt la altul al garniturii, strigîndu-l, căutîndu-l cu privirea.

Trenul pleca fără ca Sandu al ei să coboare. Dar ţaţa Niculina nu despera. Aştepta trenul următor. Numai cînd începea să se întunece se întorcea acasă, frîntă de oboseală şi ruptă de foame, pentru ca a doua zi s-o ia de la capăt.

Cînd mătuşa Brînduşa o vedea apărînd la colţul străzii, ştergîndu-şi cu un colţ al năframei ochii, începea să blesteme:

— Arde-l-ar focu' pe cine ştiu eu şi nu vreau să-i spun numele. Seca-i-ar măduva oaselor şi mînca-l-ar viermii cei neadormiţi încă mai înainte de a-l înghiţi pămîntul! Că numai din cauza lui pătimim noi toate cîte pătimim.

Ţaţa Niculina, deşi o auzea, adăuga şi ea blestemele ei la cele ale mătuşii Brînduşa.

— Bună seara, tuşă Brînduşa!

— Bună seara, Niculină!

— Astăzi n-a venit Sandu. Dar mîine, poimîine sigur vine.

Şi în timp ce în nebunia ei optimistă şi cutremurătoare ţaţa Niculina continua să-l aştepte, Sandu putrezea în cimitirul Craiovei.

Multă suferinţă era în mahalaua noastră. Suferinţei i se adăugau lipsurile de tot felul, spaimele şi neliniştile. Pe lîngă faptul că nu era casă să nu aibă pe careva plecat la concentrare, bietele femei mai aveau şi alte motive de spaime. Încă din toamnă — septembrie — comisarul Jurubiţă de la Siguranţă începuse o adevărată vînătoare împotriva comuniştilor. Razii şi percheziţii fură organizate la toţi cei cunoscuţi de a fi avut o activitate revoluţionară sau numai bănuiţi.

Strada Mascaralei nu scăpă căutărilor zbirului de la Siguranţă, care se lăuda că-i mănîncă pe comunişti cu lingura. Într-o noapte a fost ridicat de acasă de către oamenii comisarului Jurubiţă nea Neculai Opincă. Într-o altă noapte, nea Mihalache. Unii fuseseră arestaţi la lăsarea lucrului. Dimineaţa, cînd bărbaţii le plecau la lucru, femeile nu ştiau dacă au să-i mai revadă seara.

Au trecut mulţi ani de atunci, dar de femeile din mahalaua noastră nu-mi pot aminti decît cu respect şi admiraţie. Se sculau cu noaptea în cap şi se culcau tîrziu, cînd cocoşii începeau să cînte de miezul nopţii. Pregăteau mîncarea puţină şi sărăcăcioasă cu care plecau bărbaţii lor la lucru ; se duceau să tîrguiască tocmai în Piaţa Săracă, cea mai ieftină piaţă din oraş ; pregăteau masa de prînz a copiilor şi cina bărbaţilor ; spălau rufele care, în ciuda faptului că erau cîrpite şi peticite, ieşeau mai albe decît lenjeria de olandă a domnului Spiros Spiratos.

Și făceau toate acestea fără să se plîngă, cu un fel de eroism specific numai femeii. E drept, cîteodată își blestemau soarta, cîteodată îșI mai cicăleau bărbații, cîteodată îi mai certau că nu tac, că nu se fac mici. Dar cu instinctul sănătos al omului simplu, ele înțelegeau, de pildă, de ce bărbații lor își riscau pielea făcînd politica lor, în ciuda opreliștilor drastice ale lui Antonescu.

Între timp Fane ieșise lucrător. Se schimbase mult. Nu numai fizicește — arăta ca un bărbat — dar și din felul cum privea lucrurile. Și înainte, spre deosebire de mine, judecata lui fusese mai realistă. Dar în ultimul timp căpătase un fel de a gîndi care mă umplea de admirație. Totdeauna bine informat, emitea păreri în legătură cu evenimentele în curs, care mie nici nu mi-ar fi trecut prin minte. Căutînd să-mi explice cărui fapt se datora această deosebită înțelegere a lucrurilor, ajunsesem la concluzia că era, de fapt, rezultatul extraordinarului său „simț comun". De fapt, greșeam. Ceea ce numeam eu „simț comun" era în realitate un ascuțit simț politic de clasă dobîndit în contactul nemijlocit cu muncitori mai vîrstnici de la Șantier. Aceștia îl inițiau nu numai în tainele meseriei, dar îl învățau să înțeleagă politica clasei lui. Dar despre acestea aveam să-mi dau seama mai tîrziu, cînd destinul lui Fane avea să se contureze definitiv. Tare mult îmi plăcea să-l ascult pe Fane. Dacă atunci m-ar fi întrebat cineva de ce îmi plăcea să-l ascult, aș fi răspuns fără nici un fel de ezitare: fiindcă privește lucrurile într-un anumit fel, care îmi amintește de neuitatul meu profesor Moroianu. Astăzi, însă, știu că îmi plăcea să-l ascult, fiindcă, ascultîndu-l, mă instruiam, acumulînd cunoștințe pe

care nu le găseam în cărţile care-mi stăteau la îndemînă.

— Ei, ce se mai aude la voi la Şantier, Fane? l-am întrebat într-o zi.

— Bine nu se aude, Ducule. Se zvoneşte că vor militariza Şantierul.

— Adică?

— Vom fi mobilizaţi, dar nu pentru instrucţie, ci pentru lucru. Cică vom avea şi un comandant militar care ne va muştrului şi pedepsi ca la cazarmă. Asta înseamnă că ne vor munci ca pe hoţii de cai, iar noi, în schimb, nu vom avea dreptul să spunem nici pîs. Dar n-are să le meargă cu noi.

— Ce puteţi face? N-ai spus chiar tu că v-au fost desfiinţate toate organizaţiile muncitoreşti, iar dreptul de grevă, interzis?

— Şi ce-i cu asta? Dacă Antonescu face sluj în faţa lui Hitler, să nu creadă el că noi, muncitorii, ne vom speria şi vom face sluj în faţa lui. Dacă va fi nevoie, vom face şi grevă. Să nu crezi că nu vom găsi metode de luptă.

Pe Fane îl vedeam des. Numai că acum se întîmpla altfel. De unde, înainte, el era acela care venea să mă caute, acum eu eram acela care umblam să-l întîlnesc. Mai ales duminica. Duminica era ziua cea mai urîtă din cursul săptămînii. Duminica n-o puteam vedea pe Ingrid. Şi dacă n-o puteam vedea, singura mea consolare era tovărăşia lui Fane. Ne duceam la cinematograf, la pescuit sau, pur şi simplu, ne întîlneam ca să stăm de vorbă. Numai despre Ingrid nu vorbeam niciodată. Eu din pudoare, dacă vreţi, Fane, aşa credeam, din discreţie. Numai o singură dată s-a întîmplat altfel.

Odată cînd am avut nevoie de sfatul lui, determinat de următoarea împrejurare :

În dimineaţa aceea am dus-o pe Ingrid în baltă.

Am închiriat o barcă. Ingrid stătea la pupa, cu mîinile în poală şi se uita la mine cum vîslesc. Aveam impresia că-i era puţin frică. Apele erau mari, învolburate şi galbene. O geamandură se legăna pe ape, gemînd parcă omeneşte. În faţa mea, oraşul, sus, pe deal, părea o uriaşă carte poştală ilustrată. Mirosea a mîl, a gudron, dar şi a peşte prăjit. Prăjeau peşte nevestele şleparilor în cabinele mici, ca nişte cutii de chibrituri. Soarele apăruse şi urca bătrîneşte şi fără vlagă. Nu era o zi de plimbare cu barca. Totuşi, nu era frig. Sau poate nu-l simţeam noi. Ingrid se uita tot timpul la mine. O priveam şi eu. Fericit, îi zîmbeam, dorind să nu se sfîrşească niciodată călătoria noastră pe apele mari şi tulburi.

— Îţi place, Ingrid ?

— Dacă am putea merge aşa, Ducule, mereu, mereu şi să nu ne mai întoarcem niciodată...

— Ingrid, îţi joacă soarele în păr. Eşti atît de departe, şi nu pot să ţi-l mîngîi.

— Ba îl mîngîi, Ducule. Îl mîngîi cu privirea. Privirea ta, Ducule, e numai mîngîiere.

Cînd am ajuns în baltă, parcă ne-am fi găsit pe alt tărîm. Aicea, apele nu mai erau repezi şi nici învolburate. Erau cuminţi, leneşe, ape aţipite. Clipoceau numai la rădăcina vreunei sălcii scorburoase, desfrunzită în anotimpul acela. Cît vedeam cu ochii, pădure de sălcii. Sălcii bătrîne, pletoase, cu crengile plecate deasupra apelor, ca nişte braţe istovite.

Ingrid privea sălciile, privea apele, mă privea stînd cuminte, la pupa, cu mîinile odihnind în poala uniformei ei pepite. O simţeam uimită, simţeam că

frumusețea bălții o vrăjise. Și cu toate acestea, ochii ei, frumoșii ei ochi de aur, nu oglindeau nimic din vraja care îi învăluise sufletul.

Fata cu ochi de sfinx!

Ochii ei aveau totdeauna aceeași expresie, dar niciodată n-am izbutit s-o tîlcuiesc.

Liniștea era, așa, ca la începutul lumii. Parcă apele ar fi învăluit întreg pămîntul și noi doi am fi fost singurii oameni. Într-o salcie, o pasăre a început să cînte. Nu știu ce pasăre era. Pe urmă, parcă geloase, broaștele au început și ele concertul lor caraghios.

Vraja se risipi. Și, totuși, mă bucuram că trăiam. Eu și Ingrid.

Am tras barca lîngă trunchiul unei sălcii și am legat-o de o cracă groasă. Ingrid păru și ea că se trezește dintr-un vis. Am lăsat ramele și cu batista mi-am șters fruntea transpirată.

— Vino mai aproape, Ingrid.

Ca o fetiță, trecu cu teamă peste două strapontine și veni să stea pe a treia, față în față cu mine. Îmi luă batista și începu să-mi șteargă fața, fruntea.

— Ai obosit, Ducule?

— Numai de-atît?

— Dar de foame, ți-e foame, nu?

— Un pic parcă mi-ar fi.

Scoase din servietă o pungă cu sandvișuri. Mușcă dintr-unul, apoi îmi dădu să mușc și eu. Și așa mereu, pînă am mîncat toate sandvișurile.

I-am luat mîinile într-ale mele. Mi le lăsă. Le-am mîngîiat, și mi se păru că mîinile ei sînt ca niște păsăruici speriate.

— Cît o fi ceasul, Ducule?

— Cred că e unsprezece.

— La ora asta tata obişnuieşte să plece de acasă.

— Îl iubeşti mult, Ingrid...

— Îl ador ! Tata este cel mai bun, cel mai minunat om de pe faţa pămîntului. Eu mă uit la tata ca la un Dumnezeu. Dar e un Dumnezeu morocănos, Ducule !

— Dacă te are pe tine, cum poate fi aşa ?

— Este, totuşi, Ducule.

— Oare ce am putea face ca să-l înveselim puţin?

— Nu ştiu ! Dintotdeauna aşa a fost. Nu l-am văzut niciodată vesel. Niciodată nu l-am văzut rîzînd. Tata, Ducule, e un Dumnezeu singuratic, într-o casă singuratică. Îl iubesc atît de mult şi îl înţeleg atît de puţin ! Aş dori atîta să-l pot înţelege ! Dar tata nu mă lasă. Tata se învăluie în neguri şi ceţuri, deşi mă iubeşte. De ce oare, Ducule ?

— Ce să-ţi răspund, Ingrid ? Pe tatăl tău nu l-am văzut niciodată.

— Da, sigur !... Şi apoi mai este ceva, Ducule. Ştii, tare mai sînt tristă în ultimul timp.

— Din cauza tatălui tău ?

— Nu din cauza lui. Sînt tristă pentru că mi-e frică. Cum să-ţi explic ? Am fost un copil care a crescut aproape singur. Pe mama abia mi-o amintesc. Ţi-am povestit că s-a sinucis cînd eram mică de tot, din motive pe care nu le-am putut afla. Tanti Hilda mă iubeşte, dar e o fire rece. Numai tata mi-a arătat dragoste. Dar tata e bărbat. Şi un bărbat mai tot timpul lipseşte de acasă. De aceea, probabil, de mică am suferit de singurătate. Singurătatea e rea, Ducule ! Aş vrea să n-o cunoşti niciodată !...

Abia de cînd ne-am cunoscut nu mă mai simt singură. Te am pe tine. Chiar cînd nu eşti lîngă

mine, tot alături te simt. La şcoală stai lîngă mine, în bancă. Dacă mă ascultă, vreau să ştiu lecţia pentru ca tu să nu rîzi de mine că sînt o leneşă. Acasă, tot aproape te simt. În gînd, tot timpul cu tine vorbesc. Şi, avîndu-te în gînd, cum m-aş mai simţi singură ?

— Ingrid !...

— Nu mă întrerupe ! Înţelegi acum de ce mi-e frică ? Mi-e frică să nu te pierd, să nu rămîn din nou singură.

— Nu, Ingrid ! Te iubesc atît de mult, încît asta nu se va întîmpla niciodată.

I-am luat mîinile. Mîinile ei mici, cu unghii ca nişte năsturaşi de sidef. Şi din nou am avut impresia că ţin în palme două păsăruici speriate.

— Ducule, ce-or fi spunînd oare broaştele ? mă întrebă ea ceva mai tîrziu.

— Tăifăsuiesc şi ele.

Ingrid rîse, privind un brotac bubos, care se uita la ea cu nişte ochi bulbucaţi.

— Ce urît e !

Am bătut apa cu vîsla, şi brotacul, speriat, se scufundă.

— Ducule !

— Da, Ingrid !

— Ducule, oare toată împărăţia asta a apelor o fi avînd vreo crăiasă ?

— Poate că da, Ingrid. O zînă mică, doar atît, cît degeţelul tău cel mic, Ingrid.

— Strig-o, Ducule !

Jocul îmi plăcu.

— Crăiaso ! am strigat, făcîndu-mi din palme pîlnie.

— ...iaso ! îmi răspunse ecoul apelor.

O pală de vînt trecu pe deasupra noastră şi salcia sub care ne adăposteam foşni, de parcă ramurile ar fi şuşotit ceva ele între ele.

— Crăiasă a apelor ! Îţi jur că pînă la sfîrşitul vieţii mele îl voi iubi numai pe Ducu. Dacă îmi voi călca jurămîntul, să fiu blestemată, zînă a apelor.

— Taci, Ingrid, taci !

Şi i-am acoperit gura cu palma. Ingrid mi-o sărută, apoi, dîndu-mi-o deoparte, îmi spuse, privindu-mă cu ochii de aur :

— De ce să tac, Ducule ? De altfel, acesta mi-a fost jurămîntul. Şi acum, chiar dacă nu vrei, înapoi tot nu-l mai pot lua. Fără voia ta, am să te iubesc pînă la sfîrşitul vieţii mele.

— Ingrid, îţi jur că şi eu te voi iubi pînă la sfîrşitul vieţii mele.

— Să mă iubeşti, Ducule ! Să nu laşi ca singurătatea din nou să mă robească.

Ochii Ingridei erau înrouraţi de lacrimi.

Am dezlegat barca şi am pornit înapoi. Ingrid, la pupa, cu mîinile odihnind în poală, numai pe mine mă privea.

Soarele se ascunsese înapoia unui nor. Oraşul părea învăluit în ceţuri. Sirena unui remorcher despică liniştea. Trecu pe aproape de noi — vechi, bătrîn şi plin de funingine. Valurile stîrnite de remorcher săltară bărcuţa. Ingrid, speriată, scoase un ţipăt şi se prinse cu mîinile de marginile bărcuţei.

— Nu-ţi fie teamă, Ingrid.

Am condus-o pe Ingrid pînă în apropierea străzii Fregatei. După ce ne-am despărţit, am pornit-o încet spre casă. La un colţ de stradă, în apropierea

mahalalei noastre, un băieţaş de vreo şase anişori mă strigă :

— Nene, bre, nene !

Şi flutură în mînă un plic albastru.

— Pentru mine ?. am întrebat cu îndoială.

— Pentru matale ! Mi l-a dat un nenea. Mi-a spus : „Vezi tu pe nenea ăla care vine ? Cînd o trece pe lîngă tine, să-i dai scrisoarea asta".

Am deschis plicul. Pe o bucată de hîrtie era scris cu creionul :

„Dacă ţi-e dragă viaţa, rupe-o imediat cu fata.
Un prieten"

L-am luat la întrebări pe puşti :

— Cum arăta nenea acela ?

— Era un nenea !

Răspunsul fu însoţit de o ridicare din umeri, care parcă voia să însemne : „Dacă ţi-am spus că e un nenea, ce-i mai fi vrînd să ştii mai mult ?"

— Încotro a luat-o ?

— Încolo !

— Ai văzut bine ? Pe acolo a luat-o ?

— Că doar nu-s chior !

Era o zgaibă de copil cît un barbă-cot, cu părul blond şi ochii verzi ca zarzărele.

I-am dat cîţiva lei.

— Ia, mă tilică, să-ţi cumperi pistil.

Şi mi-am văzut de drum.

Dar abia am apucat să fac vreo cîţiva paşi, cînd m-am auzit strigat :

— Nene ! Nene !

— Ce-i, mă ?

— Nene, n-a fost un nene, o tanti a fost.

— Şi de ce m-ai minţit ?

— Păi mi-a dat doi lei ca să te minciunesc. Dar matale mi-ai dat cinci, şi îţi spun adevărat.

Principiile morale ale copilului erau tipice pentru un oraş de negustori cum era al nostru.

— Şi pe unde a luat-o ?

— Pe aici !

— Nu mă minţi ?

— Să-mi sară ochi !

— Şi tanti aia era tînără ? Ai putea să-mi spui cum arăta ?

— Mişto !

— Dar era tînără ?

— Era. Ştiu eu ?

Mi-am dat seama că mai mult nu puteam scoate de la el. L-am lăsat în drum şi am plecat spre casă. Pînă să ajung, am mai citit de cîteva ori scrisoarea. Cine putea fi misterioasa *prietenă* şi nu prieten cum afirma scrisoarea — care mă avertiza să renunţ la Ingrid dacă îmi este dragă viaţa ? Nu cumva *avertismentul* era doar o glumă de prost gust din partea unei colege de-a Ingridei ? Fetele sînt doar tare răutăcioase !

În mod normal, la această concluzie ar fi trebuit să ajung. Şi odată ajuns la ea, să rup scrisoarea şi să rîd de prostia acelei fete care îşi putuse închipui că ameninţarea ei m-ar putea face să renunţ la Ingrid. Dar de la moartea tatălui meu, viaţa mea nu se desfăşura între zăgazuri normale. În tot acest timp fusesem părtaş, direct sau indirect, la o mulţime de întîmplări, a căror semnificaţie n-o pricepeam. În schimb, ajunsesem să înţeleg că destinul familiei mele era împletit, prin fire nevăzute şi misterioase, cu al unor oameni ce îmi erau odioşi nu numai prin ceea ce aflasem despre ei, dar, mai ales, prin ceea ce încă nu ştiam.

Or, dacă priveam lucrurile din acest punct de vedere, atunci scrisoarea putea fi într-adevăr un

avertisment, de data asta din partea unei binevoitoare şi misterioase prietene.

Dar pe cine supăra dragostea noastră? Ce socoteli încurcam noi duşmanilor mei? De la moartea tatălui meu, îi simţisem mereu în preajma mea supraveghindu-mă, luînd din umbră hotărîri în legătură cu mine, fără să le pese dacă eram sau nu de acord. De fapt, eram prizonierul unor forţe necunoscute, le simţeam acţionînd, fără să pot încă înţelege ce scopuri urmăresc...

Din nou am deschis scrisoarea şi din nou am citit:

„Dacă ţi-e dragă viaţa, rupe-o imediat cu fata."

Dacă mi-era dragă viaţa... Desigur că-mi era! Dar tot pe atît de dragă îmi era şi Ingrid!

M-am dus să-l caut pe Fane. L-am găsit spălîndu-se la cişmeaua din curte. Tocmai se întorsese de la Şantier. Ţata Leonora aştepta cu prosopul pregătit.

— Sărut mîna, ţaţă Leonora!

— Bună, Ducule! Ai venit la Fane?

— Am venit să-l iau un pic la plimbare. Bineînţeles, dacă n-o fi prea obosit.

— Să ia mai întîi ceva în gură. Cred că-i rupt de foame. Nu-i aşa, Fane?

— Ba, mamă! Lasă că oi mînca mai tîrziu.

Cîteva minute mai tîrziu, coboram amîndoi dealul în goană, ca pe vremuri. Cînd am ajuns jos, în port, am pornit-o printre magazii spre debarcader. În drum, trecînd prin faţa cafenelei lui Costomiris, Fane mă invită la o dulceaţă şi cafea. Ne-am aşezat la una din mese. Numai una singură mai era ocupată. Un turc bătrîn, cu fes, turban şi cu faţa numai zbîrcituri, sorbea tacticos dintr-un filigean.

Pesemne cafeaua era bună, fiindcă din cînd în cînd plescăia din limbă de satisfacţie. Mie mi se păru însă mai bună dulceaţa de trandafir.

Am vorbit de una, de alta, despre lucruri fără importanţă. Numai după ce nepotul lui Costomiris, Sarandis, ne-a adus al doilea rînd de cafele, am scos din buzunar scrisoarea şi i-am pus-o dinainte.

— Ce mai e şi asta ?

— Citeşte-o şi ai să vezi !

După ce citi, împături scrisoarea, o puse în plic şi mi-o înapoie fără nici un cuvînt. Abia după cîtva timp se hotărî să vorbească.

— Dacă mi-ai dat-o s-o citesc, înseamnă că tu nu crezi că scrisorica este ceea ce pare la prima vedere.

— Şi ce anume pare la prima vedere ?

— Că a scris-o unul de-o place şi el, ca să te sperie şi să-i rămînă lui fata.

— Asta în nici un caz, fiindcă cine mi-a trimis-o, deşi semnează „un prieten", este în realitate *o prietenă.*

Şi l-am pus şi pe el la curent cu ceea ce aflasem de la puştiul cu ochi de culoarea zarzărei.

— Atunci o fi vreo păcăleală pusă la cale de vreo colegă invidioasă de-a ei ?

— Nu !

— Nu ? În cazul acesta pesemne că e în legătură tot cu vechea poveste. Aşa-i ?

— Teamă mi-e că da, Fane. Ştii, niciodată nu mi-a fost atît de clar că sînt stăpîn pe acţiunile mele numai în măsura în care ele nu contravin intereselor acelora care, din umbră, stau cu ochii pe mine. Totuşi, mi-e greu să pricep : în ce măsură îi stînjeneşte pe ei faptul că eu şi Ingrid ne iubim ? Tu, Fane, cum vezi problema ?

Fane clătină filigeanul şi sorbi drojdia cafelei.

— Eu mă întreb altceva, Ducule. De unde a mai răsărit *prietena asta*? Şi dacă îţi vrea într-adevăr binele, de ce atîta timp a rămas în umbră? De ce tocmai acum, hodoronc-tronc, o apucă grija de tine?

— Vrei să spui că prietena nu există?

— Da, cam asta vreau să spun, Ducule.

Fane privea lucrurile dintr-un alt punct de vedere decît mine. El punea la îndoială existenţa reală a *prietenei* necunoscute. Avea sau nu dreptate? Cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît înclinam să cred că se afla mai aproape de adevăr decît mine. În definitiv, dacă *prietena* exista în realitate, de ce atîţia ani tăcuse? De ce în atîţia ani — şi doar împrejurări fuseseră destule — nu încercase să-mi vină în ajutor în vreun fel? Dacă expeditorul scrisorii ar fi fost un *prieten* şi nu o *prietenă,* cum numai din întîmplare aflasem, storcîndu-mi creierii să găsesc o explicaţie, poate că aş fi ajuns la concluzia că cel care veghea din umbră asupra mea era Gorila. Gorila, căruia duşmanii mei nu-i făcuseră de petrecanie, aşa cum credeam, ci el, din proprie iniţiativă şi din motive necunoscute mie, evita să se arate. Da, epuizînd toate ipotezele posibile, poate că aş fi ajuns şi la aceasta, cea mai puţin probabilă. Dar iată că asupra mea veghea o *prietenă.* O *prietenă,* care cunoaşte în aşa măsura planurile duşmanilor mei, încît a putut să afle că idila dintre mine şi Ingrid nu era pe placul acestora. Atît de puţin pe placul acestora, încît a continua legătura însemna, pur şi simplu, să-mi pun în primejdie viaţa. Dacă *prietena* deţinea o asemenea informaţie, tocmai din motivele arătate mai sus nu puteam crede că ea ajunsese să afle ce gîndesc

dușmanii mei numai datorită întîmplării, și abia în ultimul timp. Mai logic era să presupun că, într-un fel sau altul, ea avea legături — și nu de dată recentă — cu asasinii tatălui meu. Și în acest caz, de ce atîta amar de vreme tăcuse? Căci în toți acești ani nenumărate fuseseră prilejurile cînd ar fi putut să-mi dovedească prietenia.

— Mi se pare, Fane, că tu ai dreptate. *Prietena* nu există, iar presupusa prietenă îmi este tot atît de prietenă pe cît îmi este moartea.

— E bine că ai ajuns să gîndești și tu la fel.

— Acum, nu ne rămîne decît să tragem concluzia: că, de fapt, *sfatul* este un *avertisment*, cel de-al treilea care mi se dă. Primul fiind acela transmis prin domnul Prejan, iar al doilea prin Catina. Ești și tu de părere că aceasta este concluzia — sigură — pe care trebuie s-o tragem?

— Din păcate, alta nu văd.

— ...Și ce sfat îmi dai, Fane?

Fane se posomorî. După cît se părea, întrebarea mea îl punea în încurcătură.

— Părerea mea, Ducule, este s-o cam termini cu ea.

— Bine, dar cum aș putea face una ca asta? Pur și simplu, ar fi o mișelie din partea mea. Deși o iubesc, să renunț la ea... de frică? Există o mai mare lașitate?

— Eu nu-ți cer să renunți la ea de teama amenințării. Dar dacă m-ai fi întrebat, înainte de a primi scrisoarea, ce părere am despre povestea asta dintre voi doi, același lucru ți-aș fi răspuns: că ar cam trebui s-o rupi cu ea.

— Bine, dar...

— Lasă-mă, Ducule, să vorbesc. Încă n-am terminat să-ți spun tot ce voiam. Știu că n-are să-ți

facă plăcere. Dar mai ştiu ceva : că n-ai să pui la îndoială buna mea credinţă.

Oare îţi dă prin minte care ar fi fost întrebarea pe care mi-am pus-o atunci cînd mi-ai vorbit — cu atîta zgîrcenie — de legătura dintre voi? M-am întrebat: La drept vorbind, ce apropiere poate să existe între Ducu şi fata bogătaşului Horace Richter? El, Ducu, face parte dintr-o lume, lumea asta a mahalalei noastre cu nume de batjocură, şi ea, din alta, din lumea teşcherelelor burduşite şi a conturilor grase la bănci. Între lumea noastră şi a ălorlalţi nu poate să existe nici un fel de apropiere, cum nu poate să existe între foc şi apă. La asta m-am gîndit, Ducule, sigur fiind că ţie nici nu ţi-a trecut prin minte aşa ceva.

— Într-adevăr, nu mi-a trecut prin minte. De altfel, nici nu cred că ar fi fost necesar.

— Ba da, Ducule! Ar fi fost, după părerea mea, chiar foarte necesar. Tu pretinzi că o iubeşti...

— Fane, nu pretind, o iubesc. Să ştii asta, am ţinut să precizez.

— Fie! O iubeşti. Şi mai departe, ce se va întîmpla? Crezi tu că domnul acela Horace Richter s-ar învoi să-şi dea fata, la anul cînd terminaţi amîndoi liceul, după un coate-goale ca tine?

— Poate că da! Ingrid spune că tatăl ei o iubeşte mult.

— Bine! Să zicem că se învoieşte şi ţi-o dă de nevastă. Dar crezi că s-ar învoi şi ca fata lui să tragă mîţa de coadă alături de tine? Eşti un mare nătăfleţ, Ducule, dacă îţi închipui aşa ceva. Să zicem că ţi-ar da fata. Dar totodată te-ar cumpăra.

— Cum m-ar cumpăra? Ce tot vorbeşti prostii!...

— Stai că nu m-ai înțeles. Te-ar cumpăra pentru ea. Adică ți-ar da cheag atîta cît trebuie ca și tu, la rîndul tău, să cîștigi bani. Cu alte cuvinte, ar face din tine un exploatator. Tu, băiatul lui nea Andrei, născut și crescut pe strada Mascaralei. Tu, care de cînd te știi, nu ai văzut în jurul tău decît mizerie și suferință, în toate casele, de la un capăt pînă la celălalt al străzii Mascaralei, ai intra în rîndul exploatatorilor, ți-ai vinde conștiința și ți-ai trăda clasa, Ducule.

Fane avusese dreptate. El știuse că ceea ce îmi va spune nu îmi va face plăcere. Și într-adevăr, nu-mi făcea. Dar îmi era prea drag ca să-mi fie ciudă pe el.

— Eu cred, Fane, că aversiunea ta față de capitaliști te împiedică să analizezi lucrurile la rece. În definitiv, nici mie nu-mi sînt mai puțin antipatici armatorii, cerealiștii și toți bogătașii mari și mici din oraș. Ducă-se dracului cu toții ! Dar eu pe Ingrid o iubesc pentru ceea ce este ea cu adevărat, și ignor faptul că taică-su are probabil milioane.

— Nu și el sărăcia ta, obiectă Fane.

— Asta puțin îmi pasă ! Și pot să te asigur că în nici un caz n-am să mă las cumpărat.

— Crezi că altfel îți va da fata ?

— Tu, Fane, uiți un lucru esențial : că Ingrid mă iubește și că oricînd ar fi gata să întoarcă spatele milioanelor lui taică-su.

— Te iubește ! Uite, nu te supăra. Dar eu nu sînt sigur că te-ar mai iubi dacă ar trebui să se mute pe strada Mascaralei, să se ducă după cumpărături tocmai în Piața Săracă, să spele rufe și să facă tot ceea ce, din cauza sărăciei, sînt nevoite să facă femeile din mahalaua noastră.

— Eu, în nici un caz, nu i-aș cere.

— Măi Ducule, chiar dacă tu nu i-ai cere, ar fi totuşi nevoită să le facă din cauza sărăciei.

— Tot ceea ce spui tu — i-am replicat decepţionat — sînt socoteli meschine. Dacă ai şti ce fel mă iubeşte Ingrid, nu le-ai face.

— Gata, nu le mai fac! Văd că îmi răcesc gura de pomană cu tine. În orice caz, eu te rog să priveşti lucrurile şi din punct de vedere al socotelilor meschine, cum le-ai numit tu. Asta, în primul rînd. Pe urmă, ar trebui să te gîndeşti dacă nu cumva există şi alte fete care sînt în stare să ţină la tine, e drept, mai puţin romantic decît Ingrida ta, dar nu mai puţin trainic.

Replica lui Fane mi s-a părut amuzantă. Atît de amuzantă, încît m-a pufnit rîsul.

— Ascultă, măi năzdrăvanule! Cunoşti tu vreo fată îndrăgostită de mine? Şi dacă da, cum naiba ai aflat-o? Că doar nu te-o fi ales pe tine duhovnic.

— Nu cunosc o asemenea proastă care să se îndrăgostească de un asemenea lunatic. Dar asta nu înseamnă că n-ar putea să existe.

— Mă rog, chiar dacă există, nu mă interesează. O iubesc pe Ingrid şi am s-o iubesc pînă la capătul zilelor mele.

— Capătul zilelor tale ar putea să nu fie prea departe dacă nu vei ţine seama de avertismentul din scrisoare. Şi aşa, cum te cunosc eu, cred că n-ai să ţii.

*

* *

A doua zi m-am dus să-l văd pe barba Panaiotachi. În ajun, seara, cînd ne-am întors acasă, eu şi Fane, un ţînc mă aştepta în capul străzii:

— A zis barba Panaiotachi să treci mîine pe la el. Da' să treci neapărat.

— Să-i spui că am să trec.

L-am găsit culcat pe mindirul lui de paie. Era învelit cu scurta de piele, mai scorojită şi mai decolorată ca oricînd.

— Ai venit, bre ?

— Am venit, barba Panaiotachi. Dar de ce stai culcat ? Eşti bolnav cumva ? Să aduc un doctor.

— Prostule, ce să caute doctorul la mine ! Nu sînt bolnav. Sînt puţin cam obosit. Adineauri, cînd ai picat tu, abia aţipisem.

— Îmi pare rău că ţi-am stricat somnul...

— Ei lasă, oi dormi eu mai tîrziu. Măi, măi, ce-am visat... Ce vis. Al naibii vis !

Şi barba Panaiotachi, înveselit, prinse să behăie obişnuitul său rîs.

— Se făcea că stam în casa lui Embericos. O ştii ?

— Cum nu ! Aceea de pe strada Teatrului.

— Aia ! Casa era a mea. O cumpărasem după moartea hapsînului. Aveam nevastă frumoasă şi băieţi. Mă rog, ca omul înstărit în casa lui. Eram în putere, ca la patruzeci de ani. Dar tocmai atunci ai venit tu şi m-am trezit.

— Cu ce-ţi pot fi de folos, barba Panaiotachi ? l-am întrebat.

— Vrei să-mi faci un bine ?

— Mai întrebi, barba Panaiotachi ?!...

— Uite la ce m-am gîndit. Dacă mor, unde îmi vor îngropa hoitul ? În groapa săracilor. În viaţă, am găsit bîrlogul ăsta. M-am mutat în el fără să cer voie nimănui. Parcă îi e de trebuinţă cuiva ? Putrezeşte magazia asta, putrezesc şi celelalte. S-au dus vremurile cînd toate gemeau de cereale. Asta măcar de atîta a mai fost bună : să-mi fie mie bîrlog.

Ei, dar cu lăcaşul morţilor se schimbă socoteala. Nu mă pot duce în cimitir să-mi aleg un locuşor,

măcar pe la margine de tot, şi să spun : Ăsta e locul unde vreau să fiu îngropat cînd oi pune mîinile pe piept. Ca să am locul meu, trebuie să-l cumpăr.

Eu, măi băiete, iată ce bine te rog să-mi faci : Du-te la cimitir, ocheşte un loc mai pe la margine, unde e mai ieftin, întreabă cît costă şi vino şi spune-mi, să-ţi dau bani ca să-l cumperi. Dar vezi de te tocmeşte. Să nu te laşi dus de nas. Pungaşii ăia, cînd au să te vadă aşa tinerel, au să caute să te înşele. Vrei să-mi faci binele ăsta ?

— Desigur, barba Panaiotachi !

— Atunci zboară şi nu uita să te tocmeşti !...

Am plecat să-i îndeplinesc rugămintea. Informaţiile le-am căpătat chiar de la administratorul cimitirului. Urmînd sfatul lui barba Panaiotachi, după multe tocmeli, am convenit la un preţ care reprezenta jumătate din suma cerută iniţial.

Aducîndu-i la cunoştinţă preţul, am adăugat :

— Nici matale nu te-ai fi tocmit atît, barba Panaiotachi.

Precizarea i se păru, probabil, o glumă bună, pentru că începu să chicotească.

— Se vede că te-ai tocmit. Na banii, du-te şi plăteşte !

După ce am venit cu chitanţa şi cu actul de proprietate pe numele de Panait Lascaratos, mă trimise să mă informez cît ar costa împrejmuirea locului cu un grilaj de fier. Bineînţeles, n-a uitat să-mi atragă atenţia că trebuie să mă tocmesc „la sînge". După ce m-am interesat în mai multe locuri, barba Panaiotachi mi-a dat bani să comand grilajul la meşterul care ceruse preţul cel mai mic. În cîteva zile, locul a fost împrejmuit.

Credeam că am terminat cu comisioanele, dar mă înşelam. Barba Panaiotachi m-a trimis să aflu cît

costă o cruce, nu de marmură, ci de piatră. Desigur, nu m-am dus la atelierul de *sculptură funerară* al domnului Sotir Sotirescu, ci la un confrate al său, căruia încă nimeni nu-i vîrîse în cap că e altceva decît un cioplitor de piatră.

După ce şi crucea a fost cumpărată şi aşezată în cimitir, barba Panaiotachi îmi spuse :

— În sfîrşit, acum pot să mor liniştit. Nu mai rămîne decît, după ce voi fi îngropat, să pui să se scrie pe cruce numele, ziua şi anul cînd am răposat. Eşti un flăcău de treabă, măi Radule.

Tot timpul cît au durat comisioanele, de cîte ori veneam la el, îl găseam culcat.

— Ţi-e rău, barba Panaiotachi ? îl întrebam de fiecare dată.

— Sînt cam obosit.

— Să aduc un doctor, barba Panaiotachi.

— Să nu te prind, că mă supăr foc.

Şi mă fulgeră cu căutătura lui înfricoşătoare.

Ultima dată cînd am venit să-l anunţ că şi crucea era cumpărată, de asemenea l-am găsit culcat.

— Ştii, azi-noapte m-a apucat un fel de sfîşiere de am crezut că nu mai apuc să văd lumina zilei... Ei, dar nu-mi pare rău. Înseamnă că aşa vrea Dumnezeu, să nu-mi încarc sufletul cu încă un păcat.

Acum însă mă simt mai bine. Iaca, mă duc să dau o raită prin port. Să nu se bucure prea devreme duşmanii mei că am murit.

Şi, într-adevăr, se sculă fără eforturi. Îşi îmbrăcă scurta de piele, îşi îndesă în cap vechea lui şapcă de muşama şi ieşi primul.

Afară, după ce încuie uşa magaziei, îmi spuse :

— Cînd mai vii ?

— Cînd vrei matale, barba Panaiotachi.

— Dacă nu vii mîine, să vii neapărat poimîine. Poate că am să mai am nevoie de tine.

— Am să vin, barba Panaiotachi.

Abia a doua zi, seara, mi-am putut face timp să trec pe la el.

L-am găsit culcat. Era învelit cu pătura. Pe deasupra pusese şi scurta de piele.

— Bine că ai venit. De cînd te aştept !...

— N-am putut veni mai curînd, barba Panaiotachi, te rog să mă ierţi.

— Ce să te iert ! N-am de ce ! Eşti un băiat bun, şi mult bine mi-ai făcut.

— Te simţi rău, barba Panaiotachi ?

— Mi se pare, băiete, că s-a împlinit sorocul.

— Barba Panaiotachi, dau fuga după doctor. Îl aduc cu trăsura.

— Stai locului, bre ! Doctorul nu are ce să-mi facă. Nu sînt bolnav. Se termină numai viaţa în mine, aşa cum se termină untdelemnul într-o candelă.

Stai liniştit, că mai am încă de vorbit cu tine. Păcat că nu-i şi Spiru. M-aş uita la voi pînă în ultima clipă, şi aş muri fericit. Dar aşa a fost scris, să nu am parte de o asemenea bucurie, ca să plătesc pentru un păcat al meu din tinereţe. Am să ţi-l povestesc, ca la un duhovnic.

— Să-ţi aduc un preot, barba Panaiotachi ?

— Lasă-l în plata Domnului ! Numai un suflet nevinovat ca al tău ar putea să-mi aducă uşurare.

Află că acum vreo patruzeci de ani, într-o zi, cînd m-a cuprins dorul de meleagurile astea, m-am îmbarcat pe un păcătos de vas al unui compatriot, un chefalonit, şi într-o zi am lăsat ancora în Docuri. Cum am ajuns, măi băiete, m-am şi pus pe petrecere. Dar să vezi ce mi s-a întîmplat. Pe atunci

era în port o cafenea, cam pe unde-i azi localul lui Budileanu, pe care o ţinea unul Costea. Cafenea mare, cu trei biliarde, cu table, foiţe şi pietre. Făcea dever, nu glumă. De dimineaţa pînă noaptea gemea de muşterii. Costea era tînăr, dar avea o nevastă şi mai tînără. De frumoasă, era frumoasă. Dar altele erau şi mai frumoase.

Mie nu mi-a plăcut niciodată să mă leg de neveste cu cununie! Dar ori zici femeie, ori zici diavol, totuna-i. A făcut ea ce a făcut şi m-a prins în mrejele ei.

A aflat tot portul. A aflat şi Costea. Dar ce era să facă? Să se pună cu mine? Răbdă. Răbdă, săracu', o lună. Căci după o lună mi s-a urît de Marigula. Am lăsat-o în plata Domnului, m-am îmbarcat pe un steamer şi dus am fost.

Nici n-a apucat steamerul să ridice ancora, şi Costea s-a pus cu bătaia pe ea. Trei zile a bătut-o, apoi a azvîrlit-o în stradă. Femeia era de la Sulina. Şi dacă se făcuse de rîsul lumii, nimeni n-a mai vrut să ştie de ea. A ajuns la bordel, săraca.

Vreo şapte ani n-am mai dat prin ţară. Am navigat prin mările Sudului. De la o vreme, iarăşi m-a apucat dorul de ţară. Am lăsat totul şi am venit încoace. Uitasem de ea. Şi numai ce o văd că vine într-o zi să mă caute. Era tot frumoasă, dar trecută. Ducea de mînă o fetiţă de vreo şase anişori. „Iaca, asta e fata ta, mi-a zis. Eu am greşit, am plătit şi plătesc şi acum. Dar copila asta cu ce e ea vinovată?" M-am uitat la fetiţă. Semăna cu maică-sa. „Ce-aş putea să fac?" am întrebat. Mai, mai că mă înduplecase. „Ce mă încumet să te rog, nu pentru mine, ci numai pentru copila asta, este să mă ajuţi ca s-o pot ţine departe de haznaua în care mă bălăcesc. Cu ce ai ajuta tu,

cu ce aş mai cîştiga eu muncind, nădăjduiesc să-ţi pot creşte fata, aşa cum se cuvine, în cinste."

Aşa mi-a vorbit, şi eu, în loc să mă înduioşez, m-am înverşunat. „Vrei să mă îmbrobodeşti, fir-ai tu să fii ! Cine ştie cu cine ai făcut-o şi acuma încerci s-o treci drept fata mea. Ia să vă cărăbăniţi din faţa mea, că vă azvîrl pe amîndouă pe fereastră."

Barba Panaiotachi oftă şi se foi cîtva timp sub pătură.

— Vezi, aşa de cîinos am fost... Dar parcă îmi luase Dumnezeu minţile. S-a înnoptat afară ?

— Aproape. Vrei să aprind lampa ?

— Aprinde mai bine o lumînare. Acolo, pe una din policioare, sînt mai multe. Le-am cumpărat ieri. Credeam că n-ai să dai curînd pe aici şi mi-am zis că, dacă are să vină clipa şi am s-o simt, să aprind o lumînare. Încaltea să mor după datină. Dar ai venit. Eşti un băiat bun, Radule. Poţi să mai rămîi puţin ? Am atîtea să-ţi spun !...

— Rămîn, barba Panaiotachi.

— Vezi, aşa de cîinos am fost ! repetă oftînd. Am alungat-o. A plecat plîngînd. Şi fiindcă plîngea maică-sa, a început să scîncească şi fetiţa. Dar mi se împietrise inima şi nici că mi-a păsat. După cîtva timp, iarăşi am plecat pe mare.

Şi au trecut mulţi ani, fără să mă întreb o dată măcar ce s-au făcut mama şi fata. Dar pesemne aşa a fost scris ca pînă la urmă să-mi amintesc de ele. Şi dacă mi-am amintit, a început să mă mustre cugetul. M-am întors şi am început să cercetez în dreapta, în stînga, să aflu care le fusese soarta. Şi ce am aflat ! Marigula murise. Sultana — aşa o chema pe fată — a crescut ca buruienile pe cîmp. Într-o zi s-a găsit unul de a luat-o să trăiască îm-

preună. I-a făcut şi un copil, un băiat. Omul ei era plăpumar. Cîştiga, n-o ducea prost.

Numai că într-o zi Sultana s-a îmbolnăvit şi repede, repede s-a prăpădit. Plăpumarul s-a încurcat atunci cu o ţigancă din Băligoşi. A început să bea. Cînd se îmbăta, bătea ţiganca, bătea şi copilul. Pînă într-o zi, cînd băiatul a fugit de acasă şi s-a oploşit la nişte rude de-ale lui taică-su, mai cu mila lui Dumnezeu. Ţiganca a răbdat cît a răbdat, dar cînd n-a mai putut, l-a lăsat şi s-a dus după altul. Pe plăpumar l-a tăiat într-o noapte trenul.

Iaca, asta am aflat. Atunci am început să-l caut pe nepotu-meu, adică pe Spiru. Şi l-am găsit. Dar n-a trecut nici o lună şi a dispărut.

— Cum, Gorila e nepotul matale, barba Panaiotachi ? am întrebat peste măsură de surprins.

— Da, măi băiete, Gorila, cum îi spui tu, este nepotul meu, pentru că mama lui a fost fata mea.

— Şi Gorila, adică Spiru, ştie că...

— Că este nepotul meu ? Nu, nu ştie ! Nu i-am spus. Ce rost avea ? Să mă blesteme ? Voiam să-l ajut ca să-şi croiască un rost în viaţă. Dar ce se aude ?

Şi barba Panaiotachi se ridică puţin, sprijinindu-se în cot, ca să asculte mai bine.

Mi-am încordat auzul, dar n-am sesizat nici un zgomot.

— Nu aud nimic, barba Panaiotachi.

— Atunci mi s-a părut. Apoi oftînd : Dragă băiete, nu mai apuc eu ziua de mîine.

— Barba Panaiotachi, mă duc după un doctor...

— Tocmai acum să mă laşi singur ? Tare mai mi-e frig !... Ştii, asta înseamnă că viaţa se scurge din mine, încet, încet, ca o apă. Şi cînd se va scurge şi ultima picătură, atunci s-a zis şi cu barba Panaiotachi. Dar nu-mi pare rău. Am trăit destul,

am văzut multe în viața mea. Cînd eram mai tînăr nici nu mă gîndeam că am s-o sfîrșesc pe uscat ca orice marinar de apă dulce. Dar dacă trebuie să mori, ți-e totuna de te înghite marea sau te acoperă pămîntul... Dar ce se aude, Răducule?

— Nimic, barba Panaiotachi! S-a stîrnit numai vîntul.

— Suflă tare?

— Suflă, dar nu prea tare.

— Thii, ce mai furtună se stîrnise în noaptea aceea...

— În noaptea cînd s-a prăpădit tata, barba Panaiotachi?

— Da, atunci. Amarnică furtună! De atîta huiet, abia tîrziu de tot m-a furat somnul. Cît am dormit eu, nu știu. M-a trezit un țipăt. Am sărit ca ars din așternut. Furtuna nu se potolise. Dunărea vuia de parcă ar fi fost marea, nu altceva. Am crezut că mi s-a năzărit, că nu fusese țipăt, ci zgomotul furtunii. Totuși, așa desculț și dezbrăcat cum eram, am dat fuga pînă la „Hanul lui Agop". Am apucat să iau de lîngă ușă lopata cu care iarna rînesc zăpada ca să pot ieși din bîrlogul ăsta.

Cînd am ajuns, m-am împiedicat de ceva și am căzut. Mă împiedicasem, măi băiete, de trupul lui taică-tu. Avea un cuțit înfipt în inimă. M-am ridicat cu gîndul să-l caut pe ucigaș dacă se mai găsea ascuns pe undeva pe aproape. Dar abia am apucat să fac vreo cîțiva pași. Tîlharul m-a pălit cu ceva în moalele capului și am căzut ca trăsnit.

Cînd mi-am revenit, se lumina de ziuă. Capul mă durea să-mi plesnească. Aveam o rană în creștet. Mi-am mînjit palmele cu sînge năclăit.

Și fiindcă barba Panaiotachi părea că nu mai are de gînd să continue, l-am întrebat:

— Şi pe urmă, ce-ai mai făcut, barba Panaiotachi ?

— Păi ce să fac ! Am stat şi am chibzuit. Să las mortul acolo, pînă cînd cineva avea să-l descopere cîndva ? Dar pînă să se întîmple lucrul acesta, puteau să treacă multe zile, pentru că — aşa cum ştii — toată lumea ocoleşte „Hanul lui Agop". Sau să-l îngrop, să nu se afle niciodată de cele întîmplate ? Dar dacă, pînă la urmă, îşi vîră dracu' coada, se descoperă hoitul şi dau eu de vreun bucluc ? M-am tot gîndit, şi pînă la urmă m-am hotărît că e mai bine să anunţ pe cei de la poliţie. Aşa m-am gîndit şi aşa am făcut.

— Şi pe comisarul Apostolescu de unde îl cunoşti, barba Panaiotachi ? Am citit într-un ziar că i s-a telefonat...

— De telefonat, am telefonat, dar habar n-am că am vorbit cu Apostolescu acela, cum spui că-l cheamă. Eu am cerut la numărul Chesturii să-mi dea pe poliţaiul de serviciu. După ce l-am anunţat, mi-am făcut catrafusele şi am părăsit bîrlogul ăsta. Cînd lucrurile s-au mai liniştit, cam după vreo lună, m-am întors. Mă obişnuisem cu dărîmătura asta. Şi apoi trăgeam nădejdea că odată şi odată tîlharul va reveni... Uite, lumînarea stă să se stingă. Aprinde alta, Radule !

— Aprind, barba Panaiotachi.

— Ce frig mi se face !... Mi se face mereu mai frig. Curge viaţa din mine, curge ca o apă. N-a mai rămas decît puţină. Nici măcar miezul nopţii nu cred să-l mai apuc. Trebuie să ne grăbim, Radule. Bagă mîna în buzunarul scurtei, că eu nu am putere. Ai să găseşti acolo un pachet, legat cu sfoară.

Am făcut ce mi-a cerut.

— L-am luat, barba Panaiotachi.

— Înăuntru sînt bani... Auzi, Radule?

— Aud, barba Panaiotachi.

— Acum caută pe policioară şi ai să găseşti hîrtie de scris, condei şi cerneală. Le-am cumpărat alaltăieri. Cînd am simţit că mi se apropie sfîrşitul. Le-ai găsit?

— Le-am găsit!

— Atunci scrie ce-ţi voi spune: *„Eu, căpitan Panait Lascaratos, simţindu-mi sfîrşitul şi neavînd alte rude decît un nepot a cărui urmă am pierdut-o, din proprie voinţă şi nesilit de nimeni am pus în mîna tînărului Radu Mănăilă, licean, suma de lei opt mii şi cu limbă de moarte îi cer s-o folosească precum urmează: patru mii de lei să fie depuse la bancă, pe numele nepotului meu Spiru Ochialbi, poreclit Gorila, în clipa de faţă dispărut. Celelalte patru mii de lei i le dăruiesc lui, ca răsplată pentru grija şi dragostea arătată faţă de un bătrîn în ultimele clipe ale vieţii sale nevrednice.*

Dacă pînă în cinci ani nepotul meu Spiru Ochialbi nu se arată, sau dacă, între timp, se dovedeşte că s-a prăpădit, aşa cum îmi spune inima mea în ceasul acesta din urmă, atunci hotărăsc ca şi partea lui să fie tot a băiatului meu de suflet, Radu.

Aceasta este voia mea cea de pe urmă şi, ca să nu existe nici un fel de îndoială sau altceva, mă iscălesc prin punere de deget“.

Şi acum, dă-mi hîrtia.

Vru să se ridice într-un cot, dar nu izbuti. A trebuit să-l susţin de subsuori ca să poată pune degetul, un deget gros şi plin de crăpături, pe crucea făcută cu cerneală.

— Aşa, măi băiete, acuma pot să mor liniştit. Ţi-am dat în scris, la mînă, ca nu cumva să ai niscai necazuri. În pachet, deoparte, sînt ceva bani pentru înmormîntare. Tu, măi băiete, să ştii că ăştia sînt bani curaţi, bani munciţi. Am plecat pe mare la vîrsta de cincisprezece ani şi am revenit pe uscat, ca să nu mai plec niciodată, cînd am împlinit şaizeci şi cinci. O viaţă întreagă am trudit pe punţile multor vase şi de pe urma acestei trude doar cu atîtea economii m-am ales : opt mii de lei. O pereche de cai şi o trăsură se plăteşte mai mult în ziua de azi. Dar nu mă plîng. Alţii nu s-au ales nici măcar cu atît. Tu păstrează bine banii şi să-i împărţiţi aşa cum am spus.

— Aşa am să fac, barba Panaiotachi.

Dar în sinea mea eram hotărît să-i păstrez şi să-i dau pe toţi lui Gorila în ziua cînd avea să reapară, dacă avea să se întîmple lucrul acesta.

Barba Panaiotachi tăcu. Răsuflarea îi era scurtă, pleoapele îi acopereau ochii.

— Cum m-a cuprins frigul !... Sloi de gheaţă îmi sînt mîinile, picioarele, capul, trupul. Numai inima încă mi-o simt caldă. Dar şi ea are să se răcească acuşi, acuşi. Dacă mor, să nu-ţi fie frică... Sau are să-ţi fie ?

— Nu, n-are să-mi fie.

— Oamenii sînt proşti. Şi-o închipuie cu cap de hîrcă şi cu o coasă în mînă. Moartea vine dinăuntrul nostru. Viaţa e ca o lumînare. Arde flacăra şi preface în scrum feştila, puţin cîte puţin, pînă se termină toată. Atunci se stinge flacăra şi din lumînare n-a mai rămas decît un gogoloi de ceară, care înţepeneşte. Crezi că n-are să-ţi fie frică ?

— Nu !

— Aşa, dragul meu, să nu-ţi fie. Şi cînd ai să

vezi că nu mai sînt, să te duci la maică-ta să-i spui totul şi s-o rogi să facă ceea ce trebuie. Aşa ai să faci ?

— Aşa am să fac, barba Panaiotachi.

— Şi ai să-mi pui nişte flori pe mormînt ?

— Am să pun.

— Nişte margarete.

— Da, margarete.

— Atunci pot să mor liniştit.

Răsuflarea îi era din ce în ce mai scurtă, mai şuierătoare. Parcă dormea şi horcăia prin somn.

Agoniza. Lumînările pîlpîiau. Am aprins şi lampa.

...Şi deodată barba Panaiotachi deschise pleoapele şi se uită la mine cu nişte ochi care probabil nu mă mai vedeau.

— Acuma gata, Radule !

Pe urmă răsuflă o dată adînc, parcă un fel de răsuflare de uşurare, şi nu s-a mai auzit nimic.

Murise ! M-am ridicat, l-am privit pentru ultima dată, m-am uitat dacă lumînările ard bine şi am plecat.

Afară, noaptea era blîndă, iar cerul puzderie de stele. Liniştea era atît de desăvîrşită, încît am auzit orologiul de la biserica Sf. Petru şi Pavel bătînd ora zece.

CAPITOLUL XVIII

Era noapte... Mama, dincolo, în camera ei, se pregătea de culcare. Eu, la biroul improvizat — masa din sufragerie — citeam, la lumina veiozei,

răsfoiam paginile îngălbenite de vreme ale „relicvei". Din cînd în cînd mă opream și citeam cîteva rînduri pînă îmi aminteam despre ce anume era vorba. Citisem de atîtea ori popularul roman al lui Dumas, încît dacă nu știam chiar pasaje pe dinafară, în orice caz îmi rămăseseră întipărite în minte pînă și episoadele cele mai lipsite de importanță.

Răsfoiam cartea cu gîndul în altă parte. Cu gîndul la Ingrid, pe care n-o mai văzusem de o lună de zile. Și n-o mai văzusem fiindcă de o lună de zile dispăruse. De fapt, cuvîntul nu este cel mai potrivit. Poate că mai exact ar fi să spun de cînd fusese sechestrată.

Îmi amintesc. Într-o seară o conduceam acasă. Ingrid fusese în după-amiaza aceea ciudată. Nu ciudată, mai curînd preocupată de ceva.

— Ingrid, ce gînduri te stăpînesc în clipa asta? am întrebat-o.

— Nu mă gîndesc la nimic, Ducule. Sînt numai obosită.

Dar nu era adevărat. Ingrid îmi ascundea ceva, era parcă neliniștită, înmlăștinată în gînduri care nu-i dăduseră pace toată după-amiaza. La rîndul meu, eram trist cum nu mai fusesem niciodată.

Cînd am ajuns la colțul străzii Fregatei — acolo ne despărțeam de obicei — Ingrid păru că se trezește abia atunci dintr-un vis.

— Noapte bună, Ducule!

— Noapte bună, Ingrid.

Dar nu a dat drumul mîinii mele. O ținea strîns, strîns. Mîna ei era caldă, parcă toropită de febră.

Pe urmă încet, abia șoptit, o voce în care emoția, bucuria și iubirea se îngemănau mi-a cerut s-o sărut.

A fost primul sărut pe care îl dădeam unei fete. Un sărut lung, duios şi sălbatic în acelaşi timp.

— Noapte bună, Ducule!

— Noapte bună, Ingrid!

Frumoşii ei ochi de aur aveau lacrimi. Era atît de minunată Ingrid în clipa aceea!

A doua zi am aşteptat-o zadarnic, la ora prînzului, ca s-o conduc pînă acasă. Pe dinaintea ochilor mei s-au perindat toate elevele liceului de fete. Toate, în afară de Ingrid. De ce nu venise la şcoală? Era cumva bolnavă? Neliniştit, am pornit-o în goană spre strada Fregatei.

Cînd am ajuns, am început să dau tîrcoale casei, sperînd nici eu nu ştiu ce.

Dar Ingrid nu se arătă — aşa cum speram — la vreuna din ferestrele care se vedeau din stradă. Ele rămîneau cu storurile lăsate, de parcă stăpînii casei ar fi fost plecaţi în vilegiatură.

În cele din urmă a trebuit să plec, să mă reîntorc acasă.

Nici a doua zi şi nici în zilele următoare Ingrid nu s-a dus la şcoală. Ce se întîmplase cu ea? Era bolnavă sau absenta de la şcoală din cu totul alte motive? De cîte ori încercam să concretizez aceste *alte motive,* de fiecare dată doar unul singur se impunea atenţiei mele, potopindu-mi sufletul de spaimă: Nu cumva *dispariţia* Ingridei avea vreo legătură cu avertismentul pe care îl primisem de la presupusa prietenă? Nu cumva *aceia* care mă „sfătuiseră" să termin cu Ingrid, dacă îmi era dragă viaţa, reuşiseră să ne despartă? Nu cumva într-o altă formă şi cu mai multă eficacitate, izbutiseră să-l convingă sau să-l silească pe tatăl Ingridei să ia anumite măsuri ca să nu ne mai vedem? Şi care ar fi fost motivul? Dacă, în timp ce eu

dădeam tîrcoale casei, ea de mult nu mai se afla în oraș ? Gîndul că s-ar putea să n-o mai văd niciodată mă deznădăjduia.

Trecu așa o săptămînă de zbucium, de neliniște și teamă. Și într-o zi, în timp ce rătăceam pe străzi, chinuit de gînduri negre și de nu mai puțin negre presimțiri, într-o mahala pe unde mă purtaseră în neștire pașii, m-am întîlnit față în față cu Miuța, sora lui Fane.

N-o văzusem de multă vreme. Mai corect spus, de multă vreme n-o mai băgasem în seamă, fiindcă de văzut, o vedeam aproape de fiecare dată cînd mă duceam să-l caut pe Fane.

— Bună, Miuța !

— Bună, Ducule !

Miuța părea cumva stînjenită, cumva parcă nu-i venea la socoteală că o oprisem în stradă.

— Am fost la o colegă, ținu ea să-și justifice prezența, tocmai în mahalaua aceea îndepărtată.

— Și acum te duceai acasă ?

— Acasă !

Sesizai în tonul ei o oarecare ezitare.

— Dacă nu ai nimic împotrivă, să mergem împreună. Vrei ?

— Păi, aveaĭ drum în direcția contrară. Îmi închipui că te duceai undeva.

— Nu mă duceam nicăieri. Mă plimbam.

— Tocmai în mahalaua asta ? ! se miră ea cu neîncredere parcă. Nu e un loc prea plăcut de plimbare.

— Nu este, recunosc. Dar în ultimul timp mi se întîmplă deseori, furat de gînduri, să mă trezesc în cine știe ce cartier.

Miuța n-a mai zis nimic. Am tăcut și eu. Și am mers așa, fără să ne vorbim, o parte din drum. Abia

mai tîrziu, cînd nu mai avem mult de mers, mi-a venit gîndul cel bun : să-i cer să mă ajute. Acum Miuța nu mai era o puștancă, ci o *domnișoară*, și mă va înțelege.

— Miuța — am început cu destulă ezitare —aș vrea să te rog ceva.

Miuța s-a uitat la mine întrebător. Și abia în clipa aceea am descoperit că Miuța se făcuse tare frumoasă.

— Știi, Miuța, la voi la școală există o fată cu care sînt prieten... Vreau să spun că amîndoi sîntem foarte, foarte buni prieteni... Dar, uite, s-a împlinit o săptămînă de cînd n-a mai dat pe la școală... Înțelegi, sînt neliniștit... O fi oare bolnavă ? Sau poate i s-a întîmplat altceva ? Gîndește-te ! O săptămînă de cînd nu mai știu nimic despre ea...

— Ți-e dragă, Ducule ?

Atunci nu mi-am putut explica de ce, dar întrebarea Miuței mă nemulțumi. În același timp, însă, mă decepționa. Mă nemulțumi și mă decepționă, fiindcă întrebarea ei suna a îndoială. Miuța întrebase cu un asemenea ton, de parcă nu-i venea să creadă că Ingrid îmi era dragă.

— O iubesc, Miuța ! O iubesc cu adevărat.

Miuța mergea și privea în pămînt. Nici măcar mărturisirea mea nu izbuti s-o facă să se uite la mine.

— Cum o cheamă ?

— Ingrid ! Ingrid Richter, din clasa a VI-a B.

— Cred că o știu. Iubita ta, Ducule, e o fată foarte frumoasă. Straniu de frumoasă.

M-am înroșit. Dar nu fiindcă Miuța lăudase frumusețea Ingridei, ci dintr-un fel de pudoare. Expresia folosită de Miuța — *iubita ta* — îmi displăceuse.

— Şi în ce fel crezi că aş putea să-ţi fiu de folos, Ducule ? continuă ea.

— Să afli ce se întîmplă cu ea. De ce nu vine la şcoală !

— Bine, Ducule ! Am să caut să aflu.

Pe urmă, pînă am ajuns acasă, nici unul dintre noi n-a mai scos un singur cuvînt.

Am condus-o pînă în poartă. Ţaţa Leonora, afară, în curte, stropea florile din glastre.

— Sărut mîna, ţaţă Leonora ! Fane este acasă ?

— Nu ! Încă n-a venit.

De cîtva timp Fane era greu de găsit. De cele mai multe ori pleca dimineaţa la Şantier şi se întorcea noaptea tîrziu, cînd eu dormeam demult. Dar chiar cînd izbuteam să-l găsesc, Fane îmi părea schimbat. În ce fel schimbat, mi-e aproape imposibil să explic. Şi mi-e atît de greu fiindcă în relaţiile dintre noi era acelaşi. Acelaşi, dar parcă numai cu o parte din ceea ce constituia fiinţa lui. Am crezut că e îndrăgostit, dar că, din pudoare, se ferea să mi se destăinuiască. Înclinam să cred că aceasta era explicaţia, deoarece descoperisem în ochii lui un fel de înfrigurată strălucire, pe care mai înainte nu i-o cunoscusem. Mai tîrziu aveam să-mi dau seama că mă înşelam. Tot atunci aveam să aflu în ce fel se îndrăgostise Fane.

A doua zi am aşteptat-o pe Miuţa pe bulevard, aşa cum ne înţelesesem, la ora cînd ieşeau de la şcoală.

— Ce se întîmplă, Miuţa ? am întrebat-o în loc de bună ziua.

— N-am putut afla nimic precis. Doar un singur lucru pare sigur : că nu va mai veni la şcoală. A fost retrasă.

— Şi cum, va pierde anul? am întrebat eu cu naivitate.

— Asta nu ştiu! De altfel, taică-su e destul de bogat ca să aducă acasă la el comisia s-o examineze. Dacă i-ar da prin minte, şi dacă vrea neapărat.

— Bine, dar de ce a fost retrasă?

— Mi s-a spus că e bolnavă de inimă. O boală gravă.

— Ingrid bolnavă de inimă? Miuţa, nu cred!

— Eu ţi-am spus care este explicaţia oficială. De altfel, explicaţia aceasta mulţumeşte pe toată lumea. Pînă şi pe diriginta ei.

— Dar adevărul, adevărul adevărat cum l-am putea afla?

Miuţa ridică din umeri.

— Ducule, eu aş vrea să-ţi fiu în vreun fel de folos, dar nu văd cum.

— Ba da, Miuţa! Cred că tu m-ai putea ajuta, am contrazis-o. Mie, sigur că n-au să-mi dea voie s-o văd. Dar pe tine au să te lase, dacă ai să spui că-i eşti colegă. Nu se poate să nu te lase. Şi dacă ajungi să vorbeşti cu ea, spune-i că eu te-am trimis... Spune-i că vreau s-o văd... Spune-i că, dacă nu se poate şi nu se poate, cel puţin să-mi dea un semn de viaţă. Vrei tu, Miuţa, să mă ajuţi?

— Bine, Ducule, am să mă duc chiar în după-amiaza aceasta.

Şi s-a dus. Nerăbdător, am pîndit-o cînd a plecat de acasă şi m-am luat după ea, urmărind-o de departe, pînă a dispărut pe poarta casei. Am rămas la colţul străzii s-o aştept, ca să aflu, cu un sfert de oră mai devreme, veştile pe care avea să mi le aducă.

M-am înarmat cu răbdare. Mult însă n-a trebuit să aştept. Nici măcar zece minute. Văzînd-o că revine atît de repede, am înţeles.

— Nu ţi-au dat voie s-o vezi, aşa-i ? am întrebat-o, ieşindu-i în întîmpinare.

— Nu ! Mai întîi un bătrîn, un servitor...

— Moş Mitru, grădinarul.

— Probabil el. Moş Mitru ăsta nici în curte nu voia să-mi dea drumul. A trebuit să-l mint că m-au trimis de la şcoală, ca să se înduplece. În hol, m-a primit o doamnă, nu ştiu cine era.

— Tanti Hilda !

— Tanti-sa Hilda m-a întrebat ce doresc. I-am spus că îi sînt colegă şi prietenă şi că aş dori mult s-o pot vedea măcar pentru cîteva minute. Mi-a răspuns că, din păcate, sănătatea colegei mele este atît de precară, încît nu-mi poate satisface dorinţa. Medicii i-au prescris un repaus total. Am insistat, dar totul a fost în zadar. M-a refuzat atît de categoric şi cu atît de puţină bunăvoinţă, încît...

— Încît ce, Miuţa ?

— Încît sînt aproape convinsă că nu boala este motivul pentru care a fost retrasă de la şcoală. Poate că motivul adevărat îl cunoşti tu, Ducule.

Şi privi într-o parte, cumva stînjenită.

— Dacă te gîndeşti cumva că între mine şi Ingrid... Ei bine, îţi spun cinstit că între noi doi nu s-a întîmplat nimic... reprobabil.

— Atunci nu înţeleg de ce o ţin sechestrată.

Miuţa nu înţelegea. Eu însă ştiam. Ştiam că dacă aş înceta să mai exist, Ingrid nu ar mai fi sechestrată în casă.

*

* *

Trecuse o lună de cînd n-o mai văzusem pe Ingrid. Toate încercările mele de a face să-i parvină cîteva rînduri se dovediră infructuoase. Nu ştiam

nici măcar dacă se mai află sau nu în oraș. Eram deznădăjduit, dar în același timp furios. Mă înfuria neputința de a putea rupe vălul de mister care mă înconjura. Mă înfuria faptul că eram liber pe acțiunile mele numai în măsura în care ele nu contraveneau intereselor acelora. Din umbră, pîndeau și luau cunoștință de tot ceea ce făceam. Mă înfuria constatarea dureroasă că dușmanii mei trebuie că erau foarte puternici, de vreme ce putuseră să-l determine pe un om atît de bogat ca Horace Richter să-și sechestreze fata. Ingrid îmi spusese că tatăl ei o iubea foarte mult. O iubea mult și cu toate acestea mai puternică decît dragostea față de fiica lui fusese frica — sau poate numai obligațiile — față de aceia care îi dictaseră să ia o asemenea hotărîre. Era și aceasta încă o dovadă în plus că dușmanii mei din umbră dispuneau de multe mijloace ca să-și impună voința. Dar cine erau și, în fond, ce urmăreau ? De ce nu le convenea nevinovata idilă dintre mine și Ingrid ?

Erau acestea întrebări care, tocmai fiindcă nu le găseam răspunsul, mă deznădăjduiau și mă înfuriau în egală măsură. Mă deznădăjduiau și mă înfuriau, dar nu mă înfricoșau. Dimpotrivă, deznădejdea și furia mă îndîrjeau. Poate că niciodată în anii care se scurseseră nu-mi dorisem atît de mult să aflu adevărul ca în aceste patru săptămîni de cînd mi se interzicea s-o mai văd pe Ingrid. Sechestrarea Ingridei, sau poate expedierea ei într-un alt oraș, nu era un fapt izolat, fără nici o legătură cu toate cîte se întîmplaseră — și mi se întîmplaseră — în cei aproape trei ani de zile cîți se scurseseră de la moartea tatălui meu. (Scrisoarea „binevoitoarei prietene" o dovedea cu prisosință.) Exista o legătură logică și cauzală între toate aceste evenimente

„declanşate" de faptul obiectiv : asasinarea tatălui meu. Din anumite motive, încă necunoscute mie, tata fusese ucis. În mod normal, după acest tragic eveniment, totul ar fi trebuit să se sfîrşească. În realitate, fusese începutul unor maşinaţiuni puse la cale de acelaşi înverşunat duşman al familiei noastre şi care, de data asta, ne vizaseră şi ne vizau pe noi. Pe mine, pe mama. Or, tocmai aceasta nu puteam înţelege. De ce se întîmplase şi se întîmpla aşa ? Ce, nu-i era destul că-l omorîseră pe tata ? Ce planuri mai urzeau împotriva noastră ? De ce interveneau în viaţa mea, despărţindu-mă de Ingrid ? Erau toate acestea întrebări pe care — cu excepţia ultimei — mi le pusesem de mai multe ori fără să găsesc un răspuns. De fapt, o explicaţie găsisem. Numai că ea nu mă mulţumise. Dacă el sau ei continuă să intervină în viaţa noastră înseamnă că fără voia lor comiseseră, atunci cînd făptuiseră crima, o anume greşeală. Ce altceva trebuia să presupun despre percheziţii decît că ei încercaseră ulterior să repare ceea ce greşiseră ?

Raţionamentul nu mă mulţumise însă, fiindcă percheziţiile puteau să aibă şi altă explicaţie. De pildă, poate ei căutaseră un document compromiţător, nu pentru ei, ci pentru altcineva, spre a-l utiliza ca instrument de şantaj. Dar indiferent de natura documentului, un lucru era clar : că existaseră motive puternice ca duşmanii noştri să-l caute acasă la noi. Dar oare mai existau aceste motive ? De vreme ce, după cea de a treia percheziţie — ultima efectuată în mod cît se poate de discret de către Catina — fusesem lăsaţi în pace, era poate mai normal să presupunem că, între timp, documentul îşi pierduse valoarea. Poate !... Dar nu eram sigur. Fiindcă tot aşa de bine puteam presupune că

renunţaseră să-l mai caute fiindcă în urma percheziţiilor se convinseseră că nu mai este de găsit. Dar mai puteam presupune şi altceva. Bunăoară, că între timp îl găsiseră între filele cărţilor confiscate. Cu toate că nu excludeam din capul locului nici o asemenea posibilitate, ceva în mine refuza s-o accepte. De ce, nici eu nu ştiu. Poate fiindcă îmi ziceam că de vreme ce şi Catina ne cotrobăise prin casă, dacă documentul ar fi fost descoperit în prealabil de falşii poliţişti, ea nu s-ar mai fi obosit să-l caute. Catina ar fi aflat-o la timpul potrivit — pe ce cale nu ştiam — aşa cum izbutise să afle ziua şi ora exactă a percheziţiei.

Poate vă veţi întreba : De unde această certitudine că ceea ce căutaseră atît falşii poliţişti, cît şi Catina era un document ? De fapt, nu-i vorba de-o certitudine, ci de o simplă presupunere. Dacă numai cărţile nu fuseseră confiscate — desigur pentru o examinare ulterioară amănunţită — şi dacă, la rîndul ei, Catina se făcuse forte ca să ne şterpelească „relicva", singura carte pe care mitocanul cu ochi de veveriţă ne-o lăsase, era oare lipsit de logică să presupun că ceea ce căutau ei putea fi ascuns într-o carte ? Şi oare ce altceva se poate ascunde mai bine între filele unei cărţi decît tot o foaie de hîrtie ?

După ce reintrasem în posesia „relicvei", dezbătusem problema împreună cu Fane de mai multe ori şi de fiecare dată aceasta fusese concluzia la care ajunsesem. Ceea ce ne încurca însă cel mai mult era tocmai criptograma. Şi ne încurca fiindcă, la un moment dat, începusem să ne întrebăm dacă documentul pe care îl căutaseră falşii poliţişti nu era tocmai această criptogramă. Atunci cînd ne-am pus, pentru prima dată întrebarea, eu aveam cinci-

sprezece ani, iar Fane şaisprezece. Cel puţin în ceea ce mă priveşte, mă găseam la o vîrstă cînd, datorită lecturilor şi firii mele, eram predispus să iau drept realitate cele mai extravagante şi mai senzaţionale închipuiri. Dar oricît de înfierbîntată îmi era imaginaţia, nu mă puteam totuşi înşela în aşa măsură, încît să identific foaia de hîrtie pe care tata scrisese în grabă cîteva litere şi cifre cu documentul căutat cu asiduă încăpăţînare atît de falşii poliţişti, cît şi de Catina. Părea mai probabil că criptograma era doar „cheia", prin intermediul căreia se putea ajunge la ceea ce am numit, în sens impropriu, documentul mult căutat.

De aceea, acasă la Fane, pierdusem multe ore, totdeauna noaptea, doar-doar vom izbuti să descifrăm adevăratul înţeles al criptogramei. În cele din urmă a trebuit să ne recunoaştem învinşi. Am ascuns-o în „relicvă", iar pe aceasta în lada cu nisip. De acolo n-am mai scos-o mai bine de doi ani de zile. După aceea, întrucît nici adevăraţii, dar nici falşii poliţişti şi nici Catina nu ne mai călcaseră între timp casa, am socotit că nu ar mai fi chiar atît de riscant dacă i-aş găsi „relicvei" o altă ascunzătoare, acasă la noi. (Aceasta se întîmplase la numai cîteva zile după ce Ingrid a încetat să mai vină la şcoală.)

Acum, raţionamentele pe care le făcusem cu aproape trei ani în urmă atît în legătură cu criptograma cît şi cu ceea ce am numit documentul compromiţător nu mi s-au mai părut că se susţin. Am început să acord o mai mare importanţă „relicvei", o importanţă deosebită, deoarece am raţionat în felul următor : Dacă documentul există şi dacă tatăl meu îi acordase o oarecare importanţă, e greu de presupus că l-a păstrat doar între filele unei cărţi.

Cu alte cuvinte, dacă hîrtia aceea nu trebuia să ajungă sub ochii nimănui sau ai anumitor persoane, atunci sigur că tata nu s-ar fi mulțumit s-o păstreze — *doar s-o păstreze* între filele unei cărți. E mult mai probabil că a căutat *s-o ascundă*. Dar unde? Undeva în casă? În două rînduri falșii polițiști — minuțios și cu competență — și o dată Catina răscoliseră din pod și pînă în pivniță, răsturnînd totul cu dosul în sus. De găsit însă nu găsiseră nimic. Ulterior, la rîndul meu, întreprinsesem, în mod sistematic, o altă percheziție. Rezultatul, de asemenea, fusese negativ. Hîrtia, dacă exista una, sigur nu se afla în casă. Falșii polițiști, atunci cînd confiscaseră cărțile, ajunseseră și ei la aceeași concluzie. Dar oare de ce le confiscaseră? Numai fiindcă au sperat să găsească documentul ascuns între filele vreuneia? În definitiv, un document oarecare numai în acest fel poate fi ascuns într-o carte? Desigur că nu. De pildă, o scrisoare se poate ascunde în coperta unei cărți. Se dezlipește pînza, se pune documentul acolo și apoi se lipește totul la loc. Sau — și mai sigur — dacă mucavaua este mai groasă, se desface în două părți, se vîră la mijloc actul respectiv și pe urmă se lipsește la loc. Odată ajuns să formulez o asemenea ipoteză, mi-am pus și următoarea întrebare: Dacă așa s-or fi petrecut lucrurile în realitate, atunci care dintre cărțile noastre prezentase pentru tata cea mai sigură ascunzătoare? Mi-am răspuns imediat și fără nici un fel de ezitare: „relicva". La nici o altă carte mucavaua din care era făcută coperta nu era atît de groasă. Aceasta, fără a mai pune la socoteală că legătura din piele de vițel, nu mai puțin groasă, adăuga un spor de siguranță.

N-am stat mult pe gînduri. Am „jupuit" învelişul de piele şi am descleiat mucavaua coperţilor fîşie cu fîşie. De găsit însă n-am găsit nimic. Fusesem atît de convins că descoperisem ascunzătoarea documentului, încît atunci cînd m-am convins că mă înşelasem m-am lăsat pradă deprimării. Şi au mai trecut cîteva zile. Dar de fiecare dată cînd aveam timp liber, seara mai ales, „relicva" mă atrăgea ca un magnet. O răsfoiam, citeam ici-colo cîte un pasaj, şi în tot acest timp gîndurile mele lucrau, lucrau. Şi iată că într-una din seri mi-am adus aminte de ce-mi spusese mama a doua zi după ce „relicva" dispăruse de pe scrin, şterpelită de Catina.

Discuţia aşa începuse atunci :

— Crezi, Ducule, că mitocanii au să ne restituie cărţile ?

— Ştiu eu ! Poate că da. În definitiv, ce le trebuie lor ? Dacă ar fi cărţi de valoare, aş mai înţelege. Le-ai vinde.

— Mie, Ducule, de una are să-mi pară tare rău. De „relicvă".

— Ştiu, mamă. Mi-ai mai spus-o.

— Mult mai ţinea tata la cartea aceea. Tu ai citit-o ? Ţi-a plăcut ?

— Parcă numai o dată ? Mi-a plăcut mult.

— Lui taică-tu atîta îi plăcea, încît nu se mulţumea s-o citească şi s-o recitească, cum desigur ai observat şi tu. Dar să şi copieze pasaje din ea.

— Serios, mamă ?

— Dacă îţi spun ! E drept, nu s-a întîmplat decît o singură dată. Dar...

— Cînd, mamă ? am întrerupt-o.

— Chiar în noaptea din ajun de a se prăpădi. M-am culcat mai devreme, căci eram obosită. Nu

ştiu cît timp am dormit. La un moment dat m-am trezit. Taică-tu stătea la măsuţa aceea cu „relicva“ dinainte şi copia din ea.

— Mamă, eşti sigură că tata copia pasaje din „relicvă“ ?

— Ce Dumnezeu, eram eu somnoroasă, dar nu cred să mă fi înşelat. Dar stai puţin ! Sigur că nu m-am înşelat. Căci mai tîrziu m-am mai trezit în vreo două rînduri şi tot l-am văzut scriind, copiind din carte.

Atunci n-am dat nici o importanţă celor aflate, convins fiind că mamei, somnoroasă cum fusese, i se păruse numai că tata copiază pasaje din „relicvă“. Pe de altă parte, trei fuseseră motivele care mă împiedicaseră să dau crezare celor afirmate de mama. Primul : tata nu avea obiceiul să copieze pasajele care-i plăcuseră mai mult din cărţile citite. Al doilea : chiar dacă aş fi acceptat că tata se hotărîse să facă, să zicem, o colecţie de maxime adunate din cărţile citite, îmi era greu să cred că începuse cu romanul lui Dumas : Contele de Monte Cristo. În fine, al treilea motiv : nici falşii poliţişti şi nici eu, ulterior, nu descoperisem foile pe care, după spusele mamei, copiase pasaje din „relicvă“. Datorită acestor motive mai ales... fusesem convins că mama se înşelase.

Dar de atunci trecuseră mai bine de doi ani. De aceea, reamintindu-mi de cele ce-mi spusese atunci mama, mi-am zis :

„De acord. Mamei, somnoroasă fiind, i s-o fi părut că tata copiază pasaje din «relicvă». Dar e aproape imposibil să i se fi părut că scrie, dacă efectiv n-ar fi scris în clipa cînd ea s-a trezit din somn.

Deci, un fapt este sigur sau aproape sigur. Că în ajunul morții sale tata a pierdut o bună parte din noapte scriind. Ce? O scrisoare. În acest caz, cui fusese adresată? Dacă, într-adevăr, tata a scris atunci noaptea o scrisoare, pe care a apucat s-o expedieze, atunci ce rost au avut percheziţiile? Ori dacă ei n-au găsit-o — şi nici eu ulterior — atunci ipoteza scrisorii cade. Sau poate a scris altceva decît o scrisoare? Poate şi-a făcut nişte însemnări personale? Dar şi în acest caz ele ar fi fost găsite fie de falşii poliţişti, fie de Catina, fie de mine".

Dacă, totuşi, tata îşi pierduse o bună parte din noapte scriind, ce anume scrisese şi ce se întîmplase cu foile respective? Şi apoi, mai era ceva care mă încurca: Fie că concepuse o scrisoare, fie că scrisese cu totul altceva, ce rost avusese să scrie cu „relicva" deschisă în faţa lui? Ca să creadă mama că citeşte? Sau ca să creadă ea că-şi copiază pasaje din carte? Şi într-un caz, şi în celălalt era o măsură de precauţie absolut inutilă. În primul rînd, fiindcă mama se culcase atunci cînd el începuse să scrie, iar în al doilea rînd, fiindcă o cunoştea pe mama în atîta măsură ca să fie sigur că ea în nici un caz nu i-ar fi cerut să-i citească şi ei ceea ce scrisese.

Am simţit nevoia să mai stau o dată de vorbă cu mama. Tocmai se pregătea să se culce.

— Mamă, aş vrea să te întreb ceva. Îţi aminteşti, mi-ai spus că în noaptea dinaintea morţii tale, trezindu-te din somn, l-ai văzut pe tata copiind nişte pasaje din „relicvă". Eşti sigură, mamă?

— Da, Ducule. Cartea era deschisă şi tata scria chiar pe ea.

— Cum, mamă, chiar pe ea?

— Aşa cum auzi.

— Vrei să spui că hîrtia pe care scria se afla chiar pe carte ?

— Da !

— Foarte curios !... Îţi dai seama, mamă, cît de incomod era pentru tata să scrie ţinînd hîrtia pe coşcogeamite cărţoaie ?

— Se poate ! Pesemne că lui taică-tu aşa îi era mai la îndemînă.

— Ai văzut, mamă, şi hîrtia pe care scria ?

— Nu mai ţin minte. Ţi-am spus doar că mi-era tare somn.

— Bine, mamă. Noapte bună !

— Tu nu te culci, Ducule ?

— Mai citesc puţin.

Întrebînd-o pe mama dacă văzuse şi hîrtia pe care tata scria, nu mi-am dat seama de importanţa întrebării. Abia cînd am trecut dincolo, în camera mea, şi cînd gîndurile din nou au început să lucreze, am fost conştient de acest lucru. De fapt, nu chiar imediat, ci mai tîrziu ceva, cînd mi-am pus întrebarea :

„De vreme ce nu s-a găsit nici scrisoare şi nici vreo altă însemnare, şi întrucît mama nu poate afirma că a văzut hîrtia pe care scria tata, nu cumva ar trebui trasă concluzia că el a scris chiar pe filele „relicvei" ?

Pînă a nu-mi pune această întrebare răsfoisem — şi nu numai o dată — „relicva". Acum însă m-am pus imediat pe treabă. Am început să cercetez „relicva" în mod sistematic, filă de filă. Dar am ajuns pînă la tabla de materie fără să găsesc măcar un singur cuvînt scris de mîna tatălui meu.

...Şi totuşi ! Totuşi ipoteza în nici un caz nu trebuia abandonată. Am reluat treaba de la capăt. Şi

în timp ce întorceam foile cărţii, deodată am bănuit adevărul : că între criptogramă şi „relicvă“ exista o legătură directă. Am început să citesc şi să recitesc — pentru a cîta oară ? — cifrele, literele. În primul rînd, trei cifre, apoi nişte litere. În următoarele rînduri, mai întîi nişte litere şi pe urmă cîte trei coloane de cifre. Oare ce legătură putea să existe între litere şi cifre şi „relicvă“ ?

„Poate că literele — m-am întrebat — reprezintă iniţialele unor capitole ?“...

Am început să caut la tabla de materie dacă cele trei litere din primul rînd — C.D.C. — nu reprezentau cumva iniţialele vreunui capitol. Inima începu să-mi bată mai tare şi tîmplele să-mi zvîcnească atunci cînd am descoperit că literele C.D.C. reprezintă iniţialele capitolului : *Căpcăunul din Corsica.* Era oare numai o simplă coincidenţă ? Nu !... Cel de-al doilea rînd începea cu literele I.M.C. Iată că şi acestea se potriveau cu iniţialele titlului altui capitol : *Insula Monte Cristo.* Cu litera U începe capitolul *Uluire,* iar literele H.P.D.G. din ultimul rînd nu mai încăpea nici o îndoială că se refereau la capitolul *Hanul „Pont du Gard“.*

Dar cifrele ? Cele din prima coloană reprezentau — mi-o dezvăluise tot tabla de materie — numărul capitolului. De pildă, *Căpcăunul din Corsica* era cel de-al unsprezecelea capitol, *Insula Monte Cristo,* al douăzeci şi treilea capitol şi aşa mai departe.

Mai puţin uşor mi-a fost să înţeleg ce reprezentau cifrele din următoarele două coloane. Dar pînă la urmă am descoperit şi aceasta. Una indica pagina, iar cealaltă — aveam s-o aflu puţin mai tîrziu — pasajul.

Dar dacă am izbutit să *citesc* relativ uşor şi corect criptograma, nu mică mi-a fost ciuda cînd, deschizînd la paginile indicate, le-am găsit curate. Nu se vedea nici un cuvînt scris de mîna tatălui meu şi nici vreo subliniere pe textul respectiv. Descumpănit, m-am întrebat ce concluzie trebuie să trag ? Că nu există nici o legătură între criptogramă şi „relicvă" ? Imposibil ! Sau mai curînd că ceea ce luasem eu drept criptogramă nu era decît o simplă notaţie prin care tata voise să consemneze — pur şi simplu dintr-un capriciu — capitolele care îi plăcuseră cel mai mult ?

A trage o asemenea concluzie mi se părea de-a dreptul absurdă. Tata indicase prin criptogramă anumite capitole care pentru el aveau o importanţă deosebită. Dar despre ce anume putea fi vorba ? Am început să citesc paginile indicate cu atenţia încordată la maximum. Şi în timp ce citeam am avut intuitiv explicaţia.

„Înseamnă — mi-am zis — că nu există decît o singură explicaţie : că, întocmai ca pe pergamentul găsit de Legard din povestirea lui Edgar Allan Poe — Cărăbuşul de aur — tata a scris pe filele «relicvei» cu cerneală simpatică".

Şi fiindcă aflasem din amintita povestire că scrisul invizibil devine vizibil sub acţiunea căldurii, am încălzit şi eu paginile indicate de criptogramă, plimbînd pe deasupra becul aprins al veiozei. Cîteva minute după aceea printre rîndurile tipărite au început să apară altele scrise de mînă. Cu emoţie am recunoscut caligrafia tatălui meu.

În sfîrşit, „relicva" îşi dezvăluise taina.

Trecuse de mult miezul nopţii cînd am început să citesc, rînd după rînd, lunga şi trista spovedanie a tatălui meu. După ce am parcurs şi ultimul rînd,

afară mijea de ziuă. Cocoşii mahalalei noastre o vesteau cu voce răguşită şi parcă somnoroasă.

În odaia de alături, mama dormea. Cu gîndul m-am apropiat de ea şi i-am vorbit încet, ca să n-o sperii :

„Scoală, mamă, să afli şi tu de ce a fost ucis tata !“

Dar mama dormea. Nu ştia şi nu avea să afle niciodată adevărata cauză a morţii tatălui meu.

„Scriu aceste rînduri — îşi începe tata spovedania — dintr-o necesitate similară aceleia pe care a simţit-o supusul regelui Midas atunci cînd a făcut o gaură în pămînt spre a-i încredinţa teribilul secret pe care îl aflase : că regele lui, proslăvitul şi mult respectatul său rege Midas, avea urechi de măgar !

Şi fiindcă nu cred că, procedînd întocmai ca supusul regelui Midas, aş avea şi satisfacţia acestuia, folosesc o altă cale mult mai potrivită. Pentru că omul din legendă, încredinţînd gropii nemaipomenitul său secret, a fost totuşi auzit de cineva, pe cînd eu folosind, pe de o parte, filele acestei cărţi, iar pe de alta, cerneala simpatică, sînt sigur că secretul va rămîne şi pe mai departe învăluit în taină. În schimb, dacă Walther se hotărăşte să se scape de mine, nimeni nu va cunoaşte adevărata cauză a morţii mele.

La omul acesta, cîndva, am ţinut ca la un frate. Pe omul acesta de două ori l-am scăpat de la moarte, primejduindu-mi propria mea viaţă. Cîţi ani au trecut de cînd l-am cunoscut ? Mulţi. Poate douăzeci de ani. Făceam amîndoi parte din echipajul vasului STEAUA DE AUR, căruia însă noi îi spuneam — inclusiv căpitanul — COŞCIUGUL. Mi-l amin-

tesc bine. Un vlăjgan de aproape doi metri, blond, cu ochi albaştri, cu un chip prelung, frumos.

Fire veselă, comunicativă, încă din primele zile se împrieteni cu toată lumea. Care era adevărata lui naţionalitate nu am putut afla. Vorbea curent franceza, germana, engleza şi se descurca binişor în limba italiană şi spaniolă. De altfel, se cunoştea că era un băiat cu carte. Dacă nu ar fi făcut o „prostie" — despre care evita să vorbească — îmi dădea să înţeleg că l-ar fi aşteptat o carieră strălucită. „Prostia", după cît mi-am putut da seama, constase în aceea că ucisese o femeie.

Deşi prieten cu toată lumea, de mine părea că este cel mai mult ataşat. Afecţiunea aceasta a început pe vas şi s-a cimentat în lunile petrecute mai întîi la Port Said şi pe urmă la Suez, încercîndu-ne norocul în diferite meserii. La Port Said i-am salvat pentru prima dată viaţa, scăpîndu-l de cuţitul unui mulatru, care numai puţin a lipsit să-l spintece ca pe un peşte.

„Niciodată n-am să uit că mi-ai salvat viaţa!" mi-a spus el în nenumărate rînduri.

Nu sînt sigur, dar cred că Walther, înainte de a ajunge un vîntură lumea, fusese — sau numai se pregătise pentru a ajunge — profesor. De cîte ori îi ceream părerea în vreo problemă, Walther îmi ţinea o adevărată prelegere. Eu ciuleam urechile şi băgam la cap tot ceea ce auzeam. Trebuie să recunosc, din acest punct de vedere îi datoresc mult lui Walther. Fără ajutorul lui, cunoştinţele — incomplete — strînse în cei cîţiva ani de liceu nu mi-ar fi fost suficiente în înţelegerea şi ordonarea datelor căpătate ulterior prin lectură.

După vreo cîteva luni petrecute la Suez, în care timp norocul nu ne-a surîs niciodată, ne-am dus

la Alexandria. Aproape fără un ban în buzunar, colindam tavernele din port, în căutarea unui vas pe care să ne angajăm. Pînă la urmă, am găsit de lucru pe un cargobot care naviga sub pavilion spaniol şi ducea o încărcătură de bumbac la Barcelona.

Acolo am tras mîţa de coadă vreo trei săptămîni, pînă cînd ni s-a ivit şansa extraordinară să fim angajaţi amîndoi ca stewarţi pe un cargobot cu destinaţia Rio de Janeiro. Dacă Walther nu ar fi cunoscut atîtea limbi, cred că norocul ar fi trecut pe lîngă noi fără să ne atingă cu aripa lui ocrotitoare.

Ca stewart nu se poate spune că stai de pomană. Dar în comparaţie cu mizeria pe care o îndurasem la Port Said, la Suez şi Alexandria pînă în clipa cînd ne-am îmbarcat, viaţa de pe vas ni se părea aproape ca o călătorie de plăcere.

Walther, cu firea lui veselă, repede izbuti să cîştige simpatia întregului echipaj, inclusiv pe a căpitanului. De nu mai puţină simpatie se bucura şi în rîndurile pasagerilor. Aceştia, din conversaţia cu el, îşi dădeau seama că au de-a face cu cineva care numai din întîmplare şi împins de nevoi materiale îmbrăţişase meseria de stewart. Datorită farmecului său personal, Walther se bucura pe vas de un regim de favoare care, indirect — întrucît toată lumea ştia că sîntem prieteni — se răsfrîngea şi asupra mea. Aşa, spre pildă, căpitanul Conrad Ruysdael — căruia îi plăcea să se laude că se trage din spiţa marelui pictor olandez cu acelaşi nume — ar fi fost în stare să zvîrle peste bord pe stewardul pe care l-ar fi prins citind pe punte sau în oricare alt loc decît cabina; dar fiindcă îi îngăduia lui Walther, se făcea că nu mă observă, dacă se întîm-

pla să mă surprindă şi pe mine cu vreo carte în mînă.

Pe vas exista o bibliotecă bunicică. În marea lor majoritate, cărţile nu fuseseră cumpărate din fondurile respectivei societăţi de navigaţie, ci fuseseră uitate sau lăsate în mod intenţionat de pasageri în cabine, înainte de a părăsi vasul.

Se crede că oamenii îşi iau în călătorie doar cărţi uşoare şi agreabile, care să le dea iluzia că timpul trece mai repede. Biblioteca de pe cargobotul „Cordova" mi-a dovedit că o asemenea părere este cu totul greşită. Existau acolo volume din domeniile cele mai diverse şi în limbile cele mai diferite. Dar, întrucît majoritatea erau scrise în limba italiană sau spaniolă, am fost nevoit să învăţ, cu ajutorul lui Walther, aceste limbi. A mers destul de uşor, în primul rînd, pentru că metoda lui de predare era excelentă, iar în al doilea, pentru că pe vas se vorbea cel mai mult limba spaniolă.

În bibliotecă am găsit o carte care a făcut asupra mea o impresie extraordinară. O carte fermecătoare, în care autorul, pornind de la unele fapte istorice, deci reale, lăsa imaginaţia să brodeze tulburătoare întîmplări. Cartea era un fel de istorie a comorilor pe care, citind-o, rămîneai uimit de cantitatea uriaşă de aur care zace pe fundul mărilor şi oceanelor, sau în măruntaiele pămîntului.

Cartea aceasta a constituit un prilej de interesante discuţii cu Walther. Voiam să ştiu dacă nu au fost făcute încercări pentru a fi readuse la lumină măcar o parte din aceste uriaşe bogăţii, am vrut să ştiu dacă fuseseră descoperite niscai aparate cu ajutorul cărora să poată fi detectate comorile care zăceau sub pămînt.

Pe Walther nu-l prea interesa subiectul acesta, dar îmi dădu unele informaţii care, în loc să-mi astîmpere curiozitatea, dimpotrivă, mi-au aţîţat-o. Tot de la el am aflat că, în legătură cu subiectul care mă interesa, exista o întreagă literatură. Ulterior, am devorat o parte din ea, cu o pasiune care trezea hazul lui Walther. Din acest motiv, Walther a început să mă poreclească, în glumă, Monte Cristo.

— Eşti delicios, dragă André, îmi spunea el. La vîrsta ta — nici el, nici eu nu aveam cu mult peste douăzeci de ani — să te pasioneze asemenea poveşti!... Nu cumva ai de gînd să cauţi şi tu vreuna din comorile scufundate sau îngropate?

— Crezi că m-aş da în lături dacă aş şti că am şansa să găsesc vreuna?

— Pe cele din fundul mării, mai greu. Ar trebui să înfiinţezi o societate pe acţiuni, sau să găseşti pe cineva dispus să subvenţioneze o asemenea expediţie. Să ştii că s-au făcut multe încercări. Cu ce rezultate însă, habar n-am. Dar îţi spun eu — şi rîdea cu toată faţa — şanse nu prea ai să găseşti asemenea naivi. S-au păcălit mulţi, şi ceilalţi s-au învăţat minte.

— Rîzi de mine!

— De loc! În definitiv, ce-ar fi să te faci căutător de comori? E şi asta o meserie ca oricare alta. Cînd ai să te plictiseşti cu viaţa asta şi ai să te întorci acasă, pune-te pe căutat comori. Cu un dram de noroc, poate că dai de una uriaşă, şi devii mai bogat decît Monte Cristo.

— Dacă n-ai să mă însoţeşti şi tu, mă las păgubaş.

— Deocamdată, dragă Monte Cristo, să mai hoinărim puţin pe mările pămîntului şi pe urmă, poate, ne-om apuca şi de săpat comori. De altfel,

comori putem căuta şi la bătrîneţe ; dar ca să colinzi mările pămîntului, cînd nu eşti acţionar la Lloyd, trebuie să fii tînăr.

Din ziua aceea, Walther nu mai mi-a spus altfel decît Monte Cristo.“

Aici se sfîrşea prima parte a spovedaniei tatălui meu. Am întors filele, căutînd la pagina 200 capitolul intitulat : *Insula Monte Cristo.*

Paragraful 10 al capitolului 23 începea astfel :

„Uneori aşa se întîmpla : Cîteodată Dantès simţea nevoia de singurătate. Şi oare există pe lume o mai deplină singurătate şi totodată mai fermecătoare decît aceea a unei corăbii ce navighează singură pe mare în întunericul nopţii şi în tăcerea imensităţii ?“

Am apropiat lampa de rîndurile acestea şi la căldura degajată de bec, printre rînduri, au apărut altele, acestea care urmează :

„Am ajuns la Rio de Janeiro conform itinerariului. Nu cunoşteam nici unul din noi oraşul şi aveam la dispoziţie opt zile ca să-l cercetăm, pentru că abia atunci „Cordova“ urma să ridice ancora. Dar s-a întîmplat ca, numai două zile după ce am ajuns, Walther să se îmbolnăvească de friguri galbene. Bineînţeles, căpitanul l-a debarcat imediat şi, fiindcă nici eu n-am vrut să mai rămîn, a procedat la fel şi cu mine.

Nu l-am dus la spital. Am găsit şi am închiriat o odăiţă în port, la o metisă bătrînă, care dădea camere cu ziua marinarilor rămaşi fără de lucru. O lună a zăcut Walther şi puţin a lipsit să nu se prăpădească. Pe urmă a mai trecut o lună pînă să se pună pe picioare, atîta era de slăbit. Ceea ce agonisisem amîndoi nu ne-a ajuns mai mult decît

pentru o jumătate din această perioadă. Dar de foame nu am murit, şi nici lui Walther nu i-a lipsit nimic din ceea ce a avut nevoie ca să se întremeze.

Faptul că m-am priceput să mă descurc în perioada cît a fost el bolnav a avut ca urmare că Walther a început să mă admire şi să-mi prezică, de data asta serios, că datorită „ideilor" mele, încă înainte de a descoperi vreo comoară, aveam să devin milionar peste noapte. (Pînă la ora aceasta, prezicerea lui nu s-a împlinit şi nici nu cred că se va împlini vreodată.)

„Ideile" datorită cărora am putut să cîştig ceea ce era strict necesar întreţinerii noastre şi întremării lui nu ar fi valorat nici două parale dacă nu aş fi avut un pic de şansă şi dacă nu m-aş fi priceput şi eu la cîte ceva. Am început prin a căuta de lucru. Nu a fost de loc o treabă uşoară. Pentru cea mai grea şi necalificată muncă se prezentau de cel puţin de zece ori mai mulţi solicitanţi decît era nevoie. Dar pînă la urmă am găsit ceva: un angajament pentru o săptămînă, ca pianist, la o speluncă ordinară. Am binecuvîntat-o atunci în gînd pe bătrîna domnişoară Blechner, care se oferise să-mi dea gratuit lecţii de pian, fiindcă zicea că am „mîini îndemînatice". (Voia să spună că am talent.) Biata domnişoară Blechner a fost tare mîhnită cînd am anunţat-o că plec din nou să-mi încerc norocul pe mare.

Toată treaba consta în a acompania la pian pe o cîntăreaţă de tangouri languroase. Întrucît cîntăreaţa cînta după ureche, tot după ureche am improvizat şi acompaniamentul. Atît ea, cît şi patronul speluncii se arătară încîntaţi de îndemînarea mea. Ca să-mi dovedească în ce măsură îmi aprecia talentul, îmi mărturisi că, dacă nu ar fi avut con-

tract semnat în regulă cu pianistul pe care-l înlocuiam — rănit cu prilejul unei încăierări care avusese loc în localul lui — m-ar fi angajat definitiv.

Dar, la expirarea săptămînii, pianistul, cu capul bandajat, se înapoie la lucru, spre marea mea satisfacţie, pentru că, dacă ar mai fi întîrziat, fără doar şi poate că aş fi ajuns şi eu la spital. Nu era noapte să nu se întîmple scandaluri şi încăierări în taverna lui Pedro.

Încă înainte de a se împlini sorocul cînd urma să ia sfîrşit scurta mea carieră de pianist, am început să mă întreb ce voi face după aceea. Atunci mi-a venit în minte prima „idee". Din carton, hîrtie, clei, cîrpe şi vopsele am început să confecţionez nişte păpuşi care reprezentau ciobănaşi şi ţărăncuţe. Datorită pitorescului vestimentar al păpuşilor mele, izbuteam de fiecare dată să-mi desfac marfa şi, cu ce cîştigam, să ne ducem zilele de azi pe mîine.

O altă „idee" a fost aceea de a vinde bragă, băutură cu desăvîrşire necunoscută prin meleagurile acelea. N-aş putea spune că am avut mulţi clienţi. Dar într-un port ca Rio de Janeiro, unde întîlneşti oameni de prin toate colţurile pămîntului, găseam măcar atîţia cumpărători ca să nu mă întorc acasă fără un ban în buzunar. De altfel, nu renunţasem la păpuşi. Aşa că vînzînd bragă şi păpuşi izbuteam să cîştig atîta cît aveam nevoie ca Walther, în convalescenţă acum, să nu ducă lipsă de strictul necesar.

Neputînd ignora ceea ce numea el devotamentul meu, Walther mereu îmi spunea:

— Dragă Monte Cristo, pentru a doua oară mi-ai salvat viaţa. Oare cînd mă voi putea revanşa în vreun fel?

— *Nu sîntem prieteni?*

— *Da, sîntem! Dar, să ştii, niciodată nu voi uita. Niciodată!*

— *Să nu mai vorbim despre asta, dragă Walther!*

După ce s-a pus bine pe picioare, am început să căutăm angajament pe vreun vas. Acuma aveam amîndoi cîte o hîrtie la mînă în care se atesta că servisem ca stewarţi pe puntea „Cordovei" şi că el, căpitanul Conrad Ruysdael, fusese foarte mulţumit de felul cum ne îndeplinisem îndatoririle. După vreo săptămînă de căutare, am găsit angajament pe un vas care pleca, în prima cursă, spre Indiile Olandeze. Un cargobot de toată frumuseţea, nounouţ şi cu motoare puternice.

Itinerariul vasului prevedea escale la Iava, Sumatra şi în principalele insule din Oceanul Indian. Eram, amîndoi, bucuroşi de şansa pe care o avusesem. Nu îndrăzneam nici măcar să visăm că am putea ajunge pînă prin părţile acelea ale lumii.

Mai ales Walther era încîntat:

— *Ei, ce zici, Monte Cristo? Asta se cheamă că ai şansă. Vasul! Iaht, nu altceva. Leafa nu e strălucită, dar ce condiţii!... Cabine pentru echipaj cu maximum patru cuşete. Pe cinste, nu?*

— *Ce mai! Parcă am fi la pension.*

Patru luni mai tîrziu, „Santa Croce" lăsa din nou ancora în rada portului Rio de Janeiro.

A fost o călătorie minunată. Am văzut multe lucruri de neuitat, dar am şi învăţat mult. Am învăţat să cunosc oamenii, în ceea ce aveau ei bun sau rău, fie că erau albi, negri sau corcituri de tot felul.

Căpitanul, mulţumit de noi, ne făgădui locurile şi pentru proxima călătorie.

Noi însă ne-am făcut catrafusele şi am debarcat cu intenţia de a ne angaja pe un vas care să ne aducă în Europa. Nostalgia, această oftică a sufletului oricărui navigator, nu ne mai dădea pace. Ni se părea că în Europa, oriunde am debarca, aveam să ne simţim ca acasă. Dar numai ni se părea. Pentru că, odată ajunşi la Anvers, ne-am dat seama că Europa nu înseamnă acasă. *Şi atunci ne-am hotărît să mergem şi acolo. Pentru o lună, pentru o săptămînă, sau măcar pentru cîteva zile, dar numai să ne simţim acasă. Şi dacă am tot amînat clipa, aceasta s-a datorat faptului că ne era tare greu să ne despărţim.*

Pînă la urmă, lucrul acesta avea să se întîmple, dar altfel decît am fi dorit, şi din cu totul alte motive.

Dar pînă atunci s-au mai întîmplat multe...

Ajunşi la Anvers, ne-am hotărît ca, înainte de a ne despărţi, să hoinărim împreună puţin şi pe uscat.

După socotelile noastre, banii pe care îi aveam trebuia să ne ajungă. Fiind amîndoi foarte cumpătaţi, economisisem aproape în întregime simbria noastră de stewarţi pe „Santa Croce", la care se adăugase simbria din voiajul, ca simpli mateloţi, pe vechitura care ne adusese la Anvers.

În sfîrşit, în ziua cînd ne-am hotărît să ne începem călătoria, arătam ca nişte mici rentieri. În orice caz, nu semănam a lupi de mare, pentru că prima noastră grijă a fost să ne încropim o garderobă modestă, dar decentă.

Plecînd de la Anvers, primul popas l-am făcut la Liège, după care ne-am repezit la Bruxelles. Oraşul acesta mai ales lui Walther i se păru încîn-

tător. N-aș putea spune că mie nu mi-a plăcut; dar lui, îndeosebi.

Trecuse o săptămînă de la sosirea noastră la Bruxelles și tocmai cînd ne pregăteam să plecăm în Olanda, s-a întîmplat marea cotitură în destinul lui Walther.

Și fiindcă aici se sfîrșea cel de-al doilea fragment al spovedaniei, am căutat continuarea între rîndurile capitolului *Uluire.*

Plimbînd veioza deasupra paginii, pînă a nu apare rîndurile scrise cu cerneală, ochii mei au citit următoarele:

Veni seara și o dată cu ea începură pregătirile de plecare. Pentru Dantès ele fură un mijloc de a-și masca emoția. Încetul cu încetul căpătase autoritate asupra tovarășilor săi, comandîndu-le de parcă el ar fi fost stăpînul vasului. Deoarece comenzile lui erau clare, precise, ușor de îndeplinit, tovarășii săi se supuneau nu numai cu grabă, dar și cu plăcere".

Am scris „marea cotitură — continuai să citesc printre rînduri — *dar mai bine aș spune răscrucea din destinul lui Walther.*

În seara aceea, Walther mi-a propus:

— Dragă Monte Cristo, în seara asta tare aș mai avea chef să petrec puțin. Ce naiba! M-am săturat să tot vizitez muzee, biserici și monumente. Parcă am fi niște profesori zaharisiți, și nu niște veritabili lupi de mare. Ce părere ai?

— De acord!

— Atunci, dragul meu Monte Cristo, haide să cinăm la restaurantul nostru și pe urmă să mergem să ne înveselim cu o sticlă de vin franțuzesc în vreun bar.

Am cinat într-un resturant, unde se mînca foarte bine cu puțini bani, pe urmă Walther a oprit un taxi.

— Du-ne, băiete, într-un local unde să ne putem distra. Vezi să fie ceva mai de soi.

— Lăsați pe mine! Știu eu ce vă trebuie dumneavoastră.

Fără să fie un local de mîna întîi, era dintre cele bune. Ne-am dat seama de lucrul acesta consultînd prețurile de pe lista de băuturi.

— Dragă Monte Cristo — îmi atrase atenția Walther — prevăd că petrecerea din seara asta ne va obliga să suprimăm multe din mesele următoare. Dar să fim veseli și să nu ne gîndim la asta. De altfel, sînt sigur că, dacă ne vom găsi la strîmtoare, îți va veni în minte vreo idee grozavă care să ne scoată din încurcătură.

Și comandă o sticlă din vinul care costa cel mai scump.

Era un vin minunat. Avea un buchet care îți stăruia în nări și după ce goleai paharul.

— Ce zici?

— Straşnic!

— Tare mi-e teamă că avem să ne desfătăm cu încă o sticlă.

— Și mie la fel!

Niciodată nu băusem ceva asemănător, niciodată nu călcasem într-un local atît de luxos, niciodată nu mi se întîmplase să văd adunate atît de multe femei elegante și frumoase. Într-un cuvînt, mă simțeam cum nici că se putea mai bine. Walther, de asemenea.

Dar buna dispoziție a lui Walther nu ținu mult. Ținu pînă a început să cînte mademoiselle Clothô. Cînd o văzu păşind pe podiumul din fața orches-

trei, Walther tresări, apoi păli dintr-o dată. Cît timp cîntă n-o slăbi o clipă din ochi. Cîntăreaţa, impasibilă, dacă îl învrednici cu o privire. Cînd sfîrşi, toată lumea o aplaudă, în afară de Walther. Zîmbi şi goli paharul dintr-o sorbitură.

— Ce-i cu tine, Walther ?

— Nimic. Cîntăreaţa asta seamănă mult cu cineva care a murit... Ştii, e vorba de prostia aceea...

Auzindu-l, am avut o strîngere de inimă. Poate unde nu-mi plăcea cîntăreaţa. N-aş putea spune că nu era frumoasă. Dimpotrivă. Dar era o frumuseţe vulgară, decorativă. Fotografia ei s-ar fi potrivit admirabil ca reclamă pentru o nouă marcă de ciorapi, pentru noi modele de desuuri, pentru o nouă pastă de dinţi, sau pentru o nouă marcă de săpun de baie.

— Plecăm, Walther ?

— Cum să plecăm ? Nici n-am început să petrecem.

Chemă chelnerul şi mai comandă o sticlă.

— Ascultă, domnişoara de adineauri va mai cînta ? se interesă Walther.

— Desigur, domnule. Vreţi să-i spun că v-aţi interesat de dumneaei ? se oferi chelnerul.

— Nu, mulţumesc !

— Cum doriţi !

Walther, într-adevăr, nu dorea decît s-o vadă.

Mai tîrziu, cînd din nou apăru, Walther iarăşi se îngălbeni şi tot timpul n-o slăbi din ochi. O privea ca un halucinat, cu ochii lui mari şi albaştri care, fie din cauza luminii azurie, filtrată discret, fie din cauza zbuciumului interior, căpătaseră o culoare cenuşie.

Pe urmă, cînd n-o mai văzu, deşi chipul i se destinse, ochii continuară să-şi păstreze culoarea lor

cenuşie. Dar asta nu pentru mult timp, pentru că foarte curînd cîntăreaţa reapăru, de data asta nu ca să cînte, ci ca să se aşeze la o masă, destul de departe de a noastră, unde probabil fusese invitată.

Şi iarăşi trăsăturile lui Walther exprimară pustiirea dinăuntrul lui. O privea tot timpul şi numai din cînd în cînd sorbea parcă mecanic din paharul pe care chelnerul, care apărea la timp, nu ştiu de unde, avea grijă să i-l umple la loc.

Într-un tîrziu, abia am izbutit să-l urnesc din local. Am plecat pe jos, ţinîndu-ne de braţ ca doi cheflii. Walther tăcea tot timpul. Descoperisem un alt Walther. De fapt, pe adevăratul Walther, care nu semăna de fel cu acela care în împrejurările cele mai grele ştia să-ţi descreţească fruntea cu o glumă bună.

— O cunoşti pe cîntăreaţa aceea?

— Ţi-am spus că nu. Ea numai îmi aminteşte de cineva care mi-a fost foarte dragă şi pe care... şi pe care...

— ...Şi pe care ai omorît-o, Walther?

— Da, am omorît-o. Altfel nu s-a putut. A fost îngrozitor!... Îngrozitor!

— Ştii ce, Walther? Mîine o ştergem din acest oraş. M-am săturat pînă peste cap de oraşul ăsta.

Walther nu-mi răspunse. Se mulţumi să ridice numai din umeri.

Cînd am ajuns la hotel, am anunţat că a doua zi vom pleca şi am cerut să ni se prezinte nota de plată. Dimineaţa, m-am trezit foarte devreme, dar Walther se sculase înaintea mea. Se plimba prin cameră în pijama şi cu picioarele goale, ca să nu mă trezească.

Am sărit din pat şi l-am strigat:

— Haide, ajută-mă să facem bagajele!

Walther continua să se plimbe, ca şi cînd nu m-ar fi auzit. Abia mai tîrziu, întrebă cu o voce care trăda jena :

— Ascultă, Monte Cristo, cîţi bani mai avem ?

— De ce întrebi ?

— Numără banii şi să-i împărţim frăţeşte. Eu nu plec mai departe.

— Bine, dragă Walther, dar ar trebui să...

— ...Să mă gîndesc ! M-am gîndit chiar foarte mult. Dar nu pot. Trebuie s-o mai văd pe femeia aceea. Cînd mă uit la ea, o văd pe cealaltă. Dacă ai şti cît de mult am iubit-o...

— Dacă tu nu mai pleci, rămîn şi eu. Poate că, în vreun fel, te-aş putea ajuta să treci mai uşor prin aceste clipe.

— N-are nici un rost. Deşi sînt mai egoist decît îţi închipui, totuşi te preţuiesc prea mult ca să accept să-ţi iroseşti vremea pentru aiurelile mele.

— Walther, eu rămîn !

Şi-a dat seama că nu mai are rost să insiste.

— În orice caz, banii să-i împărţim.

— Bine, dacă vrei tu aşa, să-i împărţim.

Şi i-am împărţit.

Vîrînd bancnotele în buzunar, Walther păru că se înveseleşte :

— Ce păcat, dragă Monte Cristo, că nu-ţi vine vreo idee ca să ne îmbogăţim !

— Asemenea idei nu-mi vin şi nici nu cred că au să-mi vină vreodată.

În zilele ce au urmat deveni de nerecunoscut. Se răzleţea de mine şi se întîmpla să treacă şi douăzeci şi patru de ore fără să-l văd. Nopţile ştiam că şi le petrece la „Steaua Nordului", aşa se numea localul unde cînta femeia frumoasă ca o reclamă

însufleţită. Încă o zi, două, şi avea să rămînă fără bani.

Dacă nevoia de a o vedea pe femeia aceea era „amokul" lui, în ziua cînd nu va mai avea bani ca să-şi poată plăti consumaţia ce avea să se întîmple?

Şi tocmai fiindcă ziua aceea se apropia, îmi storceam creierii să găsesc o „idee" salvatoare pentru amîndoi. Dar „ideea" refuza să mi se releve. Atunci, de teamă să nu facă cine ştie ce prostie, m-am hotărît să împart cu el propriii mei bani. Dar numărîndu-i, am constatat că, fără ştirea mea, se înjumătăţiseră.

Walther mă furase. Îndurerat, şi vrînd să mai fac o încercare, i-am oferit jumătate din suma care îmi rămăsese.

— Uite, Walther — i-am spus, mîntindu-l — banii ăştia sînt o parte din fructificarea unei „idei".

— Ce fel de idee? întrebă el, fără prea multă curiozitate, vîrînd banii în buzunar.

— Lasă că am să-ţi spun altă dată.

— Bine!

Nu insistă şi nici nu-i trecu prin minte că, de fapt, împărţisem pe din două ceea ce el îmi mai lăsase.

Timp de o săptămînă, n-a mai dat pe la hotel. Prin cîteva rînduri pe care mi le lăsase într-un plic, la portar, mă anunţa că părăseşte Belgia pentru cîteva zile, dar că speră să se întoarcă. Eu, dacă socoteam că o mai merită, să-l aştept.

Bineînţeles, l-am aşteptat cu mare neliniştе. Am făcut fel de fel de presupuneri, numai cea adevărată nu mi-a trecut măcar o clipă prin minte.

A picat într-o noapte, trezindu-mă din somn.

— Bine te-am găsit, Monte Cristo!

— Bun venit! Dar de unde?

Walther chicoti ironic.

— Am făcut o plimbare cu bicicleta.

— Timp de o săptămînă te-ai plimbat cu bicicleta?

— Da!... Cu excepția nopților. Nopțile le-am dormit pe toate, ca un burghez cumsecade. În fiecare seară la ora zece am fost în pat.

Nu-l mai recunoșteam. Sau poate, mai curînd, abia acum începeam să-l cunosc.

— Walther, ce s-a întîmplat cu tine?

— Dacă ești atît de curios, ai să afli. Dar altă dată. Acuma sînt grăbit. Am trecut pe aici numai fiindcă eram curios să știu dacă ai plecat.

Plecă trîntind ușa după el.

S-a întors a doua zi pe la prînz, încărcat de pachete. Era însoțit de portarul hotelului, care abia ducea două geamantane. Walther era îmbrăcat într-un costum nou, elegant. Aproape să nu-l recunosc, atîta mi-a părut de „distins".

Pe portar îl cinsti cu un bacșiș, care reprezenta prînzul și cina pentru amîndoi pe două zile.

— Walther, ce trebuie să cred despre tine?

Nu-mi răspunse. Scoțînd din buzunar un teanc de bancnote, făcut sul, îl puse dinaintea mea pe masă.

— Dragă Monte Cristo, îți datorez niște bani. Nu mă refer numai la aceia pe care mi i-ai dat tu. Mă refer la ceilalți pe care mi i-am luat singur. Ai băgat de seamă sper că te-am furat.

— Walther, de unde ai atîția bani?

El începu să rîdă. Și abia atunci mi-am dat seama că era beat. Mai precis spus, abia atunci mi-am dat seama cît era de beat.

— *Pardon! Eu nu mă numesc Walther. Mă numesc Anatole Bernouilli, locuiesc la Paris pe Place Saint-Suplice şi achiziţionez obiecte de artă.*

— *Ce tot bîigui, Walther?*

— *Nu mă crezi? Poftim, citeşte ce scrie aici!* Şi îmi *puse dinainte un paşaport pe numele de Anatole Bernouilli.*

Începusem să înţeleg ce se întîmplase, dar nu-mi venea să cred. Eram uluit şi îndurerat în egală măsură.

— *Bine, dar cum s-a întîmplat? Cum ai putut face una ca asta? abia am izbutit să îngăimez.*

Nu-mi răspunse imediat. Duse mai întîi mîna la buzunarul de la spate şi scoase de acolo o sticlă plată de coniac. Deşurubă dopul şi după ce o goli pe jumătate mi-o întinse şi mie.

— *Na! Bea şi tu!*

— *Nu-mi trebuie. Te întreb încă o dată: Cum s-a întîmplat? Cum ai putut face una ca asta?*

Walther se lăsă să cadă într-un fotoliu.

— *Ţie pot să-ţi spun, Monte Cristo. N-ai să mă trădezi, eşti doar prietenul meu. Şi apoi, chiar dacă ai vrea să o faci, ştii bine că ai risca enorm. Am să-ţi spun, deşi tu eşti prea cinstit să înţelegi. Am să încep cu începutul. Într-o seară, m-am dus s-o văd pe cîntăreaţa aceea, pe mademoiselle Clothô. Începuseră să mă cunoască obişnuiţii localului, pentru a nu mai vorbi de personalul de serviciu, chelneri, picoli, garderobiere. Probabil, cu toţii mă credeau nebun, inclusiv cîntăreaţa, care nu-mi acorda nici o atenţie, şi, trebuie să ştii, spre marea mea satisfacţie.*

Într-una din seri, un individ îmi cere voie să se aşeze la masa mea. Bineînţeles, am acceptat. Individul era un tip cam la vreo treizeci de ani, îm-

brăcat în haine de seară și din toată atitudinea lui se degaja o distincție pe care numai la puțini oameni o întîlnești.

Întrucît faptul de a-l fi primit la masa mea nu mă obliga și a mă întreține cu el, nu i-am dat nici o atenție.

Dar individul nu se formaliză de loc și, cu un ton de superioară familiaritate, mi se adresă:

— Se pare că nu prea stai bine cu banii, așa i?

Într-o altă împrejurare, o asemenea întrebare aș fi considerat-o drept o insultă și i-aș fi strîmbat puțin gura cu una din loviturile pe care ai avut prilejul să vezi cît de bine mă pricep să le dau. De data asta, însă, nu mi s-a părut insultă și, în loc să mă înfurii, l-am întrebat, la rîndul meu, cu tonul cel mai calm:

— De unde știi?

— O, se vede!

— Cum, adică?

— Se vede după îmbrăcăminte, după consumația săracă din fiecare seară, în sfîrșit, după toate. De altfel, de ce crezi că Clothô nu te bagă în seamă?

— De ce?

Toată discuția mă amuza. Mă amuza superioritatea, tonul familiar cu care individul îmi vorbea.

— Tocmai pentru că îți fluieră vîntul prin buzunare.

— Crezi că mă interesează?

— Atunci de ce tot timpul n-o slăbești din ochi?

— Așa! Adică din anumite motive care pe dumneata nu te privesc.

— Nu te supăra, dar nu te cred. Dacă ai avea, să zicem, măcar jumătate din conținutul portofelului meu, n-ai vorbi astfel. Sînt convins.

— *Se poate. Dar ca să mă conving şi eu, ar trebui să am efectiv jumătate din conţinutul portofelului dumitale.*

— *Ai putea avea mult mai mult...*

— *Ce tot îndrugi acolo! Vrei poate să mă sfătuieşti să sparg vreo bancă?*

— *În nici un caz.*

— *Atunci poate ai de gînd să-ţi goleşti dumneata portofelul în buzunarele mele?*

— *Poate că da!*

— *Şi asta, aşa... de dragul nasului meu!*

— *Eu ţi-aş propune să mîncăm ceva. Vrei să fii în seara asta invitatul meu?*

— *Mi-e o foame de lup şi te anunţ că am să mănînc pe săturatelea.*

— *Nu există o plăcere mai mare pentru cel care invită decît să constate că oaspetele îl onorează devorînd mîncările puse dinainte.*

— *Atunci, domnule, ai să ai o asemenea plăcere.*

De fapt, o spuneam numai aşa, ca să-mi joc mai departe rolul. Tu te-ai mirat totdeauna de cît de puţină mîncare are nevoie o namilă de om ca mine. Şi trebuie să ştii că în seara aceea nu-mi era mai de loc foame.

După ce am mîncat, dar mai ales după ce am băut, mi-a spus:

— *Şi acum am putea discuta şi despre afaceri.*

— *Dă-i drumul!*

— *Aici nu e locul cel mai potrivit. Nu vrei să facem cîţiva paşi pe jos? Ajută la digestie, fără a mai pune la socoteală faptul că e o noapte foarte plăcută de plimbare.*

I s-a prezentat nota, a scos portofelul care era ticsit de bancnote, a achitat-o, lăsînd pe deasupra un bacşiş gras.

Afară, în stradă, apucîndu-mă familiar de braţ, îşi concretiză propunerea : Nu m-ar interesa cumva să fac o excursie cu bicicleta pînă în Franţa, pe un itinerar pe care ar urma să mi se indice, să fotografiez anumite obiective, care, de asemenea mi s-ar indica ?

— Domnule — i-am zis — ceea ce îmi propui dumneata se numeşte spionaj.

— Să lăsăm deoparte cuvintele, domnul meu ! Ele de multe ori sperie prin sonoritatea lor. Dumneata numeşti treaba asta spionaj. Eu o numesc excursie. O mică excursie a unui inofensiv fotograf amator. Unde mai pui că aparatul are forma unui binoclu şi aş vrea să-l văd pe deşteptul acela căruia i-ar trece prin minte să suspecteze un turist-biciclist cu acte în regulă, fiindcă are asupra sa un inofensiv binoclu.

— Chiar dacă aş consimţi la o asemenea călătorie cu bicicleta, în orice caz nu în Franţa. Am motive speciale.

— Motivele acestea vor dispărea, domnul meu, dacă, în afară de bicicletă şi binoclu, veţi mai primi şi nişte hîrtii care să dovedească, printre altele, că vă numiţi altfel decît vă este numele adevărat şi că aveţi o profesiune foarte onorabilă.

— Bine ! Să zicem că accept. Pentru oboseala mea ce voi primi ?

— Zece mii de franci. Îţi convine ?

Suma mi se păru enormă.

— Mai adaugă ceva ! cerui, totuşi, cu îndrăzneală.

— Să zicem, atunci, douăzeci de mii ! E bine ?

— În regulă ! Cînd trebuie să plec în excursie ?

— Chiar mîine !

Şi, într-adevăr, a doua zi am plecat. Nu are rost să-ţi descriu emoţiile... debutului. Atîta îţi pot spune, că n-a fost de loc uşor, mai ales dacă ai în vedere lipsa mea de experienţă. Dar a mers.

Cînd m-am întors şi cînd i-am predat aparatul şi clişeele, individul mi-a spus :

— Domnule profesor, te-ai comportat admirabil. Îţi prevăd o carieră strălucită.

Am rămas cu gura căscată. Va să zică el ştia cine sînt, îmi cunoştea trecutul. Pentru că, trebuie s-o afli, cel puţin acum, că, într-adevăr, am fost profesor pînă a nu face prostia aceea.

— Aici, în plic, domnule profesor — continuă el — aveţi suma la care am convenit. Cît priveşte colaborarea noastră, dumneavoastră, care sînteţi un om inteligent, desigur vă daţi seama că, odată începută, va trebui să continue, fiind în avantajul ambelor părţi. Altfel, noi am pierde un colaborator care a dovedit reale aptitudini, iar dumneavoastră posibilitatea de a dispune de largi resurse materiale.

— Şi dacă totuşi refuz ?

— Dacă în zece minute — şi individul îşi consultă ceasul-brăţară — nu telefonez într-un anumit loc, peste alte zece minute, cel mult, fotografia dumitale, împreună cu un succint curriculum vitae, se va găsi acolo unde trebuie şi, în cel mult o oră, veţi fi arestat.

— În cazul acesta, se pare că nu mai e nimic de făcut !

— Am fost convins, domnule profesor, că dumneavoastră veţi înţelege repede situaţia. De altfel, vă asigur, nu veţi avea motive să regretaţi.

— Asta mai rămîne de văzut, domnule... Încă nu vă cunosc numele.

— Mi se spune „monsieur Albert".

— Ca să încheiem discuția noastră, ce trebuie să fac pe viitor, monsieur Albert?

— Pentru început, să vă mutați la un hotel mai ca lumea, să luați masa la unul din marile restaurante și, mai întîi și mai întîi, să vă puneți la punct garderoba. Deocamdată, în plicul acesta aveți bani pentru primele cheltuieli.

Și îmi întinse un alt plic.

— Și după aceea?

— Veți primi la timp instrucțiuni.

Ascultîndu-l pe Walther, atent, fără să pierd un cuvînt, aveam sentimentul că e pierdut, iremediabil pierdut. Și din nou am avut sentimentul că abia acum începusem să-l cunosc.

— După cum vezi — continuă el — nu îmi mai aparțin. În arhivele serviciului de spionaj figurez, probabil, cu o inițială și cu un număr. Walther a încetat să existe. E un nume pe care va trebui să-l uit eu însumi. Dar acum, gata! Haide, îmbracă-te să mergem!

— Unde?

— Să petrecem. Uite ce de bănet. Vezi, Monte Cristo? Am găsit înaintea ta o comoară.

— Nu, Walther. Nu merg nicăieri. De azi înainte drumurile noastre se despart.

— Vezi, ți-am spus eu că ești prea cinstit ca să mă poți înțelege.

— Ce să înțeleg, Walther? Că te-ai vîndut pentru un blid de linte?

— Totuși, nu crezi că e de preferat să treci drept colecționar de obiecte de artă și să ai buzunarul plin de bani decît să fii stewart pe un steamer? Cu toate riscurile.

— *Eşti odios, Walther, dacă eşti convins de ceea ce îmi spui.*

Walther se ridică.

— *Păcat că eşti atît de ridicul de cinstit. Dacă n-ai fi aşa, poate că n-ar trebui să ne despărţim. Dar acum, gata. De acord cu hotărîrea ta: de azi înainte drumurile noastre se despart. Şi dacă într-o zi se va întîmpla să ne mai întîlnim pe undeva, îţi dai seama că e mai bine pentru tine să ne prefacem că nu ne cunoaştem. Îţi urez, Monte Cristo, mai mult noroc în viaţă ca pînă acuma. Am să trimit pe cineva după lucruri.*

Şi dădu să plece.

— *Ţi-ai uitat banii, Walther.*

— *Sînt ai tăi. Ţi-i datorez.*

— *Nu-mi datorezi nimic. Ia-ţi banii!*

— *Suma aceea reprezintă jumătate din preţul vînzării mele. Îmi face plăcere să-l împart cu tine, Monte Cristo.*

— *Ia-ţi banii, Walther!*

— *Bine! Rămîi sănătos, Monte Cristo! Să ferească Dumnezeu ca vreodată drumurile noastre să se întîlnească din nou!...*

Şi Walther mă învălui într-o privire care sublinia ameninţarea conţinută în cuvintele spuse.

— *Atunci să ne despărţim!*

A plecat. A doua zi am părăsit Bruxelles-ul şi m-am întors la Anvers cu gîndul să găsesc un vas pe care să mă îmbarc şi să mă reîntorc acasă.

Dar lucrurile nu s-au întîmplat chiar aşa cum plănuisem. Pînă să ajung în ţară, au mai trecut doi ani. N-am putut rezista ispitei pe care mi-o oferea un angajament pe un steamer care pleca tocmai în Ceylon. Pe urmă, la întoarcere, din nou n-am putut rezista unei alte ispite: să debarc la Hâvre, să dau

o fugă pînă la Paris şi, încîntat de acest extraordinar oraş, să rămîn acolo aproape un an. Abia după aceea, pe puntea unui petrolier, cu pavilion danez, m-am reîntors acasă.

M-am întors în ţară cu gîndul să nu rămîn mai mult de cîteva luni. Dar din nou s-a întîmplat altfel decît îmi propusesem. Lună de lună am amînat plecarea, fără vreun motiv special, furat poate de farmecul acestui orăşel care mai păstrează încă vestigiile Orientului, dacă nu în înfăţişarea lui arhitectonică, atunci sigur în firea, în obiceiurile locuitorilor.

Pe urmă am cunoscut-o pe Ana şi m-am însurat. S-a născut apoi Ducu. Şi anii au trecut... Ducu are azi cincisprezece ani. Eu, patruzeci şi şase. Încă puţin, şi voi fi bătrîn. Comori, bineînţeles, nici n-am căutat şi nici nu s-a întîmplat să mă împiedic de ele în drum.

La Walther m-am gîndit cîtva timp cu mînie şi amărăciune. Pe urmă, l-am uitat. Arar dacă îmi mai aminteam de el. Şi ori de cîte ori s-a întîmplat aceasta, m-am întrebat dacă o mai fi trăind. Citisem şi auzisem că oamenilor care practică o meserie atît de odioasă nu le este hărăzită o viaţă prea lungă.

...Şi, tocmai cînd mă aşteptam mai puţin, iată că ne-am revăzut aici în oraş. L-am întîlnit într-o zi, pe cînd mă duceam să-mi fac obişnuita plimbare în port. De ani de zile, pînă în pragul iernii, zilnic, dau o raită să văd ce vapoare au mai venit, ce vapoare au plecat şi să stau de vorbă cu vreun matelot bătrîn. E puţin ridiculă această manie, dar nu pot renunţa la ea.

L-am întîlnit, deci, într-o zi, pe cînd mă duceam în port. M-a recunoscut imediat, dar am avut impresia că o clipă l-a ispitit gîndul să se prefacă a

nu mă fi observat. Dacă a renunţat, a făcut-o numai din prudenţă.

Atunci cînd îţi regăseşti un prieten te bucuri. Dar cînd ai descoperit cu ani în urmă că cel de care te legau întîmplări şi amintiri comune este un om de nimic, un ticălos, care poate face rău propriei tale ţări, revederea lui nu numai că nu te poate bucura, ci, dimpotrivă, te îngrijorează. Aşadar, nu m-am bucurat de fel. Aş fi dat orice numai să nu-l fi întîlnit, să nu-l fi ştiut în oraşul acesta, în ţara aceasta.

Dar dacă, în ceea ce mă priveşte, întîlnirea m-a îngrijorat, din motivele arătate, lui Walter i-a trezit teama. O teamă pe care zadarnic se străduia să şi-o ascundă sub un potop de cuvinte amabile, prin care încerca să mă încredinţeze cît de mult îl bucura revederea noastră.

Am întors cu înfrigurare filele, căutînd continuarea spovedaniei la capitolul *Hanul „Pont du Gard"*.

Şi pînă să apară scrisul tatălui meu, am citit următoarele rînduri :

Hangiul era un bărbat de vreo patruzeci, patruzeci şi cinci de ani, înalt, uscăţiv şi irascibil, un adevărat tip de meridional, cu ochii înfundaţi şi sclipitori, cu nasul coroiat şi cu dinţii albi, ca ai unui animal de pradă. Părul lui, deşi atins de primele adieri ale vîrstei, părea că n-are de gînd să albească şi era la fel ca barba ce împodobea obrajii hangiului, deşi creţ şi abia presărat cu cîteva fire albe. Tenul, oacheş de felul lui, i se mai acoperise cu încă un strat de negreală din pricina obiceiului bietului om de a sta de dimineaţă şi pînă seara în pragul porţii ca să vadă dacă nu cumva îi pică vreun muşteriu, fie pe jos, fie cu trăsura. Dar aşteptarea îi era de fiecare dată zadarnică. Şi cît timp aştepta, hangiul

nu-şi acoperea obrazul de văpaia mistuitoare a soarelui decît cu o basma roşie, legată pe cap aşa cum şi-o leagă catîrgiii spanioli. Hangiul acesta era vechea noastră cunoştinţă, Gaspard Caderousse.

Cu acelaşi fel de scris, dar mai mărunt, mai nervos spovedania tatei continua pe mai multe pagini :

Ce curios... Ani de zile am trăit în acest oraş mic doar cît o cutie de chibrituri, fără să ştim unul de existenţa celuilalt. În tot acest timp, de cîte ori m-am gîndit la el, mi l-am închipuit departe, la mii de kilometri. Şi cînd colo, trăia în acelaşi oraş cu mine !

Pare de necrezut, dar acesta este adevărul. De numele lui — nume respectat în cercurile comerciale ale oraşului — auzisem, dar cine şi-ar fi putut închipui că sub acest nume se ascunde Walther ? Mi s-a întîmplat să trec de multe ori prin faţa locuinţei sale, cîteodată chiar prin faţa birourilor sale, dar niciodată nu ne-am întîlnit. De altfel, o explicaţie există. Walther face parte din aşa-zisa aristocraţie a oraşului. Această aristocraţie a banului de prima sau, cel mult, a doua generaţie, care îşi datorează averile lăcomiei şi afacerilor necurate ale taţilor sau bunicilor lor, foşti negustori de lămîi, portocale, ţîri şi lacherdă, sau foşti contrabandişti de zahăr bulgăresc sau de untdelemn grecesc, se ţin departe chiar de intelectualitatea oraşului, evitînd, pe cît posibil, să se arate pe stradă sau prin localurile publice.

Aşa că, privite lucrurile din acest punct de vedere, nu e de mirare că timp de trei ani am trăit în acelaşi oraş fără ca să ştim unul de celălalt.

Întîlnirea noastră pe stradă a fost hotărîtoare în ceea ce priveşte raporturile ulterioare.

— *Haide să mergem un pic pe jos! îmi propuse Walther.*

Am coborît în port şi am pornit-o de-a lungul cheiului, spre Docuri.

Mă uitam la el pe furiş şi îl găseam schimbat, poate şi din cauza cicatricei de pe obrazul stîng, pe care înainte n-o avusese. Părul lui blond încărunţise bine şi acum părea cu desăvîrşire alb. Chipul, deşi încă frumos, era îmbătrînit, obosit, chinuit parcă. Cu toate că eram de aceeaşi vîrstă, părea mult mai bătrîn decît mine.

— *Ce coincidenţă, dragă Monte Cristo! Va să zică, acesta era oraşul de care îmi vorbeai tu pe vremuri, oraşul tău natal?*

— *Nu! Oraşul meu natal e Galaţi. M-am aciuat aici ulterior. Aici m-am însurat şi mi-am întemeiat o gospodărie. Dar tu cum de ai ajuns pe meleagurile noastre?*

— *Cu mine, dragul meu, e o întreagă poveste. Odată am să ţi-o povestesc pe îndelete. În cîteva cuvinte află că astăzi sînt negustor, dar numai negustor. Înţelegi!*

Îmi dădeam seama că vrea să-mi sugereze că s-a rupt de odioasa lui îndeletnicire, şi atunci mi-a trecut prin minte să intru în jocul lui, să mă prefac că-l cred.

Am răsuflat uşurat, cît mai zgomotos cu putinţă, şi cu tonul cel mai naiv l-am întrebat:

— *Cum, nu mai eşti...*

— *Nu, dragă Monte Cristo. De altfel, faptul că mă găseşti încă în viaţă e cea mai bună dovadă. Ştii, sau în orice caz poţi înţelege, că oamenii cu meseria pe care am avut-o eu nu apucă să moară în patul lor, de bătrîneţe, aşa cum sînt convins că mi se va întîmpla mie.*

— ...Și a fost greu să scapi de ei?

— Nu eu, ci ei s-au scăpat de mine. Au găsit alții mai buni, mai tineri... M-au făcut uitat. Cum s-ar spune, m-au scos din serviciu, nemaiutilizîndu-mă. Bineînțeles, nici eu nu le-am reamintit că încă mai exist. Am fost, dimpotrivă, bucuros că scap, din toate punctele de vedere, onorabil. Asta s-a întîmplat cu vreo opt ani în urmă. Trebuie să știi că... scoaterea mea la pensie m-a găsit cu economii destul de apreciabile, pe care le aveam depuse — ție îți pot spune — la băncile elvețiene. Și deoarece nu mă consideram atît de bătrîn ca să mă transform într-un rentier cumsecade, am acceptat sfatul unui om de afaceri de a investi ceva bani în negoțul de cereale într-una din țările balcanice. Propunerea mi-a surîs și din alt motiv. Am considerat că e mult mai prudent — de vreme ce stăpînii mei mă uitaseră voit — să dispar și de pe cîmpul de bătălie. Am plecat în Iugoslavia, unde am rămas cinci ani. Pe urmă, am venit în Romînia, stabilindu-mă în acest oraș, unde treburile îmi merg bine și unde ușor sper să și închid ochii.

Iată, pe scurt, ceea ce merită să știi despre mine.

Mi-am dat seama că minte. Mi-am dat seama din tonul cu care vorbise și care trăda străduința lui de a mă convinge.

— Dar ție, dragă Monte Cristo, cum ți-a mers?

I-am povestit, la rîndul meu, cele întîmplate în răstimpul cît nu ne văzusem, dar telegrafic, deoarece îmi dădeam seama de lipsa de interes cu care mă asculta.

— Va să zică, n-o duci prea bine, dragă Monte Cristo.

— N-am spus asta.

— *N-ai spus-o. Dar din punctul de vedere din care privesc eu lucrurile, pot înţelege că n-o duci de loc bine. Te rog să-mi ierţi sinceritatea. Îţi vorbesc însă ca un vechi prieten. Şi tot ca un vechi prieten vreau să te ajut. Zici că ai familie, nu?*

— *Soţie şi un copil.*

— *Tocmai de aceea situaţia ta materială ar trebui să fie mai bună. Idei mai ai?*

— *Am avut, dar, puse în practică, nici una nu mi-a reuşit.*

— *Gîndeşte-te, şi dacă îţi vine vreuna, capital îţi dau eu. Îţi stau la dispoziţie oricînd cu suma de cinci sute de mii de lei. Ce părere ai?*

„Încearcă să mă cumpere", mi-am zis în gînd.

Şi fiindcă din nou întîrziam cu răspunsul, adăugă:

— *De fapt, nu e nevoie de nici o idee, fiindcă am eu una. La Călăraşi se pot face afaceri excelente cu cereale. În străinătate, grîne se caută acum mai ceva ca iarba de leac. Îţi dau bani şi începi treaba.*

— *Să nu mai vorbim de asta, Walther!*

— *De ce să nu vorbim! Dacă tu ai uitat prietenia noastră din trecut, eu nu. N-am uitat nici că mi-ai salvat de două ori viaţa. Cel puţin acceptă un împrumut. Îţi dau banii, îmi semnezi o poliţă, şi gata.*

Din ce în ce mai mult devenea clar că încerca să mă cumpere, oferindu-mi, sub diferite forme, bani.

— *Să vorbim despre altceva, Walter. Spune-mi, mai bine, cîţi ani sînt de cînd te-ai stabilit în oraşul nostru?*

— *Ţi-am mai spus, de trei ani.*

— *De trei ani! Şi în tot acest timp nu ne-am întîlnit o singură dată!*

— Da, şi în tot acest timp nu ne-am întîlnit măcar o singură dată. Într-adevăr, e de necrezut. Dar de ce refuzi propunerea pe care ţi-am făcut-o?

— Te-am rugat să nu mai vorbim despre acest lucru.

— Promite-mi, cel puţin, că ai să mai reflectezi.

Pentru a cîştiga timp, i-am promis formal că voi mai medita asupra propunerii sale.

Pe urmă, am mai continuat să ne plimbăm. Walther vorbi aproape tot timpul şi nu făcu altceva decît să evoce amintiri din anii cînd străbătuserăm împreună mările pămîntului. Făcea eforturi penibile ca să mă înduioşeze. Mai întîi, încercase să mă şantajeze, oferindu-mi bani. Acum, încerca un alt şantaj: prietenia care ne legase, chipurile, în trecut.

Cînd ne-am despărţit, Walther mă conjură, în numele vechii noastre amiciţii, cum sublinia el, să accept propunerea pe care mi-o făcuse.

M-am despărţit de el hotărît să-l denunţ. Pe drum, m-a cuprins îndoiala. „Dacă, totuşi, mi-a spus adevărul? Dacă stăpînii lui din trecut, între timp, îl „pensionaseră", şi acum nu este decît un negustor de cereale?

Dacă, denunţîndu-l, cei de la Siguranţă, cercetînd, ajung la concluzia că Walther nu face spionaj? Pînă la urmă, oare nu eu voi fi acela care va avea de suferit? Nu sînt decît un simplu muncitor, pe cînd el e o persoană cu vază în oraş şi, pe deasupra, milionar. Cunosc eu moravurile şi năravurile autorităţilor din acest oraş cosmopolit."

Neputîndu-mă hotărî imediat să-l denunţ, de teamă să nu am tocmai eu neplăceri, m-am trezit că trecuseră patruzeci şi opt de ore de cînd îl reîntîlnisem. În sfîrşit, ieri dimineaţă eram decis. Am plecat de acasă cu gîndul ca, în drum spre uzină,

să trec în prealabil pe la Chestură şi să spun acolo tot ce ştiam în legătură cu el. Dar tocmai cînd dam să ies pe poartă un om de la birourile lui Walther mi-a dat o scrisoare din partea lui. Reproduc mai jos conţinutul ei :

DRAGĂ MONTE CRISTO,

Mă adresez ţie spunîndu-ţi ca pe vremuri cînd ne lega cel mai frumos sentiment de care e capabil omul : prietenia. Din păcate, astăzi, între noi nu mai poate fi vorba de aşa ceva. Astăzi ne desparte o mare şi de netrecut prăpastie. „Meseria" mea ţi-a repugnat doar de la început. Dar fiindcă îmi erai prieten şi mă iubeai, îmi place să cred că nu m-ai dispreţuit, ci m-ai compătimit doar, de aceea şi după ce ne-am despărţit am continuat să te iubesc şi să te invidiez. Da, da, să te invidiez. Pentru cinstea ta, pentru principiile tale. Nu vreau să te flatez, dar nu cred că există pe lume un alt om care să cumuleze atîtea virtuţi ca tine.

Dar să vorbim de prezent. Acum trei zile, cînd ne-am reîntîlnit şi ţi-am spus că am fost „pensionat" de către cei care m-au cumpărat, ştiu că nu m-ai crezut. Şi dacă mai de mult, atunci cînd ai aflat că m-am vîndut, ai avut sentimentul de dezgust pentru mine, acuma, cînd tu crezi desigur că am venit aici ca să fac rău ţării tale, sînt convins că mă urăşti şi că ai de gînd să mă denunţi, dacă bineînţeles n-ai făcut-o pînă acum. Dinspre partea mea, n-ai decît s-o faci, şi cît mai repede posibil. Cei pe care i-ar putea interesa denunţul tău se vor convinge de contrariu. În privinţa aceasta nu am nici o grijă. De cînd am venit şi m-am stabilit în ţara ta, în oraşul acesta, crede-mă, Monte Cristo, am dus o viaţă ireproşabilă din toate punctele de

vedere, la fel ca tine şi ca oricare alt cetăţean cinstit. Şi dacă vrei să ştii chiar, doresc să mă denunţi. Sper că după aceea, convingîndu-te de ceea ce eu nu am reuşit să te conving, poate că voi izbuti să recîştig prietenia singurului om pe care l-am iubit mai mult chiar decît ca pe un frate. Pînă atunci, adică pînă cînd te vei convinge că nu sînt un duşman al ţării tale, nu-ţi cer nici încredere şi nici prietenie pe credit.

Ai făcut oare socoteala anilor care s-au scurs de cînd tu, condamnîndu-mă fără drept de apel, a trebuit să ne despărţim? Poate că da. Au trecut mulţi, tare mulţi ani de atunci. Poate că în tot acest timp, din cînd în cînd, îţi vei mai fi adus aminte de mine. Dar, oare, te-ai întrebat vreodată de ce am făcut atunci pasul acela, de ce m-am vîndut, de ce am acceptat o meserie care — aveai dreptate — repugnă oricărui om cinstit? Poate că da. Dar chiar dacă te-ai întrebat, de răspuns nu ţi-ai putut răspunde. Atunci, cu ani în urmă, mi-a fost imposibil să-ţi spun adevărul. Acum însă simt nevoia s-o afli şi tu. Să afli ce evenimente îngrozitoare pot surveni în viaţa unui om, ticăloşindu-l. Mai sînt şi alte lucruri pe care aş vrea să le afli şi care mi s-au întîmplat după aceea. Crede-mă, nu în speranţa că după ce le vei afla pe toate poate mă vei vedea într-o lumină mai puţin defavorabilă. Nu sînt de loc convins de acest lucru. Cunoscîndu-ţi firea, s-ar putea întîmpla tocmai dimpotrivă. Dar cum să-ţi explic? Important este nu ceea ce vei gîndi după aceea despre mine. Important este că trebuie să mă destăinuiesc ţie. Sînt singur şi în toţi anii care au trecut totdeauna am fost singur. Dacă ai şti cîte mi s-au întîmplat în aceşti ani, prin cîte am trecut şi cît am avut de suferit!

De cînd te-am reîntîlnit, m-au înhăţat amintirile din anii cînd colindam amîndoi mările pămîntului — singurii ani frumoşi din viaţa mea. Poate tocmai de aceea simt atîta nevoie să mă destăinuiesc ţie, prietenului meu de altădată. Şi dacă persoana mea nu-ţi produce în aşa măsură repulsie încît să nu-mi poţi asculta spovedania, atunci te rog să treci mîine mai pe seară pe la mine pe la birou. Să zicem, la şapte. Pînă la ora aceea sper că voi termina celelalte treburi de afaceri.

WALTHER."

Am citit şi răscitit scrisoarea lui Walther. M-am întrebat şi iarăşi m-am întrebat dacă trebuie să dau crezare celor ce-mi scria. Răspuns n-am găsit nici acum. Poate că ar trebui să-l cred. Şi chiar mi se pare că-l cred de fiecare dată cînd citesc rîndurile scrisorii. Dar imediat după aceea îmi apare el înaintea ochilor, aşa cum arăta în ziua cînd l-am reîntîlnit, şi atunci îndoiala biruie din nou. Şi biruie fiindcă atunci, în ciuda eforturilor pe care le făcea ca s-o ascundă, cel puţin pentru mine care îl cunosc binişor, frica era evidentă.

...Şi tocmai fiindcă îi este şi acum frică mă cheamă la el. Vrea să încerce, debitîndu-mi cine ştie ce întîmplări neobişnuite şi întru totul închipuite, să mă înduioşeze, să mă determine să renunţ a-l mai denunţa. Deşi sînt aproape convins că acesta este motivul adevărat, totuşi mă voi duce la el mîine seară. Mă voi duce fie şi numai pentru motivul de a vedea cît de mare este decrepitudinea acestui om, în prietenia căruia crezusem altădată.

P.S. O clipă mi-a trecut prin minte că invitaţia ar putea să ascundă o cursă. Dar mi-am zis că, dacă

el şi-a pus în minte să se scape de mine, omorîndu-mă, nu m-ar fi invitat tocmai la el la birou. Walther e prea deştept ca să rişte într-un mod atît de imprudent.

Aşa se sfîrşea spovedania tatălui meu. Am închis „relicva" şi am strîns-o la piept.

Iată, aveam explicaţia morţii tatălui meu. Bietul de el !... Pînă la urmă, picase în cursă. Aveam acum explicaţia, dar în acelaşi timp şi dovada vinovăţiei lui Walther : mărturia scrisă a tatălui meu. E drept, nu divulga numele de împrumut al spionului. Dar, pornind de la indicaţiile pe care le conţinea spovedania — sumara descriere fizică, precum şi profesiunea — nu avea să-mi fie prea greu să-l identific. Mai ales, cicatricea de pe obraz constituia cea mai preţioasă informaţie.

În sfîrşit, puteam reabilita memoria tatălui meu !...

CAPITOLUL XIX

Aveam explicaţia morţii tatălui meu. Aveam şi dovada vinovăţiei lui Walther. Dar ceea ce continua să rămînă pentru mine o enigmă era *interesul* pe care acesta mi-l purta. Trecuseră aproape trei ani fără ca fapta lui să fie descoperită, fără ca să aibă de suferit consecinţe. De cel puţin şase ani îşi continua nestingherit activitatea lui de spion. Cu mine însă ce avea ? De ce continuam să rămîn în aria lui de preocupări ?

De ce, de departe și nevăzut, îmi cenzura toate acțiunile? Pînă și într-o problemă strict personală — prietenia mea cu Ingrid — el se amestecase, despărțindu-ne. Oare ura lui Walther împotriva tatălui meu fusese atît de mare încît nici măcar moartea acestuia nu izbutise să i-o potolească? Oare, în setea sa de răzbunare, încă nepotolită, voia să mă piardă și pe mine? Erau întrebări la care nu găseam încă răspuns. Dar mai important decît orice era acum să descopăr sub ce nume de împrumut se ascundea Walther. Deci, identificarea lui nu mi se părea o treabă imposibil de realizat. Dacă mă duceam, de pildă, pe strada Misitiilor — pe această stradă își aveau sediile marea majoritate a caselor de cereale — și mă interesam de numele unui cerealist înalt, blond și cu o cicatrice pe obrazul stîng, fără multă bătaie de cap i-aș fi aflat numele. Dar era riscant. Se putea să am ghinionul să cer informații tocmai unuia din complicii lui Walther. Pe trei dintre ei — falșii polițiști — îi cunoșteam. Dar îi avea oare numai pe aceștia? Dacă mai existau și alții, pe care nu-i știam, dar, în schimb, mă cunoșteau ei? Într-un asemenea caz devenea periculos pentru mine chiar dacă eram văzut dînd numai tîrcoale pe strada Misitiilor.

Mai puțin riscant mi se părea dacă încercam să ajung la Walther prin Catina. Desigur, vă veți întreba: pe ce îmi bazam această presupunere? Pe următorul fapt: pe hîrtia pe care tata scrisese criptograma, Catina adăugase în josul paginii:

Walther !... Walther !... Walther !...

Nu cumva era vorba despre același Walther, ucigașul tatălui meu? Și în acest caz, ce hram

purta Catina? Era, la rîndul ei, o agentă ce asculta de ordinele oberspionului Walther? Foarte probabil. Dar tot așa de bine se putea să fie o simplă coincidență de nume. Oare o spioană ar fi făcut imprudența să caligrafieze numele șefului ei, chiar dacă acesta era altul decît acela îndeobște cunoscut? „Divagația" caligrafică nu mi se părea firească. Pe urmă, ciudat mai mi se părea și faptul că se distrase caligrafiind numele într-un moment cînd toată atenția ei ar fi trebuit să fie concentrată în a descifra criptograma pe care o avea în fața ei.

Cu toate că erau mult mai multe argumentele care pledau pentru o coincidență de nume, totuși m-am decis să nu abandonez, fără să verific, pista Catina. Dacă nu mă înșelam și ea era, într-adevăr, o spioană, mai curînd sau mai tîrziu trebuia să-l întîlnească pe Walther.

Catina — după cum mă informase Băț — se mutase în oraș. Unde anume, nu știa. Dar Rocambole probabil îi cunoștea adresa. Cu toate că nu-mi făcea nici o plăcere să-l văd, învingîndu-mi repulsia, m-am hotărît să-l vizitez la redacția „Scrutatorului".

Rocambole mă primi cu aceeași infatuată bunăvoință. Mă trată cu cafele, îmi oferi țigări, se interesă de sănătatea mamei, de studiile mele, îmi făcu — spre a mă convinge cît de mult mă prețuia — cîteva confidențe politice și, printre picături — ca să mă impresioneze — telefonă primarului și prefectului.

Ca din întîmplare, am adus vorba de Catina.

— ...Și Catina? Cu ea ce se mai aude? Probabil că din cînd în cînd mai dă pe aici.

— Catina ? Da' de unde. N-am mai văzut-o de mult. S-a aranjat destul de bine. Are acum casa ei. Stă pe strada Pescărușului la numărul 14. De ce nu te duci să-i faci o vizită ? Nu de alta, dar ca să se convingă că n-ai uitat-o.

— Puțin îi pasă ei dacă am uitat-o sau nu.

— În orice caz, ea n-a încetat să se intereseze de tine.

„Atenție ! Pune-te în gardă !" m-a îndemnat prudența.

— Glumești !... Nu văd ce motiv ar avea Catina să se intereseze de neînsemnata mea persoană.

— Ei, nu neapărat cu un anumit scop. Așa... poate dintr-un fel de curiozitate femeiască. De cîte ori am întîlnit-o, n-a uitat să mă întrebe cum îți mai merge.

Cuvintele nu exprimau gîndul lui adevărat. Dar acuma nu aveam timp și nici nu mă mai interesa să-i dezleg șaradele. Acum, după ce mă hotărîsem, nu-mi rămînea altceva de făcut decît să apropii cît mai mult clipa cînd voi cunoaște pe asasinul tatălui meu. De aceea, am scurtat vizita atîta cît a fost necesar ca să nu-și dea seama, pînă la urmă, că venisem doar cu un anume scop.

Părăsind redacția „Scrutatorului", m-am dus să recunosc casa Catinei de pe strada Pescărușului.

Strada Pescărușului, la fel ca mahalaua noastră, se termina cu unul din capete în buza malului. Numai că aici, malul fiind abrupt, nu era accesibil. Din acest motiv, celălalt capăt al străzii era singurul loc pe unde cei ce locuiau în casele micuțe, dar cochete puteau ajunge în oraș sau pe unde trebuiau să treacă neapărat, la întoarcere.

Această particularitate a străzii îmi convenea de minune, fiindcă nu trebuia s-o pîndesc pe Catina, „patrulînd" chiar pe strada Pescărușului. De altfel, era și imposibil. Strada fiind scurtă, numai după o jumătate de oră prezența mea ar fi fost remarcată de toată lumea, inclusiv de Catina.

Cei de pe strada Pescărușului, tot în mod obligatoriu, trebuiau să treacă printr-o piațetă — numită nu știu de ce Piațeta Primăverii — în mijlocul căreia se afla un scuar. Vara, cele trei bănci erau totdeauna ocupate. Acum însă, la sfîrșitul lui noiembrie, părculețul era pustiu.

Aici mi-am stabilit postul de observație, pe una din bănci.

Deoarece Catina obișnuia să se scoale tîrziu, mi-am zis că e inutil să dîrdîi de frig pe banca din scuar chiar de dimineață. Mă duceam întîi la școală. Plecam de acolo pe la orele unsprezece și mă instalam la postul meu de observație. Rămîneam pînă pe la orele trei, pe urmă dădeam fuga acasă. Înfulecam ce-mi punea mama înainte, îmi făceam lecțiile la repezeală și iarăși mă întorceam la banca din scuar. Nu reveneam acasă decît noaptea.

În decurs de trei zile am avut prilejul s-o văd și s-o urmăresc în două rînduri pe Catina. Prima dată, cînd s-a dus la cinematograf — după spectacol s-a întors acasă ; a doua oară, cînd s-a întîlnit cu un ofițer cu care a luat masa la restaurantul „Tofică". În cea de a patra zi, mai precis în seara celei de a patra zile, a plecat de acasă abia seara. Era ceață și multă umezeală.

Am lăsat-o să se îndepărteze puțin, pe urmă am început s-o urmăresc. De data asta era grăbită.

Mergea ca o lunatică și habar nu avea că o urmăresc.

Mă purtă numai pe străzile din centrul orașului. Iată-ne parcurgînd strada Teatrului, apoi pe strada Portului și după vreun sfert de oră Catina coti pe strada Fregatei, strada pe care locuia Ingrid.

„Unde s-o fi ducînd?" m-am întrebat neliniștit.

Mi-am amintit că o mai întîlnisem pe strada aceea atunci cînd, pentru prima dată, o condusesem acasă pe Ingrid. Iat-o trecînd prin fața casei cu ferestrele albastre, mai precis pe dinaintea intrării principale. Iat-o mergînd de-a lungul zidului care împrejmuia curtea și care, puțin mai departe, era întretăiat de o portiță de fier atît de ruginită, încît ai fi putut jura că de ani de zile nu mai fusese deschisă.

Dar iată că, odată ajunsă în fața ei, Catina se opri. Scoase din buzunar o cheie, descuie, după care dispăru înăuntru. M-am rezemat de un zid, incapabil să mai fac un singur pas. Ce căuta Catina în *casa cu ferestrele albastre*? Și oare în ce fel trebuia interpretat faptul că putea să intre și să iasă după bunul ei plac? Și apoi, de vreme ce folosea intrarea dosnică, oare asta nu însemna că se ferea să fie văzută de careva din casă? De cine însă? De cine altcineva decît de Ingrid!...

„Mi se pare că încep să înțeleg!" mi-am spus, trecînd strada.

Fără doar și poate, tatăl Ingridei se afla în puterea lui Walther. Fără doar și poate, din motive greu de bănuit, trebuia să se supună orbește voinței acestuia. Și Catina? Ei bine, Catina juca rolul de emisară. Prin Catina, Walther aducea la cunoștință tatălui Ingridei hotărîrile sale. Altfel, nu-mi puteam explica vizita ei nocturnă în *casa cu ferestrele albastre* tocmai prin intrarea dosnică.

Am apăsat pe clanță. Portița era încuiată. O clipă am stat la îndoială. Dar numai o clipă. Gardul din zid nu era prea înalt. De-a lungul lui, pe toată coama, șerpuia viță sălbatică. Am pus un picior pe clanță, m-am agățat de viță și, dintr-un salt, am fost sus. Apoi am sărit în curte.

Casa se afla în dreapta. Numai două ferestre erau luminate. În stînga, se profila un fel de pavilion cu geamlîc, din sticlă colorată și mată. Și acolo era lumină. Inima îmi bătea să se spargă. Eram tălăzuit de sentimente contradictorii. Pe de o parte, doream și speram s-o văd pe Ingrid privind printr-una din ferestrele luminate, pe de alta, ardeam de nerăbdare să aflu unde dispăruse Catina.

Din locul unde mă aflam porneau două alei așternute cu pietriș : una ducea spre casă, cealaltă spre pavilion și seră. Am pornit pe prima. Mai precis, am mers paralel cu aleea, ca să nu fac zgomot, pînă am ajuns sub prima fereastră luminată. M-am săltat pe vîrfuri și am privit. Era bucătăria. O femeie spăla vasele și cînta încetișor. Tiptil am plecat spre cealaltă fereastră luminată. Dar mai înainte de a ajunge, o femeie între două vîrste, îmbrăcată în cămașă de noapte, apăru în cadrul ei, dar numai atîta timp cît fu nevoie ca să lase storul. Am bănuit că fusese tanti Hilda.

Acum nu mai era lumină decît la pavilionul cu geamlîc. M-am furișat într-acolo. Pe sticla mată a uneia din ferestre am văzut profilîndu-se două siluete. Erau, după cît se părea, a unui bărbat și a unei femei.

„*Ea* trebuie să fie Catina !“ mi-am zis.

Ce n-aș fi dat să pot auzi ce vorbesc !... Mi-am lipit urechea de sticlă, dar pînă la mine nu ajunse decît un murmur de neînțeles. Mi s-a părut, totuși,

că recunosc vocea Catinei. Şi tocmai în clipa aceea răsări luna. O lună imensă, strălucitoare, luminînd grădina ca un soare de argint. Trebuia să plec sau să mă ascund undeva. Am privit în jur, căutînd o ascunzătoare posibilă. Am descoperit una singură, destul de problematică : un gărduleţ de bucşii pe jumătate desfrunzit, dar frumos tuns de un grădinar iscusit. M-am lungit înapoia lui. Dintr-o dată se porni să sufle un vînt rece. Fără voia mea am început să tremur. Fiindcă stăteam lungit pe pămînt îmi era şi mai frig.

Ciudat mai mi se părea ceea ce se întîmpla cu mine ! Înapoia uneia din ferestre se afla Ingrid. Dacă aş fi ştiut care, m-aş fi dus să-i bat în geam. Dar oare chiar m-aş fi dus ? Nu ! Cred că n-aş fi făcut-o. Şi n-aş fi făcut-o fiindcă mai puternică decît dorinţa de a o vedea era teama ca nu cumva, în timp ce noi doi am sta de vorbă, Catina să plece, sau eventual să se întîmple altceva important fără ca eu să prind de veste. Vreau să spun că la Ingrid mă gîndeam doar cu un interes periferic. Şi tocmai aceasta mi se părea ciudat. Fiindcă, în loc să-mi storc creierii să găsesc o posibilitate ca Ingrid s-o afle că mă aflu în grădina lor, dimpotrivă, mă frămîntam întrebîndu-mă ce aş putea face ca să aud ce vorbesc Catina şi cu tatăl Ingridei.

Bineînţeles, o soluţie nu am găsit. Şi timpul a trecut. Cît ? N-aş putea spune. Şi iată că la un moment dat, fereastra de la pavilion s-a deschis şi în cadrul ei a apărut Catina. Şi-a rezemat coatele de pervaz şi a privit cîteva minute grădina răvăşită şi tristă în noaptea aceea de noiembrie. Mai precis, a privit pînă cînd un bărbat şi-a petrecut braţul pe după umerii ei, atrăgînd-o înapoi în cameră. Fereastra rămase deschisă. O priveam ca vrăjit. Fereastra

devenise pentru mine o irezistibilă ispită. La un moment dat n-am mai putut rezista. Ignorînd cu desăvîrşire pericolul, am început să mă tîrăsc spre fereastră, de-a dreptul peste peluzele cu gazon, pînă am ajuns în dreptul unui copac. Atunci m-am ridicat şi, ascuns cumva de trunchiul lui, am privit în încăperea luminată... Şi atunci l-am recunoscut. L-am recunoscut după statura uriaşă, după părul blond şi încărunţit, dar mai ales după cicatricea de pe obrazul stîng.

Era Walther, asasinul tatălui meu!

Stătea în picioare, cu spatele rezemat de o sobă înaltă de teracotă. Catina se ghemuise lîngă el pe un scaun fără spetează. Walther o mîngîia pe păr. Ea primea mîngîierea ţinînd ochii închişi şi sprijinindu-şi capul de coapsa lui. La un moment dat, se ridică şi, îmbrăţişîndu-l, îl sărută.

Îmi era destul. Am plecat. Pe unde am colindat în noaptea aceea nu ştiu. Nu ştiu nici la ce m-am gîndit şi nici la ceea ce am simţit. Îmi amintesc doar că vîntul a adus norii şi că la un moment dat a început să plouă. O ploaie rece, ploaie de noiembrie, încăpăţînată şi perfidă, care m-a pătruns pînă la piele. Mai ştiu că la un moment dat am alunecat şi am căzut cît eram de lung.

Acasă am ajuns abia spre ziuă. Mama mă aştepta. Era, biata de ea, numai suspine şi nelinişti.

— Ducule, în halul acesta se vine acasă? Te-ai îmbătat?

Eram murdar de noroi pe pantaloni şi tunică. De noroi erau plini şi pantofii.

— Nu, mamă, n-am pus în gură nici un strop de vin. M-am întîlnit însă cu un strigoi şi, fugind ca să scap de el, m-am împiedicat şi am căzut.

Şi fără alte explicaţii am intrat la mine în cameră.

— Doamne, de ce trebuie să fie atît de ciudat băiatul ăsta al meu! am mai apucat s-o aud vorbind singură.

A doua zi nu m-am putut da jos din pat. Nu am putut nici în zilele următoare, timp de două săptămîni. Nici astăzi nu știu de ce boală am zăcut, nu știu dacă mi-a fost și trupul bolnav sau numai sufletul. Nu știu, pentru că nici medicii n-au știut ce diagnostic să pună. Știu doar că tot timpul cît am bolit am fost pradă unui coșmar care a durat zile și nopți. Nu mi-l amintesc în întregime. Dacă închid însă ochii și mă concentrez, încep să-mi aduc aminte de personajele visului. Tata, Ingrid, eu, Walther, Catina. Visul, cu început și sfîrșit — atîta cît mi-l amintesc — semăna cu o tragedie antică. Și semăna cu o tragedie antică fiindcă nu i-a lipsit corul. Corul era format din Gorila, din Băț, din Sugiuc. Ei, personajele din cor, în timp ce se desfășura acțiunea propriu-zisă, alergau ca niște bezmetici, fiecare cu cîte un teanc de ziare sub braț și strigau să-și rupă plămînii : „*Spiciala... Idiție spicială!* Tatăl Ingridei l-a înjunghiat pe tatăl lui Ducu! *Spiciala!* Tatăl Ingridei, asul spionilor! *Idiția!... Idiția spicială!...* Marele cerealist și armator Horace Richter, spion și asasin... *Spiciala!...* Catina, spioana hitleristă, amanta spionului nr. 1 Walther,.. *Spiciala!...* Eleva Ingrid Richter își zboară creierii cu un foc de revolver... *Spiciala!... Idiția spicială!...*"

Acestea erau cuvintele pe care le țipa corul „ciracilor" lui Rocambole, mereu, mereu, în timp ce noi, eu și Ingrid, ne jucam rolurile pe fantasmagorica scenă de pe tărîmul visului :

Alerg prin noapte... Alerg ca un bezmetic și aud înapoia mea alți pași care, de asemenea, aleargă.

Cine mă urmăreşte, cine ?... „Opreşte-te, Ducule, eu sînt, Ingrid. De ce fugi de mine ?“... „Tu eşti, Ingrid ? Ce bine că eşti tu, Ingrid !“ „De ce fugeai, Ducule ?“ „Mă urmărea, Ingrid !“ „Cine, Ducule ?“ „Tatăl tău. Voia... Şi în gînd : voia să mă omoare, Ingrid.“ „Dar cum se poate, Ducule, să te sperii de tata ? Dacă te iubesc eu, te iubeşte şi el. Tu nu ştii ce om minunat e tata. Nu există un alt om mai bun, mai cinstit, cu un suflet mai nobil. Îl iubesc aşa de mult, Ducule dragă ! Vezi tu, alţi copii au mamă, au tată. Dragostea şi-o împart între amîndoi. Dar eu nu-l am decît pe tata. Şi îl iubesc şi cu dragostea cu care aş fi iubit-o pe mama...“ „Ingrid, mă doare sufletul că trebuie să ţi-o spun, dar tatăl tău nu e aşa cum îl crezi tu. Tatăl tău e un ucigaş. Mai de mult a omorît femeia pe care a iubit-o. Pe tata, care i-a fost prieten, frate de cruce şi care i-a salvat viaţa de două ori, tot el l-a ucis. Tatăl tău e un vechi şi înrăit spion. De douăzeci de ani exercită această meserie odioasă. A făcut spionaj în Franţa şi nu mai ştiu în ce alte ţări. Cînd v-aţi stabilit în acest oraş, tot spionaj a venit să facă. Îl slujeşte pe Hitler ! Neron, nebunul Neron, a dat foc Romei. Hitler, fără să fie nebun, a incendiat întreaga Europă. Vezi ce s-a ales de Cehoslovacia, de Polonia, de Belgia, de Olanda şi pînă şi de mîndra şi marea Franţă. Tatăl tău vrea ca şi ţara mea să aibă soarta ţărilor pe care ţi le-am înşirat“... „Ce tot spui, Ducule ! Nu se poate, tu te înşeli. Tata e un om minunat. Mulţi pe lume, cu suflet nobil ca al lui, Ducule, nu există. Aşa că tu te înşeli, amarnic te înşeli. Tata nu este, nu poate să fie spion. Nu l-am întrebat niciodată, dar sînt convinsă că îl urăşte pe Hitler, la fel ca tine

şi ca mine, Ducule, la fel ca toţi oamenii de pe lume care iubesc viaţa !"

Ingrid în rochie de mireasă... Catina îi potriveşte beteala. Şi rîde. Rîde ca o nebună, ca o isterică... „De ce rîzi, domnişoară ?" întreabă Ingrid... Dar Catina nu-i răspunde, continuă să rîdă ca o bezmetică... Eu sînt aproape, dar între mine şi Ingrid e un perete de sticlă... O văd, dar ea nu mă vede, şi nici nu mă aude... „Ingrid — îi strig — n-o lăsa pe Catina să-ţi potrivească beteala. Goneşte-o, Ingrid !" Dar Ingrid nu mă aude... Doamne, dacă aş putea sparge peretele ăsta de sticlă ! Izbesc cu pumnii în el, dar pumnii mei lovesc în gol. N-a fost nici un perete... Catina, cînd mă vede, rîde mai tare... Rîde şi face piruete repezi, din ce în ce mai repezi, şi deodată nu mai e Catina, ci o eşarfă care se ridică şi se preface într-un nouraş alb... „Uf, bine că am scăpat de ea !" O iau în braţe pe Ingrid. „Ingrid, mireasa mea frumoasă !" Dar uite-l pe tata. Tata e îmbrăcat cu nişte pantaloni de doc albastru, cu o haină tot de doc... În cap poartă o şapcă de piele, la fel cu aceea a lui barba Panaiotachi. Ce tînăr e tata... Eu nu l-am apucat aşa de tînăr... „Uite-o, tată, pe Ingrid". Tata însă nu vrea să se uite la ea. Tata e posomorît. Ochii lui mă privesc mustrător.

Cînd am deschis ochii, mama stătea la căpătîiul meu pe un scaun. Era slabă şi palidă ca atunci cînd m-am dus cu unchiul Iancu s-o scoatem de la spital.

— Am fost bolnav, mamă ?

— Şase zile ai zăcut între viaţă şi moarte, băiatul meu.

— Dar acum, să ştii, mamă, că nu mai sînt.

— De-ar fi adevărat, Ducule!

Nu mai eram bolnav. M-am ridicat în capul oaselor, apoi m-am dat jos din pat şi am început să mă plimb prin cameră. Mama se uita la mine şi nu-i venea să creadă.

— Culcă-te, Ducule, să nu ţi se întoarcă boala.

— N-ai nici o grijă, mamă, că nu se mai întoarce.

Fereastra era întredeschisă. Am deschis-o larg şi am inspirat adînc. Mi-am umplut nările cu mirosul Dunării, cu mirosul portului.

— Ce frumos e afară, mamă! Tare aş mai avea chef să dau o raită prin port.

— Nu te las, Ducule, să ştii!

— Bine, mamă, stau acasă. Dar dă-mi ceva să mănînc să mai prind puteri. Tare mai mi-e foame!

Mama, bucuroasă, alergă la bucătărie să-mi pregătească ceva.

Mai pe seară a venit şi medicul. Nu păru nici el mai puţin mirat găsindu-mă cu o carte pe genunchi. Îmi vorbi de minunile pe care le poate face un organism tînăr, mă bătu pe umăr, recomandîndu-mi ca, pe viitor, să fiu cuminte — nici astăzi nu-mi explic rostul acelei recomandaţii — şi plecă.

Am rămas numai noi doi, eu şi mama.

— Cît timp am delirat, mamă, trebuie că am spus o mulţime de prostii, nu-i aşa?

Mama avu o ezitare înainte de a-mi răspunde.

— Ce vrei, aşa se întîmplă atunci cînd are omul fierbinţeală. Ai spus tu multe, dar cine avea minte să le asculte? Mereu ai pomenit un nume... de fată. Cine-i, Ducule?

— Nu mai e, mamă. A murit!

Şi mama fu convinsă că mă îmbolnăvisem din cauza morţii fetei pe care o îndrăgisem.

— Fane ce face, mamă ?

— Ce să facă ? Ce ştii !... Muncă la Şantier. În fiecare zi a dat pe aici ca să afle cum îţi mai merge.

— Astăzi a fost ?

— A fost dimineaţă înainte de a pleca la lucru.

— Atunci nu mai vine azi.

— Vrei să mă duc să-l chem ?

— Lasă, că doar n-au intrat zilele în sac. Îl văd eu mîine.

A doua zi, mama numai după multe rugăminţi s-a înduplecat să mă lase să ies din casă. A trebuit să-i făgăduiesc solemn că nu voi întîrzia mai mult de o oră.

Am luat tramvaiul şi m-am dus la Şantier să-l aştept pe Fane să iasă din tură. Cînd dădu cu ochii de mine, atîta se bucură, încît abia mai tîrziu observă tulburarea mea.

— Ducule, nu cumva te-ai îmbolnăvit fiindcă iarăşi ţi s-a întîmplat ceva grav de tot ?

— Da, Fane. S-a întîmplat că acum ştiu cine l-a omorît pe tata.

Şi i-am povestit totul, pe larg.

— Va să zică, domnul ăsta Horace Richter nu este altcineva decît un spion hitlerist şi un ucigaş, conchise Fane cu indignare şi ură.

— Da, Fane ! Un spion şi un asasin ordinar. Dar bine că am aflat adevărul. În sfîrşit, abia acum, după atîţia ani, voi putea reabilita memoria tatălui meu. Să afle oraşul întreg cauza adevărată a morţii sale. Cît priveşte fiara de Walther, mizerabilul va trebui să-şi primească şi el plata.

— Ascultă, Ducule ! Crezi tu că în vremurile acestea de grea cumpănă pentru ţară, cu Antonescu şi Horia Sima la putere, există vreo şansă ca asasi-

nul lui nea Andrei să-şi primească pedeapsa ? Îţi închipui că alde Hitler are să accepte ca un om de-al lui, care ani de zile l-a slujit cu credinţă, să fie judecat şi condamnat numai fiindcă a trimis pe lumea cealaltă un pîrlit de muncitor ca nea Andrei ? Chiar atît de naiv nu cred să fii.

— Bine, dar justiţia ? Dacă am s-o sesizez şi am să-i aduc dovezi...

— Ce tot îi dai cu justiţia, măi lunaticule ! Păi tu nu ştii ce se întîmplă în ţară ? Peste tot haidamacii lui Horia Sima jefuiesc, schingiuiesc şi omoară. Şi justiţia ce face ? Crezi tu că nu e *sesizată* ? Nu mai departe decît aici, la noi în oraş. Ce crezi că justiţia nu are cunoştinţă de samavolniciile lui Negru-Împărat, noul chestor ? Face ceva ? Nu face nimic, n-aude, n-a vede ! Şi în timpul acesta Pantea arestează oameni nevinovaţi, îi stîlceşte în bătăi şi nu se învoieşte să le dea drumul decît numai dacă este plătit cu aur sau bijuterii.

...Şi tu îmi vorbeşti de justiţie. Chiar dacă s-ar găsi un om cinstit care să vrea să facă dreptate, Walther, prin stăpînii săi, ar reacţiona imediat. Omul ar fi imediat destituit sau avansat şi mutat, aşa cum s-a întîmplat şi cu comisarul Apostolescu. Iar în ceea ce te priveşte...

— În ceea ce mă priveşte ? am întrebat fiindcă Fane nu mai continuase.

— Cred că multe pîini nu ai mai apuca să mănînci, măi Ducule.

— Va să zică, Fane, după părerea ta, nu mai e nimic, chiar nimic de făcut ?

— Deocamdată, Ducule ! Şi în viaţă, ca la război, se ivesc împrejurări cînd trebuie să aştepţi condiţiile

cele mai favorabile ca să pornești ofensiva. Altfel, atacul dă greș și poate urma chiar un dezastru.

— Să aștept !...

— Da, Ducule, să aștepți. Și, să știi de la mine, va veni și ziua cînd așteptarea ta va lua sfîrșit. Atunci oamenii vor afla de ce a trebuit să plătească cu viața nea Andrei. Atunci și Walther, ucigașul lui, va trebui să răspundă pentru fapta lui mîrșavă.

— Ăsta-i sfatul pe care mi-l dai, Fane ?

— Da, Ducule.

— Bine ! Mulțumesc.

L-am lăsat în drum și am plecat în direcție opusă.

— Stai, Ducule ! îmi strigă el din urmă.

Dar eu mi-am continuat drumul ca și cînd nu l-aș fi auzit.

Fane mă sfătuia să aștept ziua cînd avea să fie posibilă o reabilitare a tatălui meu. Ziua cînd Walther va putea fi tras la răspundere. Ei bine, eu nu aveam timp, mai precis nu voiam să aștept ziua aceea. Dacă justiția era incapabilă să facă dreptate, atunci trebuia ca eu singur să-mi fac dreptate. Ce avea să se întîmple apoi cu mine, puțin îmi păsa. În orice caz, oricare ar fi fost pedeapsa care mă aștepta, ea nu îmi putea fi aplicată fără o prealabilă judecată. Ori eu asta și voiam. Voiam ca la proces să demonstrez că justiția care nu avea putere să judece și să condamne un individ odios ca Walther, de două ori criminal — de drept comun, și politic — nu avea cu atît mai puțin dreptul să mă judece pe mine care, de fapt, nu urmăream decît un singur scop : reabilitarea tatălui meu. Îmi ziceam că procesul, chiar dacă avea să se desfășoare cu ușile închise, totuși nu se putea să nu facă vîlvă în oraș. Eram convins că va stîrni indignarea oamenilor cinstiți atunci cînd aceștia vor afla de ce

fusese ucis tatăl meu. Cu alte cuvinte, cu prețul libertății mele speram să realizez ceea ce dorisem cu ardoare timp de aproape trei ani de zile : reabilitarea morală a tatălui meu, fără să mai fie nevoie să aștept ziua de care îmi vorbise Fane.

Pentru aceasta însă aveam nevoie de o armă. Am izbutit să-mi procur un revolver mult mai ușor decît mă așteptam.

Fanache, ridicolul Fanache, lustragiu de meserie, alcoolic din pasiune și „arhanghel" din dorința de căpătuială, a acceptat să mi-l vîndă pe al său contra unei sume ridicule.

Într-o zi l-am întîlnit în port stînd pe o babă, în fața cîrciumii lui Guriță. Era beat, amărît și înjura de mama focului pe băieții cîrciumarului care, în frunte cu tejghetarul, îl zvîrliseră afară în stradă, atunci cînd începuse să-i amenințe cu pistolul dacă nu-i dau secărică pe „credit". Pesemne că evacuarea fusese făcută fără prea multe menajamente, fiindcă uniforma lui Fanache era tare boțită, nodul cravatei ajunsese sub guler, iar catarama centurii cam spre șoldul stîng.

Pe Fanache îl cunoșteam, fiindcă nu o dată îmi văxuise pantofii.

— Fanache, cît să-ți dau pe pistol ? l-am întrebat.

— Un sutic, și e al tău. Îmi *dă* mie altul camarazii la sediu. Am să le spun că m-au atacat niște... ăia și m-au dezarmat...

I-am pus în mînă banii, mi-a dat pistolul și, fericit că „a intrat din nou în fonduri", s-a grăbit să se întoarcă la cîrciumă, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat.

La rîndul meu, am vîrît revolverul în buzunar și luînd tramvaiul, m-am dus cu el pînă la bariera orașului dinspre Călărași. De acolo mi-am pierdut

urma într-o pădurice de salcîmi. M-am așezat la rădăcina unui copac și am scos revolverul. Era un revolver cu butoiaș, de șase gloanțe. Țineam pentru prima dată în mînă o armă. Cu toate acestea, m-am lămurit repede cum funcționează. Am ridicat piedica, am ochit trunchiul unui copac din fața mea și am apăsat pe trăgaci. Glontele trecu pe alăturea de țintă. În butoiaș mai aveam acum cinci gloanțe. Mi-am zis că, dacă voiam să nu greșesc atunci cînd aveam să trag în Walther, trebuia să mă mai familiarizez cu revolverul, sacrificînd cel puțin încă două gloanțe. Am ochit din nou aceeași țintă și am tras. Nici de data asta n-am nimerit — următorul glonte abia scrijeli scoarța. Mulțumit de rezultat — Walther avea să constituie o țintă mult mai mare decît trunchiul salciei — m-am întors în oraș.

Chiar de a doua zi am început să-l pîndesc pe Walther. Termenul nu este foarte exact: de fapt, n-am făcut decît să mă informez cînd pleacă de acasă, itinerarul pe care îl parcurge și așa mai departe. Cu precizia unui ceasornic, în fiecare dimineață, la orele zece, apărea în poartă. Străbătea strada Fregatei fără să se grăbească. Cînd ajungea la colțul străzii, își aprindea o țigară. De acolo pînă pe strada Misitiilor, unde era sediul birourilor sale, nu făcea mai mult de zece minute. La prînz, la ora unu, apărea la colțul străzii portului, și cu același mers tacticos începea să urce dealul spre casă. Revenea la birou pe la orele șase și nu pleca mai tîrziu de nouă.

Timp de trei zile acesta a fost programul său. În a patra zi m-am hotărît. Planul mi-l făcusem. Seara, la ora cînd el obișnuia să se întoarcă acasă, strada Misitiilor era pustie. Birourile lăsau lucrul la șapte

şi după aceea numai ici-colo mai vedeai vreo fereastră luminată, semn că procuristul sau vreun alt funcţionar continua să lucreze.

Casele de pe strada Misitiilor erau toate vechi, unele cu etaj, cu ferestrele prăfuite şi zidurile murdare, cu încăperi strîmte şi prost luminate, mirosind a praf şi a cerneală violetă, unde lucrau, cîte zece şi douăsprezece ore pe zi, funcţionarii diverselor case de cereale, de navigaţie şi aşa mai departe. Birourile lui Walther erau instalate într-una din aceste case ; poate în cea mai veche, mai urîtă şi mai întunecoasă dintre toate.

În sau dinspre birou, Walter trecea, în mod obligatoriu, prin faţa unui gang, singurul de pe strada Misitiilor. Acolo m-am aşezat la pîndă. Planul era ca atunci cînd, în drum spre casă, va ajunge în dreptul gangului, să apar din întuneric şi să descarc revolverul în el. E drept, peste drum, ceva mai departe, era Cafeneaua Bursei. Acolo se întîmpla să întîrzie niscai biliargii sau tablagii. Era posibil ca la zgomotul împuşcăturilor să iasă în stradă şi să pună mîna pe mine. Dar nu-mi păsa, fiindcă nu aveam de gînd să-mi ascund fapta. Dimpotrivă, chiar dacă mă lăsau în pace, eu tot m-aş fi predat.

Cu zece minute înainte de ora cînd Walther trebuia să treacă prin faţa gangului, am traversat strada şi m-am ascuns acolo. Am ridicat piedica revolverului şi am aşteptat. Eram foarte calm şi foarte hotărît. De aceea, cele zece minute nu mi s-au părut că trec nici mai repede şi nici mai încet decît scurgerea lor firească. În sfîrşit, i-am auzit paşii. Venea. I-am văzut umbra, apoi pe el. Mergea tăcticos, fără să privească nici în dreapta, nici în stînga. A trecut, fără să fiu în stare să pot schiţa

vreun gest, fără să mă pot urni din loc. Şi atunci am ştiut că niciodată nu voi fi în stare să-l ucid. I-am mai auzit cîtva timp paşii, pe urmă iarăşi fu linişte ca mai înainte. Am pus piedica, am vîrît revolverul în buzunar şi am plecat. Am coborît în port. Am mers de-a lungul digului absolut fără gînduri. Cînd am ajuns în dreptul Pescăriei, am scos din buzunar revolverul şi l-am zvîrlit în apă. Devenise pentru mine un obiect absolut nefolositor, fiindcă ştiam că ceea ce nu fusesem în stare să îndeplinesc o jumătate de oră mai devreme, nici a doua zi şi nici în cele următoare nu voi fi în stare. După aceea, am urcat dealul şi am ajuns în mahalaua noastră. Cînd am trecut prin faţa casei lui Fane, am intrat în curte şi i-am bătut în fereastră, nu prea tare, ca să n-o trezesc pe ţaţa Leonora. A trebuit să bat cam mult pînă să mă audă. În sfîrşit deschise fereastra.

— Ce s-a întîmplat, Ducule?

— Fane, am vrut să-l omor pe Walther şi nu am putut. Nu am putut şi nici nu am să pot nici mîine şi nici poimîine.

— Eu am ştiut asta, Ducule, înaintea ta. Te-am lăsat însă să te convingi şi tu. Dar să presupunem că l-ai fi ucis. Ce ai fi realizat? Crezi că ceilalţi Waltheri rămaşi în viaţă sînt mai puţin fiare? Fac mai puţin rău? Sau poate ţi-oi fi închipuit că singura soluţie ar fi să-i omori pe toţi fasciştii cu pistolul sau cu ce naiba armă vei fi izbutit să-ţi procuri? Eu cred, Ducule, că de acum înainte ar trebui să te gîndeşti la toate astea. Şi ştii de ce? Pentru că acum, cînd cunoşti cine l-a omorît pe nea Andrei şi cînd te-ai convins de inutilitatea

actului tău în aceste condiţii, nu-ţi mai este îngăduit, Ducule, să treci prin viaţă ca un lunatic. Eu mai mult de atîta nu-ţi pot spune şi poate că nici nu vreau. Cel puţin deocamdată. Şi acum lasă-mă să dorm, fiindcă sînt tare trudit. Astăzi am avut o zi grea şi nici ziua de mîine nu va fi mai uşoară.

— Noapte bună, Fane!

* * *

Cîteva zile după aceea am căzut la pat. O viroză afurisită, cu temperatură mare. Aproape două săptămîni n-am ieşit din casă. În tot acest timp m-am gîndit la o mulţime de lucruri. M-am gîndit şi la Ingrid. M-am gîndit la ea ca la o fiinţă iremediabil pierdută. M-am gîndit la ea ca şi cînd ar fi fost moartă, deşi continua să trăiască şi să locuiască în *casa cu ferestrele albastre.*

Dar mă înşelam. Parţial mă înşelam. Ingrid trăia într-adevăr, dar de cîteva zile nu mai locuia în *casa cu ferestrele albastre.* Aveam s-o aflu în ziua cînd, după însănătoşire, m-am dus din nou la şcoală. Poate unde tot timpul mă gîndisem la Ingrid, ca la o fiinţă ce a încetat să mai existe, am putut trece din nou pe strada Fregatei. Cînd am ajuns în dreptul casei, un afiş tipărit cu litere mari aducea la cunoştinţa celor interesaţi că locuinţa este de vînzare.

Am sunat la sonerie şi a trebuit să aştept destul pînă să apară bătrînul intendent.

— Bună ziua, Moş Mitru!

— Bună ziua! îmi răspunse, măsurîndu-mă din cap pînă în picioare. Ei, dar de unde mă cunoşti matale?

— Mi-a vorbit de dumneata domnişoara Ingrid. Fii bun şi spune-mi cînd s-au mutat ?

— Sînt cinci zile de cînd au plecat.

— Unde, Moş Mitru ? Pe ce stradă s-au mutat ?

— Pe nici o stradă. Au plecat din oraş. Duduca Hilda şi cu duduia Ingrid tocmai în Elveţia. Au vrut să mă ia şi pe mine, dar ce să caut eu, om bătrîn, prin cele străinătăţuri ? Să mor pe acolo ?

— Şi domnul Richter nu le-a însoţit ?

— Domnul s-a dus la Bucureşti. Are acolo nişte treburi de limpezit. După aceea pleacă şi el.

— Moş Mitru, vrei să-mi arăţi şi mie casa ?

— Ţi-o arăt, de ce nu ? Dar nu prea ai ce să vezi, fiindcă e goală.

— Nu-i nimic. Vreau s-o văd aşa, goală.

Moş Mitru m-a purtat prin toate camerele.

— Asta a fost odaia duduii Ingrid, mă informă el.

Era o încăpere de mărime obişnuită, cu vederea înspre parc.

— Moş Mitru, vrei să-mi spui cum arăta camera asta atunci cînd era a domnişoarei Ingrid ?

Moş Mitru se uită la mine lung şi compătimitor.

— Păi — începu el — aici era studioul... Acolo şifonierul...

Îl ascultam cu ochii închişi. Şi, sub pleoape, pe măsură ce descrierea seacă a lui Moş Mitru continua, vedeam încăperea aşa cum arătase atunci cînd fusese a Ingridei. O clipă chiar am avut iluzia că o văd şi pe ea pieptănîndu-se în faţa oglinzii.

— Îţi mulţumesc, Moş Mitru ! Rămîi sănătos !

— Nu mai vrei să-ţi arăt şi pavilionul ?

— Nu, Moş Mitru.

Trecu o săptămînă. Stăteam mult acasă. Citeam, învăţam. Cînd oboseam plecam să mă plimb. Străă-

băteam kilometri întregi, fără să simt frigul, pe străzi care mi se părea că le văd acum pentru prima dată.

Într-o noapte, ieşind de la cinematograf, în loc să mă întorc acasă, ca de obicei, am plecat să mă plimb pe străzi. Am umblat pînă m-a cuprins o stare de slăbiciune, care, după afurisita de viroză, adesea mă încerca. Atunci trebuia neapărat să mă odihnesc. Treceam tocmai prin dreptul unei biserici. Am zărit în curte o bancă. Am intrat şi m-am aşezat. Eram ca niciodată obosit. Era o linişte ca de basm. Cerul se vedea sus tare, cu pistruii lui de stele şi mai sus. Pe stradă — una din mahalalele dinspre bariera Călăraşilor — nici ţipenie de om. Ferestrele erau toate oarbe. La ora aceea oamenii dormeau duşi. Am dat să mă scol de pe bancă, dar n-am izbutit. Tare mă mai simţeam obosit. Am auzit atunci paşi. Temîndu-mă să nu fiu luat drept un borfaş, în cazul cînd aş fi fost văzut în curtea bisericii la o asemenea oră, m-am tras în umbra porţii, aşteptînd să treacă noctambulul pieton. L-am putut vedea fără ca el să mă observe. Era un cocostîrc de băiat care îşi strîngea în jurul trupului un pardesiu subţire. N-apucă să se îndepărteze prea mult cînd din nou am auzit paşi, şi nu ai unui singur ins. Erau doi. Un bărbat şi o femeie. Se opriseră amîndoi pe celălalt trotuar, chiar în faţa bisericii. Femeia, în dreptul unei porţi ; bărbatul, lîngă un felinar. Şi atunci, la lumina puţină a becului, l-am recunoscut pe Fane.

„Ce-o fi căutînd prin coclaurile astea ?“ m-am întrebat.

N-a mai fost nevoie să găsesc răspunsul. Fane scosese din buzunarul pardesiului o bucată de hîrtie. O duse la gură şi după ce umezi cu salivă

partea gumată o lipi, la vedere, chiar pe felinar. Cealaltă, fata care îl însoţea, procedînd la fel, lipi hîrtia ei pe un burlan. După aceea plecară. I-am lăsat să se îndepărteze. Cînd nu le-am mai auzit paşii, am ieşit şi eu din curtea bisericii şi, trecînd strada, m-am dus să citesc ce scria pe afişul lipit de Fane pe felinar. Era un manifest. Partidul Comunist din Romînia chema poporul la luptă pentru pace, împotriva prefacerii Romîniei într-o anexă a imperialismului german, pentru independenţă naţională, pentru o politică de strînsă prietenie cu Uniunea Sovietică. Mergînd în direcţia de unde veniseră cei trei — cocostîrcul de băiat fusese avangarda lui Fane şi a fetei — am descoperit, de-a lungul întregii străzi, pe stîlpi, pe ziduri şi în general în locurile cele mai vizibile, mereu şi mereu alte manifeste cu emblema Partidului Comunist din Romînia : secera şi ciocanul.

Nea Pandele era în închisoare la Aiud. Fane, prietenul meu Fane, luase locul lui taică-su în rîndul luptătorilor.

„Ce mai oameni şi Muşăteştii ăştia !“ mi-am zis cu admiraţie.

Trei zile am evitat să-l întîlnesc pe Fane. În aceste zile m-am plimbat mult pe străzi, am deliberat mult cu mine însumi. În a patra zi, cînd apele din mine s-au limpezit şi cînd am ştiut că m-am hotărît, m-am dus să-l caut. L-am găsit acasă. Despica nişte butuci în curte.

— Bună, Ducule ! se bucură el.

— Bună, Fane !

— Te-am căutat de vreo două ori, dar nu te-am găsit. Ţaţa Ana spunea că te plimbi. Îţi place chiar atît de mult să hoinăreşti de unul singur ?

— Mda! S-a întîmplat să pici de fiecare dată cînd eu eram plecat. Mi-a părut rău. Acum ai mult de lucru?

— Doar butucii ăştia trei să-i mai despic. De ce mă întrebi?

— Vreau să stau de vorbă cu tine, Fane.

— Dă-i drumul! Te ascult.

— Nu aşa. E o problemă importantă, Fane.

— Bine! Uite, acuşi termin.

— Îţi ajut şi eu.

El despica butucii şi eu căram lemnele, stivuindu-le frumos sub maşina de gătit din bucătărioară. După ce terminarăm treaba şi după ce i-am turnat apă să se spele, Fane mă invită în casă. Ţaţa Leonora era plecată tocmai în Piaţa Săracă.

— Acuma putem sta de vorbă, Ducule.

Nu prea ştiam cum să încep.

— Fane, am venit la tine să mă ajuţi într-o problemă, am început. Dar n-am mai continuat fiindcă mi-am dat seama că nu aşa trebuia să încep.

— Te ascult, Ducule. Şi dacă îmi va sta în putinţă am să te ajut, bineînţeles.

— Stai, Fane, că am început-o prost. Trebuie mai întîi să-ţi dau unele explicaţii. În noaptea cînd te-am sculat din somn ca să afli şi tu că nu am fost în stare să-mi fac singur dreptate, mi-ai spus că oricum tot nu rezolvam nimic, fiindcă rămîn ceilalţi Waltheri, nenumăraţii Waltheri. Şi mi-ai mai spus că din acea clipă nu-mi mai era permis să trec prin viaţă ca un lunatic.

M-am gîndit mult la cele ce mi-ai spus atunci, Fane. Într-adevăr, aproape trei ani de zile aşa am trecut prin viaţă. De asta şi-au dat seama nu numai oamenii mari, ci pînă şi băieţii care m-au poreclit Ducu-năucu. Tu ştii de ce am fost aşa: fiindcă,

în tot acest timp, un singur gînd m-a preocupat: să aflu adevărata cauză a morții tatălui meu... Să-i pot reabilita memoria... Să descopăr pe asasin ca să-și primească pedeapsa. Pînă la urmă am aflat adevărul. Numai că l-am aflat prea tîrziu. Tot tu ai fost acela care mi-ai deschis ochii că marionetele lui Hitler — Antonescu și Horia Sima — nu vor îndrăzni să pedepsească pe un oberspion ca Walther, care fără îndoială a adus multe servicii stăpînilor săi. Timp de aproape trei ani de zile am așteptat cu ardoare și dureroasă înfrigurare clipa cînd voi ști adevărul, și cînd clipa sosește, tu îmi spui că pedeapsa nu e posibilă și că altceva nu-mi rămîne de făcut decît să aștept o anumită zi, care, după părerea ta, sigur avea să vină. Dar eu, Fane, nu puteam și nici nu voiam să aștept ziua aceea. Mi-am zis atunci: dacă îl voi ucide pe Walther, voi sili *justiția,* zeloasă în a mă judeca și condamna, să ia cel puțin *cunoștință* de adevărata cauză a asasinării muncitorului Andrei Mănăilă. Indirect, și opinia publică. Așa am gîndit, acesta mi-a fost planul. Dar cînd a trebuit să-l pun în aplicare, știi ce s-a întîmplat.

— Eu, Ducule, am fost convins că n-ai să poți!

— Mi-ai spus-o și în noaptea aceea. Poate că ai știut și de ce n-am s-o pot face... Eu însă nu. Am crezut că n-am putut să-l împușc, pur și simplu, fiindcă am oroare de sînge. Dar nu acesta a fost adevăratul motiv. Adevăratul motiv l-am înțeles tot datorită ție. Și l-am înțeles atunci cînd mi-ai spus că și în cazul cînd aș fi putut trage în Walther tot nu rezolvam nimic, fiindcă rămîn toți ceilalți Waltheri, tot atît de fiare ca și acesta. Datorită ție am înțeles și rațional ceea ce am simțit numai

în clipa cînd nu m-am putut folosi de revolver: inutilitatea unei asemenea acțiuni.

— Asta-i, Ducule! Nu rezolvai nimic. Răul trebuie tăiat de la rădăcină. Și tocmai asupra acestui lucru ți-am cerut să te gîndești.

— M-am gîndit, Fane, și încă mult de tot. Motive subiective ca să urăsc fascismul știi că am, și încă destule. Pe tata l-a omorît un spion hitlerist. Gorila, naivul și săritorul Gorila, a murit și el, ucis de același criminal. Dintre profesorii mei, unul mi-a fost cel mai drag, nu numai fiindcă de la el învățam, în ceea ce privește viața, mai mult decît de la toți ceilalți la un loc, ci fiindcă era un om adevărat. E vorba de profesorul Moroianu. A fost omorît de legionari. A murit din cauza schingiuirilor. Unchiul Iancu a fost și el arestat, deși nu-i pot aduce măcar învinuirea de a fi comunist. L-au arestat, și de cîteva luni nu mai știu nimic de el. Cinstit fiind, nu a putut să-și țină gura, cum îl sfătuia să facă bătrînul lui coleg de la Oficiul Stării Civile. Am un prieten — pe tine, Fane — al cărui tată a fost judecat și condamnat la ani grei de temniță pentru singura vină, cum spuneai tu mai de mult, că voia să nu mai fie lumea întoarsă cu dosul în sus.

Ei bine, iată numai cîteva din motivele subiective pentru care nu se putea și nu se poate să nu urăsc fascismul. Dar nu este vorba numai de motive subiective. Nu vreau s-o fac pe grozavul, Fane, dar chiar dacă mie și celor ce mi-au fost dragi nu ni s-ar fi întîmplat nimic, tot l-aș urî cu toată ura de care sînt capabil. A urî fascismul, zic eu, înseamnă ceva. Dar numai atîta nu-i suficient. Nu-i suficient că-l urăsc pe Walther, pe toți Waltherii care pot face infinit mai mult rău decît acesta. Ei bine, dacă

nu e suficient să urăşti Waltherii, şi nu e o soluţie ca fiecare în parte să ucidă pe Waltherul lui, atunci m-am întrebat — ce trebuie să facă un om cinstit? Aceasta a fost, de fapt, problema pe care mi-ai pus-o şi asupra ei mi-ai cerut să reflectez. Nu-i aşa, Fane?

— Şi frămîntînd problema, la ce rezultat ai ajuns?

— La concluzia că trebuie să lupţi împotriva lui. Dacă toată lumea ar sta cu mîinile încrucişate, fascismul ar triumfa şi n-ar mai veni niciodată ziua aceea pe care mă îndemnai tu s-o aştept. Aceasta n-a fost o concluzie aşa, în general. Ea este valabilă şi în ceea ce mă priveşte. Şi în ceea ce mă priveşte nu e suficient să urăsc fascismul, ci este necesar să lupt împotriva lui.

Cum trebuie să fie această luptă, mi-am dat seama azi-noapte. Tu cunoşti strada *Luminii*, aşa-i?

— De bună seamă!

— Ei bine, acum cîteva nopţi mă aflam pe strada aceea, undeva unde nu puteam fi văzut de trecători. La un moment dat, am auzit paşi. A trecut mai întîi un bărbat, pe care din cauza întunericului nu l-am putut vedea la faţă. Pe urmă, la scurt interval de timp, iarăşi am auzit paşi. De data asta erau doi tineri. Un băiat şi o fată. (M-am uitat la Fane, dar nici nu clipi.) Din păcate, datorită tot întunericului, nici pe aceştia nu i-am putut vedea la faţă. Ei bine, Fane, ştii ce făceau cei doi? Lipeau manifeste ale Partidului Comunist. Pe stîlpi, pe felinare, pe garduri, pe ziduri, în locurile cele mai vizibile. Pînă şi prin curţi aruncau manifeste.

Am citit şi eu unul. Şi după ce l-am citit, am înţeles nu numai că nu e suficient să urăşti fascismul; nu numai că nu e suficient să vrei să

lupți împotriva lui. Important și esențial este să știi cum trebuie să lupți împotriva lui. Fiindcă a lupta de unul singur înseamnă donchijotism.

Acuma, Fane, după ce ai aflat toate acestea, cred că înțelegi de ce fel de ajutor am nevoie din partea ta. În manifestul pe care l-am citit azi-noapte, comuniștii chemau la luptă împotriva fascismului pe toți oamenii cinstiți. Iată, eu sînt gata de luptă. Dar ce trebuie să fac ? În ce fel trebuie să lupt ? Vezi, tocmai asta nu știu. Tocmai asta trebuie să mă învețe comuniștii care ne cheamă la luptă. Să mă învețe să lupt cu maximum de eficacitate. Ajută-mă tu să iau legătura cu ei. Poate cunoști vreun tovarăș de-al lui nea Pandele.

— Ascultă, Ducule. Hotărîrea ta e lăudabilă. Mă întreb însă dacă nu e cumva puțin cam pripită. Dacă nu cumva privești lucrurile mai mult sub aspectul lor romantic. Ți-ai cercetat sufletul, atît cît este necesar, ca să vezi în ce măsură ești în stare să înfrunți primejdiile și suferințele legate de o asemenea luptă ? Ești sigur că n-ai să ajungi într-o zi să-ți fie rușine de tine însuți, iar altora, acelora care s-au încrezut în tine, silă ?

— Da, Fane. În măsura în care am izbutit să mă cunosc, îți afirm, cu mîna pe conștiință, că niciodată n-am să ajung în situația de a-mi fi rușine de mine, iar prietenilor mei să le produc silă.

— Asta e foarte frumos. Numai că, din păcate, nu știu cum te-aș putea ajuta. Nu cunosc pe nici unul din tovarășii tatei. Asta nu înseamnă însă că n-am să mă mai gîndesc. Poate că, pînă la urmă, am să-mi amintesc de numele vreunuia.

Deși nu aveam habar de legile conspirației, am dedus de ce Fane manifesta față de mine atita „discreție".

Abia după vreo săptămînă — între timp ne mai întîlnisem de vreo cîteva ori — Fane îmi spuse cu un ton numai în aparență indiferent :

— Bine că te-am întîlnit. Știi, mi-am adus aminte de un nume. E vorba de un fugar de la noi de la Șantier. I-am vorbit de tine și vrea să te cunoască.

Și în continuare, cu un ton doar în aparență indiferent, îmi fixă ziua și locul de întîlnire, precum și semnul de recunoaștere.

*
* *

Datorită lui Fane, ura mea împotriva fascismului a căpătat un conținut concret : lupta ! Iar datorită luptei, existența mea un sens superior.

...Și viața a curs mai departe !

CAPITOLUL XX

Cei care nu au avut încă vîrsta, sau cei foarte tineri, atunci cînd întîlnesc prin ziare sau prin vreo carte în care se evocă zilele glorioase ale campaniei antihitleriste exprimări cam în genul acesta : „hitleriștii, asemenea unor fiare rănite de morte"... își închipuie poate că e doar o floricică stilistică. Și cu toate acestea, asemenea formulări nu fac decît să exprime realitatea. Da, asemenea unor fiare rănite de moarte — și tocmai de aceea în paroxism de furie — se cramponau de fiecare poziție, cît de cît favorabilă, dezlănțuind asupra noastră

focul tuturor armelor de care dispuneau. Ca să-i scoată de acolo, ai noştri de multe ori trebuiau să-i ia în vîrf de baionetă, sau să-i piseze artileria, arînd, literalmente, pămîntul.

Am străbătut întreg Ardealul, am trecut Tisa, am parcurs pusta maghiară, eliberînd Ungaria, am ajuns, după multe lupte, în Slovacia, în Moravia, apoi în Boemia pînă la optzeci de kilometri de Praga. Au fost lupte înverşunate, dar parcă cele de la Oarba au fost cele mai crîncene din întreaga campanie antihitleristă. Aici, la Oarba, în bătălia pentru Mureş, unitatea noastră a avut cele mai grele pierderi.

Eu mă aflam pe front ca voluntar, aveam gradul de sublocotenent şi numai de două săptămîni fusesem numit ofiţer cu informaţiile. Zilele cît a durat bătălia pentru Mureş au fost grele, deosebit de grele pentru toţi oamenii unităţii noastre, de la comandant pînă la rezerviştii bătrîni, de la trenul regimentar care, ziua şi noaptea, alimenta companiile din linia întîia cu muniţii. În rapoartele zilnice pe care le înaintam la brigadă „moralul excelent în ciuda pierderilor însemnate" era laitmotivul care nu conţinea însă nici un fel de exagerare. Cu toate acestea, atunci cînd adăugam la raportul meu pierderile, în morţi şi răniţi, aveam de fiecare dată o strîngere de inimă.

Dar în ciuda rezistenţei sale disperate, pînă la urmă inamicul a fost dat peste cap şi unitatea noastră împreună cu celelalte unităţi ale diviziei „Moldova" ne-am reluat înaintarea. Cîteva zile mai tîrziu, două din batalioanele regimentului nostru ocupau poziţii la cîţiva kilometri depărtare de liziera de vest a comunei Dumbrăvioara. Un sat mare, cu şcoală nouă, ridicată pînă la roşu, cu că-

min cultural. Aşa ca în multe alte dăţi, s-a întîmplat ca în satul acela să se găsească în acelaşi timp posturile de comandă ale unor unităţi, ba chiar şi ale unei mari unităţi: o brigadă. În afară de aceasta şi de postul de comandă al regimentului nostru se mai afla şi acela al unui regiment de cavalerie. Satul gemea, literalmente, de trupe şi găsirea unui cantonament pentru o noapte constituia o problemă din cele mai dificile. Eu izbutisem să-mi găsesc unul de invidiat în casa unui învăţător pensionar. O cameră măricică, mobilată bătrînește, cu două paturi şi două şifoniere. Mai exista şi o bibliotecă ticsită de cărţi, cîteva erau tipărite cu litere chirilice — în marea majoritate broşuri de popularizare. Camera trebuia s-o împart cu un alt sublocotenent de la postul de comandă al brigăzii, pe care însă nu ajunsesem să-l văd cum arată la faţă. Deşi era aproape miezul nopţii, pesemne că mai avea de lucru la postul de comandă.

Eram tare obosit şi nu ştiam cum să mă dezbrac mai repede ca să mă vîr în pat şi să fur cîteva ore de somn. Dar n-am avut parte să gust din deliciile unui aşternut moale, care pe deasupra mirosea şi a levenţică. Fiindcă, abia apucasem să mă dezbrac doar pe jumătate, cînd un curier veni să-mi bată în fereastră.

— Domn' sublocotenent, veniţi fuga la postul de comandă.

— Dar ce s-a întîmplat?

— Nu ştiu nimic, domn' sublocotenent. M-a mînat încoace după dumneavoastră domnu' locotenent Răşcanu.

— Bine, viu îndată.

Mi-am încălţat cizmele, mi-am îmbrăcat tunica şi, oftînd resemnat, am plecat.

Locotenentul Răşcanu era în noaptea aceea ofiţer de serviciu.

— Te pomeneşti că te-am trezit din somn? se interesă el.

— Nici nu apucasem să mă dezbrac. Dar ce s-a întîmplat?

— O patrulă de la a noua a prins un individ care încerca să treacă linia frontului la nemţi. L-au adus încoace. Ia-i interogatoriul şi poate îl trimiţi chiar în noaptea asta la divizie. Ţi-am făcut rost şi de un translator, fiindcă individul nu cunoaşte decît limba maghiară.

Postul de comandă al regimentului nostru era instalat la şcoală, şi tot acolo şi cel al unităţii de cavalerie. Împărţisem pe din două sălile de clasă şi cancelariile. Întrucît atît comandantul regimentului, cît şi ajutorul se culcaseră, cancelaria era liberă. M-am hotărît ca acolo să iau interogatoriul celui arestat. Translatorul, un caporal de la Turda, era furier la adjutanţură.

— Spune-i escortei să-l introducă! i-am cerut acestuia.

Cîteva minute mai tîrziu păşi în cancelarie un individ înalt, sub cincizeci de ani. Era îmbrăcat cu scurtă din postav ţărănesc, pantaloni bufanţi de culoare verzuie şi era încălţat cu bocanci. Pulpele îi erau strînse în nişte jambiere de piele. Era blond, încărunţit pe la tîmple şi avea pe obrazul stîng o cicatrice.

L-am recunoscut imediat. Era Walther. Ca să-mi ascund emoţia — poate că mai precis ar fi dacă aş spune satisfacţia — m-am prefăcut că pun în

ordine hîrtiile dintr-un dosar. El nu-mi aruncă decît o singură privire. După aceea, cu un aer plictisit, începu să privească o planşă de pe pereţi ce reprezenta aparatul circulator. Nu părea de loc îngrijorat. Probabil era convins că va izbuti să mă tragă pe sfoară. Cu îndelunga lui experienţă de spion internaţional, interogat de altcineva, care nu i-ar fi cunoscut adevărata identitate, aproape sigur că ar fi izbutit să-l păcălească şi să iasă basma curată.

— Întreabă-l — i-am cerut translatorului — cum îl cheamă.

Şi m-am uitat fix la el să văd dacă mă recunoaşte. După aparenţe, mi se păru că nu.

— Mátyás Nagy, răspunse Walther.

— De unde este ?

— Din Polgár, un sat aproape de Tisa.

— Şi ce caută pe aici ?

La toate întrebările avea răspunsul pregătit.

— Am avut o fiică la Bicsad. S-a prăpădit de pe urma unei naşteri grele. Am fost la înmormîntarea ei. Pînă să o înmormînteze şi pînă să hotărîm ce facem cu averea a ajuns frontul şi pe la noi.

Bicsad se află mult în urma frontului, pe lîngă Tuşnad.

— Întreabă-l cum de a ajuns tocmai de acolo aici.

— Am venit pe jos. Sînt mulţi refugiaţi care urmează frontul pe măsură ce acesta înaintează.

Asta era adevărat. În spatele frontului, pe şoselele şi drumurile de pe teritoriul eliberat, circulau în sus şi în jos oameni care se întorceau de pe unde îi purtase vicisitudinile războiului.

— Şi de ce a încercat să treacă dincolo, la inamic ?

— După cum văd că merge treaba pe front, înseamnă că dumneavoastră, romînii, veţi ajunge şi la noi, la Polgár. Acolo am gospodărie temeinică, vite. Mă rog, sînt gospodar. Mi-am zis că, dacă ajunge şi acolo frontul, barem să fiu eu acasă. Ştiţi dumneavoastră: ochiul stăpînului. De aceea am încercat să trec. Să ajung înaintea frontului, ca să veghez şi să nu mi se prăpădească tot ceea ce am strîns timp de o viaţă de om.

Vorbea convingător şi avea acte cu care să-şi dovedească afirmaţiile.

— Lasă-mă singur cu el, i-am cerut translatorului, vorbindu-i încet. Escorta să fie cu ochii în patru, gata să intervină în caz de nevoie. Dumneata du-te şi spune-i ofiţerului de serviciu să trimită doi oameni să păzească fereastra. Consemn dacă încearcă să fugă, trag fără alt ordin. După aceea, te poţi duce la culcare, fiindcă de dumneata nu mai am nevoie.

Căprarul plecă foarte nedumerit, foarte intrigat. Cînd am rămas numai cu Walther, am scos revolverul, l-am pus lîngă mine pe masă şi l-am întrebat în romîneşte:

— Ce mai faci, domnule Horace Richter?

Nici nu clipi măcar. Îmi răspunse în maghiară — am bănuit numai ce spune, fiindcă nu cunoşteam limba — că n-a priceput ce l-am întrebat. Şi jucîndu-şi impecabil rolul, se uită în direcţia uşii, ca şi cînd ar fi aşteptat să apară translatorul ca să-l lămurească.

— Acesta îţi era numele pe vremea cînd făceai comerţ cu cereale. Ce nume ţi-ai luat după ce ai lichidat afacerea, nu mai ştiu. Eu te credeam în Elveţia şi cînd colo unde ne-a fost dat să ne întîlnim!...

Walther ridică din umeri ca să mă facă să înţeleg că nu înţelesese o boabă din cele ce-i spusesem.

— Nu are rost să joci teatru. Cu experienţa pe care ai acumulat-o în toţi anii de cînd îţi exerciţi odioasa meserie de spion ar trebui să-ţi dai seama că eşti demascat. Şi dacă nu eşti convins de acest lucru, uită-te bine la mine. Mă recunoşti ?

— !

— Sînt... fiul lui Monte Cristo.

Pentru prima dată avu, sau numai mi se păru mie, o tresărire abia perceptibilă. În orice caz, o clipă, privirile lui se opriră asupra pistolului de pe masă, pentru ca imediat după aceea să alunece spre fereastră. I-am înţeles gîndul.

— Degeaba ! Te avertizez că sînt bun ţintaş şi că fereastra este bine păzită de doi soldaţi care au ordin să tragă imediat ce te-ar zări acolo. Aşa că, mai ales acum, cînd ai aflat cine sînt, nu are rost să persişti în a juca un rol care nu-ţi poate folosi la nimic. Ar trebui să te convingi că, în ceea ce te priveşte, ştiu destule ca să ajungi, chiar dacă te-ai încăpăţîna să taci, în faţa plutonului de execuţie.

— Ce poţi şti dumneata despre mine ! se hotărî, în sfîrşit, să vorbească, schiţînd un rictus de dispreţ.

— Mai multe decît îţi închipui. Văd că nu-ţi e suficient să ştii că sînt fiul lui Monte Cristo. Sau poate ai şi uitat că a existat cineva căruia i-ai dat porecla aceasta ? Atunci să-ţi reîmprospătez eu memoria, domnule Walther, alias Horace Richter. Cu Monte Cristo ai străbătut multe mări ale pămîntului. Ţi-a fost un prieten adevărat, care

în două rînduri ţi-a salvat viaţa. S-a despărţit de dumneata atunci cînd a aflat că ţi-ai vîndut conştiinţa devenind spion. După ani de zile, cînd stăpînii dumitale te-au trimis să-ţi exerciţi meseria în oraşul nostru, în oraşul fostului dumitale prieten Andrei Mănăilă, sub un nume fals şi la adăpostul unei onorabile firme de comerţ de cereale, reîntîlnindu-vă, l-ai atras în cursă şi l-ai omorît ca să nu te divulge.

Fără să mă întrebe dacă îi dau voie, Walther se aşează în bancă, în prima băncuţă care, sub greutatea lui, trosni din toate încheieturile. Era ridicul, el, o matahală de om, stînd într-o bancă neîncăpătoare chiar pentru un elev din cursul superior.

— Să presupunem că povestea aceasta este adevărată, l-am auzit vorbind. De ce nu m-ai denunţat la timpul potrivit ? Nu cumva fiindcă ţi-ai dat seama — poate că ai fost sfătuit în acest sens că nu e suficient să acuzi pe cineva de crimă şi alte blestemăţii, ci trebuie să şi dovedeşti ?

Vorbea bine romîneşte, abia avea un vag accent străin.

— Fiindcă, din păcate, am izbutit să intru în posesia dovezii vinovăţiei dumitale abia cînd pedeapsa nu te mai putea ajunge. Ca spion al lui Hitler, pe vremea lui Antonescu, practic, te bucurai de o imunitate ca şi diplomatică.

— Şi dovada la care te referi în ce constă ? se interesă el.

— Ascultă, domnule Walther ! Nu ţi se pare că încerci să inversezi rolurile ? Cel care întreabă eu sînt, şi nu dumneata. Dumneata trebuie să răspunzi. Eşti sau nu dispus s-o faci ?

Walther nu-mi răspunse imediat, părea că reflectează și în tot acest timp nu mă slăbea din ochi. Parcă încerca să-și dea seama dacă reprezint pentru el o primejdie reală.

— Aș putea să-l iau pe „nu" în brațe...

— La ce ți-ar mai folosi ? Ți-am mai spus și-ți repet. Ceea ce știu despre dumneata e suficient ca să-ți primești pedeapsa pe care o meriți.

— Am impresia că nu te lauzi și că ar trebui să te cred.

— Ai să te convingi imediat.

— Ce vrei să știi ?

— Dacă te-ai hotărît să vorbești, atunci să începem. Printr-o scrisoare, al cărui conținut ți-l amintești probabil, l-ai invitat pe tata să te viziteze la birou, chipurile ca să-i aduci la cunoștință nu știu ce chestii îngrozitoare, ce ți s-ar fi întîmplat în anii cînd n-ați mai știut unul de celălalt. Este adevărat ?

— Să zicem !

— De omorît însă l-ai omorît la „Hanul lui Agop". Cum de s-a lăsat ademenit tocmai acolo ? Tata doar bănuia că vrei să te scapi de el, omorîndu-l.

— Monte Cristo nu a știut unde îl duc.

— Nu înțeleg !...

— Totul s-a petrecut foarte simplu și așa cum prevăzusem eu. Cinstit cum îl știam, a dat curs invitației mele. A fost punctual așa cum îi stătea în obicei. Dădusem drumul la toți funcționarii. Eram singur. L-am primit ca pe un musafir de vază, cu cafea, cu lichior, coniac, țigări introduse prin contrabandă și prăjituri. I-am oferit cafea, dar a refuzat. Am lăsat să vadă cît de afectat sînt

de refuzul său. Am început să vorbim. De fapt, eu să vorbesc şi el să asculte. Ceva mai tîrziu l-am îmbiat cu un coniac. Tot n-a vrut să primească. N-a vrut să se atingă nici de prăjituri şi nici măcar să guste din lichiorul franţuzesc. Dar, la insistenţele mele, pînă la urmă s-a înduplecat să-şi aprindă o ţigară. Nu ştiu dacă dumneata ai cunoştinţă că o ţigară inofensivă poate fi transformată într-una care numai în două minute poate să îmbete pe cineva mai mult decît un kilogram de alcool. Tatăl dumitale a fumat o asemenea ţigară şi s-a îmbătat. S-a îmbătat în aşa hal, încît dacă i-aş fi cerut să se dezbrace în pielea goală şi să iasă pe stradă, ar fi făcut-o, amuzîndu-se ca de o glumă foarte reuşită. Eu nu i-am cerut decît să facem împreună o plimbare prin port, ca să ne amintim de vremurile de altădată. A acceptat propunerea şi, sprijinindu-se de braţul meu, a coborît scările cu destulă uşurinţă. Dumneata ştii unde aveam eu birourile, pe strada Misitiilor ?

— Da !

— Cîte minute de mers crezi că sînt de acolo şi pînă la „Hanul lui Agop" ?

— Zece minute. Poate douăsprezece.

— Douăsprezece. Atîta am făcut noi, adică eu şi Monte Cristo. Ce a urmat după aceea ştii.

Relatase împrejurarea calm, din cînd în cînd zîmbind de parcă şi acum, cînd povestea, l-amuza faptul că izbutise să-l păcălească pe tata ca să-şi aprindă o ţigară.

— Într-o noapte, nişte poliţişti — am accentuat cuvîntul „poliţişti" — ne-au percheziţionat casa. Dumneata i-ai trimis ?

— Da !

— Ne-au întors casa cu dosul în sus. La plecare, ne-au confiscat niște cărți care, în treacăt fie spus, nu ne-au mai fost restituite. Ce au venit să caute ?

— Scrisoarea pe care i-am scris-o lui Monte Cristo. Din păcate au picat prea tîrziu, adică după ce o găsiseși dumneata.

L-am lăsat să creadă că așa se întîmplase. Totuși, scrisoarea nu fusese găsită. Ce se întîmplase cu ea ? Nu exista decît o singură explicație : aceea că ţata, după ce o citise, o distrusese.

— După ce ai înlăturat primejdia de a fi demascat — am continuat să-l întreb — în mod normal ar fi trebuit să nu-ți mai pese de noi. De mama, de mine. Cu toate acestea, noi am continuat să rămînem în aria preocupărilor dumitale. Din ce motive ? l-am întrebat.

Pe buzele lui Walther apăru din nou zîmbetul acela puțin ironic, puțin vesel, de parcă întrebarea mea l-ar fi amuzat.

— Din mai multe. Dar, în definitiv, dumneata concret la ce te referi ?

— De pildă, oferta coanei Aurica. A fost o inițiativă a ei personală ?

— Nu ! Eu i-am sugerat să vă ajute.

— Am bănuit. Dar ce-ai urmărit ?

— Observînd că ești un băiat deosebit de curios, am considerat că o existență ferită de grija zilei de mîine va contribui ca supărătoarea dumitale curiozitate să se canalizeze într-o direcție ceva mai inofensivă. Acesta a fost un motiv. Dar a mai fost unul. Am vrut să te scot de sub influența lui Rocambole. La un moment dat am aflat, printr-o persoană de încredere, că ai intrat în „ceata“ lui Rocambole...

— Prin Catina, l-am întrerupt.

Walther se uită lung la mine, pentru o clipă ochii i se întunecară de ură, pe urmă continuă ca şi cînd nu ar fi luat cunoştinţă de întreruperea mea.

— Aflînd aceasta, am bănuit imediat că nu a fost o iniţiativă a dumitale personală, ci că el s-a oferit să te ajute. Este adevărat ?

— Da !

— Sugerîndu-i coanei Aurica să vă miluiască, pe de o parte voiam să te scot de sub influenţa lui, iar pe de alta să-i atrag atenţia că i-am priceput jocul.

— Trebuia să înţeleg că existau divergenţe între dumneata şi complicele dumitale Rocambole ?

— Rocambole... complicele meu ! se indignă el. Rocambole nu-i decît un şantajist periculos. E prea laş pentru o meserie plină de riscuri ca a mea.

— Nu cumva te numeri şi dumneata printre victimele lui ?

— Da !

— Atunci înţeleg. Rocambole, aflînd că l-ai ucis pe tata, te-a şantajat. Aşa-i ?

— Da !... A jucat tare, secătura !...

— Cum a aflat ?

— M-a urmărit cînd îl duceam pe Monte Cristo la „Hanul lui Agop". A văzut cînd l-am *lichidat*. Ştii, în meseria noastră, ăsta-i termenul. Trăieşte mai mult acela care se pricepe să facă treaba asta oportun şi repede... Rocambole, cum ţi-am spus, a jucat tare. A pretins, nici mai mult nici mai puţin, cinci sute de mii de lei. Două sute de mii la început şi pe urmă cîte zece mii pe lună, timp

de doi ani, sub formă de subvenţie pentru gazeta pe care intenţiona s-o scoată.

— Şi ai acceptat? De ce nu l-ai... lichidat şi pe el?

— Ţi-am spus că Rocambole e un şantajist periculos. Crezi că unul de talia lui se duce să smulgă cinci sute de mii de lei fără să-şi ia măsuri de precauţiune? Poate că cineva îl talona din spate... Mi-a şi sugerat de altfel. Dacă refuzam să mă las şantajat, dădea în vileag cele întîmplate la „Hanul lui Agop", iar dacă îl lichidam, riscam să fiu acuzat de dublu asasinat. Nu uita că aceasta s-a întîmplat în 1937. Aşa că a trebuit să plătesc. Ulterior, mi-am dat seama că nu am făcut o afacere proastă. Gazeta lui aducea servicii reale Germaniei.

— Totuşi, ceva nu mi-e foarte clar. Mi-ai spus că ai trimis-o pe coana Aurica să mă scoată de sub influenţa lui. Întrucît influenţa lui te deranja?

— Mă deranja destul de mult. Secătura se temea că am să-l trag pe sfoară. Şi ca să preîntîmpine o asemenea eventualitate, a căutat să te cîştige de partea lui, oferindu-se să te ajute, în realitate urmărind ca, în cazul cînd temerea lui s-ar fi adeverit, să te împingă înainte, ca răzbunător al tatălui dumitale. Şi ca să te pregătească pentru treaba asta îţi stimula curiozitatea, tocmai în direcţia în care mie nu-mi convenea. Dar cînd şi-a dat seama că i-am priceput jocul, s-a astîmpărat şi te-a lăsat în pace. A fost, dacă vrei, un avertisment reciproc, şi pînă la urmă ne-am înţeles. Eu m-am lăsat pe mai departe numai în aparenţă şantajat, fiindcă, după apariţia gazetei, devenind util, banii îi primeam din altă parte, el

s-a convins că e mult mai avantajos să-şi ţină gura.

— Altfel, mai tîrziu, cînd s-au schimbat condiţiile din 1937, ar fi avut şi el soarta lui Gorila, a lui Gheorghiţă, chelnerul. Aşa-i ?

— Ei, dar ştii că mă uimeşti, domnule sublocotenent. Cred că, la timpul potrivit, ţi-am subapreciat inteligenţa, perspicacitatea. Nu-mi pot explica de unde cunoşti episodul cu Gheorghiţă.

— Urmărind-o pe Catina, am fost martor cînd l-aţi împuşcat în criptă.

— Şi ea care credeam că numai el o talonează !...

— Cum, Catina a ştiut că Gheorghiţă o urmăreşte ?

— Desigur. A fost o cursă. Cu toate că el era mai şiret decît o vulpe, totuşi s-a prins.

— Şi de ce l-aţi omorît ?

— Meseria asta a noastră are multe particularităţi cam feroce. De pildă, pe noi ne lichidează nu numai organele de securitate ale statelor unde ne executăm meseria. Ne lichidăm şi noi între noi atunci cînd începem să ne stînjenim sau cînd nu mai avem încredere unul în celălalt. E cazul cu Gheorghiţă.

— Dar cu Gorila ce-aţi avut ?

— De ce mă mai întrebi ? Doar ştii foarte bine. Ţi-a scris un bileţel. Dar apropó ! Altădată, cînd primeşti misiva pe o cale atît de neobişnuită, nu e bine să te culci cu fereastra deschisă. Nu de alta, dar se poate întîmpla ca urmăritorul să fie curios să afle ce-ţi scrie acela pe care el îl urmăreşte. Şi ca să intri pe o fereastră deschisă e doar un fleac.

Se întîmplase, va să zică, ceea ce bănuisem atunci cînd, trezindu-mă din somn, găsisem fe-

reastra larg deschisă, deşi eu o lăsasem doar crăpată.

— Bietul Gorila ! l-am compătimit cu glas tare, fără voia mea. Pe el cum l-aţi... lichidat ? Cadavrul nu i s-a găsit.

— Păi, nu-i adevărat că Dunărea scoate la suprafaţă toate cadavrele. E dezolant să constaţi cît de imprudenţi pot deveni cîteodată unii băieţi. La fel ca dumneata, şi el făcea parte dintre băieţii supărător de curioşi.

Cele spuse în legătură cu Gorila mi-au amintit de Prejan.

— Am primit odată vizita unui domn care m-a avertizat că, dacă voi continua să fiu tot atît de curios, voi fi trimis să ţin tovărăşie peştilor pe fundul Dunării. Ni s-a recomandat că-l cheamă Prejan. L-ai trimis dumneata ?

— Eu.

— Va să zică, dumneata erai... domnul Bazain ! Şi ce-ai urmărit ?

— Un articolaş apărut într-un ziar aşa-zis democratic m-a determinat să mă întreb dacă n-ar fi mai prudent ca cei direct interesaţi — adică mama dumitale şi dumneata — să plecaţi din ţară.

— Şi dacă am fi acceptat propunerea ce s-ar fi întîmplat cu noi ?

— Bineînţeles că la Paris nu v-ar fi aşteptat banii domnului Bazain. Dar o existenţă modestă v-aş fi asigurat.

— Cam scumpă măsura aceasta de precauţie. Nu cred că lucrurile s-ar fi întîmplat aşa.

— Ba chiar aşa. Am uitat însă să adaug ceva. Că, de fapt, n-a fost numai o măsură de precauţie,

ci și un capriciu. Fostul meu prieten Monte Cristo găsea că meseria mea este odioasă. Află, domnule sublocotenent, că dacă ați fi acceptat propunerea pe care v-a făcut-o emisarul domnului Bazain, cînd dumneata aveai să ajungi la vîrsta potrivită, te-aș fi adus într-o asemenea situație, încît să fii nevoit să accepți a lucra în meseria care îi repugna cel mai mult tatălui dumitale.

— Să devin spion? am întrebat clocotind de indignare.

— Spune agent. Sună mai frumos.

— Ești monstruos, domnule.

— Îi semeni tatălui dumitale. De ce nu vrei să înțelegi că în meseria aceasta trebuie să te ridici dincolo de bine și de rău? Altfel ești pierdut.

— Considerentele acestea păstrează-le pentru dumneata. Și acum o ultimă întrebare în legătură cu trecutul. Ți-o pun tocmai fiindcă știu că între voi doi au existat legături foarte intime. Catina se află în țară?

— Tocmai fiindcă ai cunoștință de această legătură — încă o dată sînt surprins cît de bine ești informat — dă-mi voie să nu-ți răspund la întrebare. De altfel, singura.

— În cazul acesta nu mai rămîne decît să așterni pe hîrtie sub formă de declarație tot ceea ce ai recunoscut față de mine în legătură cu asasinarea tatălui meu și cu activitatea desfășurată în țară ca agent al Gestapoului, sau poate al Abwehrului?

— Al Gestapoului.

— Uite colo hîrtie, toc și cerneală.

A doua zi l-am urcat într-un „Horsch" și, personal, l-am escortat pînă la postul de comandă al

diviziei. În urma celor raportate de mine și după lectura fugitivă a declarației lui Walther, maiorul Basarabescu, șeful biroului 2, ținu să-i ia imediat un prim interogatoriu.

Plecînd de la divizie, în timp ce „Horsch"-ul mă hurduca pe o șosea stricată de șenilele tancurilor, mă tot întrebam :

— Oare Catina mai este în țară ?[1]

[1] Ajungînd la sfîrșitul acestei cărți, unii cititori se vor întreba, poate, ce s-a mai întîmplat cu nea Șuncărică, cu atît de puțin potrivita lui soție, tanti Aspasia, cu Catina. Autorul cărții le făgăduiește să le satisfacă legitima curiozitate în noul roman, care se va intitula *Căpitanul de cursă lungă*.